

**YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

18. YY. TEKKELERİ VE ŞEYHÜLİSLAM TEKKESİ

Mimar Nurcan ALTUĞ

**FBE Mimarlık Anabilim Dalı Rölöve-Restorasyon Programında
Hazırlanan**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı : Y.Doç.Dr.Faruk TUNCER

İSTANBUL, 2006

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
FOTOĞRAF LİSTESİ	v
ŞEKİL LİSTESİ	vii
ÖNSÖZ.....	ix
ÖZET.....	x
ABSTRACT	xi
1. GİRİŞ.....	1
2. TEKKE MİMARİSİ	2
3. 18. YY İSTANBUL TEKKELERİ	8
3.1 18. yy. İstanbul Tekkeleri Kataloğu	8
3.1.1 Abdal Yakub Tekkesi	8
3.1.2 Afganiler Tekkesi	8
3.1.3 Alacaminare Tekkesi	9
3.1.4 Atpazarı Tekkesi.....	10
3.1.5 Bandırmalı Tekkesi	10
3.1.6 Bayrakdede Tekkesi	11
3.1.7 Beşikçizade Tekkesi	12
3.1.8 Çırakçı Tekkesi.....	12
3.1.9 Çorlulu Ali Paşa Tekkesi.....	12
3.1.10 Deruni Mehmet Efendi Tekkesi	13
3.1.11 Eburıza Tekkesi	13
3.1.12 Ejder Tekkesi.....	14
3.1.13 Emekyemez Tekkesi.....	14
3.1.14 Fethi Efendi Tekkesi	14
3.1.15 Feyzullah Hindi Tekkesi	15
3.1.16 Gülşeni Tekkesi	15
3.1.17 Hacı Beşir Ağa Tekkesi.....	15
3.1.18 Hallaç Baba Tekkesi.....	16
3.1.19 Hasırcızade Tekkesi	16
3.1.20 Hatuniye Tekkesi.....	18
2.1.21 Hekimbaşızade Ali Paşa Tekkesi	18
3.1.22 Hocasade Tekkesi.....	19

3.1.23	İzzet Paşa Tekkesi	19
3.1.24	Kadem-i Şerif Tekkesi.....	21
3.1.25	Kalenderhane Tekkesi	22
3.1.26	Kaşgârî Tekkesi	23
3.1.27	Mehmet Şemseddin Efendi Tekkesi.....	24
3.1.28	Muabbir Tekkesi.....	25
3.1.29	Murat Molla Tekkesi	25
3.1.30	Mustafa Paşa Tekkesi	26
3.1.31	Nalburî Tekkesi	27
3.1.32	Nazif Dede Tekkesi	27
3.1.33	Neccarzade Tekkesi.....	27
3.1.34	Nureddin Cerrahi Tekkesi	28
3.1.35	Özbekler Tekkesi.....	29
3.1.36	Peyk Dede Tekkesi	32
3.1.37	Raufî Tekkesi	32
3.1.38	Resmî Efendi Tekkesi	32
3.1.39	Rifaî Tekkesi	33
3.1.40	Saçlı Hüseyin Efendi Tekkesi	33
3.1.41	Sertarikzade Tekkesi	34
3.1.42	Silahtar Tekkesi	35
3.1.43	Sinek Şeyh Halil Efendi Tekkesi.....	35
3.1.44	Şazeli Tekkesi.....	35
3.1.45	Şehitlik Tekkesi	36
3.1.46	Şeyh Atâ Tekkesi.....	36
3.1.47	Şeyh Fenai Efendi Tekkesi	37
3.1.48	Şeyh Halil Nizamettin Tekkesi.....	38
3.1.49	Şeyh İsmail Efendi Tekkesi.....	39
3.1.50	Şeyh Murat Tekkesi.....	39
3.1.51	Şeyh Raufî Tekkesi	40
3.1.52	Şeyh Süleyman Efendi Tekkesi.....	40
3.1.53	Şeyhülislam Tekkesi.....	41
3.1.54	Tahir Ağa Tekkesi	41
3.1.55	Tahir Baba Tekkesi	43
3.1.56	Tatar Şeyh Hasan Efendi Tekkesi	43
3.1.57	Üsküdar Mevlevihanesi.....	44
3.1.58	Yanık Şeyh İsmail Tekkesi.....	45
3.1.59	Yesarizade Tekkesi.....	46
3.1.60	Yıldız Dede Tekkesi	46
3.1.61	Yuşa Tekkesi	47
4.	18. YY' DA İSTANBUL'DA İNŞA EDİLEN TEKKELER İÇİN TİPOLOJİ DENEMESİ.....	49
4.1	Grup I	49
4.2	Grup II	49
4.2.1	Grup II-A	50
4.2.2	Grup II-B	50

4.3	Grup III.....	50
5.	ŞEYHÜLİSLAM TEKKESİ	53
5.1	Konum ve Tarihsel Süreç	53
5.2	Şeyhülislam Tekkesinde Yer Alan Yapılar	56
5.2.1	Tekke Ana Binası	56
5.2.1.1	Mekanların Mimari Özelliği.....	56
5.2.1.2	Taşıyıcı Sistem Özelliği	77
5.2.2	Mutfak	85
5.2.3	Hamam-WC.....	88
5.2.4	Su Yapıları.....	90
5.2.5	Harem Binası	95
5.2.6	Dış Avlu Giriş Kapısı ve Duvarı	100
5.2.7	Hazire	102
5.2.8	Dış Avluda Yer Alan Konutlar.....	102
5.3	Bozulmalar	104
5.4	Şeyhülislam Tekkesi Restitüsyonu	106
5.5	Yapıyı Koruma ve Restorasyon Önerisi	115
6.	SONUÇLAR VE ÖNERİLER	116
KAYNAKLAR.....		118
EKLER		120
Ek 1	Fotoğraflar	119
Ek 2	Haritalar	121
Ek 3	Şeyhülislam Tekkesi Rölövesi	124
Ek 4	Şeyhülislam Tekkesi Restitüsyonu.....	136
Ek 5	Şeyhülislam Tekkesi Restorasyonu.....	146
ÖZGEÇMİŞ		157

FOTOĞRAF LİSTESİ

Fot. 3.1 Hatuniye Tekkesi, 2005	18
Fot. 3.2 İzzet Paşa Tekkesi, 2005	20
Fot. 3.3 Kaşgari Tekkesi, 2005	24
Fot. 3.4 Mustafa Paşa Tekkesi, 2005	26
Fot. 3.5 Nurettin Cerrahi Tekkesi, 2005.....	29
Fot. 3.6 Sertarikzade Tekkesi, 2005	34
Fot. 3.7 Tahirağa Tekkesi, 2005.....	42
Fot. 5.1 eş-Şeyh el-Hac Ali Efendi el-Uşaki'nin haziresi, (Encümen Arşivi, 1944)	55
Fot. 5.2 Dış avlu duvarının batı cephesindeki giriş kapısı, (Encümen Arşivi, 1944)	55
Fot. 5.3 Doğu cephesinde yer alan giriş kapısı kapatılmadan önce,(İ.H.K Kütüphanesi)	56
Fot. 5.4 Kuzey cephesinde yer pencere ve revzenler, 2004	57
Fot. 5.5 Giriş kapısında Şeyh Ali Efendi'nin mihrapçık içindeki mezar kitabesi, 2004.....	58
Fot. 5.6 Şeyh Ali Efendi'nin mihrapçık içindeki mezar kitabesi, 1944	58
Fot. 5.8 Revaklı avlu giriş kapısı döşemesi, 2004.....	59
Fot. 5.9 Sütun başlığı, 2004.....	59
Fot. 5.10 Sütun kaidesi, 2004	59
Fot. 5.11 Z2 pencereleri, 2005	61
Fot. 5.12 Z3 Ocak ve yanında kırılan hücre duvarı, 2005	62
Fot. 5.13 Z4 Duvarda niş, 2005.....	63
Fot. 5.14 Z5 güney pencereleri, 2005.....	64
Fot. 5.15 Z6 hücresi revaklı avlu cephesi, 2005.....	65
Fot. 5.16 Z8 penceresi ve hücre içi, 2005	66
Fot. 5.17 Z9 hücresinin iptal edilen güney pencereleri, 2005	67
Fot. 5.18 Z11 hücresi kapı pencere ve nişi, 2005.....	69
Fot. 5.19 Z13 hücre içi, 2005	70
Fot. 5.20 İç avludan harem girişi, 2004.....	71
Fot. 5.21 Doğu cephesinde yan giriş kapısı, 2004	72
Fot. 5.22 Revaklı avludan tevhidhane giriş kapısı, 2004	73
Fot. 5.23 Tevhidhaneye geçiş bölümünün tonazu ve nişi, 2004	74
Fot. 5.24 Tevhidhaneye girişi sağlayan kemerli geçiş, 2004	74
Fot. 5.25 Tevhidhane geçişinin gülçeleri, 2004	75
Fot. 5.26 Tevhidhanede ters lale motifi, 2004.....	75
Fot. 5.27 Tevhidhaneye batı cephesinden bakış, 2004.....	76
Fot. 5.28 Tevhidhane üçüncü sıra revzeni, 2005.....	76
Fot. 5.29 Tevhidhanede mihrap, 2004.....	77
Fot. 5.30 Kalem işi mihrap bezemesi, 2004.....	77
Fot. 5.31 Çilehane girişi, 2004	77
Fot. 5.32 Avlu cephesinden çilehane penceresi, 2004	77
Fot. 5.33 Tekkenin batısında yer alan dış avlu-istinat duvarı, 2004	78
Fot. 5.34 Z12 hücresine inen merdivenler ve istinat duvarı, 2004.....	78
Fot. 5.35 Doğu cephesinde istinat-dış avlu duvarı, 2005	79
Fot. 5.36 Ana giriş kapısı ve her iki yanında mihrapçıklar, 2005	79
Fot. 5.37 Revaklı avlu, 1944	80

Fot. 5.38 Ana giriş kapısı önünde revaklı avlunun kubbesi, 2004	81
Fot. 5.39 Revaklı avlu atısındaki sivri kemerler, 2005	81
Fot. 5.40 Revaklı avlu güney cephesi, 2005	82
Fot. 5.41 Revaklı avluda Tevhidhane önündeki kubbe köşeleri, 2004.	83
Fot. 5.42 Revaklı avluda Z5 önündeki köşe kubbe, 2004	83
Fot. 5.43 Z4 derviş hücresinin tuğla kubbesi ve pandantifleri, 2004	84
Fot. 5.44 Derviş hücresinde tuğla ayna tonoz, 2004	84
Fot. 5.45 Derviş hücresinde kapı önündeki beşik tonoz, 2004	85
Fot. 5.46 Mutfak kuzey cephesi pencere ve kapısı, 2005	86
Fot. 5.47 Batı duvarında yer alan basık ve geniş kemer, 2004	86
Fot. 5.48 Mutfak üst örtüsü, (Nefçi, 1995).....	87
Fot. 5.49 Batı cephesinde yer alan niş, 2004.....	89
Fot. 5.50 Hamam güney cephesinde yer alan bölüm, 2004	90
Fot. 5.51 Tuvalet mekanları, 2004	90
Fot. 5.52 Beyzade Mehmed Efendi Çeşmesi, 2005	91
Fot. 5.53 Beyzade Mehmed Efendi Çeşmesi solundaki küçük çeşme, 2005	92
Fot. 5.54 Giriş kapısı ve dükkan olduğu düşünülen bölüm, 1944.....	93
Fot. 5.55 Giriş kapısı ve dükkan olduğu düşünülen bölüm, 2004.....	94
Fot. 5.56 Su haznesi güney cephesi, 2004.....	94
Fot. 5.57 Şadırvan, 2004	95
Fot. 5.58 Şeyhülislam Tekkesi Harem Dairesi Kaidesi üzerindeki çeşme, (Aykut, 1997).	97
Fot. 5.59 Şeyhülislam Tekkesi Harem Dairesi Kaidesi üzerindeki çeşme, (Aykut, 1997)	97
Fot. 5.60 Şeyhülislam Tekkesi Harem Dairesi (Encümen Arşivi, 1944)	98
Fot. 5.61 Günümüzde batı cephesi dış avlu giriş kapısının durumu, 2005	101
Fot. 5.62 İç avludan B. Mehmed Efendi Çeşmesi yanındaki konut, 2005	103
Fot. 5.63 İç avluda yer alan konut, 2005	103
Fot Ek 1.1 Şeyhülislam Tekkesi doğu cephesi.....	119
Fot Ek 1.2 Şeyhülislam Tekkesi güney cephesi	119
Fot Ek 1.3 Şeyhülislam Tekkesi revaklı avlu.....	120

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 3.1 Afganiler Tekkesi vaziyet planı,	9
Şekil 3.2 Afganiler Tekkesi planı,	9
Şekil 3.3 Bandırmalı Tekkesi vaziyet planı,	11
Şekil 3.4 Bandırmalı Tekkesi zemin kat planı,	11
Şekil 3.5 Bandırmalı Tekkesi 1. kat planı,	11
Şekil 3.6 Hasırcızade Tekkesi zemin kat planı.	17
Şekil 3.7 Hasırcızade Tekkesi 1.kat planı	17
Şekil 3.8 İzzet Paşa Tekkesi vaziyet planı	20
Şekil 3.9 İzzet Paşa Tekkesi bodrum planı	21
Şekil 3.10 Kalenderhane Tekkesi vaziyet planı	22
Şekil 3.11 Kalenderhane Tekkesi planı	23
Şekil 3.12 Kaşgari Tekkesi planı.....	24
Şekil 3.13 Mustafa Paşa Tekkesi vaziyet planı.	26
Şekil 3.14 Nureddin Cerrahi Tekkesi planı	28
Şekil 3.15 Nureddin Cerrahi Tekkesi tavan planı	29
Şekil 3.16 Özbekler Tekkesi vaziyet planı	30
Şekil 3.17 Özbekler Tekkesi mescit planı.....	30
Şekil 3.18 Özbekler Tekkesi harem ve selamlık zemin kat planı	31
Şekil 3.19 Özbekler Tekkesi harem ve selamlık 1. kat planı	31
Şekil 3.20 Özbekler Tekkesi harem 2. kat planı	31
Şekil 3.21 Sertarikzade Tekkesi planı	34
Şekil 3.22 Şazeli Tekkesi vaziyet planı.....	36
Şekil 3.23 Şazeli Tekkesi planı	36
Şekil 3.24 Şeyh Ata Tekkesi planı	37
Şekil 3.25 Şeyh Fenai Efendi Tekkesi planı	38
Şekil 3.26 Şeyh Fenai Efendi Tekkesi mahfil planı	38
Şekil 3.27 Şeyh Murat Tekkesi planı	40
Şekil 3.28 Tahir Ağa Tekkesi planı.....	42
Şekil 3.29 Tahir Ağa Tekkesi çatı planı.....	43
Şekil 3.30 Üsküdar Mevlevihanesi vaziyet planı	44
Şekil 3.31 Üsküdar Mevlevihanesi zemin ve 1.kat planı	45
Şekil 3.32 Üsküdar Mevlevihanesi şeyh evi, zemin ve 1.kat planlarını	45
Şekil 3.33 Yuşa Tekkesi planı.....	47
Şekil 3.34 18.yy'da İstanbul tekkelerinin bölgesel dağılımı.....	48
Şekil 5.1 Alman Mavileri, M12-M13.....	88
Şekil 5.2 Şeyhülislam Tekkesi Harem Dairesi (Ünver, 1996).	97
Şekil 5.3 Şeyhülislam Tekkesi Harem Dairesi (Ünver, 1996).	99
Şekil 5.4 Şeyhülislam Tekkesi Harem Dairesi (Ünver, 1996).	99
Şekil 5.5 Şeyhülislam Mustafa Efendi Tekkesi Rölövesi, Erkoğlu 1970.	108
Şekil 5.6 Şeyhülislam Mustafa Efendi Tekkesi Rölövesi, Köksal 1981.	109
Şekil 5.7 Şeyhülislam Mustafa Efendi Tekkesi Doğu Cephesi, Köksal, 1981	110
Şekil 5.8 Şeyhülislam Mustafa Efendi Tekkesi Kuzey Cephesi, Köksal, 1981	111
Şekil 5.9 Şeyhülislam Mustafa Efendi Tekkesi Güney Cephesi, Köksal, 1981.....	112
Şekil 5.10 Şeyhülislam Mustafa Efendi Tekkesi Batı Cephesi, Köksal, 1981.....	113

Şekil 5.11 Şeyhülislam Mustafa Efendi Tekkesi Kesiti, Köksal, 1981.....	114
Şekil Ek 2.1 Eyüp Sultan Yenimahalle ve civarı haritası.....	121
Şekil Ek 2.2 Müller-Wiener	121
Şekil Ek 2.3 Eyüp İlçesi hava fotoğrafı, 1995.....	122
Şekil Ek 2.4 Eyüp İlçesi hava fotoğrafı, 2006.....	122
Şekil Ek 2.5 Eyüp İlçesi hava fotoğrafı, 2006.....	122

ÖNSÖZ

İstanbul'un Eyüp ilçesi, Nişanca semti, Baba Haydar mahallesinde yer alan Şeyhülislam Tekkesi 18.yy' da yapılan tekkeler içerisinde gerek bir külliye özelliği göstermesi, gerekse mimari ve yapısal özellikleri bakımından önemli bir yere sahiptir.

Bu çalışmada yapının çağdaşlarıyla arasındaki ilişki ve öneminin belirlenebilmesi amacıyla öncelikle 18. yy. tekkelerine değinilmiştir. Yapının bugünkü durumunun saptanabilmesi için analitik rölövesi çizilmiş, bulunan belgeler ışığında restitüsyon projesi hazırlanmış, 260 yıl ayakta kalmayı başaran yapının yok olmaması için koruma ve restorasyon projesi oluşturulmuştur.

Bu çalışma sırasında yön verip değerli fikirlerini esirgemeyen sayın hocam Y. Doç. Dr. Faruk Tuncer' e, rölöve saha çalışmalarında bana yardımcı olan Y. Müh. Turan Solmaz' a, Mimar Hatice Karakaya' ya, değerli iş arkadaşım Restoratör Gülhan Şahin' e, Dr. Amer Alshawa' ya ve desteklerini esirgemeyen aileme teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

ÖZET

İstanbul'un fethiyle birlikte çeşitli bölgelerinde yeni imar faaliyetlerine başlanmıştır. Daha önce bu bölgede yaşayan halk ile fetihle gelenlerin dini inançlarının farklı olması ve farklı fonksiyon şemalarından oluşan yapılara ihtiyaç duymaları sonucunda yeni yapı yapma zorunluluğu doğmuştur.

Yeni imar faaliyetleri, bazen yeni camiler ve tekkeler inşa etme, zaman zaman ise var olan kiliseleri cami ya da tekkeye dönüştürme şeklinde devam etmiştir. Osmanlı İmparatorluğu döneminde, kaldırıldıkları 1925 yılına kadar tekkeler toplumun çeşitli ihtiyaçlarının karşılandığı yapılar olmuştur. Bu nedenle İstanbul ve yakın çevresinde beş yüzün üzerinde tekke inşa edilmiştir.

Bu tekke yapılarının bir kısmı çeşitli dönemlerde onarım görmüş ya da yıkılarak tekrar tekrar imar edilmiştir. Tüm bu tekke yapıları içerisinde ilk inşa tarihleri 18.yy'a ait olduğu tespit edilebilen tekkeler ile bu tekkeler içerisinde önemli bir yer tutan "Şeyhülislam Tekkesi" incelenmiştir. İnşa tarihleri hakkında bilgi elde edilemeyen yapılardan vakfiye tarihleri 18.yy içinde olanlar da bu çalışmaya dahil edilmiştir.

Şeyhülislam Tekkesi'nin tarihsel süreci araştırılmış, mimari özellikleri incelenmiş, ölçme ve belgeleme yöntemleri kullanılarak mevcut durum analizi yapılmıştır. Yapılan mevcut durum analizi çalışmaları sırasında elde edilen ip uçları ve bulunan belgeler ışığında restitüsyon projesi hazırlanmıştır. Yine bulunan belge ve hazırlanan restitüsyon çalışmaları baz alınarak yapının koruma ve restorasyon projesi hazırlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Şeyhülislam Tekkesi, 18.yy Tekkeleri, Nişanca Mahallesi, Şeyhülislam Mustafa Efendi, medrese planlı tekkeler, dini mimari.

ABSTRACT

After İstanbul was conquered, new reconstruction plans had been started in various region of İstanbul. It became a must to reshape the city in accordance with the new folk's religious requirement by building religious structures since there were great differences between the two folks such as their religious beliefs, structures that had different features.

Ones new reconstruction plans started, sometimes it became to build new mosques and tekkes and sometimes it became to change existing churches into mosques and tekkes. Tekkes served people to fulfill their needs in the era of Ottomans until they are closed in 1925. Thus, more than 500 tekkes were built in İstanbul and neighboring places.

Some of these tekkes had been repaired periodically or rebuilt after being demolished. In this work, "Şeyhülislam Tekkesi", which took place an important role in 18th century, and tekkes whose first construction date is within 18th century have been studied.

Historical evolution of the Şeyhülislam Tekkesi has been searched, its architectural features have been studied and its current condition analysis has been done through measurement and documentation techniques. Restitution project has been done with the help of clues and found documents that have been collected after the work of current condition analysis. Conservation and restoration project of the structure have been prepared by taking found documents and prepared restitution work as reference.

Keywords: Şeyhülislam Tekke, 18th century tekkes, Nişanca Mahallesi, Şeyhülislam Mustafa Efendi, Ottoman-school type tekkes, religious architecture.

1. GİRİŞ

Tezin ana konusunu oluşturan Şeyhülislam Tekkesi; Eyüp'ün Nişanca semtinde Haliç'e hakim bir noktada inşa edilmiştir. O dönemlerde bahçe içerisinde pek çok konak ve ahşap evin yer aldığı nişanca semtinde çok sayıda tekke de vardı.

Bu tekkeler içerisinde Şeyhülislam Tekkesi en önemli tekkelerden biriydi. Şeyhülislam Tekkesi klasik üslupta inşa edilen son yapılardan biridir. Yapının önemini belirleyebilmek için ikinci bölümde kısaca tekke mimarisine değinilmiş üçüncü bölümde ise 18.yy'da inşa edilen tekkeler için bir katalog hazırlanmıştır.

Ana konumuz olan Şeyhülislam Tekkesi dördüncü bölümde incelenmiştir. Tekke faaliyetlerini 1925'de tekkelerin kapatılmasına kadar sürdürmüştür. Bu tarihten sonra tekke ve diğer yapıları basit onarımları yapılmadığı için yavaş yavaş hasar görmeye hatta bazı bölümleri yok olmaya başlamıştır. Yapının 1944 de harap halde olduğu bilinmektedir. 1970'de Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından ana bina kısmen onarılmıştır. Ancak daha sonra yapı dönem dönem işgal edilmiş, bazen de Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından kiraya verilmiştir. Bu süreçte yine yapının bakımı yapılmadığı için ana binada yer alan mekanlar günümüzde harabe halini almıştır. Bahçede yer alan birimlerin büyük kısmı yok olmuştur.

Şeyhülislam Tekkesi'nin günümüzdeki durumunu belgelemek amacıyla analitik rölövesi hazırlanmış, mevcut durum analizi ile birlikte kaynak araştırması da yapılarak yapının restitüsyonunu hazırlanmıştır. 1745'ten günümüze kadar ayakta kalmayı başaran yapının gelecek nesillere aktarılması ve kamuya hizmet verebilmesi amacıyla koruma ve restorasyon projesi hazırlanmıştır.

2. TEKKE MİMARİSİ

Genel olarak tekke yapıları bağlı bulundukları tarikatın mensuplarının ibadet ve zikirlerini gerçekleştirmeleri, üyesi oldukları tarikatın gerekliliklerini yerine getirmeleri için inşa edilmiş yapılardır.

Tekke yapılarının mimari programlarının daha iyi anlaşılabilmesi için tarikatlar incelenmiş ve on adet tarikat olduğu görülmüştür. Ancak bu tarikatların pek çok alt kolları vardır. Şekil 2.1 de bu tarikatlar kollarıyla birlikte listelenmiştir.

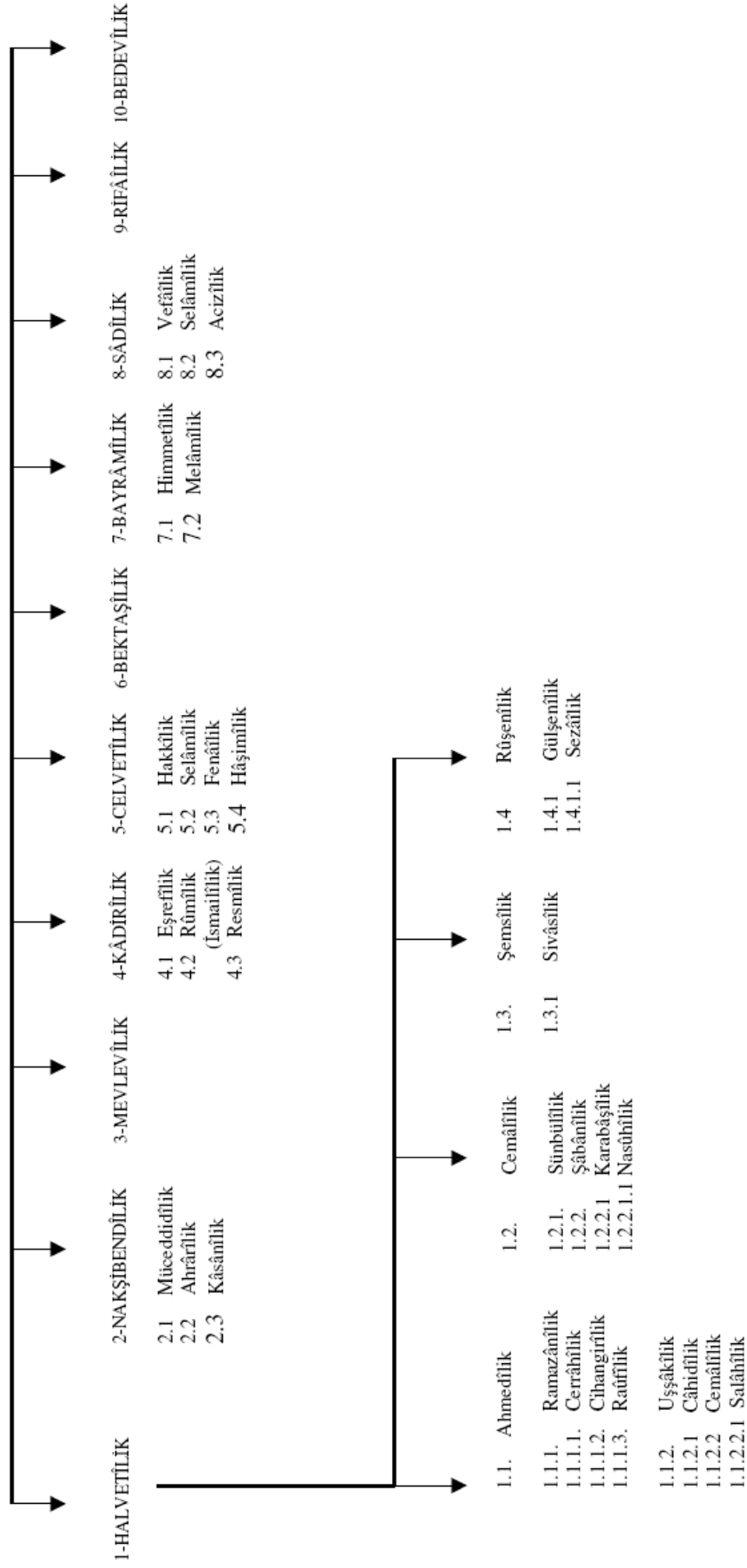
Tarikatların tekke mimari programını etkileyen ibadet ve zikir usulleri şöyledir.

Halvetîlik : İstanbul’da en çok görülen tarikatlardandır. Bu tarikatta nefis ve tasavvuf terbiyesinin gerçekleştirilebilmesi için halvet uygulaması seçilmiştir. Halvet, Allah ile kişi arasına hiç kimse ve düşünceyi sokmadan, dünyevi düşünce ve kişiyi meşgul edebilecek her şeyden arınarak Allah ile baş başa kalma şeklinde tanımlanabilir. Bu uygulamanın sonunda kişiler Allah’a ve ilahi sırlara ulaşabileceklerini düşünmüşlerdir. Bu tarikat içerisinde halvet uygulaması önemli bir yer tutar. Tekkelerde halvet uygulaması için halvethane denilen, ibadet mekanlarıyla bağlantılı dışarıya kapalı bölümler tasarlanmıştır. Halvethaneler küçük boyutlu penceresiz, halvete girenin ayaklarını uzatıp yatamayacağı boyutlarda ahşap mekanlardır. Bunların hemen hepsi 1925’ten sonra cami olarak kullanılan tekkelerde, ibadet mekanlarının genişletilmesi amacıyla yıktırılmıştır (Tanman, İSTA, s.533).

Nakşibendîlik : Nakşibendîlik tarikatı hem sesli, hem de sessiz zikrin görüldüğü tarikattır. Nakşibendîliğin sesli zikrinde gırtlaktan çıkarılan sesler zikre hakimdir. Nakşibendîlikte zikir yaparken dervişler ya karşılıklı saflar şeklinde ya da halka şeklinde dizilip vücutlarını sağa sola eğerek, zikir hızlandığında dizlerini yere vurarak zikir yaparlardı. Zakirler ise vurmalı sazlar eşliğinde zikre uygun ilahi ve kasideler okurlardı (İnançer, İSTA, s.39).

Mevlevîlik : Mevlevîlikte İsm-i Celâl (Allah) kelimesinin tekrarıyla sessiz zikir gerçekleştirilir. Mevlevîlerin “Sema” adıyla bilinen zikirlerinin asıl adı “mukabele-i şerif”tir. Mukabele-i şerifin düzeni şöyledir. Meydancı Dede’nin seslenişiyle çağrılan dedeler ile öteki Mevlevîler teker teker baş kesip selam vererek sağ ayakla, eşiğe basmadan semahaneye girerek, görev ve rütbelerine göre yerlerinin alır, ayakta beklerler. Zikrin musikisini icra edecek olan mutrîb heyeti de mutrîbhanedeki yerini alır. Herkes sağ ayak başparmakları sol ayak başparmağının üzerinde, yani ayakları mühürlü denem durumunda ve sol eli ile sağ omzunu, sağ eliyle de sol omzunu tutarak ayakta şeyhi bekler. Şeyh sağ arkasındaki

18. YY' da TARİKATLAR

meydancı ile semahaneye girince ayak mühürleyip başını eğerek selam verdiğinde herkes aynı biçimde sessizce selama cevap verir. Şeyh postuna geçince namaz başlar. Namaz bittikten sonra, yüzler mesnevi kürsüsüne dönük olarak yeni yerleşim biçimine geçilir. Şeyh ya da mesnevîhan kürsüye çıkınca herkes yer öperek bulunduğu yere oturur. Dualar okunduktan sonra şeyh kürsüden inerken herkes yeri öpüp ayağa kalkar ve kibleye göre semahanenin sağında yerini alır. Selamlaşmalar tamamlandıktan sonra, semazenler sırayla semaya başlarlar. Sema sırasındaki usul değişikliklerinden birinci, ikinci ve üçüncü selamların tamamlandıkları anlaşılır. Dördüncü selamda ise semazenler semahane ortasına girmeden kenarlarda sıralanarak sema ederler. Son semazen de semaya katıldıktan sonra şeyh semahaneden ayrılır, semazenler de posta selam vererek semahaneyi terk ederler (İnançer, İSTA, s.420-422).

Kâdirîlik : Kâdirîlik, tarikat zikirlerindeki çeşitli zikir tarzlarından, ayakta durarak zikretmek demek olan ‘kıyami’ usulü benimsemiştir. Kıyam zikrinde yan yana dizilip karşılıklı saflar oluşturulur. Adım atılmadan, bel hizasına kadar eğilip doğrularak, dizler üzerinde yaylanarak veya beden ile başı sağa sola döndürerek sağlanan belli bir ahenk içindeki hareketlerle zikredilir. Safların karşılıklı olarak ileri geri hareket ettikleri zikir tarzları da vardır. Ama asıl zikir ayakta durarak icra edilen tarzıdır. Bir de Eşrefî koluna özgü Kâdiri devranı vardır. Bu devran Halvetî devranı gibidir. Sadece adımlar sola değil sağa doğru atılır, zikir halkası da sağa doğru döndürülür. Öteki tarikat zikirleri gibi Kâdiri zikirleri de hilal şeklinde zikir halkası oluşturulduktan sonra başlar (İnançer, İSTA, s.377-378).

Celvetîlik : Bu tarikatta zikre katılacak olanlar halka halinde otururlar. Halkanın ortasında zâkirlerin oluşturduğu ikinci bir halka daha bulunur. Bu sırada şeyh minberin karşısındaki kafesli odada otururdu. Dualar edildikten sonra zâkirbaşının ikazıyla topluca diz üstü kalkılırdı. Bu durumda süren zikir şekli sadece Celvetîliğe özgüdür. Bu şekilde de zikir yapıldıktan sonra tekrar zâkirbaşının ikazıyla ayağa kalkılır. Ayakta zikir devam ederken şeyh kafesli odadan çıkarak seccadedeki yerini alır. Zikir bittiğinde herkes yerine oturur. Tekrar dualar edildikten sonra şeyhin denetiminde yeniden ayağa kalkılarak zikir yapılır. Bu zikir sırasında zikredenler bedenlerini sağa sola eğerek, başlarını da sağa sola çevirerek zikretmeye devam ederler. Daha sonra şeyhin işaretiyle zikir sonlandırılır (İnançer, İSTA, s.396-397).

Bektaşîlik : Tarikat ayini ve zikir usulü inanç ve ibadeti saklı tutmak demek olan “Takıyye” ilkesinin etkisi ile eski kaynaklarda yer bulamamış, son dönemlerdeki bazı araştırmalar ve sözlü rivayetlerle öğrenilebilmiştir.

Bektaşlîğin asıl önemli zikri “ayin-i cem” denilen zikirdir. İkinci temel zikri, “ikrar ayini” dir. Her iki törende, çok özel törenler olup ayrıntıları herkese açıklanmazdı.

Dualarla başlayan kısa bir zikirle devam eden ibadet, dua ve gülbank* okunmasıyla sonlanır. Bu sırada semahanedeki mumlar yakılarak meydan odasına geçilir. Meydan odasında da dini bir dans olan “semah” gerçekleştirilir. Semah, el ele tutuşmadan kadın ve erkeklerin karşılıklı yaptıkları ritmik dini bir danstır. Semah “ağırlama” denen ağır bir bölümle başlar ve “yürütme” veya “yeldirme” denen hızlı bölümle devam eder. (İnançer, İSTA, s.129-131).

Bayrâmîlik : Bayrâmîler, zikir sırasında halka halinde sıralanarak yüksek sesle zikirlerini gerçekleştirirler. Ancak Bayrâmîliğin de kollarında farklı zikir usulleri vardır. Bayrâmîliğin Melamilik kolunda yüksek sesle zikir yoktur. Himmetîlik kolunda ise zikir usulü bazı farklılıklar gösterir. “Himmetî devranı”nda dervişler, klasik Bayrâmîlikte olduğu gibi el ele değil de arka arakaya gelerek sırttan ve bel ortasından parmak ucuyla tutarak halka oluşturarak zikir yaparlardı (İnançer, İSTA, s.107).

Sâdîlik : Sâdîlik kıyami, yani ayakta zikretmek usulünü benimsemiş bir tarikattır. Bu tarikatta da ayakta karşılıklı zikir safları oluşturularak vücut ve baş sağa sola sallanıp döndürülerek zikir yapılır. Önce oturularak oluşturulan zikir halkasında dualar okunduktan sonra ayağa kalkılarak kıyam zikri başlatılır. Sâdî zikirlerinin bir özelliği de şudur ; Kalbi zikre başladığında hastalar özellikle de çocuklar görevli dervişlerce tevhidhaneye getirilip yüzükoyun yere yatırılır. Şeyh efendi de bu hasta ve çocukların üzerinde zikrederek ve dua okuyarak yürür. Yine Sâdîliğe özgü kalbi zikirde gerçekleşen başka bir durum daha söz konusudur. Şeyh efendi ile karşısında duran derviş göz göze bakışırlar, derviş bir kalıp gibi donarak hareketsiz kalır. Zikrin sonunda yine şeyhin bakışı ile eski haline döner (İnançer, İSTA, s.394-396).

Rifâîlik : Rifâîlik de Kadirîlik, Bedevîlik, Sâdîlik gibi zikir usulü olarak kıyami usulü benimsemiştir. Rifâîlikte zikir, dervişlerin diz üstü oturarak bir hilal şeklinde zikir halkası oluşturmasından sonra şeyhin duası ile başlar. Bu şekilde okunan dualardan sonra dervişler ayağa kalkar, saflar halinde dizilerek zikre devam ederler. Zikir hızlandığında “bürhan” gösterme başlar. Kılıç, şiş, topuz gibi aletleri vücutlarının değişik yerlerine sokmak ve “gül” denilen kızgın demiri yalanmak ya da bedenlerine değdirmek gibi hareketlerle, fizik kurallarının bazı özel durumlarda yürürlükte olmadığını gösteren Rifâî zikrinin çok tanınmış

* Hep bir ağızdan ve makamla yapılan dua.

özelliğidir. Bürhan sırasında zikir devam etmektedir. Bürhan şeyhin isteği ile başlatılıp, şeyhin isteği ile bitirilir (İnançer, İSTA, s.330-331).

Bedevîlik : Bedevîlik de ayakta gerçekleşen zikir şeklini benimsemiştir. Ancak bunun dışında Bedevîliğinde kendine özgü bir zikir usulü vardır ki buna “Bedevî topu” denir. Karşılıklı iki sıra halinde dizilen dervişler dua okuyarak kıyam zikrine devam ederken ortada bulunan şeyh ellerini başının üzerinde birbirine vurarak herkesi kendi etrafında toplanmaya davet eder. Şeyh etrafında toplanan dervişler ayaklar yerden kesilmeden dizler kırılarak zikreder. Şeyhin işareti ile bu tür zikir biter ve zikre katılanlar tekrar iki sıra haline gelirler. Sıraların karşılıklı iki “top” halinde dizilmesi ile oluşan zikrin bir şekli de şöyledir. Şeyh bir sıranın başında bir kişiyi elinden tutarak kendi etrafında sola doğru döndürmeye başlar. Böylece el ele tutuşan dervişler şeyhin etrafında dönerek bir helezon oluşturduktan sonra dua okunur (İnançer, İSTA, s.122).

İstanbul’da yayılmış olan tarikatların zikir koreografileri açısından kabaca ikiye ayrıldıkları ve bu gruplaşmanın temelinde tarikatların kültür kökenlerinin yattığı görülmektedir. (Tanman,İSTA,238) Halvetîlik, Bayramîlik, Kadirîlik gibi zikirlerindeki ana motifi daire olan tarikatlar devran zikrinden ötürü “devrani tarikatlar” adını alırlar. İkinci grubu oluşturan tarikatlar ise “kıyamî tarikatlar” adını alırlar. Kıyam zikrinin yapılan ibadetin en önemli bölümünü oluşturduğu bu tarikatlarda dervişler mihrap duvarına dik ve paralel sıralar halinde dizilirler.

Bazı tekkelerde tevhidhaneler aynı zamanda cami-mescit olarak kullanılmıştır. Tevhidhanelerde kible eksenine göre yönlendirmenin olduğu ve tevhidhane formunun belirlenmesinde ait olduğu tarikatın ayin törenlerindeki diziliş şekillerinin belirleyici olduğu bilinmektedir. Ayin sırasında tarikat üyeleri yan yana dizilerek ayini gerçekleştiriyorlarsa tevhidhane formunun kare ya da dikdörtgen, halka şeklinde diziliyorlarsa daire ya da çokgen olduğunu görülmektedir. Bazı tevhidhanelerde kadınların ya da dışarıdan gelenlerin ayini izlemesi için mahfillerin yapıldığı görülmüştür. Müzikle ayin yapılan tarikatlarda müziğin çalınabilmesi için ayrı bölümler görülmüştür.

İstanbul Tekkelerinde farklı mimari programlara ve farklı birimler içeren tekke yapılarına rastlanmaktadır. Bazı tekkelerde mimari programı yalnız başına tekkelerde karşılaşılan ibadet ve zikir faaliyetleri belirlerken bazılarında bunların yeterli olmadığı görülmüştür. Genel olarak her tarikat içerisinde yapılan zikrin aslında tevhihane ya da semahanenin mimari özelliğini belirlediği görülmüştür. İbadet, ayin faaliyetlerinin yanında spor, bir nevi hastane,

huzur evi gibi fonksiyonlara rastlanılmış bu fonksiyonlar mimari programa da yansımıştır.

Tekkelerin bir kısmı tevhidhane, derviş hücreleri, harem, su haznesi, mutfak, hamam, kütüphane, sıbyan mektebi, hazire gibi bölümleri bünyesinde barındıran külliye iken bazıları da Osmanlı sivil mimarisi özelliklerini gösteren ev tipi tekkelerden oluşmaktadır. Tekkelerin bir kısmında tek çatı altında tevhidhane, türbe gibi tüm birimler toplanırken bir kısmında geniş bir alana tüm tekke birimleri serbestçe yerleştirilmiştir.

Tekkelerde bunların dışında o tekke ve tarikatın özelliklerine göre farklılıklar olabildiği, bu farklılıkların belirlenebilmesi için her tekke yapısı hakkında ayrı ayrı detaylı çalışma ve araştırmaların yapılması gerektiği görülmüştür.

3. 18. YY. İSTANBUL TEKKELERİ

3.1 18. yy. İstanbul Tekkeleri Kataloğu

3.1.1 Abdal Yakub Tekkesi

Adı : Abdal Yakub Tekkesi (Vakıflar, R.1341,Hadika I) Abdal Yakub Dede Tekkesi, Asaî Tekkesi, Cedid Ali Paşa Tekkesi, Hekimbaşı Nuh Efendizade Ali Paşa Tekkesi, Hekimoğlu Ali Paşa Tekkesi, Hekimzade Tekkesi, Hekimzade Ali Paşa Tekkesi .

Yeri : Fatih İlçesi, Davutpaşa Mahallesi, Hekimoğlu Ali Paşa Caddesi, Esekapısı Sokağı, 1160 ada, 127 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi: 1734

Banisi: Abdal Yakup Dede

Vakfiye tarihi :

Tarikatı : Halvetî, Kâdirî.

Günümüzdeki durumu : Hekimoğlu Ali Paşa Külliyesi inşa ettirilirken yıktırılmıştır.

3.1.2 Afganiler Tekkesi

Adı : Afganiler Tekkesi (Vakıflar, R.1341), Afgani Kalenderhanesi, Afganlar, Kalenderhane.

Yeri : Üsküdar İlçesi, Selami Ali Mahallesi, Çavuşdere Caddesi, Silahtar Bahçesi Sokağı, 182 ada, 34 parselde yer almaktadır.

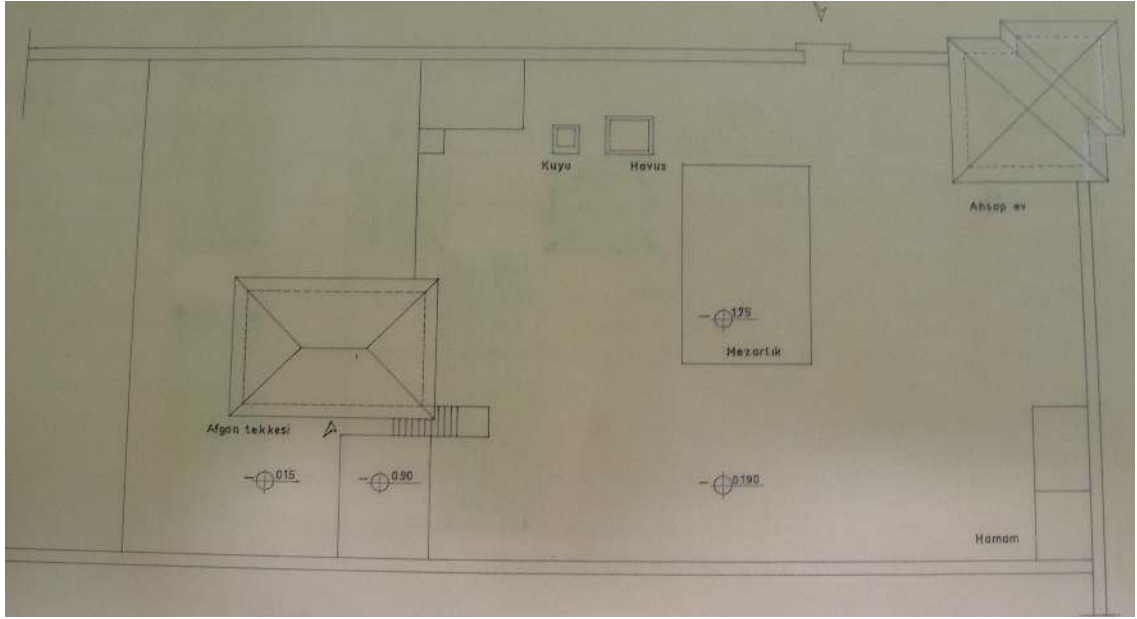
İnşa tarihi : 1792-93

Vakfiye tarihi : -

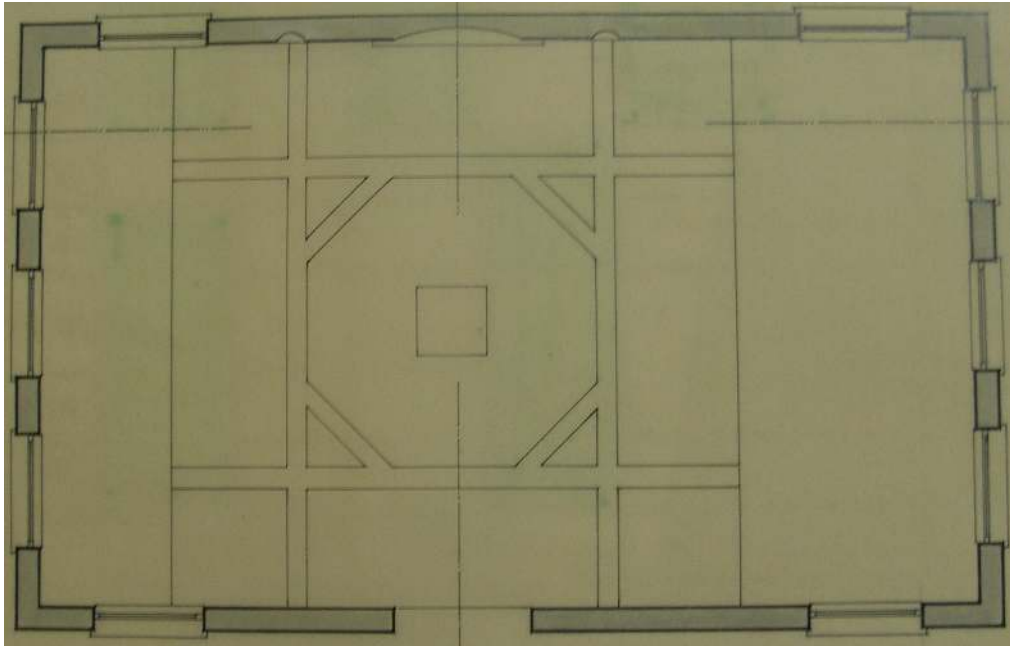
Tarikatı : Nakşibendîlik.

Banisi : El-Hac Esseyid Numan Bey

Günümüzdeki durumu : Günümüze ulaşabilen bölümleri çeşme, hazire ile birlikte çevre duvarıdır.

Şekil 3.1 Afganiler Tekkesi vaziyet planı, Oğuz, MSGSÜ.

Şekil 3.2 Afganiler Tekkesi planı, Oğuz, MSGSÜ.

3.1.3 Alacaminare Tekkesi

Adı : Alacaminare Tekkesi (Vakıflar, R.1341, Hadika II) ,Şeyh Sadık Tekkesi, Hacı Dede Tekkesi, Sadık Efendi Tekkesi, Ebultevfik İbrahim Efendi, İbrahim Efendi Tekkesi, Şeyh İbrahim Efendi Tekkesi.

Yeri :Üsküdar İlçesi, Murat Reis Mahallesi, Çavuşdere Caddesi, Boybeyi Sokağı köşesinde, 193 ada, 1 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi:1730

Banisi: Şeyh el-Hac Hüseyin Dede.

Vakfiye tarihi :-

Tarikatı : Nakşibendîlik.

Günümüzdeki durumu : Günümüzde ahşap tekke binası yıkılmıştır.

3.1.4 Atpazarı Tekkesi

Adı : Atpazarı Tekkesi (Vakıflar, R.1341, Hadika II) ,Şeyh Sadık Tekkesi

Yeri :Üsküdar İlçesi, Hayrettin Çavuş Mahallesi, Beygirciler Sokağı köşesinde, 193 ada, 1 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi :1711

Banisi : Osman Efendi

Vakfiye tarihi :1726

Tarikatı : Bedevîlik.

Günümüzdeki durumu : Tamamen yok olmuştur.

3.1.5 Bandırmalı Tekkesi

Adı : Bandırmalı Tekkesi (Vakıflar, R.1341), Haşim Efendi Tekkesi, Yusuf Nizamettin Efendi Tekkesi

Yeri :Üsküdar İlçesi, Tevaşi Hasan Ağa Mahallesi, İnadiye Mescidi Sokağı 398 ada, 16 ve 17 parsellerde yer almaktadır.

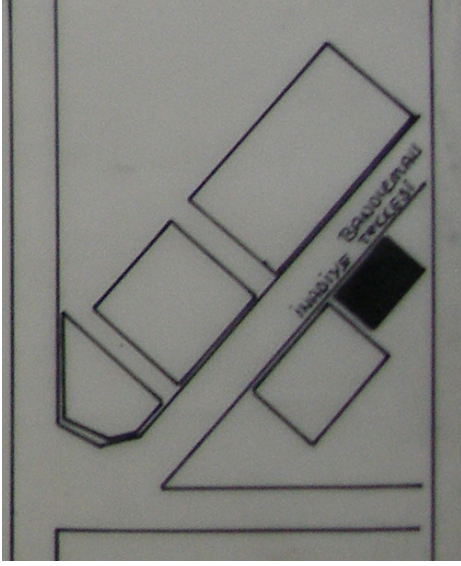
İnşa tarihi:1732, 1753

Banisi: Sadrazam Hekimoğlu Ali Paşa, Şeyh Yusuf Efendi (1753'teki ikinci bani)

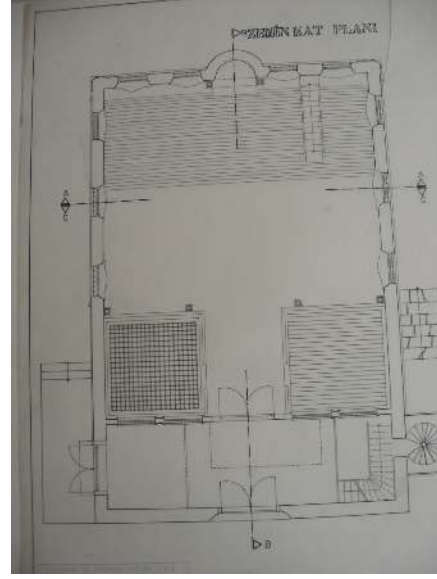
Vakfiye tarihi :-

Tarikatı : Celvetîlik, Bektaşîlik

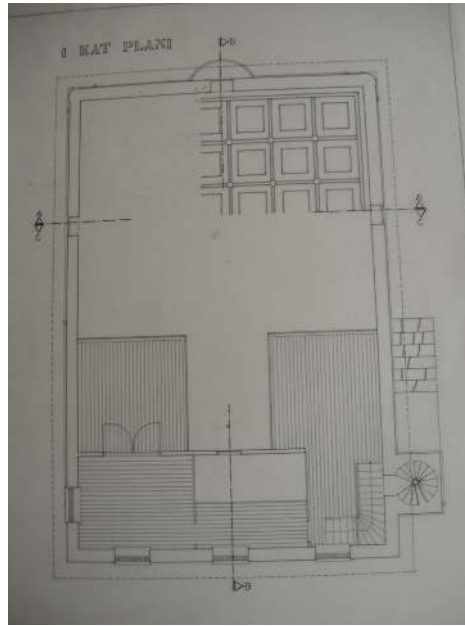
Günümüzdeki durumu : Günümüze haziyesi gelebilmiştir.

Şekil 3.3 Bandırmalı tekkesi vaziyet planı, MSGSÜ.

Şekil 3.4 Bandırmalı tekkesi zemin kat planı, MSGSÜ.

Şekil 3.5 Bandırmalı tekkesi 1. kat planı, MSGSÜ.

3.1.6 Bayrakdede Tekkesi

Adı : Bayrakdede Tekkesi (Vakıflar, R.1341) , Alemdar Zaviyesi, Sancaktar Tekkesi.

Yeri : Zeytinburnu İlçesi, Merkez Efendi Mahallesi, Mevlana Kapısı'nda 2963 ada, 6 –7 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi: 1712

Banisi: Kethüda Mehmet Ağa

Vakfiye tarihi :-

Tarikatı : Halvetîlik.

Günümüzdeki durumu : Günümüze üç mezarı ulaşabilmiştir.

3.1.7 Beşikçizade Tekkesi

Adı : Beşikçizade Tekkesi (Vakıflar, R.1341) , Çavuş Hamamı Tekkesi.

Yeri : Fatih İlçesi, Nevbahar Mahallesi, Topçu Emin Bey Çıkması, 1816 ada, 42 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi: -

Banisi: El-Hac eş-Şeyh Süleyman Efendi İbn-i Mehmet Hilmi Efendi.

Vakfiye tarihi : 1798.

Tarikatı : Nakşibendîlik.

Günümüzdeki durumu : Kısmen mevcuttur.

3.1.8 Çırakçı Tekkesi

Adı : Çırakçı Tekkesi (Vakıflar, R.1341) ,Çırağı Tekkesi.

Yeri : Fatih İlçesi, Müftü Ali Mahallesi, Haliç Caddesi, Ali Naki Sokağı 2472 ada, 33 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi: 1715

Banisi: -

Vakfiye tarihi : 1804

Tarikatı : Rifâîlik.

Günümüzdeki durumu : Günümüzde sadece haziresi mevcuttur.

3.1.9 Çorlulu Ali Paşa Tekkesi

Adı : Çorlulu Ali Paşa Tekkesi (Vakıflar, R.1341, Hadika I),

Yeri : Eminönü İlçesi, Molla Fenari Mahallesi, Yeniçeriler Caddesi, Bileyciler Sokağı, 250

ada, 11 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi : 1707-09

Vakfiye tarihi :

Banisi : Sultan 3.Ahmet dönemi sadrazamlarından Çorlulu Ali Paşa

Günümüzdeki durumu : Çorlulu Ali Paşa Külliyesi içerisinde yer alan tekke günümüzde kahvehane olarak kullanılmaktadır.

3.1.10 Deruni Mehmet Efendi Tekkesi

Adı : Deruni Mehmet Efendi Tekkesi (Vakıflar, R.1341) .

Yeri : Eminönü İlçesi (Vezneciler), Camcı Ali Mahallesi, Deruni Mehmet Efendi Sokağı 605 ada, 1 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi: -

Banisi: Deruni Şeyh Camcı el-Hac Mehmet Efendi ibn-i eş-Şeyh Hüseyin Efendi.

Vakfiye tarihi : 1782.

Tarikatı : Nakşibendîlik.

Günümüzdeki durumu : Sadece türbesi mevcuttur.

3.1.11 Eburıza Tekkesi

Adı : Eburıza Tekkesi (Vakıflar, R.1341, Hadika II), Şeyh Eburıza-i Şemseddin Efendi Tekkesi, Bedeviler Tekkesi.

Yeri : Beyoğlu İlçesi, Hacı Ahmet Efendi Mahallesi, Eburıza Dergahı Sokağı, 1210 ada, 7 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi : 18.yy'ın birinci çeyreğinde

Vakfiye tarihi : -

Banisi : Ebu Rıza Şeyh Seyyid Mehmet Şemseddin Efendi

Tarikatı : Bedevîlik.

Günümüzdeki durumu : 1847-48'de Sahhaf Emin Efendi tekkeyi yeni baştan inşa ettirmiştir

(Tanman 1990). Günümüze onarım gören hazirenin bir kısmı gelebilmiş, tekke ise yok olmuştur.

3.1.12 Ejder Tekkesi

Adı : Ejder Tekkesi (Vakıflar, R.1341) .

Yeri : Fatih İlçesi, Hatice Sultan Mahallesi, Uzun Yol Sokak, 2521 ada, 30 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi: 1777.

Banisi: -

Vakfiye tarihi : 1820.

Tarikatı : Sadîlik.

Günümüzdeki durumu : Tamamen yok olmuştur.

3.1.13 Emekyemez Tekkesi

Adı : Emekyemez Tekkesi (Vakıflar, R.1341) , Ekmekyemez Hüseyin Tekkesi.

Yeri : Üsküdar İlçesi, Salacak Mahallesi, Salacak İskele Arkası Sokak, 354 ada, 6 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi: -

Banisi: Akif Mehmet Efendi.

Vakfiye tarihi : 1767

Tarikatı : Bayramîlik.

Günümüzdeki durumu : Günümüze sadece türbesi ulaşabilmiştir.

3.1.14 Fethi Efendi Tekkesi

Adı : Fethi Efendi Tekkesi (1325 listesi), Salı Tekkesi.

Yeri : Üsküdar İlçesi, Gündoğumu Caddesi, 403 ada, 36 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi: -

Banisi: Abdülhayzade Şeyh Abdülhalim Efendi.

Vakfiye tarihi : 1775.

Tarikatı : Sadîlik.

Günümüzdeki durumu : Günümüze ulaşamamıştır.

3.1.15 Feyzullah Hindi Tekkesi

Adı : Feyzullah Hindi Tekkesi (Vakıflar, R.1341, Hadika I) .

Yeri : Üsküdar İlçesi, Selami Ali Mahallesi, Küfeci Sokak, 252 ada, 10 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi:1737.

Banisi: Şeyh Feyzullah Hindi.

Vakfiye tarihi :

Tarikatı : Kâdirîlik

Günümüzdeki durumu : Günümüzde sadece haziresi mevcuttur.

3.1.16 Gülşeni Tekkesi

Adı : Gülşeni Tekkesi (Vakıflar, R.1341) , Gürcü Ali Efendi Tekkesi.

Yeri : Fatih İlçesi, Molla Aşki Mahallesi, Sunullah Efendi Sokağı, 2655 ada, 26 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi:-

Banisi: -

Vakfiye tarihi : 1762.

Tarikatı : Halvetîlik.

Günümüzdeki durumu : Tamamen yok olmuştur.

3.1.17 Hacı Beşir Ağa Tekkesi

Adı : Hacı Beşir Ağa Tekkesi (Vakıflar, R.1341, Hadika I), Beşir Ağa Tekkesi, Dârüssade Ağası Tekkesi , El-Hac Beşir Ağa Tekkesi, Kızlarağası Tekkesi, Nakşibendi Tekkesi, Muabbir Hasan Efendi Tekkesi.

Yeri : Eminönü İlçesi, Alemdar Mahallesi, Hacı Beşir Tekkesi Sokağı, 31 ada, 16 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi : 1745

Vakfiye tarihi : -

Banisi : Hacı Beşir Ağa

Tarikatı : Nakşibendîlik.

Günümüzdeki durumu : Günümüzde tekke Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği'ne bağlı öğrenci merkezi olarak kullanılmaktadır.

3.1.18 Hallaç Baba Tekkesi

Adı : Hallaç Baba Tekkesi (Vakıflar, R.1341) , Gani Efendi Tekkesi.

Yeri : Üsküdar İlçesi, Kefçe Dede Mahallesi, Odalar Çıkmazı, 253 ada, 19 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi:-

Banisi: -

Vakfiye tarihi : 1775.

Tarikatı : Sadîlik.

Günümüzdeki durumu : Tamamen yok olmuştur.

3.1.19 Hasırcızade Tekkesi

Adı : Hasırcızade Tekkesi (Vakıflar, R.1341, Hadika I), Hasırrîzade Tekkesi, Hasırrîzade Mustafa Efendi Tekkesi.

Yeri : Beyoğlu İlçesi, Sötlüce Mahallesi, Elif Efendi Sokağı, 1895 ada, 37-38 parselde yer almaktadır.

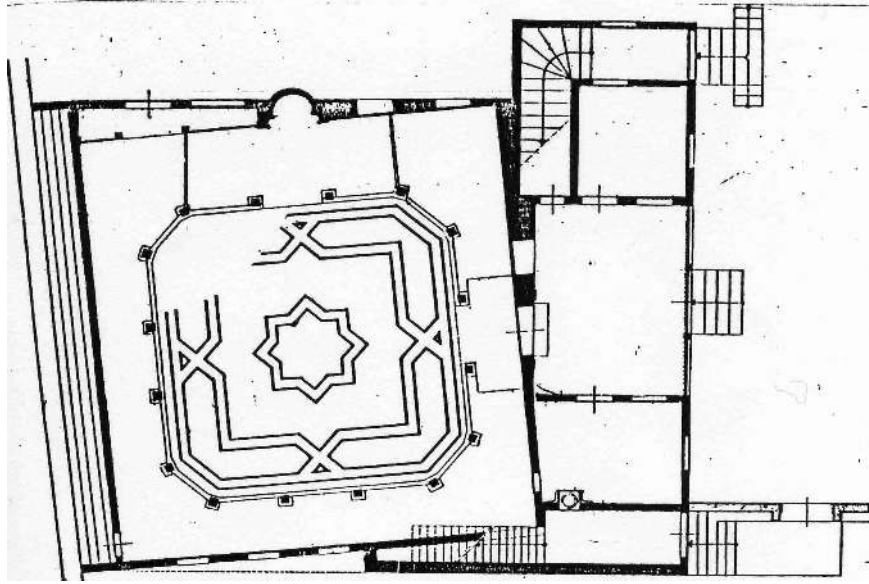
İnşa tarihi : 1785

Banisi : Şeyh el-Hac Mustafa İzzi Efendi

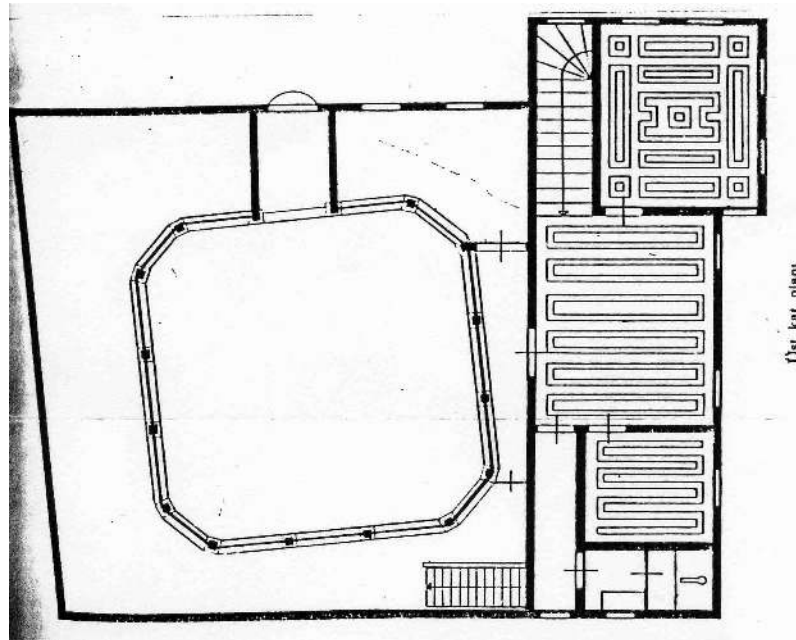
Vakfiye tarihi : -

Tarikatı : Sâdîlik.

Günümüzdeki durumu : Sultan II. Mahmud tekkeyi 1815-16'da genişleterek yeniden inşa ettirmiştir. Yine aynı yapı 1888-89'da II.Abdülhamid tarafından yeni baştan inşa ettirilmiştir (Tanman, 1990).

Şekil 3.6 Hasırcızade Tekkesi zemin kat planı, Başkır, 1990, İTÜ

Şekil 3.7 Hasırcızade Tekkesi birinci kat planı, Başkır, 1990, İTÜ

3.1.20 Hatuniye Tekkesi

Adı : Hatuniye Tekkesi (Vakıflar, R.1341), Hoca Hüsam Tekkesi, Hasan Hüsamettin Efendi Tekkesi, Çakmak Hasan Efendi Tekkesi.

Yeri : Eyüp İlçesi, Gümüşsuyu Mahallesi, Hüsam Efendi Sokağı, 29 ada, 10 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi : 18. yy'ın birinci yarısı içinde bilinmeyen bir tarihte inşa edilmiştir.

Banisi : İkinci banî İstanbullu Şeyh Mesnevîhan Hâce el-Hac Seyyid Hüsameddin Efendi

Vakfiye tarihi : 1842 (İkinci kez yapıldıktan sonraki tarih)

Tarikatı : Kâdirîlik, Nakşibendîlik.

Günümüzdeki durumu : Ahşap tevhidhane yok olmuş, mezarlık kargir minare harabesi günümüze ulaşmıştır .

Fot. 3.1 Hatuniye Tekkesi, 2005.

3.1.21 Hekimbaşızade Ali Paşa Tekkesi

Adı : Hekimbaşızade Ali Paşa Tekkesi (Vakıflar, R.1341, Hadika I), Hekimoğlu Ali Paşa Tekkesi

Yeri : Fatih İlçesi, Davutpaşa Mahallesi, Hekimoğlu Ali Paşa Caddesi, Hekimoğlu Ali Paşa Külliyesi içinde 1160 ada, 127 ve 1159 ada 5 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi : 1748

Vakfiye tarihi : -

Banisi : Hekimoğlu Ali Paşa

Tarikatı : Kâdirîlik.

Günümüzdeki durumu : Derviş hücrelerinin bir kısmı Vakıfların kiracıları, bir kısmı ise caminin görevlileri tarafından kullanılmaktadır.

3.1.22 Hocaade Tekkesi

Adı : Hocaade Tekkesi (Vakıflar, R.1341) , Hocaade Ahmet Efendi Tekkesi.

Yeri : Fatih İlçesi, Haydar Mahallesi, Bıçakçı Çeşme Sokak, 1007 ada, 68-69 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi:-

Banisi: -

Vakfiye tarihi : 1750.

Tarikatı : Halvetîlik.

Günümüzdeki durumu : Günümüzde sadece haziresi mevcuttur.

3.1.23 İzzet Paşa Tekkesi

Adı : İzzet Paşa Tekkesi (Hadika I), Vezir Tekkesi, Hacı Mehmet İzzet Paşa Tekkesi,İzzet Mehmet Paşa Tekkesi, Sadr-ı Esbak İzzet Paşa Tekkesi.

Yeri : Eyüp İlçesi, Düğmeciler Mahallesi, Vezir Tekkesi Caddesi, 180 ada, 19 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi : 1795

Vakfiye tarihi : -

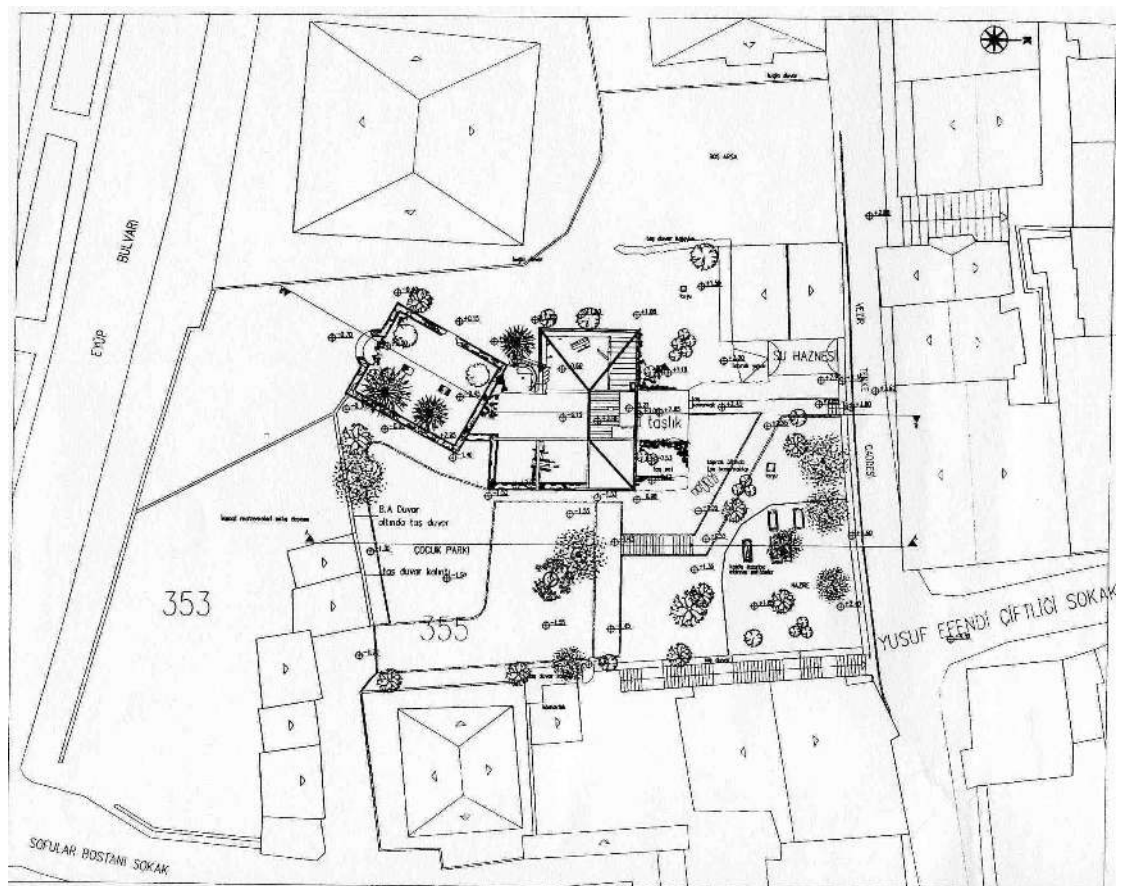
Banisi : Safranbolulu Hacı Mehmet İzzet Paşa

Tarikatı : Nakşibendîlik.

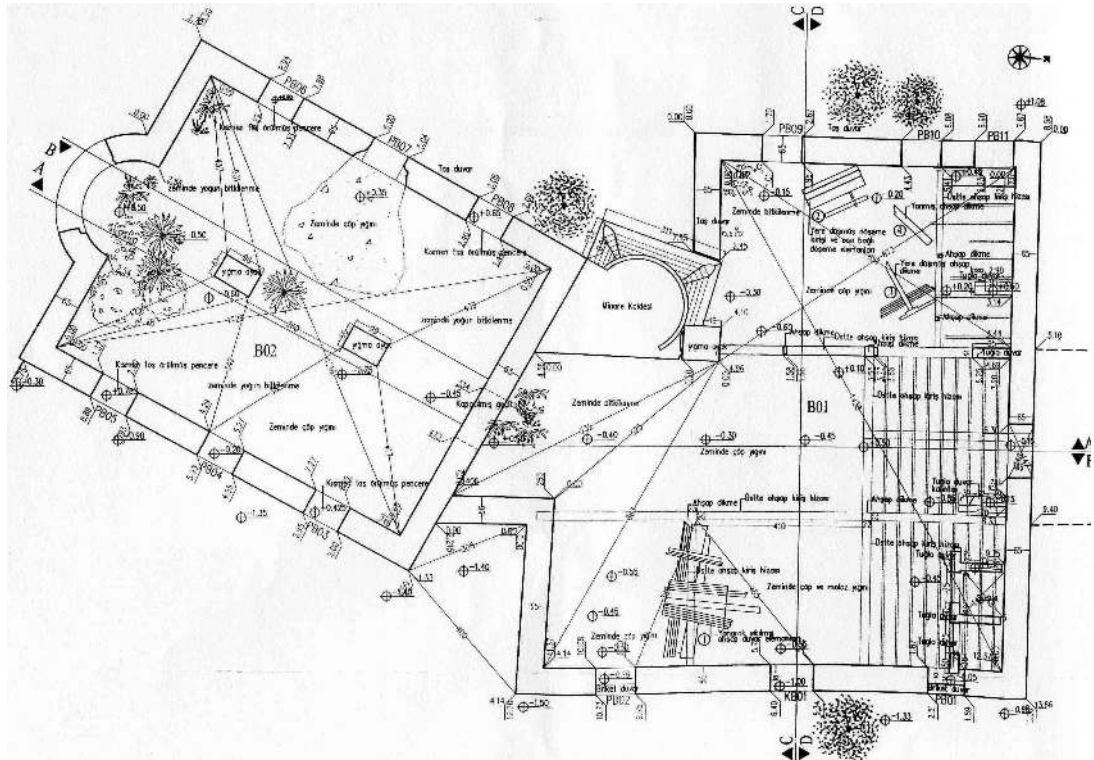
Günümüzdeki durumu : Pek çok bölümü yok olan tekke günümüzde harap durumdadır.

Fot. 3.2 İzzet Paşa Tekkesi , 2005.

Şekil 3.8 İzzet Paşa Tekkesi vaziyet planı, Bay, 2004, İTÜ.

Şekil 3.9 İzzet Paşa Tekkesi bodrum planı, Bay, 2004, İTÜ.

3.1.24 Kadem-i Şerif Tekkesi

Adı : Kadem-i Şerif Tekkesi (Vakıflar, R.1341), Halil Hamit Paşa Tekkesi, Nakşi Kadem Tekkesi, Kudüm-i Şerif Tekkesi.

Yeri : Fatih İlçesi, Kasap İlyas Mahallesi, Samatya Caddesi, Muhzır Ağa Sokağı Köşesi,
Beyazıt-i Cedid Mescid'inin yanında 1149 ada, 1 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi: 1784.

Banisi: Sadrazam Hamit Paşa.

Vakfiye tarihi :-

Tarikatı : Sâdîlik.

Günümüzdeki durumu : 19.yy.'ın ortalarında yenilenen tekkenin ahşap meşrutası ile haziresi günümüze gelebilmiştir.

3.1.25 Kalenderhane Tekkesi

Adı : Kalenderhane Tekkesi (Vakıflar, R.1341, Hadika I), Özbekler Tekkesi, Lalizade Tekkesi, Özbekler Kalenderhanesi, Nakşibendi Tekkesi.

Yeri : Eyüp İlçesi, Merkez Mahallesi, Kalenderhane Caddesi, 60 ada, 24 parsel ve 62 ada, 2 parselde yer almaktaydı.

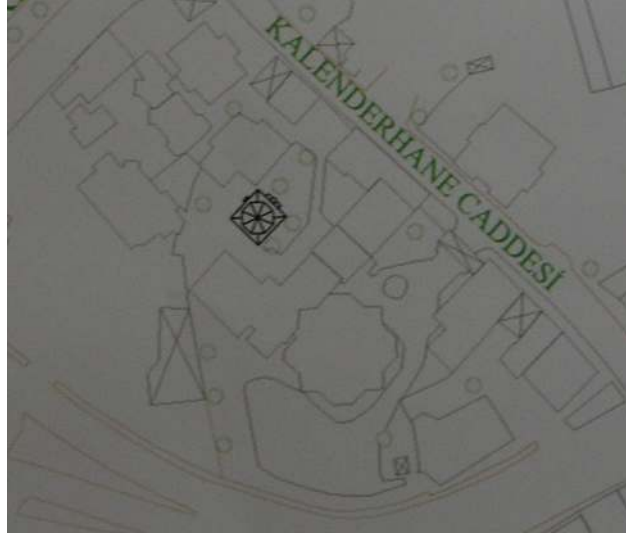
İnşa tarihi : 1740

Banisi : Seyyid Lalizade Abdülbaki Efendi

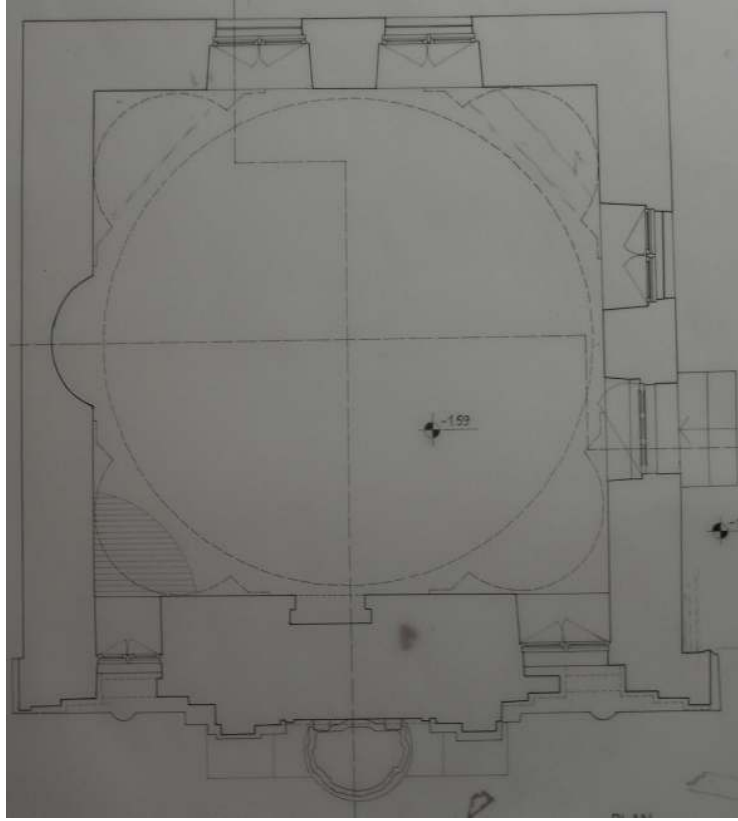
Vakfiye tarihi : -

Tarikatı : Nakşibendîlik, Bayrâmîlik.

Günümüzdeki durumu : 18. yy sonlarında Mihrişah Valide Sultan'ın kethüdası Yusuf Ağa tarafından tekke yenilenerek hamam ilave edilmiştir (Hadika I). Günümüzde hücre ve diğer yapıları yok olmuş, baninin türbesi, yıkık avlu kapısı ve tevhidhanesi ayakta kalabilmiştir.

Şekil 3.10 Kalenderhane Tekkesi vaziyet planı, Küstü, 2005, MSGSÜ.

Şekil 3.11 Kalenderhane Tekkesi planı, Küstü, 2005, MSGSÜ.

3.1.26 Kaşgârî Tekkesi

Adı :Kaşgârî Tekkesi (Vakıflar, R.1341, Hadika I), Abdullah el-Kaşgari, Kaşgari Abdullah Efendi Tekkesi, Mürteza Efendi Tekkesi, Şeyh İsa Tekkesi.

Yeri : Eyüp İlçesi, İdris Köşkü Caddesi, Hüsam Efendi Sokağı, 35 ada, 2 parselde yer almaktadır.

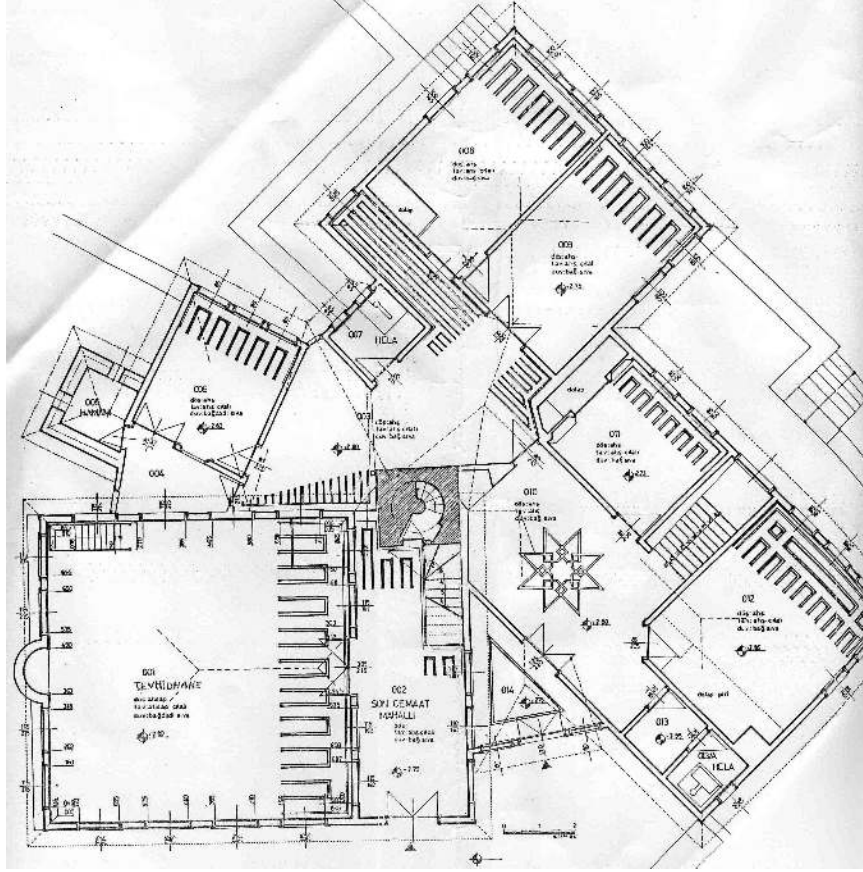
İnşa tarihi : 1745

Banisi : Yekçeşm Hacı Murtaza Efendi

Vakfiye tarihi : -

Tarikatı : Nakşibendîlik.

Günümüzdeki durumu : Tekkenin şadırvan avlusunda bulunan derviş hücreleri ve ahşap bölümleri çökmüştür. Tevhidhanesi günümüzde cami olarak kullanılmaktadır.

Şekil 3.12 Kaşgari Tekkesi planı, Demirel.

Fot. 3.3 Kaşgari Tekkesi, 2005.

3.1.27 Mehmet Şemseddin Efendi Tekkesi

Adı : Mehmet Şemseddin Efendi Tekkesi (Vakıflar, R.1341), Perşembe Tekkesi, Muhyi Efendi Tekkesi.

Yeri : Fatih İlçesi, Muhtesip İskender Mahallesi, Keçeciler Caddesi, Akşemseddin Mescidi

yakınında, 1528 ada, 3 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi: 18 yy.'ın son çeyreği.

Banisi: Şeyh Mehmet Şemseddin Efendi.

Vakfiye tarihi : 1788.

Tarikatı : Kâdirîlik.

Günümüzdeki durumu : Günümüze türbesi ulaşabilmiştir.

3.1.28 Muabbir Tekkesi

Adı : Muabbir Tekkesi (Vakıflar, R.1341), Muber Hasan Efendi Tekkesi, Kapı Halifesi Tekkesi, Ahmet Efendi Tekkesi.

Yeri : Fatih İlçesi, Hoca Üveys Mahallesi, Bedrettin Simavi Sokağı, 2064 ada, 3 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi: 1776.

Banisi: Kapı Halifesi Ahmet Nasrullah Efendi.

Vakfiye tarihi :-

Günümüzdeki durumu : Günümüze ulaşamamıştır.

3.1.29 Murat Molla Tekkesi

Adı : Murat Molla Tekkesi (Vakıflar, R.1341) .

Yeri : Fatih İlçesi, Tevki Cafer Mahallesi, Murat Molla Caddesi, 1914 ada, 54 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi: 1769.

Banisi: Rumeli Kazaskeri Damatzade Mehmet Murat Efendi

Vakfiye tarihi :-

Tarikatı : Nakşibendîlik.

Günümüzdeki durumu : 1890'da II.Abdülhamit tarafından yenilenen tekke 1930'da yanmıştır.

3.1.30 Mustafa Paşa Tekkesi

Adı :Mustafa Paşa Tekkesi (Vakıflar, R.1341, Hadika I),

Yeri : Eyüp İlçesi, Fethi Çelebi Mahallesi, Fethi Çelebi Caddesi, 112 ada, 1 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi : 1753

Banisi : Veziriazam Mustafa Paşa

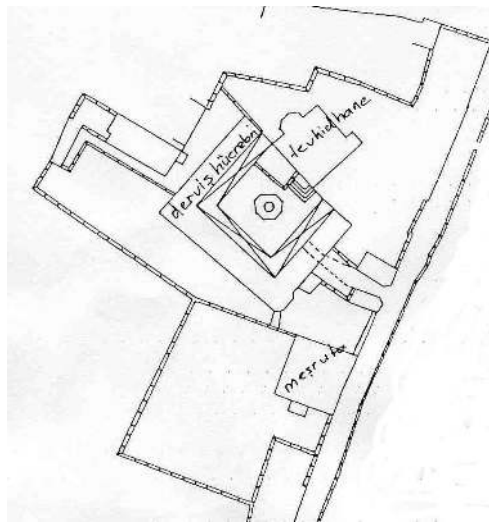
Vakfiye tarihi : -

Tarikatı : Nakşibendîlik.

Günümüzdeki durumu : İstanbul Büyük Şehir Belediyesi tarafından 1997’de onarılan tekkenin tevhidhanesi camii, derviş hücreleri öğrenci yurdu olarak kullanılmaktadır

Fot. 3.4 Mustafa Paşa Tekkesi, 2005.

Şekil 3.13 Mustafa Paşa Tekkesi vaziyet planı, Demirel.

3.1.31 Nalburi Tekkesi

Adı : Nalburi Tekkesi (Vakıflar, R.1341), Nalbur Mehmet Efendi Tekkesi.

Yeri : Sarıyer İlçesi, Hisar Mahallesi, Meydan Sokak, 53 ada, 1 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi:

Banisi: Nalburi Mehmet Efendi.

Vakfiye tarihi : 1763.

Tarikatı : Nakşibendîlik.

Günümüzdeki durumu : Günümüzde sadece haziresi mevcuttur.

3.1.32 Nazif Dede Tekkesi

Adı : Nazif Dede Tekkesi (Vakıflar, R.1341), Rumi Mehmet Efendi Tekkesi, Anadolu Hisarı Tekkesi.

Yeri : Beykoz İlçesi, Anadolu Hisarı, 54 ada, 78 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi:

Banisi:

Vakfiye tarihi :1797.

Tarikatı : Nakşibendîlik.

Günümüzdeki durumu : Tekke binası günümüze ulaşamamıştır.

3.1.33 Neccarzade Tekkesi

Adı : Neccarzade Tekkesi (Vakıflar, R.1341, Hadika II), Mustafa Rıza Efendi Tekkesi, Sinan Paşa Tekkesi.

Yeri : Beşiktaş İlçesi, Sinan Paşa Mahallesi, Neccarzade Sokağı, 291 ada, 39 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi: 18.yy.'ın ilk yarısı.

Banisi: Şeyh Mustafa Rızaeddin Efendi kendi evini tekkeye dönüştürmüştür.

Vakfiye tarihi :1770.

Tarikatı : Nakşibendîlik.

Günümüzdeki durumu : Günümüzde sadece türbesi ulaşabilmiştir.

3.1.34 Nureddin Cerrahi Tekkesi

Adı : Nureddin Cerrahi Tekkesi (Vakıflar, R.1341, Hadika I), Asitâne-i Nureddin,

Yeri : Fatih İlçesi, Derviş Ali Mahallesi, Nureddin Tekkesi Sokağı, 2552 ada, 34 parselde yer almaktadır.

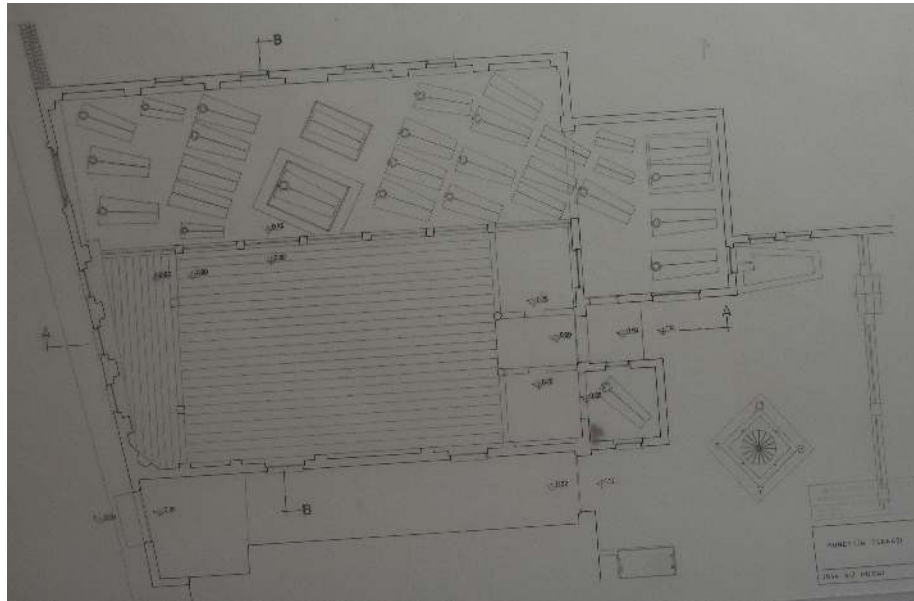
İnşa tarihi : 1703

Banisi : Şeyh Seyyid Muhammed Nureddin Cerrahi

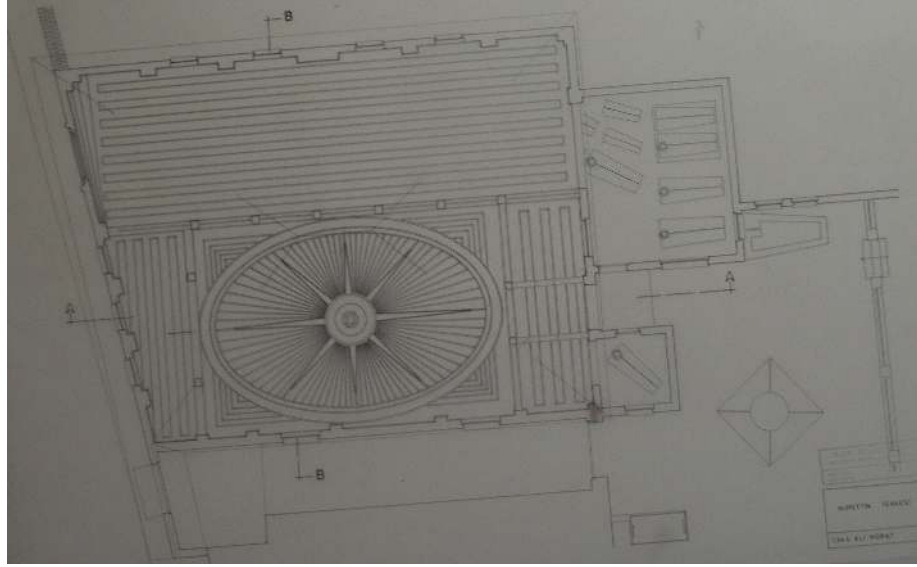
Vakfiye tarihi : -

Tarikatı : Halvetîlik.

Günümüzdeki durumu : Çeşitli tarihlerde tekke yeniden yapılmış ve pek çok defa onarım görmüştür. 1835-36'da Sultan II.Mahmud tekkeyi yeniden yaptırmış ve bu tarihten sonra da çok kez onarım görmüştür. Tevhidhanesi içinde türbe kısmı da bulunan kargir tekke ve müstemilatı halen mevcuttur.

Şekil 3.14 Nureddin Cerrahi tekkesi planı, Murat, 1976, MSGSÜ.

Şekil 3.15 Nureddin Cerrahi tekkesi tavan planı, Murat, 1976, MSGSÜ.

Fot. 3.5 Nurettin Cerrahi Tekkesi, 2005.

3.1.35 Özbekler Tekkesi

Adı : Özbekler Tekkesi (Vakıflar, R.1341, Hadika II), Hacı Hoca Tekkesi, Özbekler Kalenderhanesi.

Yeri :Üsküdar İlçesi, Hacı Hesna Hatun Mahallesi, Servili Köşk Sokağı, 1340 ada, 40 parselde yer almaktadır.

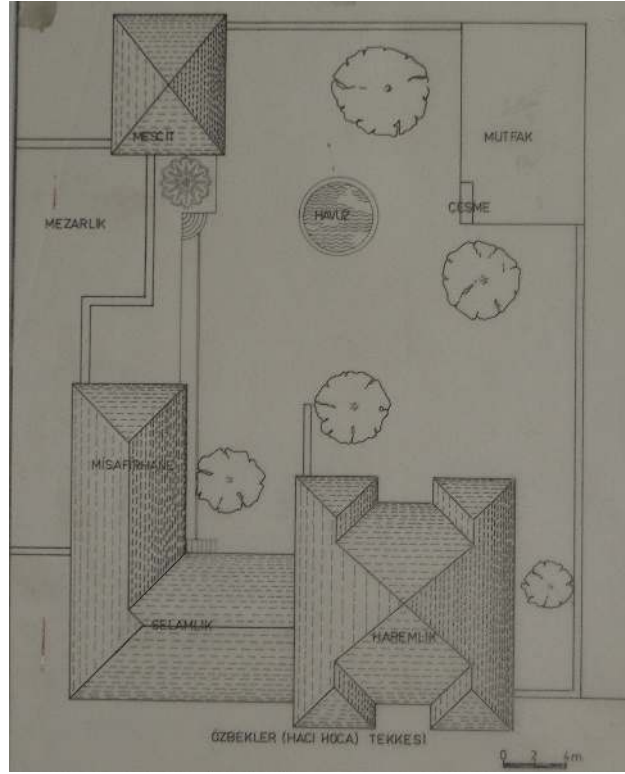
İnşa tarihi : 1752-53

Vakfiye tarihi : -

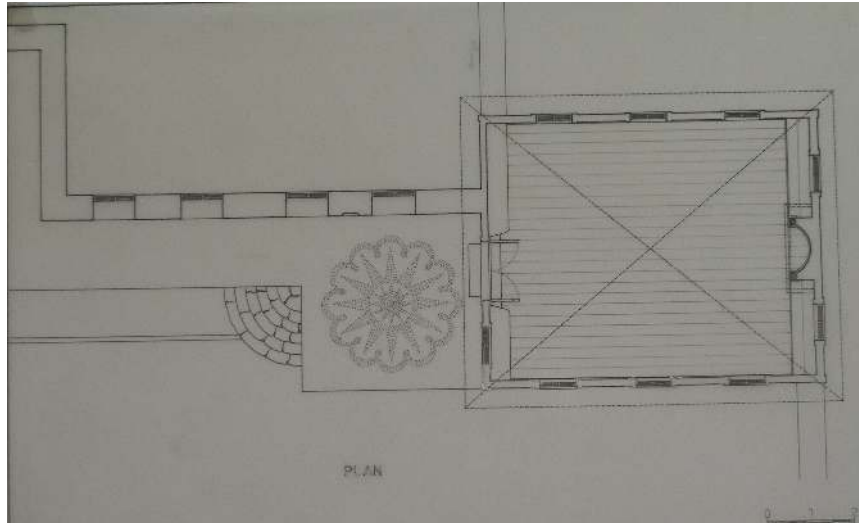
Banisi : Maraş Valisi Abdullah Paşa

Tarikatı : Nakşibendîlik.

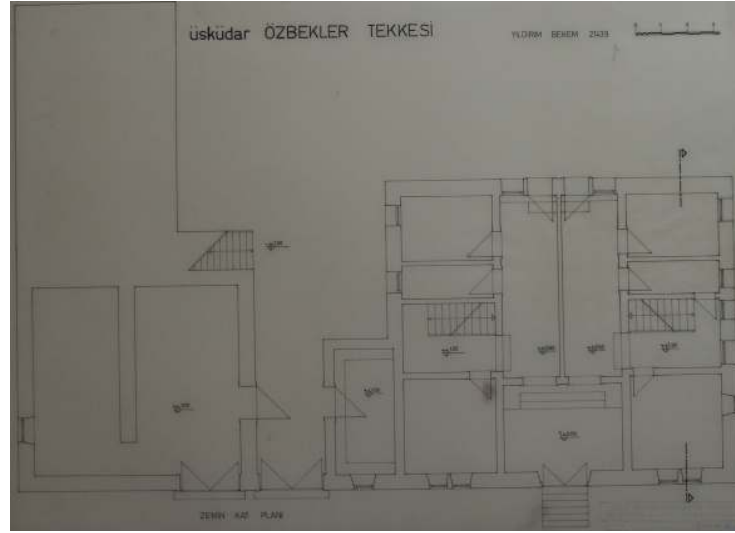
Günümüzdeki durumu : 1844’de Sultan Abdülmecit tarafından bugünkü şekliyle ihya ettirilmiştir. Bu tarihten itibaren tekkeye bazı ilaveler olmuş ve bir takım onarımlar geçirmiştir. Günümüzde ayakta olan tekke Mimar Cengiz Bektaş tarafından restore edilmiştir.

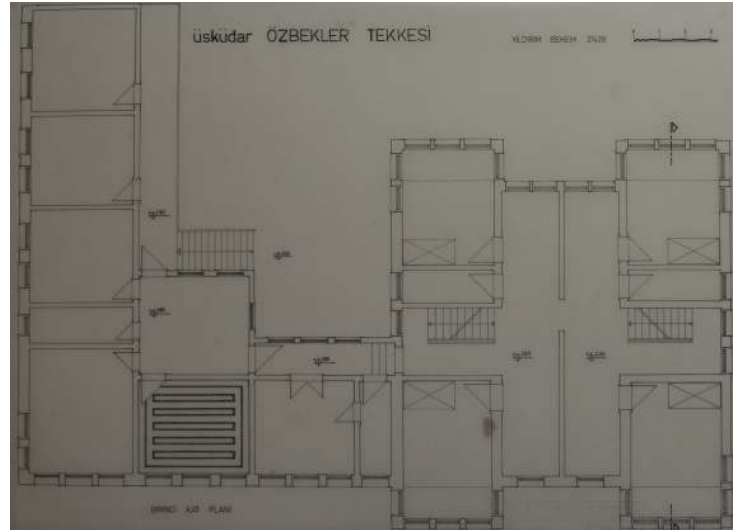
Şekil 3.16 Özbekler Tekkesi vaziyet planı, Bekem, MSGSÜ.

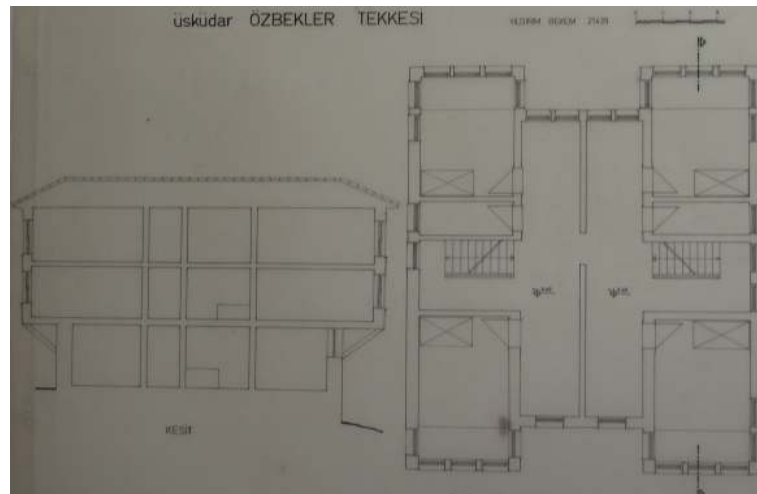
Şekil 3.17 Özbekler Tekkesi mescit planı, Bekem, MSGSÜ.

Şekil 3.18 Özbekler Tekkesi harem ve selamlık zemin kat planı, Bekem, MSGSÜ.

Şekil 3.19 Özbekler Tekkesi harem ve selamlık birinci kat planı, Bekem, MSGSÜ.

Şekil 3.20 Özbekler Tekkesi harem ikinci kat planı-kesit, Bekem, MSGSÜ.

3.1.36 Peyk Dede Tekkesi

Adı : Peyk Dede Tekkesi (Vakıflar, R.1341),

Yeri : Fatih İlçesi, Veledi Karabaş Mahallesi, Peyk Dede Sokağı, 105 ada, 26 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi : 18. yy' ın 3. çeyreği

Banisi : -

Vakfiye tarihi : 1803

Tarikatı : Halvetîlik.

Günümüzdeki durumu : İlk şeyhi Ahmet Remzi Efendi olan tekkenin vakfiyesi ikinci Şeyh Mustafa Efendi tarafından 1803 tarihinde düzenlenmiştir.

3.1.37 Raufi Tekkesi

Adı : Raufi Tekkesi (Vakıflar, R.1341), Şeyh Mehmet Tevfik Efendi Tekkesi.

Yeri : Beykoz İlçesi, Karacaburun Caddesi, 377 ada, 26 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi: 1730.

Banisi: Şeyh Mehmet Tevfik Efendi.

Vakfiye tarihi :-

Tarikatı : Halvetîlik.

Günümüzdeki durumu : Günümüzde sadece haziresi mevcuttur.

3.1.38 Resmi Efendi Tekkesi

Adı : Resmi Efendi Tekkesi (Bandırmalızade 214, Âsitâne 13), Kabakulak Tekkesi, Tahta Minare Tekkesi, Mestçizade Tekkesi, Mustafa Ahi Resmi Tekkesi.

Yeri : Fatih İlçesi, Keçeci Karabaş Mahallesi, Kabakulak Sokağı, 1600 ada, 154 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi: 1789-1790

Banisi: Mestçizade Osman Efendi'nin kızı Alime Hatun.

Vakfiye tarihi :1798.

Tarikatı : Kâdirîlik.

Günümüzdeki durumu : Günümüzde sadece haziresi mevcuttur.

3.1.39 Rifaî Tekkesi

Adı : Rifaî Tekkesi (Vakıflar, R.1341), Şeyh Hafız Efendi Tekkesi, Yusuf Rıza Efendi Tekkesi, Menzilhane Tekkesi

Yeri : Üsküdar İlçesi, Tevaşi Hasan Ağa Mahallesi, Gündoğumu Caddesi, 276 ada, 29 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi : 1733

Banisi : -

Vakfiye tarihi : -

Tarikatı : Rifâîlik

Günümüzdeki durumu : Tekke günümüze ulaşamamıştır.

3.1.40 Saçlı Hüseyin Efendi Tekkesi

Adı : Saçlı Hüseyin Efendi Tekkesi (Vakıflar, R.1341), Şeyh Nurullah Dergahı.

Yeri : Üsküdar İlçesi, Kefçe Dede Mahallesi, Toptaşı Caddesi, 402 ada, 9 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi: 1766.

Banisi: Saçlı Şeyh Hüseyin Efendi.

Vakfiye tarihi :-

Tarikatı : Halvetîlik.

Günümüzdeki durumu : Günümüzde sadece haziresi mevcuttur.

3.1.41 Sertarikzade Tekkesi

Adı : Sertarikzade Tekkesi (Vakıflar, R.1341, Hadika I), Pazar Tekkesi, Şeyh Ali Efendi Tekkesi.

Yeri : Eyüp İlçesi, Nişanca Mahallesi, Davutağa Caddesi, İlahiciler Sokağı, 132 ada, 14 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi : 18.yy'ın ortalarında inşa ettirilmiştir.

Banisi : Sertarikzade Şeyh Mehmet Emin

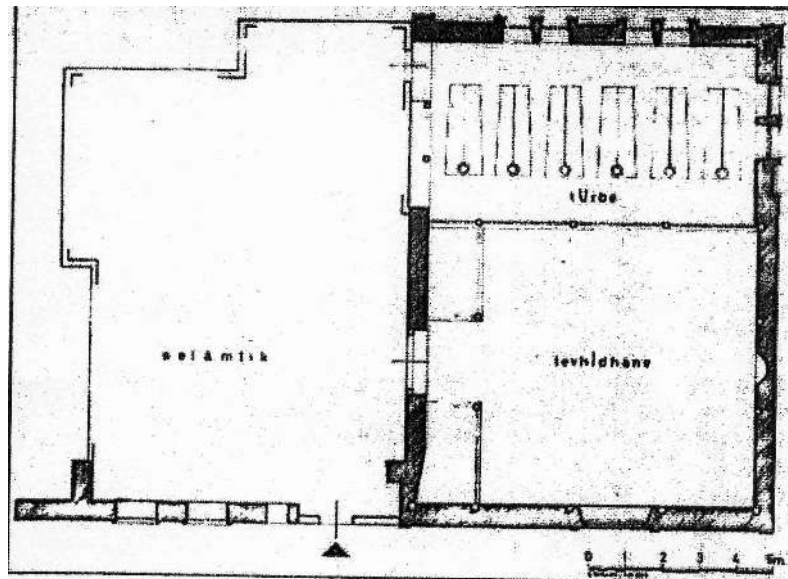
Vakfiye tarihi : -

Tarikatı : Halvetîlik.

Günümüzdeki durumu : 19.yy'ın birinci çeyreğinde ortadan kalkan tekke 19.yy'ın üçüncü çeyreğinde yeniden inşa ettirilmiştir (Tanman, 1990). Günümüzde sadece büyük bölümü yıkılmış haziresi mevcuttur.

Fot. 3.6 Sertarikzade Tekkesi, 2005.

Şekil 3.21 Sertarikzade Tekkesi planı, DBİA, 1994, c.7.

3.1.42 Silahtar Tekkesi

Adı : Silahtar Tekkesi (Vakıflar, R.1341, Hadika I), Alibeyköy Şazeli Tekkesi, Abdullah Ağa Tekkesi.

Yeri : Eyüp İlçesi, Alibeyköy Namık Kemal Caddesi'nde yer almaktadır.

İnşa tarihi:-

Banisi: -

Vakfiye tarihi :1795.

Tarikatı : Nakşibendîlik.

Günümüzdeki durumu : Günümüzde sadece haziresi mevcuttur.

3.1.43 Sinek Şeyh Halil Efendi Tekkesi

Adı : Sinek Şeyh Halil Efendi Tekkesi (Vakıflar, R.1341).

Yeri : Fatih İlçesi, Seyit Ömer Mahallesi, Hüseyin Kazım Sokak, 1746 ada, 30 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi: 1717.

Banisi: Halil Efendi.

Vakfiye tarihi :-

Tarikatı : Kâdirîlik.

Günümüzdeki durumu : Günümüzde sadece tahrip edilmiş haziresi mevcuttur.

3.1.44 Şazeli Tekkesi

Adı : Şazeli Tekkesi (Vakıflar, R.1341), Balmumcu Tekkesi, Şeyh Seyyid Ahmet Efendi Tekkesi, Şem'i Şeyh Ahmet Efendi.

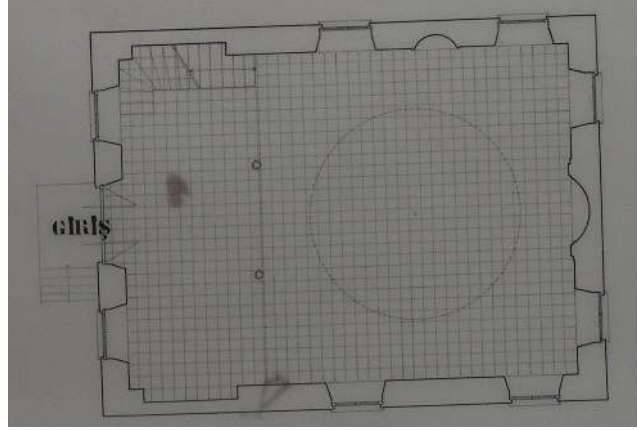
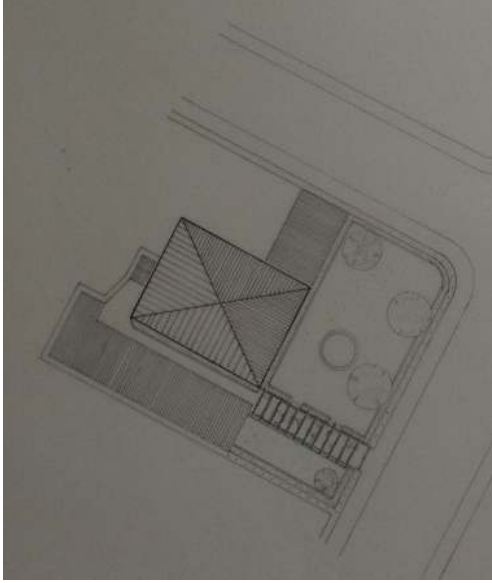
Yeri :Fatih İlçesi, Haraççı Kara Mehmet Mahallesi, Fukara Babası Sokak, 1019 ada, 53 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi: 1794

Banisi: Ahmet Halil Ağa.

Vakfiye tarihi : -

Günümüzdeki durumu : 1886 da yeniden inşa ettirilmiştir.

Şekil 3.22 Şazeli tekkesi vaziyet planı, Türkkan, Güler, MSGSÜ.

Şekil 3.23 Şazeli tekkesi planı, Türkkan, Güler, MSGSÜ.

3.1.45 Şehitlik Tekkesi

Adı : Şehitlik Tekkesi (Vakıflar, R.1341), Nafi Baba Tekkesi, Ali Baba Zaviyesi.

Yeri : Sarıyer İlçesi, Rumeli Hisarı Mahallesi, 39 ada, 17 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi:

Banisi: Şeyh Ali Baba.

Vakfiye tarihi :1764.

Tarikatı : Nakşibendîlik.

Günümüzdeki durumu : Günümüzde sadece haziresi mevcuttur.

3.1.46 Şeyh Atâ Tekkesi

Adı : Şeyh Atâ Tekkesi (Vakıflar, R.1341, Hadika II), Ata Efendi Tekkesi, Mehmet Ataullah Efendi Tekesi.

Yeri : Beykoz İlçesi, Kanlıca Mahallesi, Mihrabat Caddesi, Fıstıklı Yokuşu, 125 ada, 1 parselde yer almaktadır.

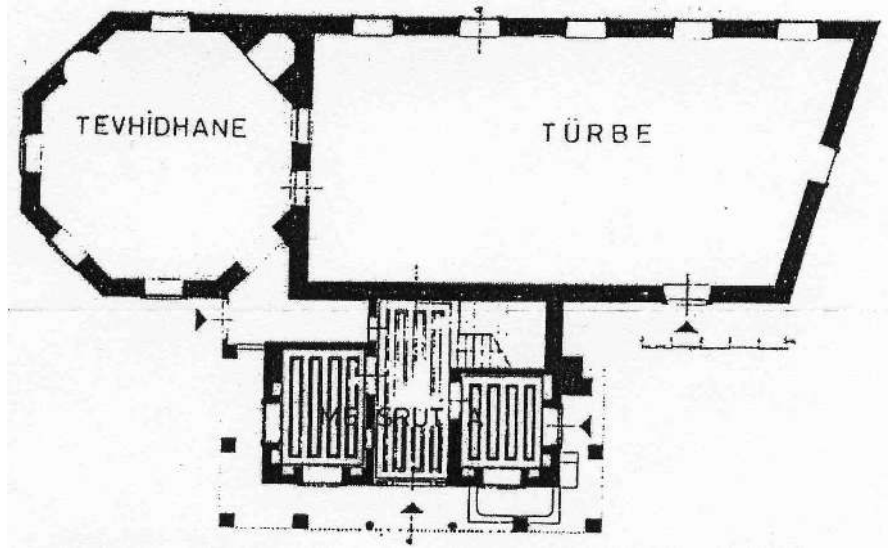
İnşa tarihi : 1730

Banisi : Şeyh Seyyid Mehmet Ataullah Efendi (Ö.1789).

Vakfiye tarihi : 1826

Tarikatı : Nakşibendîlik, Halvetîlik.

Günümüzdeki durumu : Amasyalı Şeyh Ubeydullah Efendi tarafından vakfiyesi 1826'da tescil edilen tekkenin ilk şeyh ve banisinin Şeyh Seyyid Mehmet Ataullah Efendi (Ö.1789) olduğuna dikkat edildiğinde tekkenin 18.yy. içerisinde inşa edilmiş olması çok büyük olasılıktır. Tekke Mahmud Sırrı Paşa tarafından 1905 yılında yeniden inşa ettirilmiştir.

Şekil 3.24 Şeyh Atâ Tekkesi planı, İşli, 1998, YTÜ.

3.1.47 Şeyh Fenai Efendi Tekkesi

Adı : Şeyh Fenai Efendi Tekkesi (Vakıflar, R.1341, Hadika II), Ali Fenari Tekkesi, Ali el-Fenari Tekkesi, Yıldızlı Tekke

Yeri : Üsküdar İlçesi, Murat Reis Mahallesi, Boybeyi Sokağı, 175 ada, 50 parselde yer almaktadır.

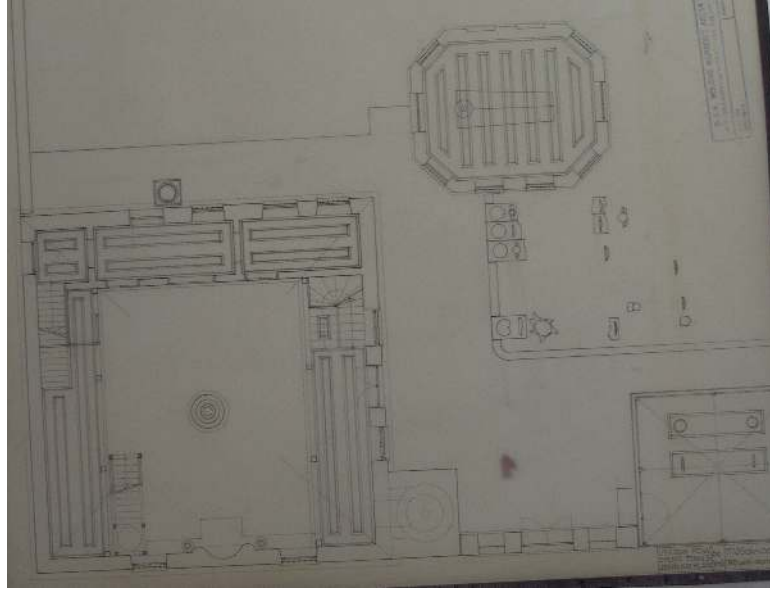
İnşa tarihi : 1714

Banisi : Kütahyalı Şeyh Seyyid Fenai Ali Efendi

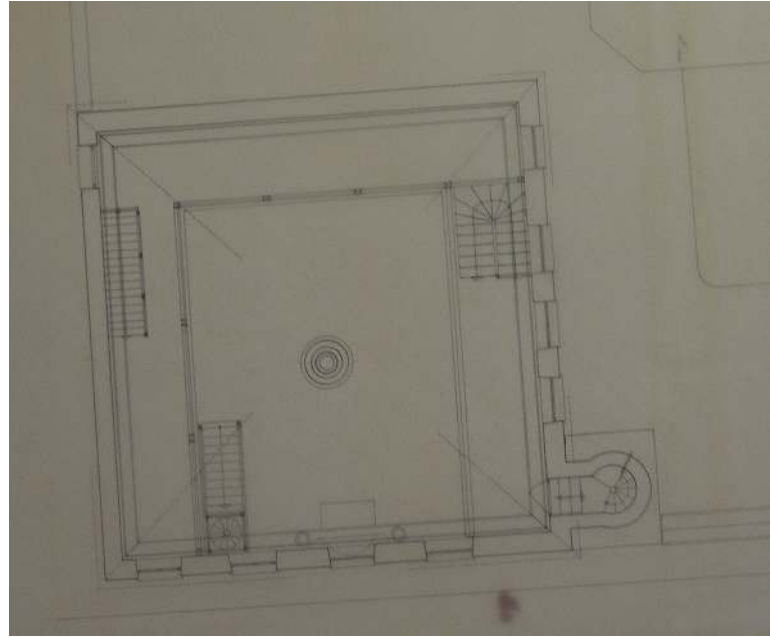
Vakfiye tarihi : -

Tarikatı : Celvetîlik.

Günümüzdeki durumu : Günümüzdeki tekke Zeynep Kamil Hanım tarafından bugünkü haliyle ihya ettirilmiştir. Orijinal hali bozulmuştur (İşli, 1998) ve cami olarak ibadete açıktır.

Şekil 3.25 Şeyh Fenai Efendi Tekkesi planı, Bozkurt, Seymen, MSGSÜ.

Şekil 3.26 Şeyh Fenai Efendi Tekkesi mahfil planı, Bozkurt, Seymen, MSGSÜ.

3.1.48 Şeyh Halil Nizamettin Tekkesi

Adı : Şeyh Halil Nizamettin Tekkesi (Vakıflar, R.1341), Taşçı Tekkesi, Kavas Baba Tekkesi.

Yeri : Fatih İlçesi, Hatice Sultan Mahallesi, Hatice Sultan Sokağı, 2507 ada, 4 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi: 1746.

Banisi: Şeyh Halil Nizamettin Efendi.

Vakfiye tarihi :-

Tarikatı : Halvetîlik.

Günümüzdeki durumu : Günümüze sadece haziresindeki tek bir mezar ulaşabilmiştir.

3.1.49 Şeyh İsmail Efendi Tekkesi

Adı : Şeyh İsmail Efendi Tekkesi (Vakıflar, R.1341, HadikaII), Marufi Dergahı.

Yeri : Sarıyer İlçesi, Yeniköy Arpacı Ali Sokağı, 267 ada, 1 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi: 1773

Banisi: Zeliha Hatun binti İsmail Halveti.

Vakfiye tarihi :

Tarikatı : Halvetîlik.

Günümüzdeki durumu : Günümüze tekke binası ulaşamamıştır.

3.1.50 Şeyh Murat Tekkesi

Adı : Şeyh Murat Tekkesi (Vakıflar, R.1341, Hadika I), Belhi Dergahı.

Yeri : Eyüp İlçesi, Nişancı Mustafa Paşa Mahallesi, Nişancı Mustafa Paşa Caddesi, 153 ada, 1 parselde yer almaktadır.

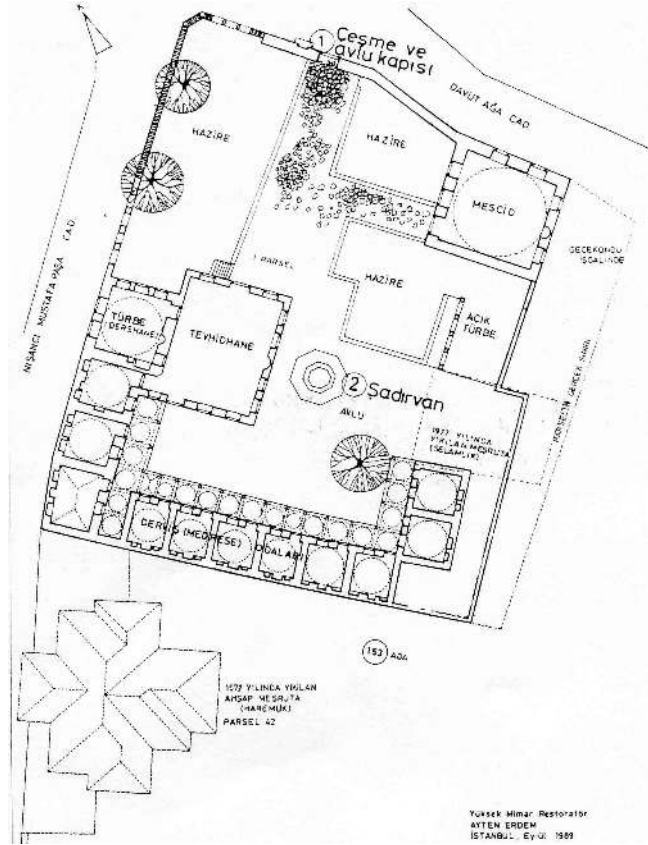
İnşa tarihi:

Banisi: Çankırlı Şeyh Mustafa Efendi

Vakfiye tarihi :1741.

Tarikatı : Nakşibendîlik.

Günümüzdeki durumu : Günümüze ulaşmıştır.

Şekil 3.27 Şeyh Murat Tekkesi vaziyet planı, Erdem, 1989, II.Eyüp Sultan Sempozyumu.

3.1.51 Şeyh Raufi Tekkesi

Adı : Şeyh Raufi Tekkesi (İSTA s.309, Asitane s.13), Ahmet Raufi Tekkesi, Raufi Efendi Tekkesi.

Yeri : Üsküdar İlçesi, Sinan Paşa Mahallesi, Sinan Paşa Camii yakınında yer almaktadır. yer almaktadır.

İnşa tarihi: 18.yy'ın ilk yarısı.

Banisi: Şeyh Ahmet Raufi Efendi.

Vakfiye tarihi :-

Tarikatı : Halvetîlik.

Günümüzdeki durumu : 1920'de yanan tekkenin hiçbir bölümü günümüze ulaşamamıştır.

3.1.52 Şeyh Süleyman Efendi Tekkesi

Adı : Şeyh Süleyman Efendi Tekkesi (Vakıflar, R.1341), Şeyh Hafız Tekkesi.

Yeri : Beykoz İlçesi, Karaburun Caddesi'nde yer almaktadır.

İnşa tarihi: 1730.

Banisi: Şeyh Süleyman Efendi

Vakfiye tarihi :-

Tarikatı : Halvetîlik, Rifâîlik.

Günümüzdeki durumu :

3.1.53 Şeyhülislam Tekkesi

Adı : Şeyhülislam Tekkesi (Vakıflar, R.1341, Hadika I), Şeyhülislam Mustafa Efendi Tekkesi, Şeyhülislam Esbak Mustafa Efendi Tekkesi, Arpa Emmini Tekkesi,

Yeri : Eyüp İlçesi, Baba Haydar Mahallesi, Baba Hayda Çeşmesi Sokağı, 137 ada, 1 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi : 1744-45

Banisi : Feyzullah Efendizade Şeyhülislam Mustafa Efendi

Vakfiye tarihi : -

Tarikatı : Nakşibendîlik.

Günümüzdeki durumu : Medrese tarzında inşa edilen tekkenin günümüzde ana binası, su haznesi ayakta olup harem dairesi tamamen yıkılmıştır. Hamam ve mutfak bölümü ise harabe halinde mevcuttur.

3.1.54 Tahir Ağa Tekkesi

Adı : Tahir Ağa Tekkesi (Vakıflar, R.1341, Hadika I), Tahiriyye Tekkesi

Yeri : Fatih İlçesi, Haydar Mahallesi, Esrar Dede Sokak, 2192 ada, 33 parselde yer almaktadır.

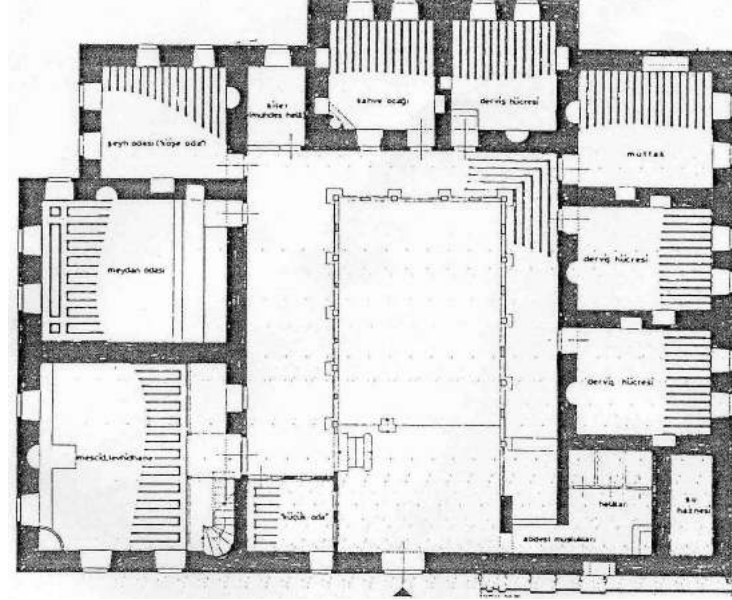
İnşa tarihi : 1760-61

Banisi : Kapıcıbaşı Seyyid Mehmet Tahir Ağa

Vakfiye tarihi : -

Tarikatı : Nakşibendîlik, Halvetîlik.

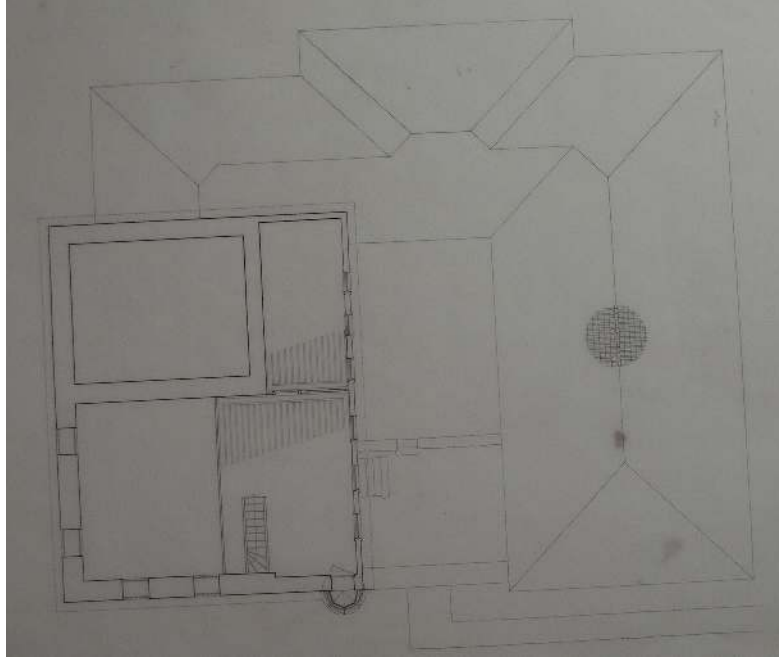
Günümüzdeki durumu : Mederese tipli plana sahip olan tekkenin tevhidhanesi ve derviş hücreleri günümüze ulaşmıştır. Tevhidhanesi camii olarak kullanılmaktadır.

Şekil 3.28 Tahirağa Tekkesi planı, İSTA.

Fot. 3.7 Tahirağa Tekkesi, 2005.

Şekil 3.29 Tahirağa Tekkesi çatı planı, Özer, MSGSÜ, 1983.

3.1.55 Tahir Baba Tekkesi

Adı : Tahir Baba Tekkesi (Vakıflar, R.1341, Hadika II), Çamlıca Bektaşî Tekkesi, Ali Nutki Nur Baba Tekkesi, Çalıcaı Kebir Degahı.

Yeri : Üsküdar İlçesi, Büyük Çamlıca Mahallesi, Kısıklı Mevkiinde, Cami yolu Sokağı, 798 adada, yer almaktadır.

İnşa tarihi: 1795.

Banisi: Mehmet Tahir Baba bin Ali.

Vakfiye tarihi :1798.

Tarikatı : Nakşibendîlik.

Günümüzdeki durumu : Günümüzde sadece haziresi mevcuttur.

3.1.56 Tatar Şeyh Hasan Efendi Tekkesi

Adı : Tatar Şeyh Hasan Efendi Tekkesi (Vakıflar, R.1341, Hadika II), Gülşeni Tatar Tekkesi.

Yeri : Beyoğlu İlçesi, Tophane mevkii, Kılıç Ali Paşa Mahallesi, Balaban Sokak,53 ada, 1 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi: 1756.

Banisi: Sadrazam Damat İbrahim Paşa.

Vakfiye tarihi :-

Tarikatı : Halvetîlik.

Günümüzdeki durumu : Günümüzde haziresinin küçük bir kısmı mevcuttur.

3.1.57 Üsküdar Mevlevihanesi

Adı : Üsküdar Mevlevihanesi (Vakıflar, R.1341), Numan Bey Mevlevihanesi.

Yeri : Üsküdar İlçesi, Ayazma Mahallesi, Doğancılar Caddesi, 373 ada, 6 parselde yer almaktadır.

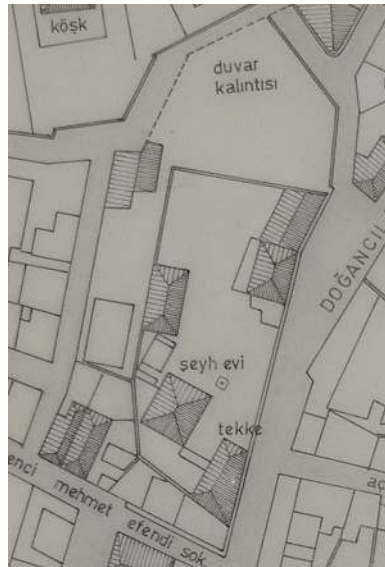
İnşa tarihi : 1792-93

Banisi : Sultanzade Halil Numan Dede Bey

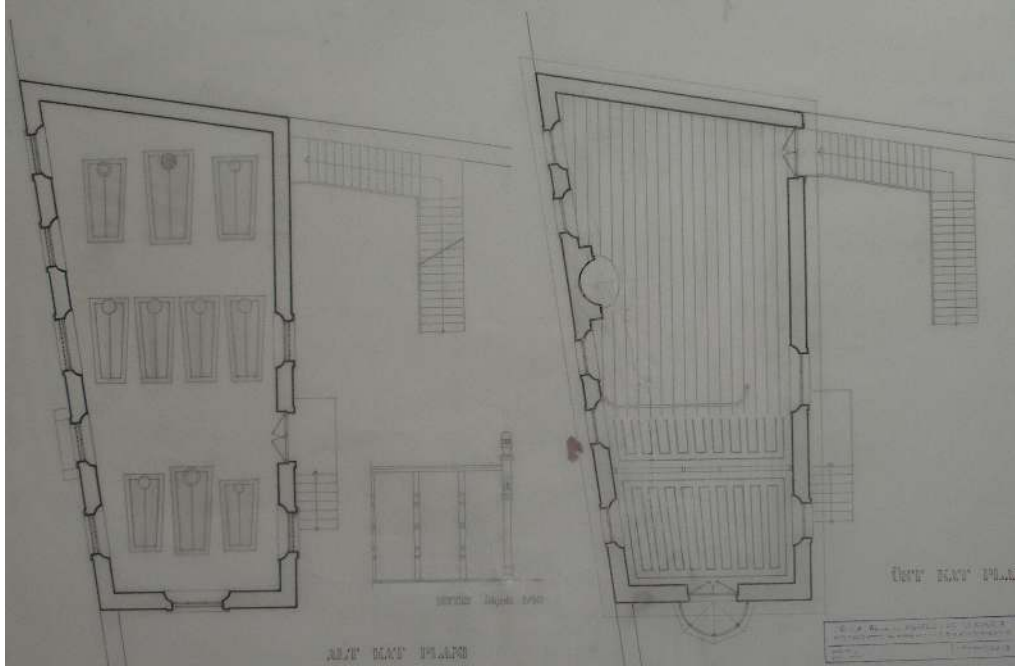
Vakfiye tarihi : -

Tarikatı : Mevlevîlik.

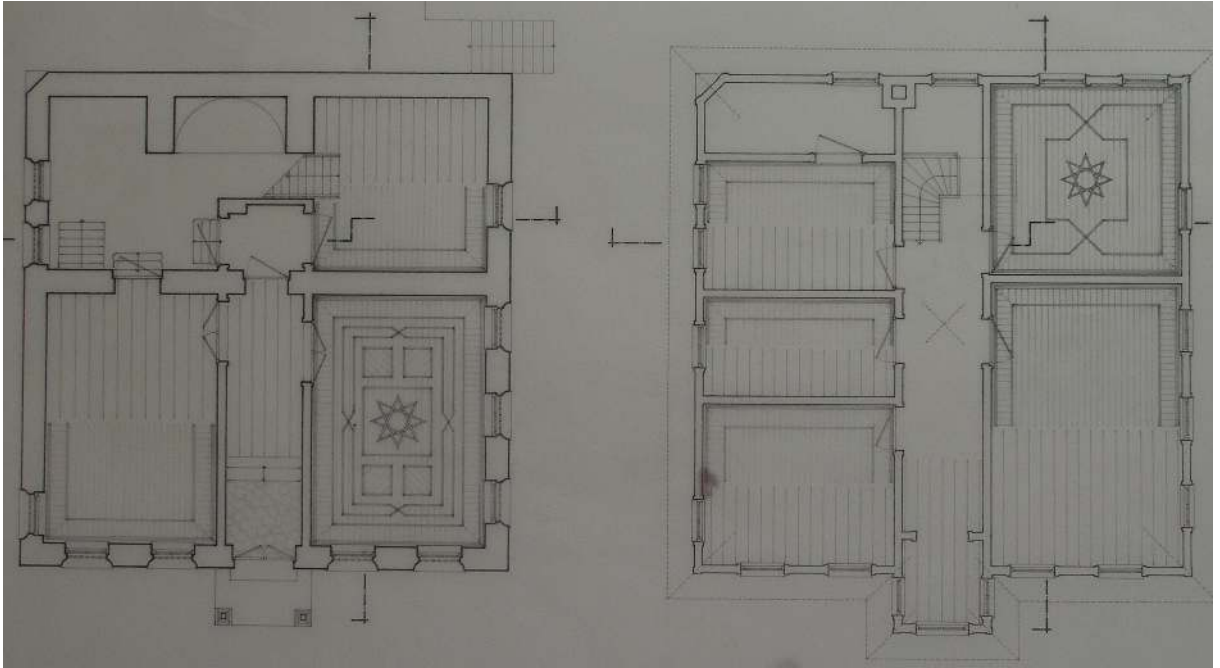
Günümüzdeki durumu : Mevlevihane bugünkü şekline Kaptan-ı Derya Hacı Ahmet Vesim Paşa tarafından 1872’de yapılan ihyası ile kavuşmuştur. Bir kısmı günümüze ulaşan tekke harap durumdadır.

Şekil 3.30 Üsküdar Mevlevihanesi vaziyet planı, Tüzün, Oruç, MSGSÜ, 1975.

Şekil 3.31 Üsküdar Mevlevihanesi zemin ve birinci kat planları, Tüzün, Oruç, MSGSÜ, 1975.

Şekil 3.32 Üsküdar Mevlevihanesi şeyh evi zemin ve birinci kat planları, Tüzün, Oruç, MSGSÜ, 1975.

3.1.58 Yanık Şeyh İsmail Tekkesi

Adı : Yanık Şeyh İsmail Tekkesi (Vakıflar, R.1341), Yanık Tekke, Ali Sefa Dergahı.

Yeri : Beyoğlu İlçesi, Yahya Kahya Mahallesi, Aşıklar Meydanı Sokağı, 880 ada, 1 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi:

Banisi: Derviş Ahmet bin Selim.

Vakfiye tarihi :1768.

Tarikatı : Kadirîlik.

Günümüzdeki durumu : Günümüzde sadece haziresindeki birkaç mezar taşı gelebilmiştir.

3.1.59 Yesarizade Tekkesi

Adı : Yesarizade Tekkesi (Silsilename 9, Bandırmalızade 88), Ordu Şeyhi Tekkesi, Ordu Şeyhi Hafız Efendi Tekkesi.

Yeri : Fatih İlçesi, Sofular Mahallesi, Yeşil Tekke Sokağı, 1065 ada, 52 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi: 1729.

Banisi: Şeyh Hafız Mustafa Efendi.

Vakfiye tarihi :-

Tarikatı : Halvetîlik.

Günümüzdeki durumu : Günümüze ulaşamamıştır.

3.1.60 Yıldız Dede Tekkesi

Adı :Yıldız Dede Tekkesi (Hadika I), Yıldız Tekke, Şeyh Ahmet Efendi Tekkesi, Pazar Tekkesi.

Yeri : Eminönü İlçesi, Hobyar Mahallesi, Şeyhülislam Hayri Efendi Caddesi, 417 ada, 6 parselde yer almaktadır.

İnşa tarihi : 1730

Banisi : Sultan I.Mahmud

Vakfiye tarihi : -

Tarikatı : Halvetîlik.

Günümüzdeki durumu : Şu anki binanın inşa tarihi ise 1867 dir. Özel mülkiyettir.

3.1.61 Yuşa Tekkesi

Adı : Yuşa Tekkesi (Vakıflar, R.1341, Hadika I), Yuşa Dağı Tekkesi.

Yeri : Beykoz İlçesi, Yuşa Dağında, 25 ada, , 238 parselde yer almaktadır.

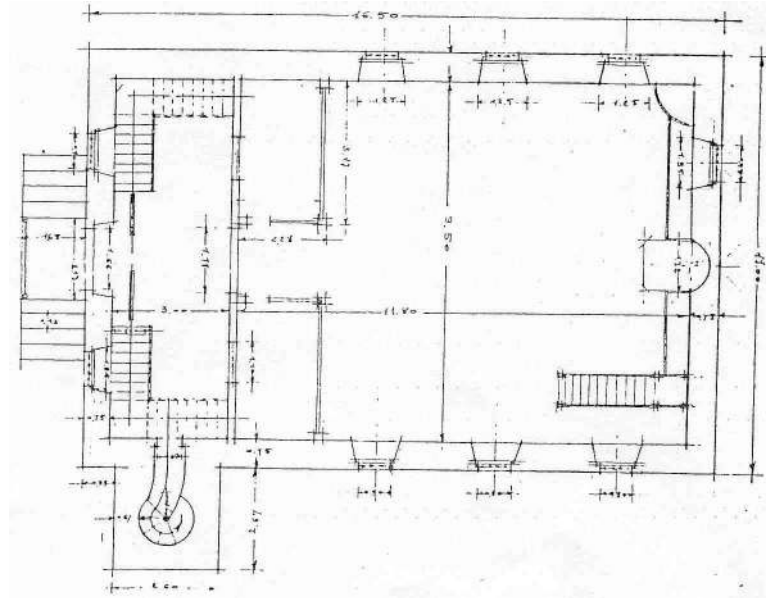
İnşa tarihi: 1755-1756

Banisi: Yirmisekiz Çelebizade Sadrazam Mehmet Sait Paşa

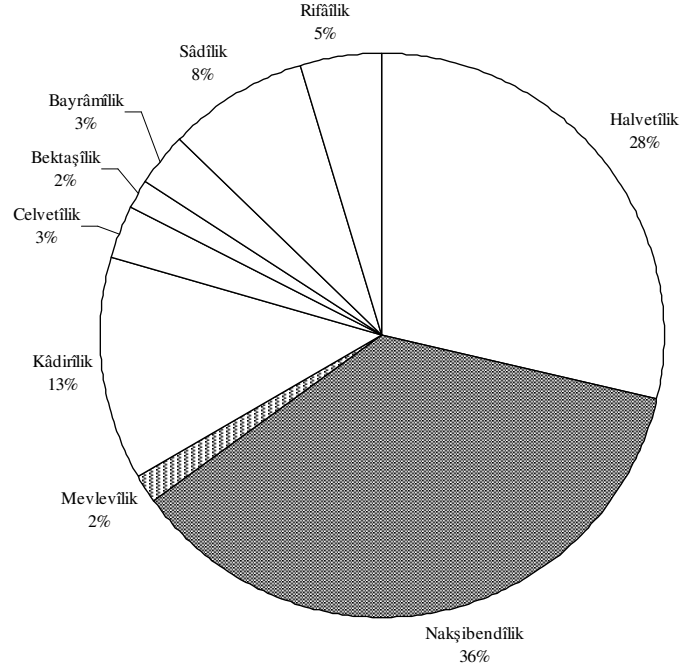
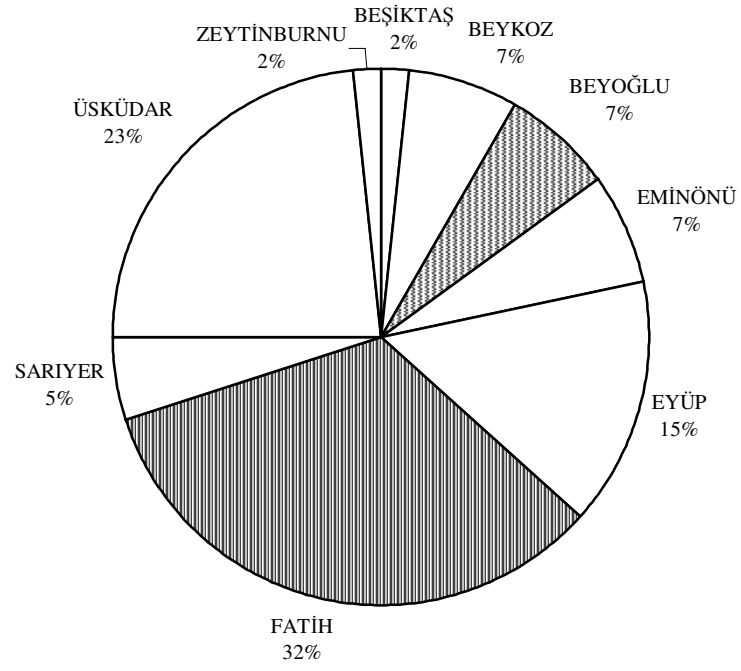
Vakfiye tarihi :-

Tarikatı : Nakşibendîlik.

Günümüzdeki durumu : 1755'te inşa edilen tekke binası yanmış, onun yerine 1863'te yeni bir tekke yapılmıştır. Ancak bu tekke de defalarca onarılarak özelliklerini yitirmiştir.

Şekil 3.33 Yuşa Tekkesi planı, İşli, 1998, YTÜ.

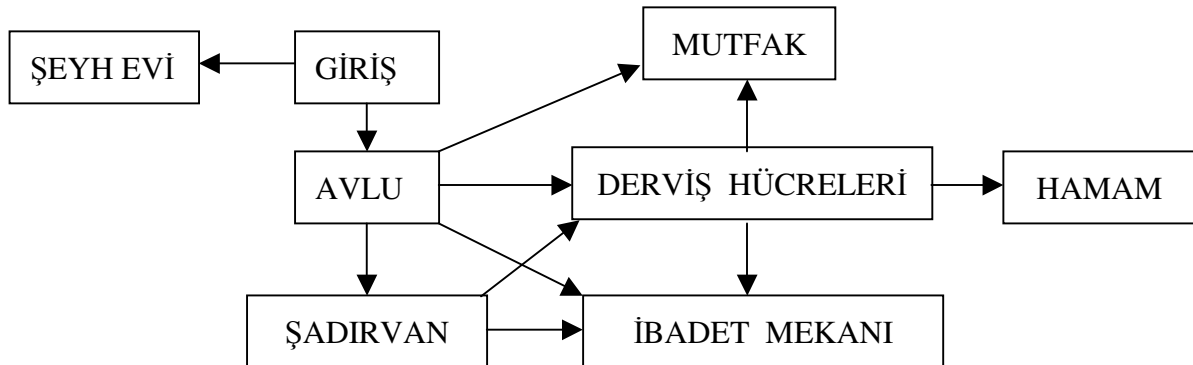
Şekil 3.34 18.yy'da İstanbul tekkelerinin bölgelere ve tarikatlara göre dağılımı.

4. 18. YY' DA İSTANBUL'DA İNŞA EDİLEN TEKKELER İÇİN TİPOLOJİ DENEMESİ

18.yy'da İstanbul'da inşa edilen tekke plan şemalarında, bu yüzyıl yapılarını diğer yüzyıllarda inşa edilen yapılardan ayırt edebilecek belirgin bir özelliğe rastlanmamıştır. Bu yüzyıldan orijinal plan şemaları bozulmadan günümüze ulaşabilen tekkelerin sayısı oldukça azdır. Daha öncede belirtildiği üzere bu çalışmada ilk inşa tarihleri 18.yy içerisinde yer alan tekkeler ile vakfiye tarihleri 18.yy içerisinde olanlar incelenmiştir. Ancak bu tekkelerin bazıları 18.yy'ı izleyen zaman diliminde yıkılarak yeniden inşa edilmiştir. Bir kısmı ise 1925'de tekke ve zaviyelerin kapatılmasından sonra kendilerine yeni bir fonksiyon verilmediği ve bakımları yapılmadığı için günümüze ulaşamamıştır. Daha önce tekkeler hakkında çok ayrıntılı bir çalışma yapmış olan Baha Tanman'ın hazırladığı tipolojinin bu yüzyıl içinde geçerli olduğunu görüyoruz. Baha Tanman'a göre tekkeleri şu şekilde 3 gruba ayırabiliriz.

4.1 GRUPI

Bu grupta yer alan tekkeler kagir olup yerleşim düzeni bakımından açık avlulu, revaklı Osmanlı medreseleri ve bunların bir türevi olan cami-medrese ikilileri ile paralellik gösterir. Tasarım merkezini oluşturan üstü açık avlu bir yandan tekke hayatının iç dünyasını oluşturmakta, diğer yandan çevresinde sıralanan ibadet mekanı, derviş hücreleri, selamlık mekanları, bazen de mutfak-taamhane bölümleri arasındaki iletişimi sağlamaktadır. Bu tipin kendi içinde aynı şablonu tekrarlamadığı, çeşitlilik gösterdiği gözlemlenmiştir. Tevhidhaneler Şeyhülislam Tekkesi'nde olduğu gibi bazen derviş hücreleri arasında, bazen derviş hücrelerinin bir ucunda, bazen de revaklı avluda yer alabilirler. Bu gruba dahil edilen tekkelerin hemen hepsinde şeyh ailesinin evi olan harem, avluyu kuşatan ve çoğunluğu dervişlerce kullanılan kitleden kopartılmış, belirli bir uzaklığa bağımsız bir ahşap harem inşa edilmiştir. Merkezdeki avlu bir şadırvanla veya bir dizi abdest musluğu ile donatılmakta, tuvaletler ise küçük bir avlu etrafında toplanarak ibadet, barınma ve yemek birimlerinden uzaklaştırılmaktadır (Tanman, 1990).

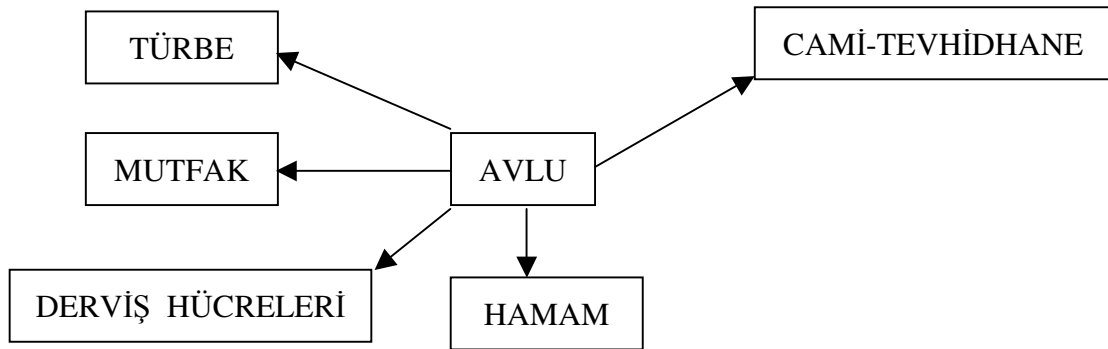

4.2 GRUP II

İkinci gruba dahil edilen tekkelerde ibadet bölümü, bazen de buna bitişik türbe bölümü bağımsız olarak tasarlanmakta, diğer bölümler genellikle şadırvan avlusunun çevresinde dağınık biçimde yer almaktadır. İbadet bölümlerinin batı, doğu ve kuzey yönlerinde genellikle hazire ve türbeler bulunmaktadır. Bu grup kendi içerisinde iki gruba ayrılabilir.

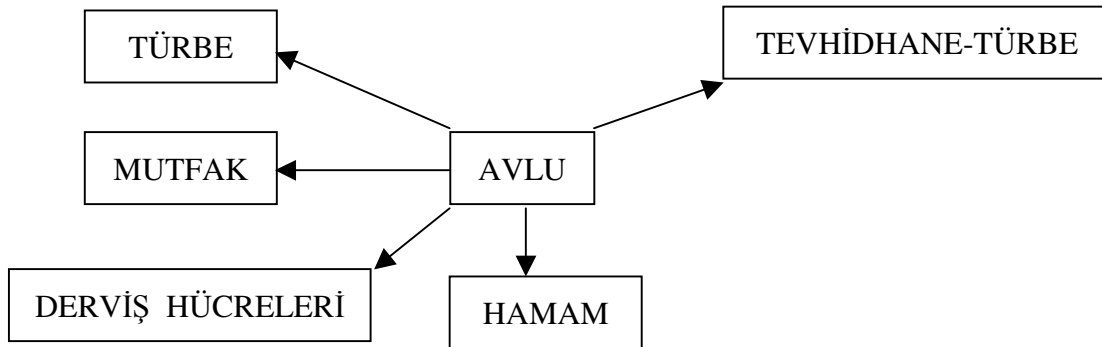
4.2.1 GRUP II-A

Çoğunluğu cami-tekke niteliğinde olan bu örneklerde cami-tevhidhaneler diğer tekke birimlerinden tamamen soyutlanarak şadırvan avlusunun kible yönüne yerleştirilmiş, avlunun diğer yönlerine tekke bölümleri- harem hariç- serbestçe serpiştirilmiştir (Tanman, 1990).

4.2.2 GRUP II-B

Bu grubu oluşturan örneklerin diğerlerinden tek farkı türbelerin ibadet mekanlarına bitleştirilmiş olması, böylece mescit ya da cami mimarisinin özelliklerinden bir miktar sıyrılarak tarikat mimarisine özgü bir özellik kazanmasıdır (Tanman, 1990).

4.3 GRUP III

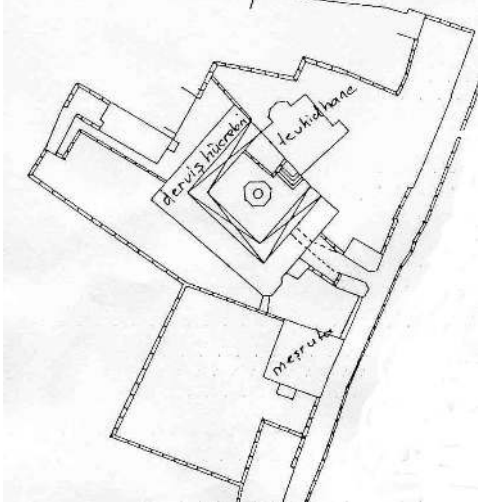
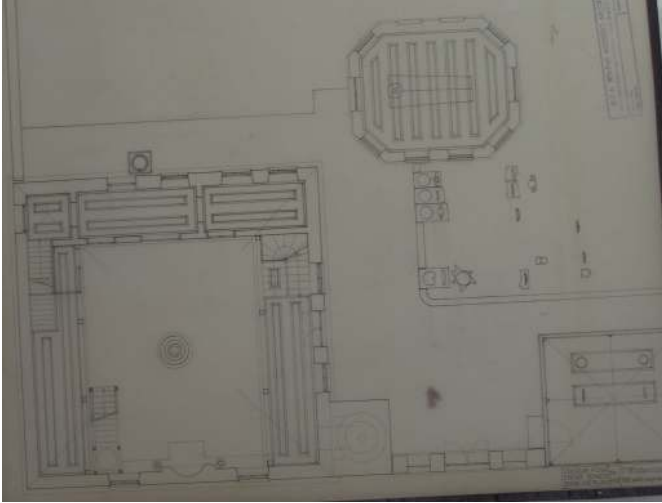
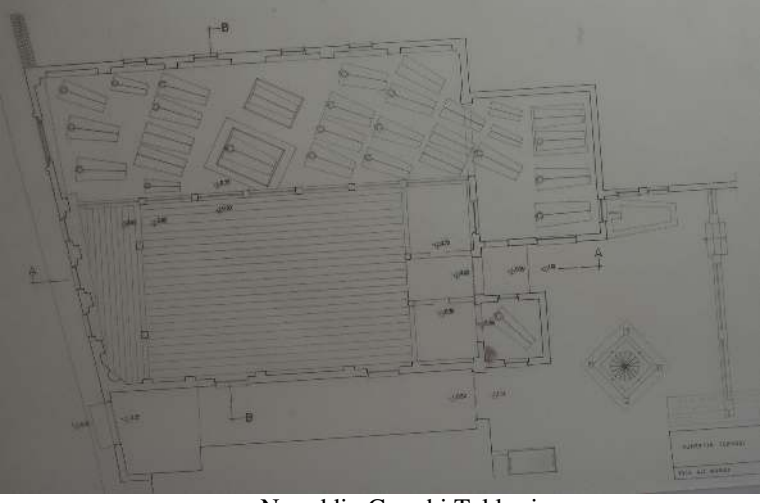
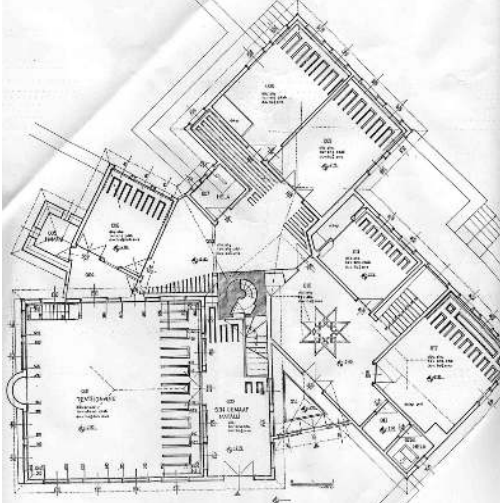
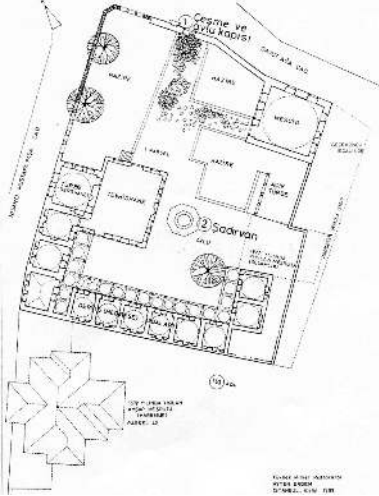
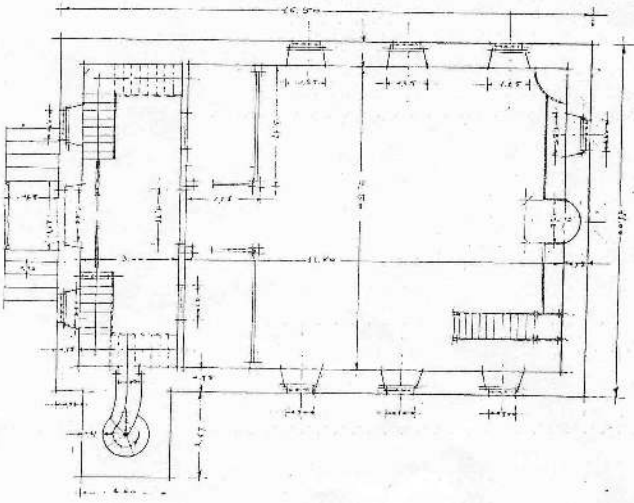
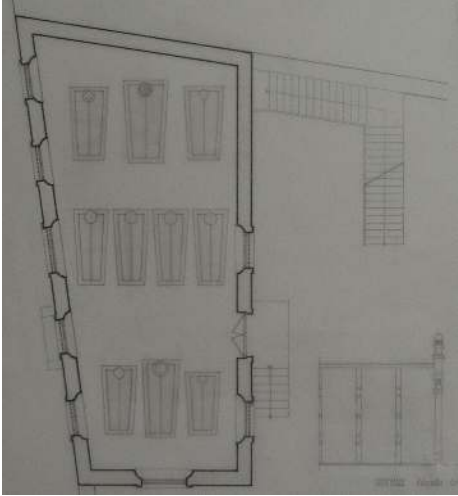
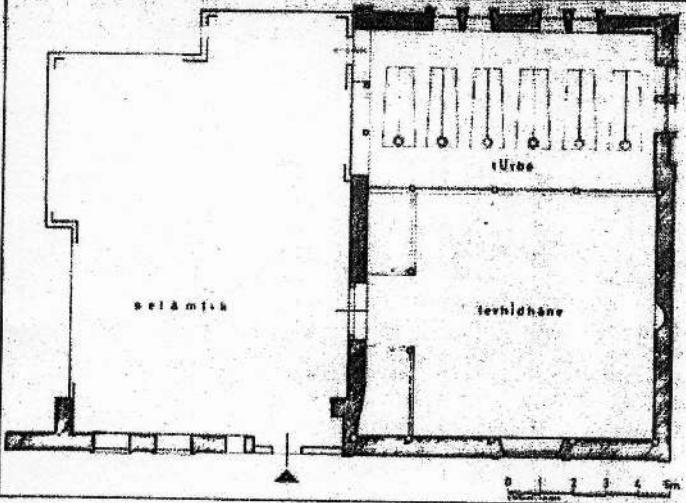
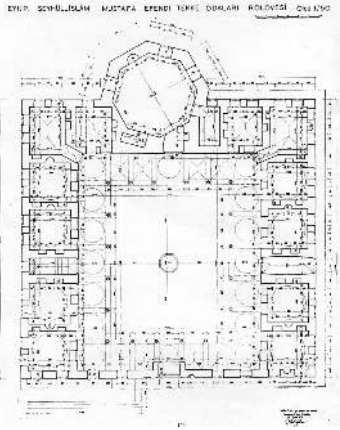
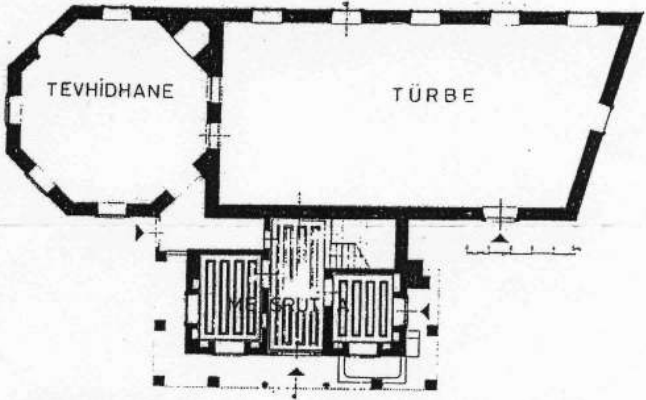
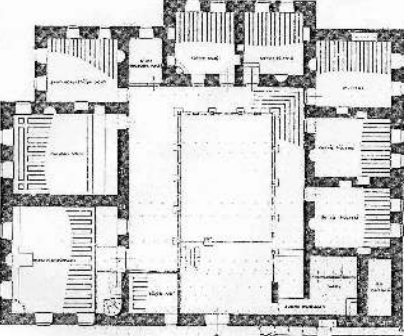
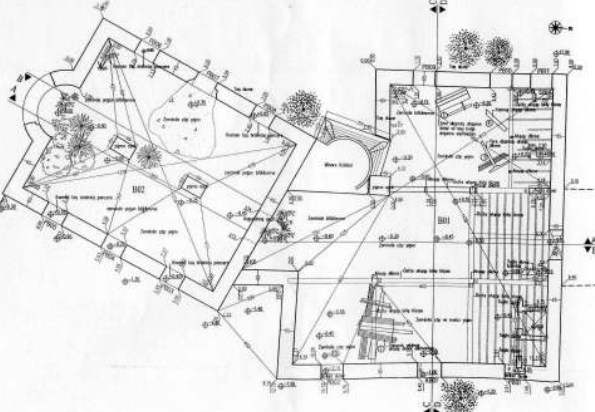
İstanbul'da en fazla örnekle temsil edilen üçüncü grubu “ev-tekkeler” olarak adlandırabiliriz. Bu tekkelerde ibadete ilişkin bölümler gündelik hayata ilişkin bölümlerin (selamlık, harem, derviş hücreleri, mutfak v.b.) tamamı veya bir kısmı ile aynı yapı içine alınıp

kaynaştırılmıştır. Tekkelerdeki eğitim, ibadet, barınma birlikteliğinin en bariz şekilde tasarıma yansıtıldığı bu yapılar, ilk tarikat yapılarının şeyh evlerinden doğduğunu düşünecek olursak, İstanbul'daki tekkelerin içinde en eski geleneği yaşatan örneklerdir. Bu tekkeler cephe düzenler ve ayrıntıları bakımından İstanbul'un geleneksel sivil mimarisi ile büyük yakınlık gösterir (Tanman, 1990).

Tablo 4.1 Tipolojilerine göre tekkelerin dağılımı.

GRUP I	GRUP II-A	GRUP II-B	GRUP III
Çorlulu Ali Paşa Tekkesi	Abdal Yakup Tekkesi	Hasırcızade Tekkesi	Afganiler Tekkesi
Hacı Beşir Ağa Tekkesi	Beşikçizade Tekkesi	Nureddin Cerrahi Tekkesi	Deruni Mehmet Efendi Tekkesi
Mustafa Paşa Tekkesi	Hatuniye Tekkesi	Özbekler Tekkesi	Eburrıza Tekkesi
Şeyh Murat Tekkesi	Hekimbaşızade Ali Paşa Tekkesi	Üsküdar Mevlevihanesi	Hallaç Baba Tekkesi
Şeyhülislam Tekkesi	Kadem-i Şerif Tekkesi		İzzet Paşa Tekkesi
Tahir Ağa Tekkesi	Kalenderhane Tekkesi		Kaşgari Tekkesi
	Saçlı Emir Efendi Tekkesi		Neccarzade Tekkesi
	Şeyh Fenai Efendi Tekkesi		Peyk Dede Tekkesi
	Yuşa Tekkesi		Rıfai Tekkesi
			Sertarikzade Tekkesi
			Şeyh Ata Tekkesi
			Yıldız Dede Tekkesi

Tablo 4.2 Tipolojilerine göre tekkelerin dağılımı.

GRUP I	GRUP II-A	GRUP II-B	GRUP III
 Mustafa Paşa Tekkesi	 Şeyh Fenai Efendi Tekkesi	 Nureddin Cerrahi Tekkesi	 Kaşgari Tekkesi
 Şeyh Murat Tekkesi	 Yuşa Tekkesi	 Üsküdar Mevlevihanesi	 Sertarikzade Tekkesi
 Şeyhülislam Tekkesi			 Şeyh Atâ Tekkesi
 Tahir Ağa Tekkesi			 İzzet Paşa Tekkesi

5. ŞEYHÜLİSLAM TEKKESİ

5.1 Konum ve Tarihsel Süreç

Şeyhülislam Tekkesi, Eyüp İlçesi, Nişanca Semt, Baba Haydar Mahallesi, kuzeyde Baba Haydar Çeşmesi, güneyde ve batıda Baba Haydar Mektebi, doğuda Balcı Yokuşu Sokaklarının çevrelemiş olduğu 137 adada 3221 m² alanı kapsayan 1 numaralı parselde yer almaktadır.

Şeyhülislam Tekkesi, Şeyhülislam Feyzullah Efendizade Şeyhülislam Seyyid Mustafa Efendi (1679-1745) tarafından 1157/1744-45 'te inşa ettirilmiştir. Bu tekkeyi, Şeyhülislam Mustafa Efendi Tokadi el-Hac Şeyh Musa Efendi için yaptırtmıştır.

Tekkenin postuna şu şeyhler oturmuştur.

- el-Hac Şeyh Musa Efendi (Ö.1747), kabri tekkenin harem dairesi yanındaki hazirededir.
- eş-Şeyh Abdülkerim Efendi (Ö.1766), kabri tekkenin harem dairesi yanındaki hazirededir.
- Ispartalı eş-Şeyh Mehmed Emin Efendi (Ö.1833).
- Şeyh Mehmed Zeki Efendi (Ö.1836).
- eş-Şeyh el-Hac Ali Efendi el-Uşaki (Ö.1862), kabri tekke ana binasının giriş kapısının solundaki hazirededir.
- Şeyh Mehmed Hasip Efendi (Ö.1890), kabri tekke ana binasının giriş kapısının solundaki hazirededir..
- Şeyh Mehmed Rasih Efendi, kabri Bahariyedeki şehitlik mevkiindedir.

Şeyhülislam Tekkesi, tekke parselini çevreleyen dış avlu duvarı, kuzey cephesinde yer alan ana giriş ve onun solunda yer alan Beyzade Mehmed Efendi Çeşmesi, girişin sağında yer alan su haznesi, tali giriş kapıları, harem dairesi, harem dairesi yanındaki hazire; dış avluda yer alan hamam, mutfak, dış avlunun ortasında yer alan ve tevhidhane, çilehane ile derviş hücrelerini içeren ana bina, ana bina girişinin solunda yer alan ve 1862'de eş-Şeyh el-Hac Ali Efendi el-Uşaki için yapılmış olan ikinci bir hazireden oluşmaktaydı.

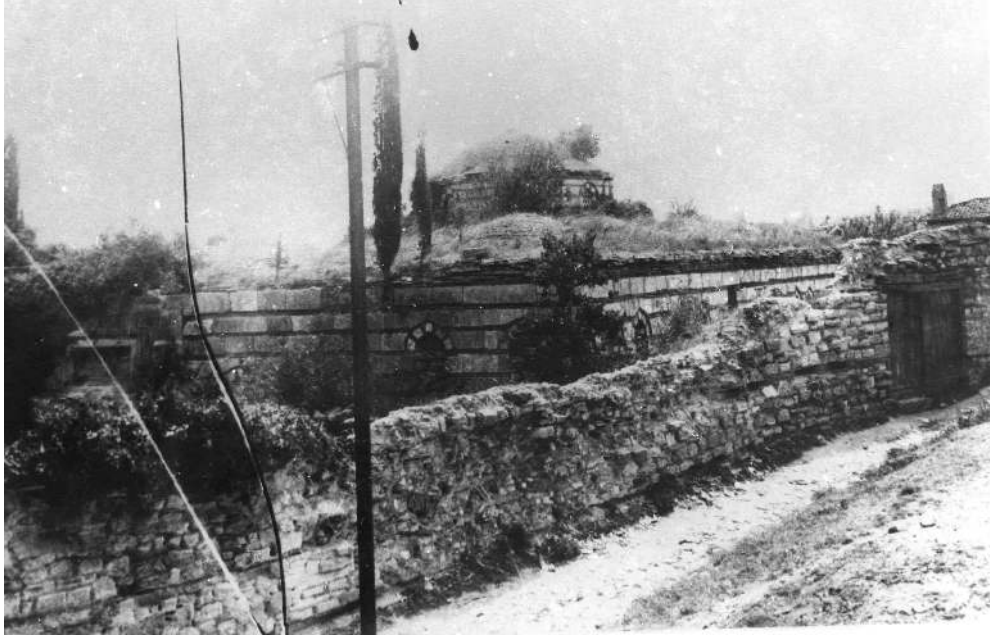
Tekkenin geçirdiği dönemler hakkında çok fazla ipucu elde edilememiştir. Ancak tekkenin

tevhidhanesine Şeyhülislam Mustafa Efendinin oğlu Seyyid Abdullah Efendi tarafından minber ilave edilmiştir. 1944'den sonraki bir tarihte eş-Şeyh el-Hac Ali Efendi el-Uşaki için yapılmış olan ve çevresi demir parmaklıklarla çevrilmiş olan hazirenin parmaklıkları kaldırılmıştır (Fot. 5.1). Ana bina 1970'de Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından esaslı bir onarıma tabi tutulmuştur. M. Nermi Haskan'ın tekkenin son şeyhi olan Rasih Efendi'nin oğlu Hasip Kartal'dan naklettiğine göre tekkenin Baba Haydar Mektebi Sokağı üzerinde yer alan batı cephesindeki dış avlu duvarında bir giriş kapısı ile merdivenler vardı. Bu kapı ve merdivenler 1970' teki onarımda kaldırılmıştı. Hasip Kartal'ın bahsettiği kapı 1944'e ait fotoğrafta görülmektedir (Fot. 5.2). Yine Hasip Kartal'ın anlattığına göre tevhidhanenin içerisinde bir hanımlar mahfili vardı. Tekkeye gelen kadınlar Baba Haydar Mektebi Sokaktaki iptal edilen bu harem kapısını ve önündeki merdivenleri kullanarak batı cephesindeki harem girişine ulaşıyor, buradan da tevhidhanenin kadınlar mahfiline geçiyorlardı. Ancak yapılan onarımlarda tevhidhane çimento esaslı sıva ile sıvandığı için içerisinde mahfile ait tüm izler yok edilmiştir. Şerbethane olduğu düşünülen Z7 numaralı mekana içerisinde oturanlar tarafından izin verilmediği için girilememiş ve bir iz olup olmadığı kontrol edilememiştir. Nermi Haskan doğu cephesinde yer alan ve günümüzde mutfak olarak kullanılan geçitten merdivenle alt bahçeye inildiğini anlatmaktadır. Bugün iptal edilmiş olan bu kapının fotoğrafı İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesi'nde yer almaktadır (Fot. 5.3). Yine Nermi Haskan iç avluda yer alan şadırvanın mermer sütunlar üzerinde yükselen bir saçağı olduğundan bahsetmekte, doğu cephesinde yer alan hazirenin üzerinin kapalı olduğunu ve çatısının çöktüğünü anlatmaktadır. Ancak buna ait fotoğraf bulunamamıştır. Harem Dairesi konusunda da değinildiği üzere 1995 sonrasında hazire ile harem dairesinin kalan kaidesi ve üzerindeki çeşme Eyüp Belediyesi tarafından sadece kesme taş kullanılarak restore edilmiştir. Günümüze yapının sadece ana binası, su deposu, onarım görmüş dış avlu duvarları ile haziresi, hamam ve mutfakın ise ancak harabe halindeki kalıntısı gelebilmiştir.

Tekkenin ayin günü ve tarikatı Asitâne'de cuma ve Nakşibendiye, Mecmua-i Tekaya'da ise Perşembe olarak belirtilmiştir.

Fot. 5.1 eş-Şeyh el-Hac Ali Efendi el-Uşaki'nin haziresi, (Encümen Arşivi, 1944)

Fot. 5.2 Dış avlu duvarının batı cephesindeki giriş kapısı, (Encümen Arşivi, 1944)

Fot 5.3 Doğu cephesinde yer alan giriş kapısı kapatılmadan önce,(İ.H.KKütüphanesi), tarih yok

5.2 Şeyhülislam Tekkesinde Yer Alan Yapılar

5.2.1 Tekke Ana Binası

5.2.1.1 Mekanların Mimari Özelliği

Şeyhülislam Tekkesi tekke binası, kuzey cephesinde yer alan ana giriş, doğu, batı ve güney cephesinde yer alan derviş hücreleri , güney cephesinde yer alan ve derviş hücreleri arasına açılı bir şekilde yerleştirilmiş olan tevhidhane, tevhidhane içerisinde yer alan çilehane, bugün tevhidhaneye açılan kapısı kapatılmış olan ve M. Baha Tanman tarafından şerbethane olabileceği söylenen mekan, revaklı avlu ve revaklı avlu ortasında yer alan şadırvandan oluşmaktadır.

Tekke binası 27.69 x 26.94 m boyutlarında, Klasik Osmanlı Üslubunda inşa edilmiştir. Yapının kuzey cephesi üzerinde Z1 ve Z13 numaralı derviş hücrelerinin ikişer olmak üzere toplam dört penceresi vardır. Küfeki taşı atkı ve sövelerle oluşturulan bu pencerelerin üzerinde, fil gözü şeklindeki bezemeleri çimento esaslı malzeme ile dökülmüş olan, sivri kemerli revzenler yer almaktadır. Bu revzenlerin camlarının çok büyük bir bölümü kırılmıştır. Tekke ana giriş kapısının her iki yanında ikişer adet olmak üzere iç avluya açılan dört adet küfeki taşı atkı ve söveleri, lokma parmaklıkları olan pencere daha vardır. Bu pencerelerin de üzerinde sivri kemerler yer almaktadır (Fot.5.4). Küfeki taşıyla oluşturulan giriş kapısının

sağında ve solunda birer mihrapçık yer almaktadır. Sağdaki mihrapçık sivri kemerli yarım altıgen planlıdır. Soldakinin ise sivri kemeri algılanabilmekte ancak içerisine tekkenin beşinci postnişini olan eş-Şeyh el-Hac Ali Efendi'nin mezar kitabesi yerleştirildiği için planı bilinmemektedir (Fot. 5.5, Fot 5.6). Seyyid Mehmed Emin Efendi tarafından istifli sülüs ile kabartma olarak yazılmış olan kitabenin metni şöyledir (Tanman, 1990, s.75).

Ya hû (çifte)

Lailaheill' Allah el-Melik'ül-Hakk'ül-Mübîn

Muhammedün Resulullah sadık'ül-va'd'ül-emîn

Haza kabr-i el-merhûm el mağfûr

El-Şeyh el-Hâc el-Hâfız'ül-Kur'an Ali el-Uşşakî

El-Nakşibendî min evlâd-i min hulefa-i

Hazret-i Ali Behçet-i Konevî kuddise sırrahü'l-Velî

El-Fatiha sene 1279 (1862)

Harrerehü Seyyid Mehmed Emin

Fot.5.4 Kuzey cephesinde yer alan pencere ve revzenler, 2004.

Fot. 5.5 Giriş kapısında Şeyh Ali Efendi'nin mihrapçık içindeki mezar kitabesi, 2004.

Fot.5.6 Şeyh Ali Efendi'nin mihrapçık içindeki mezar kitabesi, 1944.

Avlu giriş kapısı basık kemerlidir. Kilit taşı üzerinde kabartma bir rozet yer almaktadır. Kemerin üzerinde yedi sıra üç sütun olmak üzere 21 mısradan oluşan bir kitabe yer almaktadır (Bkz. Ek 3 pafta 11.32).

Ana giriş kapısından geçildikten sonra ikinci bir basık kemerden geçilerek revaklı avluya ulaşılır.

Revaklı avluya taşıyıcı sistem özellikleri bölümünde ayrıntılı bir şekilde değinilmiştir. Revaklı avlunun kuzey cephesinde yer alan giriş bölümünün döşemesi mermer ve küfeki taşıdır (Fot. 5.8). Diğer avlu bölümlerinde bordür olarak küfeki taşı, döşemede ise şeshane tuğlası kullanılmıştır.

Fot. 5.8 Revaklı avlu giriş kapısı döşemesi, 2004.

Revaklı avluda mermer sütun başlıkları arasında ve sütun başlıklarıyla duvarlar arasında gergi demiri bulunmaktadır. Sütun başlıkları mukarnashlı olup tunç bilezikler ile sütun gövdelerine kenetlenmiştir (Fot. 5.9). Sütun ayakları 47 x 47 cm'lik kareler olup, önce köşeleri pahlanarak sekizgene dönüştürülmüş, daha sonra da daireye dönüştürülerek sütun gövdeleri ayaklara oturtulmuştur (Fot. 5.10). Revaklı avluda yer alan kemerlerin alnı ve karnı , tüm duvar yüzeyleri, tonoz ve kubbelerin içleri çimento esaslı sıva ile sıvanmıştır. Tekke iç avlusunda çocukların topla oynayarak bu duvarlara vurması sonucu sıvaların bir kısmı dökülmüştür. Doğu ve batı kanadındaki revakların arkasında derviş hücreleri, derviş hücreleri arasında doğuda bir, batıda bir olmak üzere iki yan giriş vardır. Güneydeki revakların arkasında ise üç derviş hücresi ve tevhidhane vardır.

Fot. 5.9 Sütun başlığı, 2004.

Fot. 5.10 Sütun kaidesi, 2004.

Derviş hücrelerin özellikleri şu şekildedir.

- Z1 : 380 x 384 cm boyutlarında kuzeybatı cephesinde yer alan köşe odadır. Döşemesi şeshane tuğlasıdır. Altta bir üstte bir olmak üzere iki sıra penceresi vardır. Alt sırada beş, üst sırada dört olmak üzere dokuz penceresi vardır. Alt sıradaki pencerelerin ikisi batı cephesinde, ikisi kuzey cephesinde, biri iç avlu cephesinde yer almaktadır. Birinci sıradaki pencereler küfeki taşı atkı ve söveli, lokma parmaklıklıdır. Kuzey cephesindeki iki pencere arasında bir ocak yer almaktadır. Bu pencerelerde lokmalı parmaklıkların arkasına beton dökülmüş olup, sağdaki ahşap pencere üzerine pek çok muhdes malzeme yerleştirilmiştir. Aynı durum batı cephesindeki iki pencere içinde geçerlidir. İkinci sıra pencereler ise çimento esaslı malzeme ile dökülmüş fil gözü revzenlerden oluşmuştur. Bu revzenlerin ikisi kuzey cephesinde, diğer ikisi ise batı cephesinde yer almaktadır.

Z1 hücresinin üzeri kubbe ile örtülmüş, geçiş ögesi olarak pandantif kullanılmıştır.. Kubbe örtüsü kurşun taklidi olup çimento esaslı malzemeye yapılmıştır. Kubbe üzerinde yer alan mermer alem kırılmıştır. Hücrenin küfeki taşından örülen bacasında kirlenmeye bağlı kapak atma meydana gelmiştir.

- Z2 : 377 x 378 cm boyutlarındadır. Döşemesi bozulmuş, mevcut döşeme kazılmış toprak zemindir. İki sıra penceresi vardır. Birinci sırada ikisi batı, biri iç avlu cephesinde olmak üzere üç penceresi vardır. Birinci sıra pencereler küfeki taşı düz atkı ve söveli, lokma parmaklıklıdır. Batı cephesindeki pencerelerin lokma parmaklıkları korozyona uğramış ve eksiktir. Pencerelerden birinin büyük bölümü briket ile kapatılmıştır. İç avlu cephesindeki pencere de beton dolgu ile kısmen doldurulmuş, avlu cephesinden ahşap çakılarak kapatılmıştır. İkinci sıra pencereler batı cephesinde yer alan iki adet sivri kemerli çimento esaslı malzeme ile dökülmüş revzenden oluşmaktadır.

Z2 hücresinin güney duvarında yer alan nişler kırılarak birleştirilmiştir. Kuzey duvarında yer alan ocak ile bacanın bağlantısı kesilmiş, duvar yüzeyinde bacayla bağlantılı delik açılmıştır. Bir dönem mekanda soba ile ısındığı düşünülmektedir. Hücre duvarlarındaki sıvaların bir kısmı dökülmüştür. Duvarlarda büyük tahribatlar vardır. Güney duvarındaki nişler ile batı cephesindeki birinci sıra pencerelerin üzerinde duvarda delikler açılarak bir dönem buraya ara kat ilave edilmiştir.

Z2 hücresinin üzeri tuğla kubbe ile örtülmüş, geçiş ögesi olarak pandantif

kullanılmıştır. Kubbenin tüm sıvaları dökülmüştür. Kubbe örtüsü kurşun taklidi olup çimento esaslı malzemeyle yapılmıştır. Kubbe üzerinde yer alan mermer alem kırılmıştır. Hücresinin küfeki taşından örülen bacasında kirlenmeye bağlı kapak atma meydana gelmiştir (Fot. 5.11).

Fot. 5.11 Z2 pencereleri, 2005.

- Z3 : 380 x 381 cm boyutlarındadır. Döşemesi kazılmış toprak zemindir. Birinci sırada ikisi batı, biri iç avlu cephesinde olmak üzere üç penceresi vardır. Birinci sıra pencereler küfeki taşı düz atkı ve söveli, lokma parmaklıklıdır. Batı cephesindeki pencerelerin lokma parmaklıkları korozyona uğramış, arkasına tuğla dolgular yapılarak hücre içinden sıvanmıştır. Ayrıca bu iki pencere arasındaki duvarın bir kısmı kırılarak duvar kalınlığı inceltilmiştir. Yine bu pencerelerin önüne muhdes bir seki yapılmış daha sonra da bir kısmı kırılmıştır. İç avlu cephesindeki pencerenin lokma parmaklıkları korozyona uğramış, pencere kanat ve kasaları sökülmüş, ahşap çakılarak kapatılmıştır. İkinci sıra pencereler batı cephesinde yer alan iki adet sivri kemerli çimento esaslı malzeme ile dökülmüş revzenden oluşmaktadır.

Z3 hücresindeki iki niş mekanın kuzey duvarında yer almaktadır. Ocak ise güney duvarında yer almaktadır. Bu hücresinin güney ve doğu duvarında alçı süslemeler yer almaktadır. Süslemelerin beş gruptan oluşan düşey hatlı bir bezeme oluşturduğu

anlaşılmaktadır. Güney duvarındaki bezemelerin ortada yer alan ocak üzerine getirilmiştir. Ancak ocak üzeri çok deforme edilmiş ve kırılmıştır. Hücrenin güney duvarında ocağın sağında kalan bölüm* kırılarak Z3 ve Z4 hücreleri arasında geçiş sağlanmıştır. Doğu duvarında pencereden yukarıda duvar içi dikdörtgen bir şekilde boşaltılmış, içi muhdes malzeme ile kısmen doldurulmuştur. Mekanın giriş kapısı üzerinde yer alan beşik tonoz burada net bir şekilde görülebilmektedir. Duvarda yer alan izlerden biri zemin yakınında, diğeri birinci ve ikinci sıra pencereler arasında olmak üzere iki muhdes döşeme yapıldığı anlaşılmaktadır.

Z3 hücresinin üzeri tuğla kubbe ile örtülmüş, geçiş ögesi olarak pandantif kullanılmıştır. Kubbenin tüm sıvaları dökülmüştür. Kubbe örtüsü kurşun taklidi olup çimento esaslı malzemeyle yapılmıştır. Kubbe üzerinde yer alan mermer alem sağlamdır. Hücrenin küfeki taşından örülen bacasında kirlenmeye bağlı kapak atma meydana gelmiştir (Fot. 5.12).

Fot. 5.12 Z3 ocak ve yanında kırılan hücre duvarı, 2005.

- Z4 : 378 x 380 cm boyutlarındadır. Döşemesi kazılmış toprak zemindir. Birinci sırada ikisi batı, biri iç avlu cephesinde olmak üzere üç penceresi vardır. Birinci sıra

* Z4 hücresinde niş arka duvarı.

pencereler küfeki taşı düz atkı ve söveli, lokma parmaklıklıdır. Pencerelerin lokma parmaklıkları korozyona uğramış ve bir kısmı eksiktir. İç avlu cephesindeki pencerenin lokma parmaklıkları korozyona uğramış, pencere kanat ve kasaları sökülüş, avlu cephesinden ahşap çıkılarak kapatılmıştır. Pencerelerin kasa ve kanatlarından geriye hiçbir bölüm ve iz kalmamıştır. İkinci sıra pencereler batı cephesinde yer alan iki adet sivri kemerli çimento esaslı malzeme ile döküşmüş revzenden oluşmaktadır.

Z4 hücresinin kuzey duvarında iki niş güney duvarında bir ocak yer almaktadır. Nişlerden birinin arkası kırılarak Z3-Z4 hücreleri arasında geçiş sağlanmıştır. Duvarlarda yer alan izlerden bu hücrede de birinci ve ikinci sıra pencereler arasına gelecek şekilde bir dönem ara kat yapıldığı anlaşılmaktadır. Tüm duvarlarda pencere parapet seviyeleri altında kalan sıvalar döküşmüştür. Sıvaların döküşmeden kalabildiği bölümlerde satırlar oldukça bozuktur.

Z4 hücresinin üzeri tuğla kubbe ile örtüşmüş, geçiş ögesi olarak pandantif kullanılmıştır. Kubbenin tüm sıvaları döküşmüştür. Kubbe örtüşü kurşun taklidi olup, çimento esaslı malzemeyle döküşmüştür. Kubbe üzerinde yer alan mermer alem sağlamdır. Hücresinin küfeki taşından örüşlen bacası yarısından itibaren kırılmıştır (Fot. 5.13).

Fot.5.13 Z4 duvarda niş, 2005.

- Z5 : 378 x 455 cm boyutlarındadır. Döşemesi kazılmış toprak zemindir. Birinci sırada ikisi batı, ikisi güney cephesinde olmak üzere dört penceresi vardır. Birinci sıra pencereler küfeki taşı düz atkı ve söveli, lokma parmaklıklıdır. Tüm pencerelerin lokma parmaklıkları kasa ve kanatları sökülüştür. Batı cephesindeki iki pencere arasında ocak yer almakta, her nedense ocağın sağında yer alan pencerede sonradan dolu tuğla ile yarısına kadar kapatılarak ocağa dönüştürülmüş bulunmaktadır. Güney cephesinde iki pencere arasında kalın olması gereken duvar kırılarak Z3 hücresinin batı cephesindeki gibi inceltilmiştir. İkinci sırada ikisi güney ikisi batı cephesinde dört revzen yer almaktadır. Bu revzenler de tüm hücrelerdekiyle aynı özelliktedir.

Bu hücrede doğu duvarında bir niş vardır. Duvar yüzeylerinde büyük tahribatlar meydana gelmiştir. Sıvaların büyük bölümü dökülmüştür. Bu hücrenin kapısı iç avluyu oluşturan dikdörtgenin köşesi pahlanarak yerleştirilmiştir. Kapının üzerinde hücre içerisinde bir beşik tonoz, iç avlu cephesinde üçgen bir alan görülmektedir.

Mekan üzeri yassı tuğla ile örülmüş bir ayna tonoz ile örtülmüştür. Tonozun üst örtüsü kurşun taklidi çimento esaslı malzemedir. Alemi kırılmış, bacası sağlamdır (Fot. 5.14).

Fot. 5.14 Z5 güney pencereleri, 2005.

- Z6 : Mekan içerisine içinde oturan kişiler tarafından izin verilmediği için girilememiştir. Ancak dış cephelerden şu özellikleri tespit edilebilmiştir.

Birinci sırada ikisi güney biri iç avlu cephesinde olmak üzere üç penceresi vardır ve bu pencereler diğer hücredekilerle aynı özellikler sahiptir. İç avlu cephesindeki pencerenin lokma parmaklığının arkası delikli tuğla ile örülerek pencere tamamen kapatılmıştır. Güney cephesindeki pencerelerin lokma parmaklıklarına 7 cm beton dolgu yapılmıştır. Lokma parmaklıklar korozyona uğramış ve eksiktir. Ahşap pencereleri üstte sabit ortası çatalı bir bölüm, altta bir sabit bir kanattan oluşan üç bölümlü pencerelerdir. İkinci sırada sadece güney cephesindeki birinci sıra pencerelerin üzerinde iki adet revzen vardır ve bunlar da diğerleri gibi sivri kemerli fil gözü revzenlerdir. Hücresinin kapısı iç avlu cephesindedir (Fot. 5.15).

Fot. 5.15 Z6 hücresi revaklı avlu cephesi, 2005.

- Z7: Mekan içerisine içinde oturan kişiler tarafından izin verilmediği için girilememiştir. Ancak dış cephelerden şu özellikleri tespit edilebilmiştir.

Birinci sırada güney cephesinde tek penceresi vardır. Bu pencere diğer birinci sıra pencerelerle aynı özelliklere sahiptir. Ancak hem bu pencere, hem de ikinci sırada yer alan revzenin tevhidhane tarafındaki bölümü tevhidhane duvarından ötürü çok dar kalmıştır. Hem sivri kemerli revzenin, hem de alt sıradaki pencerenin etrafı tuğla parçaları ile doldurulmuştur. Her iki sırada da ahşap pencere vardır. Revzenin fil gözü şebekesi sökülmüş, yerine lokma parmaklık takılmıştır. İç avlu cephesinde tevhidhane içerisinde yer alan çilehane penceresi gibi yuvarlak, lokma parmaklıklı bir pencere yer almaktadır.

Günümüzde bu mekan, Z6 hücresinde oturanlar tarafından mutfak olarak kullanılmaktadır. Baha Tanman bu mekanın şerbethane olabileceğinden bahsetmektedir. Ancak biz Nermi Haskan'ın bahsettiği kadınlar mahfili ile ilgisi

olabileceğini düşünmekteyiz. Mekan içerisine girilemediği için kesim bir yargıya varılamamıştır. Z7 numaralı bu mekana şu an sadece Z6 hücresinden geçiş vardır. Mekana tevhidhaneden açılan bir kapı vardır. Bu kapı günümüzde kapatılmış durumdadır. 1970 yılında yapılan rölövesinde Z6-Z7 duvarı üzerinde iki nişin yer aldığı görülmektedir. O dönemde bu iki mekan arasında bir kapı yoktur.

- Z8: 341 x 382 cm boyutlarındadır. Döşemesi kazılmış toprak zemindir. Birinci sırada biri güney, biri iç avlu cephesinde olmak üzere iki penceresi vardır. Birinci sıra pencereler küfeki taşı düz atkı ve söveli, lokma parmaklıklıdır. Güney cephesindeki pencerenin lokma parmaklıkları, pencere kasa ve kanatları yoktur. İç avlu cephesindeki pencerenin lokma parmaklıkları korozyona uğramış, eksik ve ahşap çakılarak kapatılmış durumdadır. İkinci sırada sadece güney cephesinde sivri kemerli fil gözü bir revzen vardır.

Hücrenin doğu duvarında bir niş, batı duvarında bir niş ve ocak yer almaktadır. Duvardaki izlerden bir dönem hücre içerisinde iki muhdes döşeme yapıldığı anlaşılmıştır. Bu döşemelerden biri zemin yakınında, diğeri birinci ve ikinci sıra pencereler arasında yer almaktaydı. Duvarlardaki sıvalar dökülmüş, hücre çok tahrip edilmiş ve içerisi çöplük durumundadır.

Mekan üzeri tuğla örgülü ayna tonoz ile kapatılmıştır. Tonoz üst örtüsü kurşun taklidi çimento esaslı malzemedir. Alemleri eksik, bacası sağlamdır (Fot. 5.16).

Fot. 5.16 Z8 penceresi ve hücre içi, 2005.

- Z9: 343 x 465 cm boyutlarındadır. Döşemesi kazılmış toprak zemindir. Hücre içerisinde kapı önünde bozulmuş beş basamak vardır. Birinci sırada ikisi güney, ikisi doğu cephesinde olmak üzere dört penceresi vardır ve diğer hücre birinci sıra

pencereleri ile aynı özelliktedirler. Güney cephesindeki pencerelerin lokma parmaklıkları sökülmüş, biri dolu tuğla ile kapatılmıştır. Doğu cephesindeki pencere önlerine beton dökülerek küçük sekiler yapılmıştır. Bu pencerelerin de lokma parmaklıkları eksik ve korozyona uğramıştır. Ahşap kasa kalıntıları mevcuttur. Birinci sıra pencerelerin üzerinde yer alan dört sivri kemerli revzen vardır. Tüm revzenler mekan içerisinden dolu tuğla ile örülerek kapatılmıştır.

Hücrenin batı duvarında bir niş bir ocak, kuzey duvarında bir niş yer almaktadır. Duvar önlerinde farklı yüksekliklerde sekiler bulunmaktadır. Hücre duvarları çok tahrip edilmiş sıvaları dökülmüştür.

Hücre giriş kapısı üzeri beşik tonoz ile kapatılmıştır. Hücre üzeri ise ayna tonoz ile kapatılmıştır. Tonoz üst örtüsü kurşun taklidi çimento esaslı malzemedir. Alemi eksik, bacası sağlamdır (Fot. 5.17).

Fot. 5.17 Z9 hücresinin iptal edilen güney pencereleri, 2005.

- Z10: Hücre içerisi depo olarak kullanıldığından duvar ölçüleri alınamamış, sadece çaprazlar alınabilmiştir. Zemin içerisi eşya ile dolu olduğundan görülememiştir. Birinci sırada ikisi doğu, biri iç avlu cephesinde olmak üzere üç penceresi vardır. İç avlu cephesindeki pencerenin lokma parmaklıkları, pencere kasa ve kanatları yok olmuştur. Doğu cephesindeki pencerenin lokma parmaklıkları korozyona uğramış ve eksiktir. İkinci sırada doğu cephesinde iki sivri kemerli revzen vardır.

Hücrenin güney duvarında yer alan ocak kapatılmış olmasına rağmen izi

görülebilmektedir. Hücrenin kapısı sökülüştür. İçerisi çok tahrip olmuş, duvarlardaki sıvalar dökülmüştür. Duvardaki izlerden her iki sıra pencere arasına bir ara kat yapıldığı anlaşılmaktadır.

Hücre üzeri tuğla kubbe ile örtülmüştür. Kubbe üst örtüsü kurşun taklidi çimento esaslı malzemedir. Alemi ve bacası vardır (Fot. 5.17).

Fot. 5.17 Z10 hücresi kapı önü, 2005

- Z11: 374 x 381 cm boyutlarındadır. Hücre kapısından girildiğinde depo olarak kullanılan alt kata inen ve üst kata çıkan iki muhdes merdiven ile karşılaşılmaktadır. Birinci döşemesi şap, ikinci ve üçüncü döşemesi ise ahşaptır. Birinci sırada ikisi doğu biri iç avlu cephesinde olmak üzere üç penceresi vardır. Bu pencerelerin özellikleri diğer birinci sıra pencereler ile aynıdır. İç avlu cephesindeki pencere briket ile örülerek kapatılmıştır. Diğer iki penceredeki lokma parmaklıklar korozyona uğramış ve eksik olup her birinde birer ahşap pencere yer almaktadır. İkinci sırada doğu cephesinde iki revzen vardır.

Hücre içerisi muhdes ahşap döşemeler ile üç katlı hale getirilmiştir. Kuzey duvarında yer alan iki nişten biri kırılarak günümüzde mutfak olarak kullanılan yanındaki bölüme geçiş sağlanmıştır. Güney duvarında yer alması gereken ocak kapatılmıştır. Duvarların sıvaları bazı bölümlerde dökülmüştür. Hücre içerisi tahrip olmuş durumdadır.

Hücre üzeri tuğla kubbe ile örtülmüştür. Kubbe üst örtüsü kurşun taklidi çimento esaslı malzemedir. Alemi sağlam, bacasında kapak atmalar meydana gelmiştir (Fot. 5.18).

Fot. 5.18 Z11 hücresi kapı, pencere ve nişi, 2005.

- Z12: 380 x 385 cm boyutlarındadır. Hücre içerisi ara kat ilavesi ile üç katlı hale getirilmiştir. Birinci döşemesi şap, ikinci ve üçüncü döşemesi ise ahşaptır. İç avluya açılan hücre kapısından içeriye girildiğinde sağda bodruma inen çimento esaslı malzeme ile yapılmış merdiven ile, solda zemin kata çıkan ahşap merdivenler ile karşılaşılır.

Bodrum kat delikli tuğlalar ile üç bölümlü hale getirilmiştir. Bu bölümlerden birinin banyo olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Diğer ikisi ise günümüzde depo olarak kullanılmaktadır. Bu katta zemine doğru yaklaşıldıkça duvar kalınlıkları artmış ya da duvar önlerine seki yapılmıştır. Oluşturulan bölümlerin içerisine zemin kattaki ahşap döşemeyi taşıyan dikmeler yerleştirilmiştir.

Zemin katta hücre giriş kapısı karşısında muhdes bir kapı ile ahşap paravan yer almaktadır. Birinci sırayı oluşturan ikisi doğu, biri iç avlu cephesindeki pencereler zemin katta yer almaktadır. Doğü cephesinde yer alan pencerelerin kenarlarına tuğla dolgu yapılmış, lokma parmaklıkları korozyona uğramıştır. İç avlu cephesinde yer alan pencerenin bir kısmı doldurulmuş ve lokma parmaklığı korozyona uğramıştır. Ahşap penceresi vardır.

Birinci kat döşemesi birinci ve ikinci sıra pencereler arasında yer almaktadır. Doğü cephesinde yer alan ikinci sıra revzenler bu katta yer alır, bu revzenler de diğer revzenlerle aynı özelliktedir.

Hücre üzeri tuğla kubbe ile örtülmüştür. Kubbe üst örtüsü kurşun taklidi çimento esaslı malzemedir. Alemleri eksiktir, bacasında ise kapak atmalar meydana gelmiş ve

sehim yapmıştır .

- Z13: 378 x 381 cm boyutlarındadır. Birinci sırada ikisi doğu, ikisi kuzey, biri iç avlu cephesinde olan beş penceresi vardır. Bu pencereler diğer birinci sıra pencereler ile aynı özelliklere sahiptir. İç avlu cephesindeki pencerenin önü delikli tuğla ile kapatılıp üzeri çimento esaslı sıva ile sıvanmıştır. Bu pencere üzerinde hücre içerisinde bir hafifletme kemeri görülmektedir. Hücre kuzey cephesindeki iki pencere yarısına kadar çimento esaslı malzeme ile doldurulmuş, bu dolgu malzeme üzerine küçük ahşap pencereler yerleştirilmiştir. Doğu cephesindeki pencerelere içeriden duralit çakılmıştır. İkinci sırada ikisi doğu, ikisi kuzey cephesinde dört revzen vardır. Bu revzenler diğer hücrelerdeki revzenlerle aynı özelliklere sahiptir.

Hücre günümüzde WC olarak kullanılmaktadır. Hücre kapısından içeriye girildikten sonra üç basamakla, hela taşı ve klozetin olduğu bölüme inilir. Hücre içerisinde bir set vardır. Bu setin dışında duvar önlerinde de set görülmektedir. Hücre içerisinde güney duvarında iki niş vardır. Kuzey duvarında iki pencere arasında yer alması gereken ocak kapatılmıştır. Hücre içerisi çok tahrip edilmiş olup duvarlardaki sıvalar dökülmüştür. Duvarlarda kısmen çimento sıva görülmektedir. Z3 odasında yer alan alçı bezemelere bu hücrenin güney duvarında da rastlıyoruz.

Hücre üzeri tuğla kubbe ile örtülmüştür. Kubbe üst örtüsü kurşun taklidi çimento esaslı malzemedir. Alemler sağlam, bacasında ise kapak atmalar meydana gelmiştir (Fot. 5.19).

Fot. 5.19 Z13 hücre içi, 2005.

Derviş hücreleri arasında yer alan yan girişler ise şu şekildedir;

Z2-Z3 arasında batıda yer alan yan giriş aynı zamanda harem girişi olarak da kullanılmaktadır. Bu girişin şeşhane tuğlasından döşemesi, küfeki taşından eşikleri vardır. İç avluda yer alan giriş kapısı basık kemerli olup her iki yanındaki derviş hücrelerinin kapısından daha yüksektir. İç avlu cephesinde bu yan giriş kapısı ve her iki yanındaki derviş hücreleri kapısıyla birlikte üçlü bir kapı grubu oluşturmaktadır (Fot. 5.20). Yan girişin iç avlu kapısından dış avlu kapısına doğru ilerlendiğinde üç küfeki taşı basamak görülür. Burada dış avluya geçişi sağlayan kapının kemeri de basıktır ve dış tarafta da kapıya ulaşmayı sağlayan iki basamak vardır. Dış avluya açılan bu kapının üzerinde fil gözü motifi olan bir revzen vardır. Yan girişin iç duvarları yay şeklindedir ve mekan ortaya doğru ilerledikçe genişlemektedir. Mekanın tüm duvarları ve üzerini örten ayna tonozun iç yüzeyleri çimento esaslı sıva ile sıvanmıştır. Mekanın kat yüksekliği 623 cm'dir.

Fot. 5.20 İç avludan harem girişi, 2004.

Doğu cephesinde yer alan yan girişinde batıdaki yan girişe benzer özellikleri vardır. İç avludan batıdaki gibi basık kemerli bir kapı ile bu bölüme girilir. Doğudaki bu yan girişin döşemesi sonradan yapılmış betonarme döşemedir. Burada doğudaki dış avluya ulaşımı sağlayan kapı bu betonarme döşemenin altında kalmıştır (Fot. 5.21). Ancak basık kemeri doğu cephesinden görülebilmektedir. Günümüzde burası mutfak olarak kullanılmaktadır. İçeri girildikten sonra dört basamak ile yukarı çıkılır. Mekan içerisindeki orijinal kat yüksekliği, batıdaki yan giriştekenden fazla olduğundan, dış avlu kapısının üzerinde küfeki taşı atkı ve sövesi olan lokma parmaklıklı bir pencere, onun üzerinde de sivri kemerli bir revzen yer alır.

Bu mekanın iç duvarları batıdakiler gibi kavisli değil düzdür. Z11 ve Z12 numaralı derviş hücrelerindeki nişler kırılmış ve bu nişler bu mekana geçiş için kapı olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Fot. 5.21 Doğu cephesinde yan giriş kapısı, 2004.

- Tevhidhane: Güney cephesinde yer alan revaklı avlunun Z8 numaralı derviş hücresi ile Z7 numaralı mekanın arasında tevhidhane yer almaktadır. Revaklı avludan tevhidhaneye geçişi sağlayan kapının kemeri basıktır. İç avludan kapı eşiği 50 cm yüksektir. Basık kemerin kilit taşı üzerinde altı köşeli kabartma bir yıldız, yıldızın ortasında kabartma bir çiçek motifi vardır. Ahşap kapısı iki kanatlı ve tablalıdır (Fot. 5.22). Kapı üzerinde altı satır, üç sütundan oluşan talik hatla yazılmış on sekiz mısralık bir kitabe yer alır. Kitabe metni şöyledir:

Kavs-i mihrâb-ı ibâdetdir bu tâk-ı dilküşâ

Âsitân-ı râsitân-ı...

.....

Eylemiş kasden kemerbend der beyt-i Hüdâ

Gûşe-girân-ı zevâyâ-yı sebât-ı uzlete

Mültecâdır süddesi mâmed-i ebvab-ı...

Şeyhülislâm-ı hakikat-şinâs mescidi
 Ehl-i zikre secdegâh-ı bî-riyâ olsa revâ
 Bülbul-i külbengin İslâmın nevâ-yi pâkine
 ...köşk-misâl vird-i cem eyle
 Kıl ikâmet penç erkân-ı bülend sünnetini
 Ver kuvây hamse-i İslâma temkin-i ...
 Şeriata adil erkân-ı millete sây eyle
 Kaametini eyle sûtûn-i agâh-ı Kibriyâ

 İtikâf-ı tab'ına tevhid ile ol aşinâ
 Pişgâh-ı tâk-ı taraihide zâhubend olup
 Ol mukîm-i ma'bed-i Müfti-i dîn-i Mustafa

1157 (1744/45) (Tanman,1990,s.76)

Fot. 5.22 Revaklı avludan tevhidhane giriş kapısı, 2004.

Bu kapıdan girildiğinde şeşhane tuğlası döşemesi olan bir geçiş bölümüne girilir. Duvarları açılı ve yamuk bir şekilde örülen bu mekanın girişe göre sağdaki duvarında bir niş yer

almaktadır. Mekan üzeri yamuk bir tonoz ile kapatılmıştır (Fot. 5.23). Buradan da basık kemerli bir mermer kapıdan geçilerek tevhidhanenin içine girilir (Fot. 5.24). Mermer kemerin her iki köşesinde ve kilit taşı üzerinde gül bezekler vardır (Fot. 5.25). Köşelerdeki gül bezekler daha büyük ve iki katlı, kilit taşı üzerindeki ise daha küçük ve tek katlıdır. Kemerin üzengi seviyesinden aşağıya doğru mermer atkı karnı üzerine kabartma olarak ters lale motifi yapılmıştır (Fot. 5.26)

Fot. 5.23 Tevhidhaneye geçiş bölümünün tonozu ve nişi, 2004.

Fot. 5.24 Tevhidhaneye girişi sağlayan kemerli geçiş, 2004.

Fot. 5.25 Tevhidhane geçişinin gülçeleri, 2004. Fot. 5.26 Tevhidhanede ters lale motifi, 2004.

Sekizgen bir plana sahip olan tevhidhanenin döşemesi şeşhane tuğlasıdır. 111-115 cm duvar kalınlığına sahip olan tevhidhanenin üç sıra penceresi vardır. Birinci sıra da üç tane pencere vardır. Birinci sıra pencereler dışarıda lokma parmaklıklı, küfeki taşı atkı ve söveli, içeride mermer atkı ve söveleri olan pencerelerdir. Bu pencerelerin üzerinde sivri hafifletme kemerleri vardır. Bu pencereler 114 x 189/191 cm boyutlarındadır. İkinci sırada beş revzen vardır. Tevhidhanenin güney cephesindeki duvarların her birinde bir revzen, mihrabın olduğu duvarda ise iki revzen vardır. Revzenlerin dışlıklıklarında fil gözü bezemeler mevcuttur ve sivri kemerlidir. İçlikleri ise tamamen kırılmış olup sadece dış kenarları mevcuttur. Kalan bölümden içliklerin alçıdan yapılmış ve renkli camlı oldukları anlaşılmaktadır. Dışlıkların yükseklikleri 182 cm'dir. İçlik yükseklikleri de 182 cm ve sivri kemerlidir. İçliklerin günümüze dış çerçevesi ulaşabilmiştir. Bu çerçevelerden içliklerin alçı olduğu anlaşılmaktadır. Bu revzenlerden sonra duvar kalınlığı dıştan içe doğru azalmakta ve üçüncü sıra revzenler burada yer almaktadır (Fot. 5.27). Üçüncü sıradaki revzenler de ikinci sıradakilerle aynı özelliklere sahiptir. Ancak üçüncü sıradakiler daha küçüktür. Bu sırada sekizgen tevhidhanenin her bir duvarına bir revzen yerleştirilmiştir. Dışlıklar 75 x 130 cm boyutlarında fil gözü revzenlerdir. İçlikler alçıdan sivri kemerli, renkli camlı ve 150 cm yüksekliktedir. Dışlıklar daha yukarıda içlikler ise daha aşağıdadır (Fot. 5.28).

Fot. 5.27 Tevhidhaneye batı cephesinden bakış, 2004.

Fot. 5.28 Tevhidhane üçüncü sıra revzeni, 2005.

Tevhidhanenin güneyindeki duvarında dışarıdan belli olmayan içerisi mukarnaslı bir mermer mihrap vardır (Fot 5.29). Ancak içerisinde ateş yakıldığı için kötü durumdadır. Mermer mihrap çerçevesi üzerinde kalem işi bezemeler görülmektedir (Fot 5.30).

Fot. 5.29 Tevhidhanede mihrap, 2004.

Fot. 5.30 Kalem işi mihrap bezemesi, 2004.

Tevhidhanenin iç avluya bakan duvar kalınlığı içerisine çilehane yerleştirilmiştir. Çilehanenin girişi tevhidhane içerisinden yapılmaktadır. Girişi mermer atkı ve sövelerle oluşturulmuş olup tevhidhane döşemesinden yüksekliği 68 cm'dir (Fot. 5.31). Döşemesi ise şaptır. Çilehanenin iç avludan yuvarlak olarak görülen ve avlu kotundan 346 cm yukarıda yer alan lokma parmaklıklı bir penceresi vardır (Fot. 5.32). Çilehanenin yuvarlak penceresi, çilehane içerisinden duvarda kare bir boşluk bırakılarak yerleştirilmiştir. Üzeri eğri bir tonozla örtülmüş olan bölümün tüm duvarları ve tonozu çimento esaslı sıva ile sıvanmıştır.

Fot. 5.31 Çilehane girişi, 2004.

Fot. 5.32 Avlu cephesinden çilehane penceresi, 2004.

5.2.1.2 Taşıyıcı Sistem Özelliği

Oldukça geniş bir alana sahip olan Şeyhülislam Tekkesi eğimli bir araziye oturmaktadır. Parselin eğiminden dolayı gerek dış avlu duvarlarıyla, gerekse doğu cephesini oluşturan derviş hücreleri kanadında yer alan hücre-avlu ortak duvarıyla parsel setlere bölünmüştür.

Batıda Baba Haydar Mektebi Sokağı tekke parselinden daha yüksekte yer almaktadır. Bu nedenle batıda yer alan dış avlu duvarı aynı zamanda bir istinat duvarı olma özelliği göstermektedir. Taş duvar olan bu istinat duvarının üzerine günümüzde kesme taştan yapılmış harpuşa yerleştirilmiştir (Fot. 5.33).

Fot. 5.33 Tekkenin batısında yer alan dış avlu-istinat duvarı, 2004.

İkinci seti doğu kanadında yer alan derviş hücrelerinin iç avluya bakan duvarı oluşturur. Doğu ve batı cephelerinde yer alan derviş hücrelerinin kat yüksekliği arazi eğiminden ötürü farklıdır. Doğu kanadında yer alan hücreler tekke iç avlusundan 127 cm daha aşağı kotta yer almaktadır ve bu sebeple bu iç avlu-derviş hücreleri ortak duvarı ikinci seti oluşturur (Ek 3 pafta 8.32 AA kesiti, Fot. 5.34).

Fot. 5.34 Z12 hücrelerine inen merdivenler ve istinat duvarı, 2004.

Üçüncü set ise Balcı Yokuşu Sokağı ile tekke dış avlusunun doğusu arasındadır. Burada tekkenin dış avlusunun doğuda yer alan bölümü Balcı Yokuşu Sokağı'ndan daha yüksektedir. Bunun sonucunda doğuda yer alan bu dış avlu duvarı aynı zamanda istinat duvarı olma görevini de üstlenmiştir (Fot. 5.35).

Fot. 5.35 Doğu cephesinde istinat-dış avlu duvarı, 2005.

Tekke ana binasının kuzey cephesinde yer alan avlu ana giriş kapısı basık kemerlidir. Bu cepheye bakıldığında ilk olarak algılanan giriş kapısı ve iki yanındaki mihrapçıklardır ve bu mihrapçıklar küfeki taşı ile oluşturulmuştur (Fot. 5.36).

Fot. 5.36 Ana giriş kapısı ve her iki yanında mihrapçıklar, 2005.

Ana kapıdan iç avluya girildiğinde 20 adet mermer sütun ile oluşturulmuş revaklı avlu

görülmektedir. Ana giriş önündeki çatı yükü derin bir kubbe ile sivri kemerlere, kemerler aracılığı ile yüksekliği 234 cm olan mermer sütunlara ve kuzey cephesindeki duvarlara, onlar aracılığı ile de muhtemelen taş olduğu düşünülen temellere aktarılmıştır. Sütunları birbirine bağlayan sivri kemerler yassı tuğla ile örülmüştür. Sütunları ve hücre dış duvarlarını birbirine bağlayan sivri kemerler ise çimento esaslı sıva ile sıvandıkları için malzemeleri tespit edilememiştir. Ancak 1944'te iç avludan çekilen fotoğrafta yassı tuğla oldukları görülmüştür (Fot. 5.37). Ana girişin kubbesini taşıyan sütun ayakları arasında 196 cm bulunmaktadır (Ek 3, pafta 3.32, +1.50 kotu planı). Yine kuzey cephesinde yer alan diğer sütun ayakları arasında 179-181 cm bulunmaktadır. Ana giriş kubbesinin her iki yanında yer alan bölümlerin çatı yükleri ayna tonozlarla, ayna tonozların yanındaki köşe bölümlerin çatı yükleri ise köşe kubbeleri aracılığı ile sütun ve duvarlara aktarılmıştır. Ana girişin kubbesi kare plan üzerine oturtulmuştur (Fot. 5.38). Köşe kubbelerinde ise kare plandan kubbeye geçişte pandantifler kullanılmıştır.

Fot. 5.37 Revaklı avlu, (Encümen Arşivi, 1944)

Fot. 5.38 Ana giriş kapısı önünde revaklı avlunun kubbesi, 2004.

Yapının doğu ve batısında yer alan revaklı avlusunda çatı yükü kubbeler ile sivri kemerlere, sivri kemerler ile de ayakları arasında 255-263 cm arasında değişen mesafeler bulunan sütunlara aktarılmaktadır. Batıda yer alan revaklı avlunun sivri kemerinin alınıdaki çimento esaslı harç döküldüğü için burada kemerin yassı tuğla ile örüldüğü çok net bir şekilde görülmektedir (Fot. 5.39).

Fot. 5.39 Revaklı avlu batısındaki sivri kemerler ve malzemesi, 2005.

Güneyde yer alan revaklı avlunun çatı örtüsü ise tıpkı kuzeydeki gibi tevhidhane girişi önünde kubbe, onun her iki yanında iki ayna tonoz ve köşedeki bölümlerde * kubbedir (Fot. 5.40). Burada da kuzey cephesinde olduğu gibi ortada yer alan kubbe doğrudan kare plana oturtulmuş, köşelerdekilerde ise pandantifler geçiş ögesi olarak kullanılmıştır (Fot. 5.41). Z5 ve Z9 numaralı hücrelerin giriş kapıları köşeler pahlanarak yerleştirilmiştir. Köşe kubbeler ise kare plan üzerine oturtulduğu için bu kapılarının üzerinde revaklı avlu döşemesi üzerinden 381 cm yükseklikte üçgen alanlar oluşmuştur (Fot. 5.42). Tevhidhane önündeki sütun ayakları arasında 260 cm açıklık bulunmakta, onun sağında ve solunda yer alan sütun ayakları arasındaki açıklıkta 10 cm fark görülmektedir. Sağdakilerin açıklıkları 162-163 cm , soldakilerin 172-174 cm dir (Ek 3 pafta 3.32, +1.50 kotu planı).

Fot. 5.40 Revaklı avlu güney cephesi, 2005.

* Z5 ve Z9 numaralı derviş hücreleri önünde.

Fot. 5.41 Revaklı avluda tevhidhane önündeki kubbe köşeleri, 2004.

Fot. 5.42 Revaklı avluda Z5 önündeki köşe kubbe ve kapı üzerinde oluşan üçgen alan.

Tek katlı kagir bir yapı olan Şeyhülislam Tekkesi'nin duvarları bir sıra küfeki taşı ile iki sıra tuğladan oluşan almalı duvarlardır. Yapının duvarları, kalınlıkları 73-120 cm arasında değişen taşıyıcı duvarlardır. Derviş hücrelerinde çatı yükü Z1, Z2, Z3, Z4, Z10,

Z11, Z12 ve Z13 numaralı mekanlarda çatı örtüsü olan kubbe ile duvarlara, duvarlar aracılığı ile temellere oradan da zemine aktarılmıştır. Derviş hücrelerinde kubbelerde geçiş ögesi olarak pandantif kullanılmış, kubbeler yassı tuğla ile örülmüştür (Fot. 5.43). Z5, Z7, Z8 ve Z9 mekanlarında ise örtü sistemi olarak ayna tonozlar kullanılmıştır (Fot. 5.44). Bu mekanlarda kapı üzerlerinde tuğla ile örülmüş beşik tonozlar görülmüştür (Fot. 5.45). Kapıdan mekanlara girildiğinde bu tonozların altı kapalı olduğu için algılanmamakta ancak karşıdan bakıldığında görülebilmektedir.

Fot. 5.43 Z4 Derviş hücresinin tuğla kubbesi ve pandantifleri, 2004.

Fot. 5.44 Z5 Derviş Hücresinde tuğla ayna tonoz, 2004

Fot. 5.45 Z5 Derviş Hücresinde kapı önündeki beşik tonoz, 2004.

5.2.2 Mutfak

Mutfak binası müstakil bir yapı olup, tekke dış avlusunun güneybatı köşesinde yer almaktadır. Günümüzde harabe durumundadır. Mutfakın kalıntısından tespit edilebilen özellikleri şunlardır. Yapının duvarları tuğla taş almaşık duvardır. Kuzey cephesinde basık kemerli kapı olması muhtemel bir bölüm vardır (Fot. 5.46). Bu bölümün içerisi doldurularak kapatılmış, kapatıldıktan sonra ocak olarak kullanılmıştır. Bu bölümün her iki tarafında küfeki taşı atkılı, kemerli iki pencere vardır. Atkı kemerin üzengi seviyesine yerleştirilmiştir. Solda yer alan pencerenin büyük bölümü yıkılmıştır. Kuzey cephesinde sonradan yapılmış olduğu düşünülen bir merdiven vardır. Mekan içerisinde batı duvarından doğuya doğru uzanan bir duvar kalıntısı görülmektedir. Bu duvar kalıntısının sağında ve solunda kemerli birer niş vardır. Mutfakın ayakta kalabilen dış duvarlarının iç yüzeylerinden mekana bir dönem ara kat ilavesi yapıldığı anlaşılmaktadır. Doğu cephesinde kalan bölümden burada kalın duvarlı derin bir bölüm olduğu anlaşılmaktadır. Batıda geniş ve basık bir kemer vardır (Fot. 5.47). Bu kemerin arkasında koridor gibi beşik tonozla örtülmüş olması muhtemel bir bölüm vardır. Mutfak ana mekanının üzerinin ayna tonoz ile örtüldüğü 1995 yılındaki fotoğraflarından anlaşılmaktadır (Fot. 5.48).

Fot. 5.46 Mutfak kuzey cephesi pencere ve kapısı, 2005.

Fot. 5.47 Batı duvarında yer alan basık ve geniş kemer, 2004.

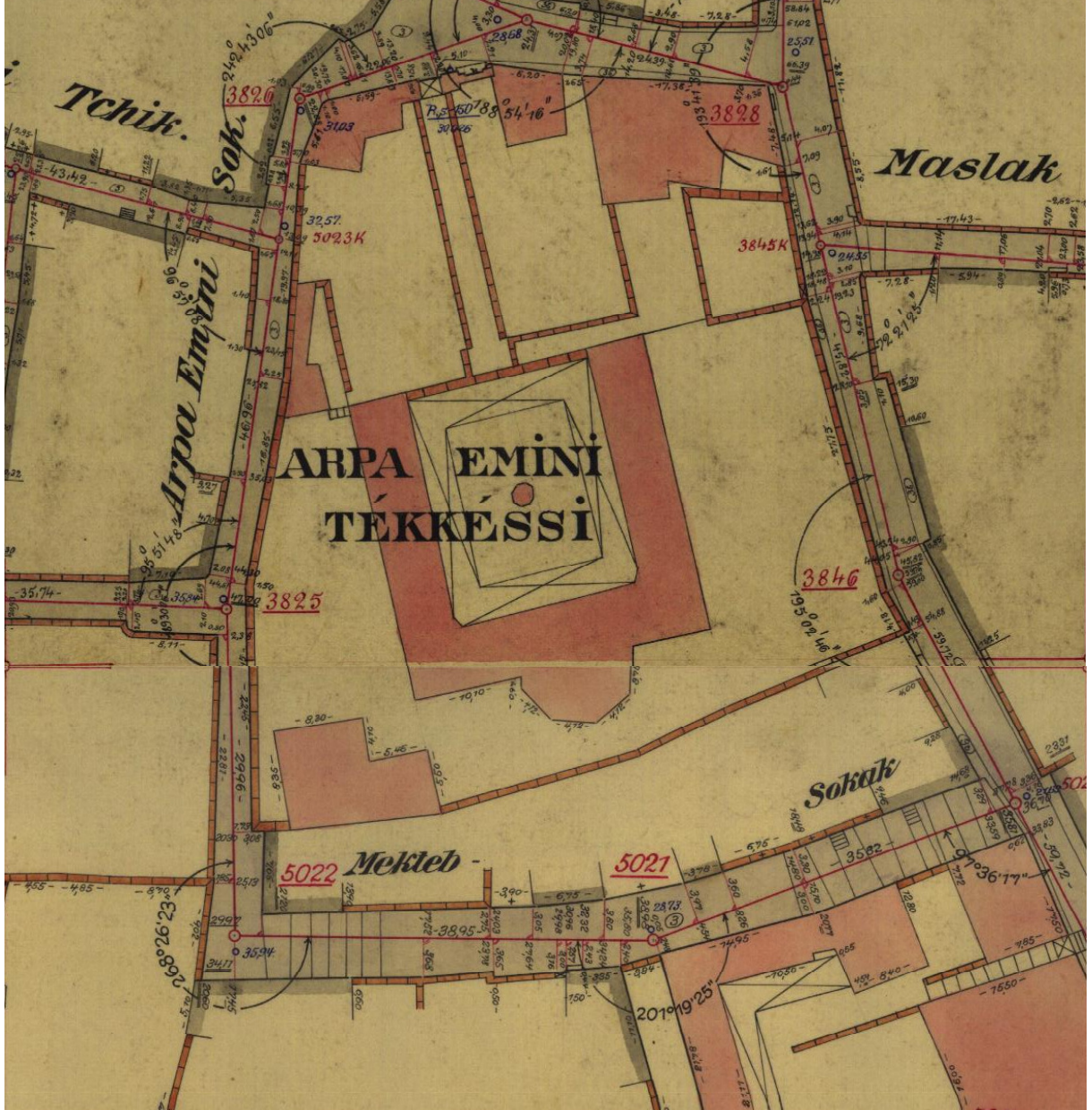

Fot. 5.48 Mutfak üst örtüsü, (Nefçi, 1995).

Tekke yakınında oturan sanat tarihçisi Nedim Aykut'un anlattığına göre mutfak şu özelliklere sahipti.

Mutfak kareye yakın dikdörtgen planlıydı ve üzeri ayna tonoz ile örtülmüştü. Doğu tarafında yer alan merdivenler ikinci kata çıkıyordu. Güney tarafında ocakların bulunduğu, bacaların yer aldığı tonoz örtülü bölüm vardı. Mutfağın iki giriş kapısı vardı ve bunların biri doğu, diğeri kuzey cephesinde yer alıyordu. Kapıların her ikisi de basık kemerliydi. Doğu cephesinde yer alan kapının solunda sivri kemerli bir pencere vardı. İçeriye girildiğinde tek tonoz altında toplanan üç bölümle karşılaşılırmaktaydı. Ocaklar girişin solunda yer alan geniş ve basık kemerin arkasındaydı.

Alman mavileri haritasında mutfak bölümü L planlı olarak gözükmemektedir ve boyutları vardır. Mutfağın güney duvarı aynı zamanda tekke dış avlu duvarını oluşturmaktadır (Şekil. 5.1).

Şekil. 5.1 Alman Mavileri, M12 harita no:2998; M13 harita no:2216,1913

5.2.3 Hamam – WC

Günümüzde harabe halinde bulunan hamamın formu Alman mavileri haritalarında mevcuttur (Şekil. 5.1). Ancak boyutları verilmemiştir. Bu haritadan anlaşıldığı kadarıyla hamam batı cephesindeki dış avlu duvarına yaslanmış bir L plana sahipti. Hamamın doğu cephesinde kalın bir duvar yer alıyordu. Hamamın, tekke binasının kuzeybatı köşesine değen ve güney cephesine ulaşan merdivenleri vardı. Hamam kalıntısında şu özellikler görülmüştür.

Dış avlu duvarının batı bölümünde duvar içerisinde basık kemerli oldukça derin bir niş görülmektedir (Fot. 5.49). Duvarda kalan tuğla örgüden bu mekanın üzerinin tonoz örtülü

olduğu anlaşılmaktadır. Dış avlunun batı duvarında ikisi duvara paralel, üçü duvara dik beş tonoz izi görülmektedir.

Fot. 5.49 Batı cephesinde yer alan niş, 2004

Nedim Aykut'un anlattıklarına göre hamam şu özelliklere sahipti. Güneyde yer alan hamam bölümü beşik tonoz örtülü ve güney-kuzey doğrultusunda idi (Fot. 5.50). Güney cephesinde pencere olması muhtemel bir yer vardı. Mekan dikdörtgen, duvarları taş ve tuğla almalı örgülüydü. Mekana giriş doğudandı. Batı tarafında bir tane kemerli ocak nişi vardı. Mekanın kuzeyinde burayla bağlantılı küçük beşik tonozlu bir bölüm vardı. Burası güneydeki büyük mekandan küçük ve alçak tutulmuştu. Bu mekanda diğeri gibi kuzey-güney doğrultusunda idi. En kuzeyde yer alan üç bölüm tonozla örtülmüş doğu-batı doğrultusunda idi (Fot. 5.51) . Bu üç mekanın girişleri doğu cephesindendi. Tuvalet olarak kullanılan bu bölümler kareye yakın dikdörtgen planlı mekanlardı.

Fot. 5.50 Hamam güney cephesinde yer alan bölüm, 2004.

Fot. 5.51 Tuvalet mekanları, 2004.

5.2.4 Su Yapıları

Tekkede yer alan su yapıları şu şekilde sıralanabilir. Dış avlu giriş kapısının solunda Beyzade Mehmed Efendi Çeşmesi, onun solunda küçük bir çeşme, tekkenin dış avlu duvarının kuzeybatı köşesinde bir su haznesi, harem dairesinin kaidesinde bir çeşme (Bkz. Harem Binası), doğuda yer alan hazirede bir kuyu, ana binanın revaklı avlusunda biri tevhidhane önünde, biri kuzey revaklarının doğu bölümünde olmak üzere iki kuyu, iç avlu ortasında bir şadırvan yer almaktadır.

- Beyzade Mehmet Efendi Çeşmesi : Baba Haydar Çeşmesi Sokağı'nda dış avlu

kapısının solunda yer alan Beyzade Mehmet Efendi Çeşmesi 1646 yılında yaptırılmıştır (Fot. 5.52). Küfeki taşı malzeme ile yapılan çeşmenin kitabesi mermerdendir. Sivri kemerli çeşmenin kilit taşı üzerinde bir gülbezek vardır. Kemerin üzeni seviyesinde ayna taşının yerleştirildiği bölümde bir silme yer almaktadır. Çeşmenin ayna taşının yerleştirildiği bölümü daha içeride yer alır. Ayna taşı mermerdendir ve üzerinde yatay kartuştan bir süsleme, onun altında da bir gülbezek vardır. Çeşmenin metni Naili 'ye aittir. 12 mısradan oluşan ve istifli sülüs ile yazılmış kitabesinin tarih metni şöyledir. (Tanman, 1990, s.74)

Dedi tarih-ı binasın Nailî

Âb-ı lutf-i çeşme-i aynü'l-hayat sene 1056(1646)

Çeşmenin etrafı dış avlu giriş kapısındaki gibi bir silme ile çevrelenmiştir. Çeşmeden sonraki köşe eğrisel bir şekilde sonlanmış dönüşün başladığı köşe pahlanarak küçük bir çeşme yerleştirilmiştir (Fot. 5.53).

Fot. 5.52 Beyzade Mehmed Efendi Çeşmesi, 2005.

Fot. 5.53 Beyzade Mehmed Efendi Çeşmesi solundaki küçük çeşme, 2005.

- Su Haznesi: Tuğla-taş almalı duvarlara ve tuğla tonoz üst örtüye sahiptir. Üzerinde çok fazla bitki büyüdüğü ve içinde oturanlar tarafından yaklaşılmamasına izin verilmediğinden tonozun şekli tespit edilememiştir. Alman Mavileri haritalarından ve uzaktan şu özellikleri tespit edilebilmiştir.

Su haznesinin dış avlunun batı cephesindeki duvara yaslanan bölümü 5.61 m, kuzey duvarındaki ise 6.59 m'dir. Haritada su haznesinin dış avlu içerisindeki güney cephesi kademeler yaparak daralmıştır. Biz bu 6.59 m'lik cephenin tamamının su haznesine ait olmadığını, su haznesi kuzey cephesi ile dış avlu ana giriş kapısı arasında yer alan ve bugün işgal altında olan bölümün tekkeye gelir sağlaması amacıyla yapılmış bir dükkan olduğunu düşünüyoruz. Ancak ulaşabildiğimiz yazılı kaynakların hiçbirinde bu düşüncemizi destekleyen bilgiye ulaşamadık. Alman Mavileri haritasında dükkan olduğu düşünülen bu bölümde hazne ile birlikte tek yapı gibi gösterilmiştir.(Şekil. 5.1) 1944 yılına ait olan fotoğrafta dış avlu kapısına doğru bakıldığında dükkan olduğu düşünülen bu bölümde basık bir kemerin başlangıcı görülmektedir. Kemerin altından duvar yüzeyinden içeri çekilmiş bir bölüm algılanmakta, ancak önü ahşapla kapalı olduğu için ne olduğu tespit edilememektedir. Ancak 1944 fotoğrafından yola çıkılarak tahta kepenkleri olan bir manav dükkanı olabileceği düşünülmektedir (Fot. 5.54). Fotoğrafta yer alan bu bölüm önündeki sebze ve kükeler kanımızca bu olasılığı

güçlendirmektedir. Günümüzde burada briket ile kapatılmış bir bölüm onun yanında da iki adet pencere yer almaktadır (Fot. 5.55). Hem günümüzde hem de 1944 deki fotoğrafta tekke kapısı ile aynı yükseklikteki bu bölümün ortasında bir korniş yer almaktadır. Kornişin altında taş bir bezeme, bezemenin aksında korniş üzerinde bir demir yer almaktadır. Kornişin üzerinde iki kanatlı sonradan açılmış küçük bir pencere vardır. Pencerenin üzerinde sıvanın döküldüğü bölümlerde tuğla kemer izi görülmektedir. Korniş üzerinde sıvaların döküldüğü yerlerde duvar dokusunun tuğla-taş alması olduğu görülmektedir.

Su haznesinin güney cephesinin üst bölümlerinde iki pencere yer almaktadır. Pencerelelerden soldaki daha büyük, küfeki taşı atkı ve söveli, metal kapaklıdır (Fot. 5.56). Sağdaki ise daha küçük ve bozulmuştur.

Fot. 5.54 Giriş kapısı ve dükkan olduğu düşünülen bölüm, 1944.

Fot. 5.55 Giriş kapısı ve dükkan olduğu düşünülen bölüm, 2004.

Fot. 5.56 Su haznesi güney cephesi, 2004.

- Kuyular: Revaklı avluda yer alan kuyuların dış yüzeyleri çimento esaslı sıva ile sıvanmıştır. Kuyuların avlu döşemesi üzerindeki bölümleri kare, kare ortasında yer alan kuyu ağzı daire kesitlidir.

Hazirede yer alan kuyu daire kesitlidir.

- Şadırvan: Sekizgen plana sahip olan şadırvan ana bina iç avlusunda yer almaktadır. Profilli bir kaide üzerinde yer alan şadırvanın kenarları 73-76 cm boyutlarındadır. Şadırvanın kenarlarını oluşturan her yüzeyde kabartma bezemeler vardır. Bu bezemeler birbirlerine benzemekle beraber aralarında küçük farklar vardır. Şadırvan yüzeyinde kabartma bir dikdörtgen, bu dikdörtgenin içerisine yerleştirilmiş kırık kaş kemer yer almaktadır. Kaş kemerin tepe noktasından çıkan spiral şeklindeki bezemeler dıştaki dikdörtgen çerçeve ile kaş kemerin arasını doldurmaktadır. Kaş kemerin altında her bir yüzeyde bir gülbezek, onun altında muslukların bulunduğu bölüm yer almaktadır. Her yüzeyde muslukların sağında ve solunda olmak üzere iki servi ağacı motifi vardır. Musluk bölümleri günümüzde çimento sıva ile doldurulmuştur.(ek 3, pafta 12.32, Fot. 5.57)

Fot. 5.57 Şadırvan, 2004.

M. Nermi Haskan'ın belirttiğine göre bu şadırvanın mermer sütunlar üzerinde taşınan bir saçağı vardı. Ancak günümüzde bu saçaktan bir iz yoktur.

5.2.5 Harem Binası (Şeyh Evi)

Şeyhülislam Tekkesi Harem Binası Balcı Yokuşu Sokağı ile Baba Haydar Çeşmesi Sokağı'nın* kesiştiği köşede yer almaktaydı. Günümüzde mevcut olmayan harem binasının tüm izleri Eyüp Belediyesi tarafından yapılan hazire ve dış avlu duvarı restorasyonu sırasında

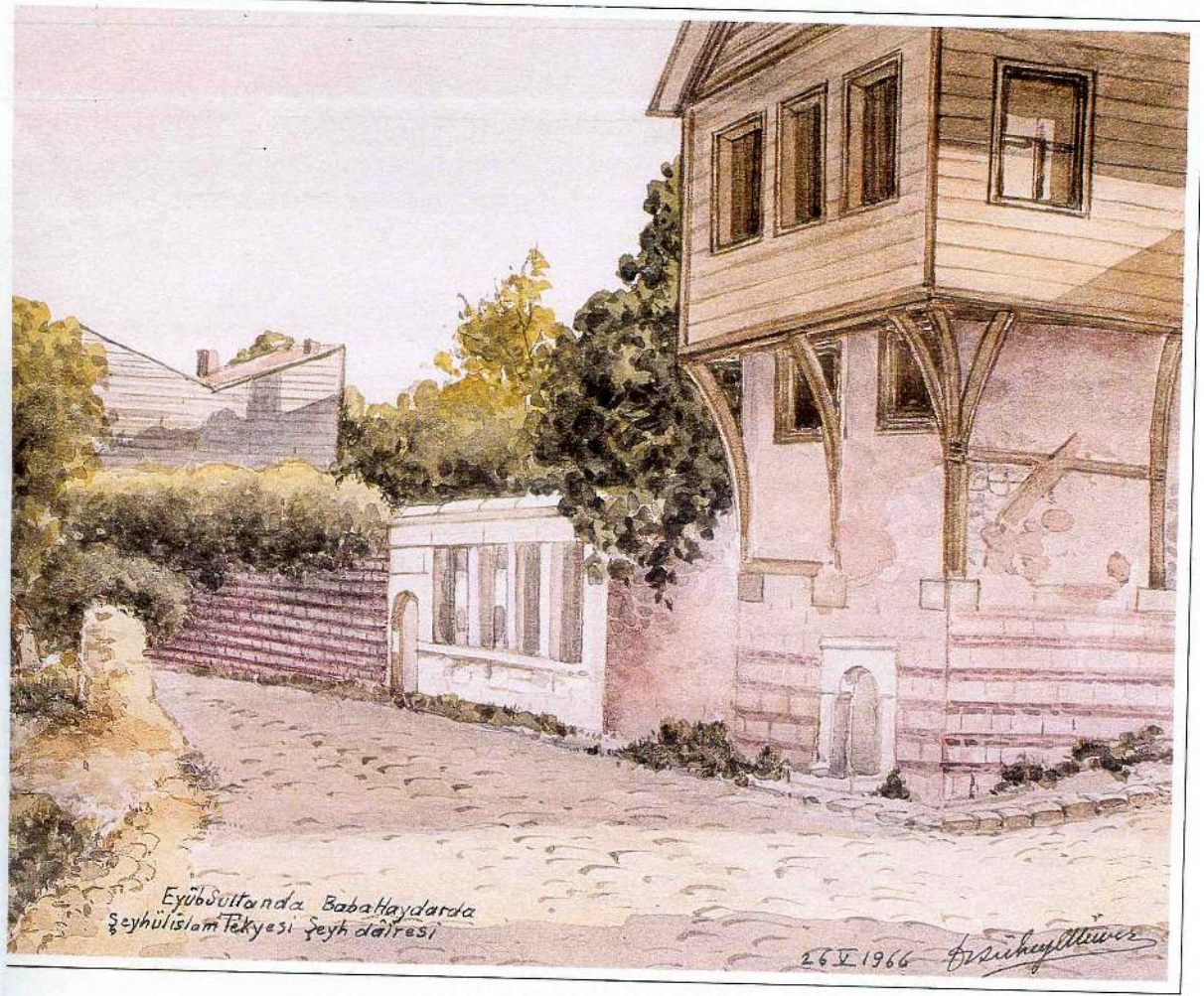
* Farklı kaynaklarda Baba Haydar Kuyusu Sokağı, Baba Haydar Tekkesi Sokağı olarak da geçmektedir.

yok edilmiştir. Ancak yapılacak bir arkeolojik kazı çalışması ile en azından temel kalıntılarına ulaşıla bilinileceği düşünülmektedir.

Harem Binasının Encümen Arşivi 5801 numaralı, 24.08.1944 tarihli fotoğraf ile, A.Süheyl Ünver'in 1996 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı tarafından kitap haline getirilen suluboya resimleri arasında üç adet olmak üzere dört resmi bulunmaktadır.

Süheyl Ünver'in çizdiği 26.V.1966 tarihli suluboya resimde (Şekil. 5.2) Harem dairesi moloz taş ve tuğladan oluşan kagir beden duvarları üzerinde yükselmekte ve bu kaidenin Balcı Yokuşu Sokağı üzerinde yer alan doğu cephesinde bir çeşme yer almaktaydı (Fot. 5.58, Fot. 5.59). Kaş kemeri ve ayna taşındaki dilimli kemeri, rozeti ve çifte servi motifi ile dikkati çeken bu çeşmenin her ne kadar tarihli kitabesi yoksa da süslemelerinin şadırvandakiler ile bariz benzerliği bunun da tekke ile beraber yapıldığını ortaya koymaktadır (Tanman, 1990, s.78). Bugün belediyenin yapmış olduğu restorasyon sonucu bu çeşmenin, haremin kagir kaidesi ve hazire duvarının özellikleri kaybolmuştur.

Harem dairesinin çeşmenin üzerinde yer alan ara kat bölümünün doğu cephesinde (Balcı Yokuşu Sokağı cephesi) üst katın cumbası altına değen iki adet kare pencere bulunmaktaydı. Üst kat ise hem doğu hem de kuzey cephesinde sokağa doğru eliböğründelerle desteklenen çıkmalar yapmaktaydı. Bu çıkmaların (cumbaların) doğu cephesindekinin üç, kuzey cephesindekinin ise suluboya resimde çizilen bölümünün iki eliböğründe tarafından taşındığı görülmektedir. Kuzey ve doğu cephelerinin kesiştiği köşede tek dikme tarafından taşınan üçlü bir eliböğründe grubu görünmekte, bunların biri doğu, biri kuzey cephesinde yer alan cumbayı taşımakta, diğeri ise köşe noktasını desteklemekteydi. Yine bu suluboya resimde doğu cephesinde üç, kuzey cephesinin ise çizilen bölümünde bir adet giyotin pencerenin olduğu görülmektedir. Çatının resimde çizilen bölümünden anlaşıldığı kadarıyla beşik çatı olduğu düşünülmektedir.

Şekil 5.2 Şeyhülislam Tekkesi Harem Dairesi (Ünver, 1996).

Fot. 5.58 Şeyhülislam Tekkesi Harem Dairesi Kaidesi üzerindeki çeşme, (Aykut, 1997).

Fot. 5.59 Şeyhülislam Tekkesi Harem Dairesi Kaidesi üzerindeki çeşme, (Aykut, 1997).

Encümen arşivinde görülen 1944 tarihli fotoğraf (Fot. 5.60). Balcı Yokuşu Sokağının gerilerinden, güney ve doğu cephesinin bir kısmını gösteren bakış açısıyla çekilmiş olup

Süheyl Ünver'in 1966 da çizmiş olduğu suluboya resmi doğrular niteliktedir. Bu fotoğrafta görülen güney cephesinde de iki adet giyotin pencere yer almaktaydı.

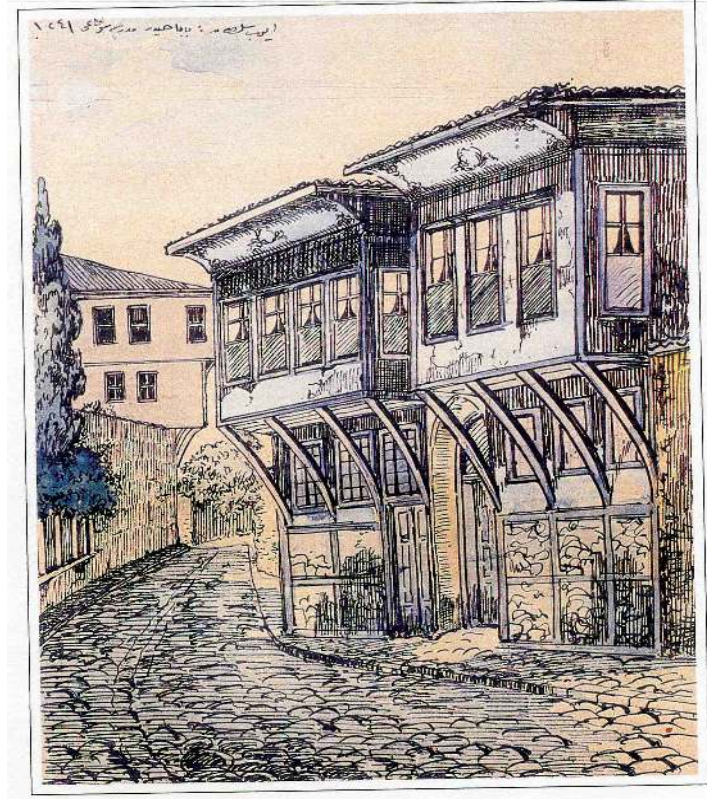

Fot. 5.60 Şeyhülislam Tekkesi Harem Dairesi (Encümen Arşivi, 1944).

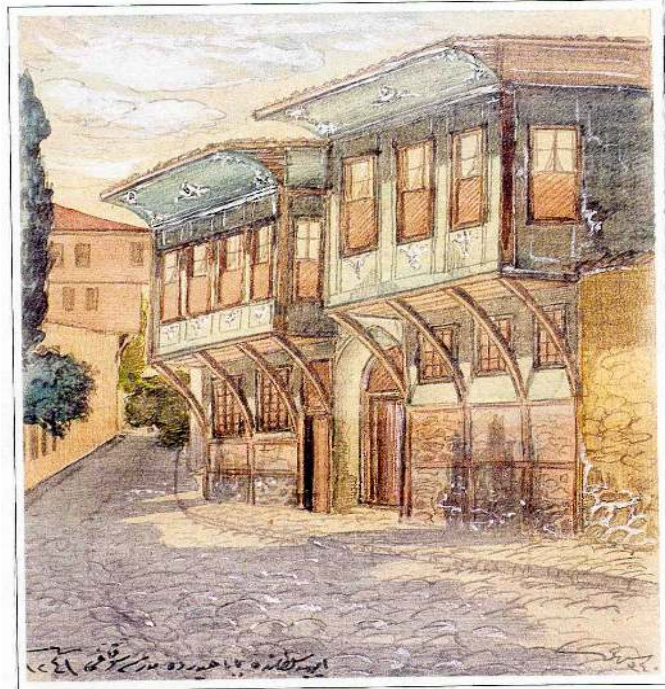
Süheyl Ünver'in çizdiği diğer iki suluboya resim (Şekil 5.3, 5.4) aynı yerden * çizilmiş olup aralarında çok küçük farklar bulunmaktadır. Bu iki resmin aynı tarihte çizildiği düşünülmekte olup aralarında ton farklılığı bulunmaktadır ve biri diğerine göre biraz daha nettir. Ancak 1966 da çizilen resim ile bu iki resim arasında büyük farklılıklar söz konusudur. Benzerlik gösteren iki resimde de çeşmenin yer aldığı kagir kaide, üzerinde iki kare pencerenin yer aldığı ara kat, onun üzerinde eliböğründelerle desteklenen ve güney cephesinde iki, kuzey cephesinde bir giyotin pencerenin yer aldığı üst kat, onun da üzerinde diğer fotoğrafta ve resimde yer almayan ve güney cephesinde üç giyotin pencerenin bulunduğu, doğu cephesine doğru çıkma yapan üçüncü bir kat mevcuttur. Benzerlik gösteren iki fotoğraftan birinde çıkma

* Encümen Arşivinde yer alan 1944 tarihli fotoğraf ta yaklaşık olarak bu bakış noktasından çekilmiştir.

yapan bu üçüncü katın cumbası altında eliböğünde bulunmakta olup diğerinde yoktur. Benzerlik gösteren bu iki resimde de harem dairesi kırma çatı ile sonlanmaktadır.

Şekil 5.3 Şeyhülislam Tekkesi Harem Dairesi (Ünver, 1996).

Şekil 5.4 Şeyhülislam Tekkesi Harem Dairesi (Ünver, 1996).

Bu suluboya resimlerin yapılış tarihleri birbirinden farklıdır. Tüm bu belgelerden yola çıkarak harem binasının bir dönem tamir edildiğini, 1944'den önce belirlenemeyen bir tarihte evin üç katlı olduğunu ve gördüğü bir takım tadilatlar sonucu çatısının kırma çatıdan beşik çatıya dönüştürülerek üzerindeki üçüncü katın kaldırıldığını düşünmekteyiz.

5.2.6 Dış Avlu Giriş Kapısı ve Duvarı

Ana giriş kapısı Baba Haydar Çeşmesi Sokağı üzerinde yer almaktadır. Kapı basık kemerlidir ve kilit taşı üzerinde bir rozet vardır. Kesme taştan yapılmış kapı tekke ana bina kapısında olduğu gibi profil yapılarak içeri çekilmiştir. Kapının üzerinde tâlik hatla yazılmış 26 mısradan oluşan kabartma bir kitabe vardır. Kitabe dört levhadan oluşmuştur. Ancak sağ üst köşede yer alan kitabe levhası yerinden oynamış ve düşmek üzeredir. Kâtipzâde Mehmed Refi Efendi'nin hattı ile yazılan kitabenin metni şöyledir.

Rehnümâyı reng bizki olub manend-i câm
 Sine sâfân-ı safadan eyle kesb-i feyz-i tâm
 Sâde levh-i nakş-ı besti ol tülûundan geçüb
 Kıl ferâğ bâla tahsil-i mütekkîn temâm
 Bâb-ı ihfâden duhûl et bezm-i sırr-ı akdese
 Râh-ı bî-sıyt ü sıradır mûsûl-i kenz-i merâm
 Eyleyüb habs nefis-i dembetgân şehr-i râz
 Kûçe zikr-i hafiden oldular reh-yâb-kam
 Hây ü Hû'dan hankâh-ı hâtırın kıl tahliye
 Ol huzûr-ı kalb ile meşgûl zikr ber-devâm
 Dergehi berdegân münhic sıddıka gel
 Kamet hikmete ki kıl kavs-i tak-ı iltisâm
 Pişgâh-ı ser-bülendân tarik-i hafide
 Hak-i Pây-i hâcegâni ile cây-ı iltisâm
 Pir-i şehrah medit cilvegân-ı vahdetin
 Âsitan-ı halvetin kıl mültecâyı sub ü şâm
 Şeyhülislâm-i inâyet-kârın ihyâ etdiği
 Ma'bed-i vâlânın et zikr-i cemilin iltizâm
 Ka'be-i sıdk ü safanın sedde-i ulyâsını
 Kiblei ta'zim ile kıl bu dergâh-ı ihtirâm

Hankâh-ı Nakşibendi'nin celidir dideye
 Tûdei hak derinden gufrei dâr'üs-selâm
 Hal'i na'ilin vücûd it bende-i ahrâr olup
 Medhal-i azâdegân-ı masivâdır bu makâm
 Kalb-i hâlis ile gel târihin eyle zikr-i hasa
 Bâb-ı âbâd oldu bâb-ı tekeyi Müfti'l-enâm
 1157 (1744) (Haskan, 1995, s.83)

Kapının her iki yanında ana bina kapısında olduğu gibi birer mihrapçık vardır. Bu mihrapçıklar taş kemerlidir. Sağdaki mihrapçığın yanında dükkan olduğunu düşündüğümüz, günümüzde konut olarak kullanılan bölüm, onun yanında da su haznesi yer almaktadır. Bu iki yapıya da bölüm 5.2.4 de değinilmiştir. Giriş kapısının solundaki mihrapçığın solunda Beyzade Mehmet Efendi Çeşmesi yer almaktadır. Bu çeşmenin de yanındaki köşeye yerleştirilen küçük çeşme ile giriş kapısının olduğu bölüm sonlanmaktadır. Çeşmeden sonra Balcı Yokuşu Sokağı'na doğru inen bölümde avluda yer alan iki konutun kuzey cephesi yer almaktadır. Dış avlu duvarının bundan sonraki bölümü doğu cephesinde yer alan hazire pencerelerinin olduğu bölüme kadar kesme taş ile yenilenmiştir. Doğru cephesinde hazire kapısından sonraki bölüm ise iki sıra tuğla-taş almasıık duvardır. Tekkenin güney cephesindeki dış avlu duvarı yıkılmıştır. Batı cephesindeki dış avlu duvarı, harpuştası da kendisi gibi taş olan bir duvardır. Bu duvar restorasyon gördüğü için taş ile birlikte tuğla malzemenin olup olmadığı tespit edilememiştir. Ancak duvardaki taş dokunun kuzey-güney doğrultusundaki taş sıralarının düzgünlüğüne bakılırsa tuğla-taş örgülü almasıık duvar olma olasılığı yüksektir. Duvarın tuğla olma olasılığı olan bölümleri günümüzde sıvalıdır. Dış avlu duvarının batı cephesinden çekilen 1944 tarihli fotoğrafta görülen kapının olduğu hamam kalıntısının solundaki bölüm çimento esaslı sıvayla sıvanarak kapatılmıştır (Fot. 5.61).

Fot. 5.61 Günümüzde batı cephesi dış avlu giriş kapısının durumu, 2005.

5.2.7 Hazire

Dış avlunun doğu bölümünde yer almaktadır. Doğu cephesinde hazirenin küfeki taşından basık kemerli kapısı, kapının sağında lokma parmaklıkları sökülmüş dört penceresi vardır. Kapının üzerinde mermerden iki sıra üç sütundan oluşan altı mısralık bir kitabe yer almaktadır. Kapının arkasında beş basamakla şahidelerin yer aldığı bölüme çıkılmaktadır. Hazirenin kuzey, güney ve batı duvarı kesme taş ile yenilenmiştir. Şahidelerin yer aldığı bölümün kuzeybatısında, hazire içerisinde bir kuyu yer almaktadır. Hazirenin bulunduğu bölümün kotu doğuda yer alan Balcı Yokuşu Sokağı'ndan yüksek, dış avlunun doğu bölümünden alçakta kalmaktadır.

5.2.8 Dış Avluda Yer Alan Konutlar

Dış avluda avlunun kuzey duvarına birer cephesi yaslanan iki konut yer almaktadır. Bu konutların her ikisi de iki katlıdır. Her katın dışarıdan ayrı bir girişi vardır. İki konutun da zemin katlarına giriş* Baba Haydar Çeşmesi Sokağı'ndan yapılmaktadır. Avlu içerisinden bakıldığında yapılar tek katlı görülmekte, ikinci katlar iç avludan giriş almaktadır.

Beyzade Mehmet Efendi Çeşmesi'nin solunda yer alan konut şu özelliklere sahiptir. Konutun cepheleri sıvalıdır. Sıvaların döküldüğü bölümden dış duvarların dolu tuğla ile örüldüğü anlaşılmıştır. Dış avlu duvarının kuzey cephesinde yapının zemin katına girişi sağlayan metal kapısı, kapının solunda düz demir parmaklıklı iki adet ahşap penceresi yer almaktadır. Zemin katın tek cephesi vardır. İkinci katın kuzey cephesinde sağdaki büyük soldaki küçük iki ahşap pencere vardır. Dış avlu içerisinde yer alan ikinci kat güney cephesi sağırdır. Batı cephesinde ise ikinci kata ulaşımı sağlayan demir kapı vardır. Bu kapının önünde briket ile dış avludan yer alınarak bir bahçe çevrilmiştir. Yapı, mahyası doğu batı doğrultusunda yer alan marsilya kiremit örtülü beşik çatı ile sonlanmaktadır (Fot. 5.62).

Diğer konutun ise şu özelliklere sahip olduğu görülmektedir. Balcı Yokuşu Sokağı üzerinde zemin katın çift kanatlı, üzeri sabit camlı ahşap kapısı, kapının solunda iki kanatlı ahşap penceresi yer almaktadır. Zemin katın doğu cephesinde kapı ya da pencere olduğu tespit edilemeyen iki bölüm yer almaktadır. Konutun ikinci katına batı cephesinden girişi sağlayan kapının sağında küçük bir pencere yer almaktadır. Cepheleri sıvalı olan konutun girişin sağındaki penceresinin çevresindeki sıvaları dökülmüş, dökülen sıvaların altında konutun ahşap karkası ile yenilendiği anlaşılan ahşap kaplamaları tespit edilmiştir. İkinci katın kuzey

* Dış avlunun kuzey cephesi üzerinde yer alan kapılardan

cephesinde iki büyük ahşap pencere yer almaktadır. Batı cephesinde ise ortada camlı bir cumba, cumbanın sağında bir pencere yer almaktadır. Cumba ahşap dikme ve payandalarla desteklenmektedir. Cumba üzerinde çatı örtüsü olarak eternit kullanılmıştır. Yapı alaturka kiremit örtülü kırma çatı ile sonlanmaktadır. Ancak çatının batı bölümü onarım görmüş, burada alaturka kiremit yerine marsilya kiremitleri kullanılmıştır (Fot. 5.63).

Fot. 5.62 İç avludan B. Mehmed Efendi Çeşmesi yanındaki konut, 2005.

Fot. 5.63 İç avluda yer alan konut, 2005.

5.3 Bozulmalar

Yapının farklı bölümlerinde çeşitli bozulmalara rastlanmıştır. Bu bozulmaları şu şekilde sıralamak mümkündür.

- Bitkilenme : Dış avlu duvarı kuzey cephesinde yer alan ana giriş kapısı üzerinde büyüyen bitkiler ağaç şeklini almıştır. Dış avlu kapısının sağında yer alan mihrapçık içerisinde çevresi 15 cm'ye ulaşmış ağaç kökü görülmüştür. Bu cephede yer alan su haznesinde de bitkilenme sorunu ile karşılaşılmıştır. Dış avlu doğu duvarının büyük bölümünde bitkilenme meydana gelmiştir.

Tekke ana binasının kuzey cephesinde hazirenin bulunduğu bölümde bir sarmaşık bitkisi büyümüş ve yapının kuzey doğu köşesi ile kuzey ve güney cephelerini kısmen kaplamıştır. Giriş kapısı üzerindeki kitabenin üzerinde yer alan profilli bölümde, giriş kapısı solundaki mihrapçık içerisindeki mezar kitabesinin altında, Z1 hücresi kuzey cephesindeki birinci sıra pencere küfeki taşında, yapının kuzey cephesinde tretuar ile tekke kuzey duvarı arasında kalan bölümde bitkilenme meydana gelmiştir.

Batı cephesinde Z2 hücresinin pencerelerinde hem küfeki taşı atkı ile tuğlalar arasında hem de revzen kenarlarında, bu cephede tretuar ile batı cephesi duvarı arasındaki kesitte bitkilenme meydana gelmiştir. Ayrıca batı cephesinde yer alan harem girişinde küfeki taşı kapı eşiği ile dış avluda yer alan basamak arasında incir ağacı büyümüştür.

Güney cephesinde Z5 hücresi birinci sıra pencerelerinde, Z5-Z6 hücre pencereleri arasındaki duvar yüzeyinde, tretuar ile tekke güney duvarı arakesitinde bitkilenme meydana gelmiştir.

Doğu cephesinde Z10 hücre penceresi altında, duvar içerisinde incir ağacı büyümüştür. Yapının bu cephesi kısmen toprak altında kalmış ve yapının çok yakınında pek çok ağaç ve bitki büyümüştür. Bu ağaçların kökleri cephenin toprak altında kalan bölümüne zarar vermektedir.

Başka bir bitkilenme sorunu ise iç avludaki kavak ağacından kaynaklanmaktadır. Kavak ağacı revaklı avlunun kuzey batı köşesinde büyümüş ve burada yer alan küfeki taşı bordürleri yerinden oynatmıştır. Kısa bir süre içerisinde buradaki bordürün üzerine oturan sütunu oynatarak yapının taşıyıcı sistemine zarar vermesi kaçınılmazdır.

- Çatlaklar: Kuzey cephesinde en sağdaki revağı örten ayna tonozun üzerinde bir çatlak görülmektedir.

Batı cephesinde harem girişı yanında alt sırada yer alan küfeki taşında, Z4 hücresi penceresinin küfeki taşında ve pencere yanındaki alt sıra küfeki taşında çatlaklar vardır.

Güney cephesinde tevhidhane duvarlarını oluşturan bazı küfeki taşlarında çatlaklar vardır.

- Çimento esaslı sıva ile sıvanma: Revaklı avlunun tüm duvar yüzeyleri, kubbe ve ayna tonoz içleri, kemer alın ve karınları çimento esaslı sıva ile sıvanmıştır.

Tevhidhane içerisindeki tüm duvar yüzeyleri, kubbe iç yüzeyi, çilehane duvarları ve tonozunun iç yüzeyi, tevhidhaneye giriş bölümünün tüm duvarları ve eğrisel tonozunun iç yüzeyi çimento esaslı sıva ile sıvanmıştır.

- Kapak atma: Kuzey cephesinde sağdaki mihrapçık üzerindeki küfeki taşlarında kapak atma meydana gelmiştir.

Güney cephesinde Z7 revzeni üzerindeki küfeki taşında kapak atma meydana gelmiştir.

Kapak atmaların en yoğun görüldüğü yer bacalar ve dış avlu duvarıdır. Dış avlu duvarındaki taş dokunun büyük bölümünde kapak atma meydana gelmiştir. Bacalarda ise Z1, Z2, Z3, Z9, Z11, Z12 ve Z13 hücrelerinin bacalarında kapak atma meydana gelmiştir.

- Korozyon: Revaklı avluda kemerleri birbirine bağlayan gergi demirlerinde, sütun başlıkları üzerinde yer alan metal kenetlerde ve tüm pencere lokma parmaklıklarında korozyon meydana gelmiştir.
- Malzemede eksilme: Yapı elemanları ya da malzeme eksilmesi en çok karşılaşılan bozulmalardan biridir.

Z1 hücresinin kuzey cephesinde bir penceresi eksiktir. Ancak var olan diğer iki penceresi de sonradan yapılmış pencerelerdir. Z2, Z3, Z4, Z5, Z6, Z8, Z9, Z10, Z13 hücreleri ile tevhidhane pencereleri, Z2, Z4, Z5, Z6, Z7, Z8, Z9, Z10 ile tevhidhane pencerelerinin lokma parmaklıkları eksiktir. Tevhidhanenin birinci ve ikinci sıra revzenlerinin içlikleri eksiktir.

Z10 hücresinin kapısı eksiktir.

Z2 hücresinde nişler arasındaki duvar, Z3 hücresinde güney duvarı ile batı cephesindeki pencerelerin arasındaki duvar, Z11 hücresinde kuzeyde yer alan nişin arka duvarı, Z12 hücresinde güneyde yer alan nişin arka duvarı kırılarak malzemede eksilmeye yol açılmıştır.

Z1, Z2, Z5 hücrelerinin taş alemleri kırıldığı için eksiktir. Batı cephesindeki yan girişin, Z6, Z8, Z9, Z12 hücreleri ile revaklı avluda yer alan yedi kubbenin alemleri eksiktir. Z4 hücresinin bacası kırıldığı için bir kısmı eksiktir.

- Sıva dökülmesi: Tüm hücre duvarlarının sıvalarında, revaklı avlu-hücre ortak duvarlarının alt bölümlerindeki sıvalarda dökülmeler meydana gelmiştir.

Bu hasarlar Ek.3'de yer alan rölövede lejant ile gösterilmiştir.

5.4 Şeyhülislam Tekkesi Restitüsyonu

Yapının oluşum safhası ve geçirdiği değişimler; yerinde yapılan inceleme sonucunda elde edilen bulgulara ve yapılan araştırma sonucunda bulunan belgelere dayanarak ortaya konulmuş ve bu belge ve araştırmalara dayanılarak yapının restitüsyon önerisi hazırlanmıştır.

Yapının tarihsel gelişimi konum ve tarihsel süreç başlığı altında incelenmiş, yapıldığı dönemde yapının inşa edileceği parsel üzerindeki yapıların korunmasına dikkat edildiğine değinilmiştir.

Araştırma sürecinde yapının harem dairesinin 1920 ve 1966 yıllarında çizilen suluboya resimlerine, 1944 yılında çekilen harem dairesi, dış avlu kapısı ve duvarları, ana bina kitabe ve iç avlu fotoğraflarına ulaşılmıştır. İbrahim Hakkı Konyalı Vakfı Kütüphanesi'nde yer alan tarihleri bilinmeyen ancak 1970'ten önce çekildiği kesin olan yedi adet fotoğrafa ulaşılmıştır. Atatürk Kütüphanesi İstanbul Kitaplığı Bölümü'nden yapının Alman Mavileri haritaları ile bazı müstakil haritalarına ulaşılmıştır.

1970 yılında yapının restorasyonu yapılmadan önce rölövesi hazırlanmış, ancak hazırlanan bu rölöveden sadece bir plana ulaşılabilmiştir. Bu plan çizimlerinde bir takım hatalar olduğu tespit edilmiştir. Yapının ayna tonozları bu planda tekne tonoz olarak gösterilmiştir. Aynı planda yapının doğu cephesinde yer alan derviş hücreleri ile revaklı avlu arasında kot farkı yoktur.

Yapının 1977-81 yılları arasında bir rölövesi de Mimar Sinan Üniversitesi'nde öğrenci olan Aykut Köksal tarafından hazırlanmıştır.

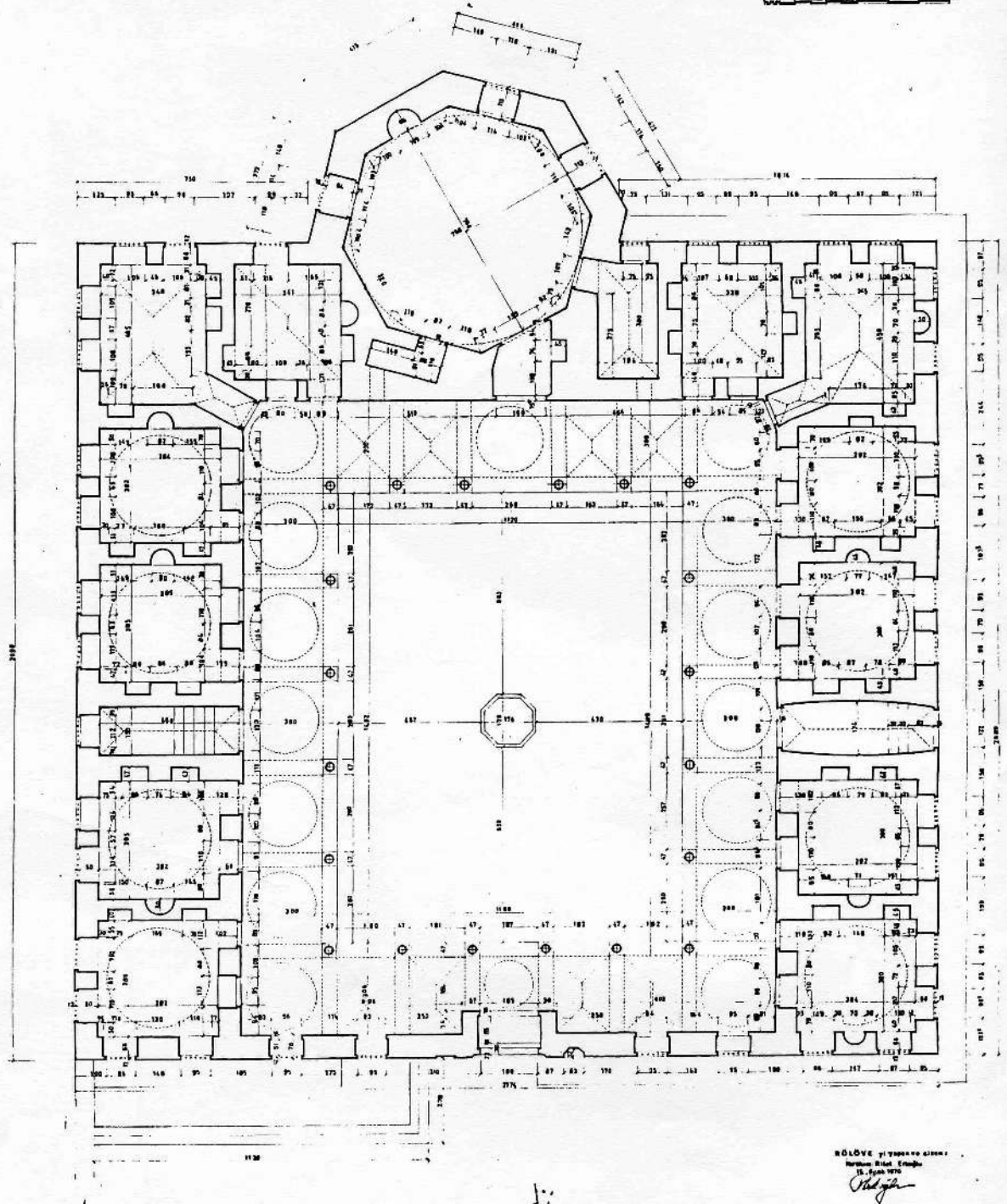
Yapı genel olarak incelendiğinde, tekke ana binasında yapının mimari tarzını bozan değişikliklere rastlanmamıştır. Yapının restitüsyon önerisi bu belge ve bilgilerden yola çıkılarak hazırlanmış, daha önce hazırlanan projelerden elde edile bilinenler aşağıda verilmiştir.

Yapının restitüsyonunda dış avlu kuzey kapısının sağındaki bölüme dükkan önerilmiştir. Dış avlu doğu cephesinde yer alan hazire kapısının arkasından dış avlunun doğuda bulunan bölümüne merdivenlerle ulaşım sağlanmıştır. Bu merdivenlerle hem hazire bölümüne hem de alt bahçeye ulaşılmıştır. Yapının dış avlu duvarı batı cephesinde yer alan 1944 fotoğrafında görülen kapı ile Baba Haydar Mektebi Sokağı'na ulaşım sağlanmıştır.

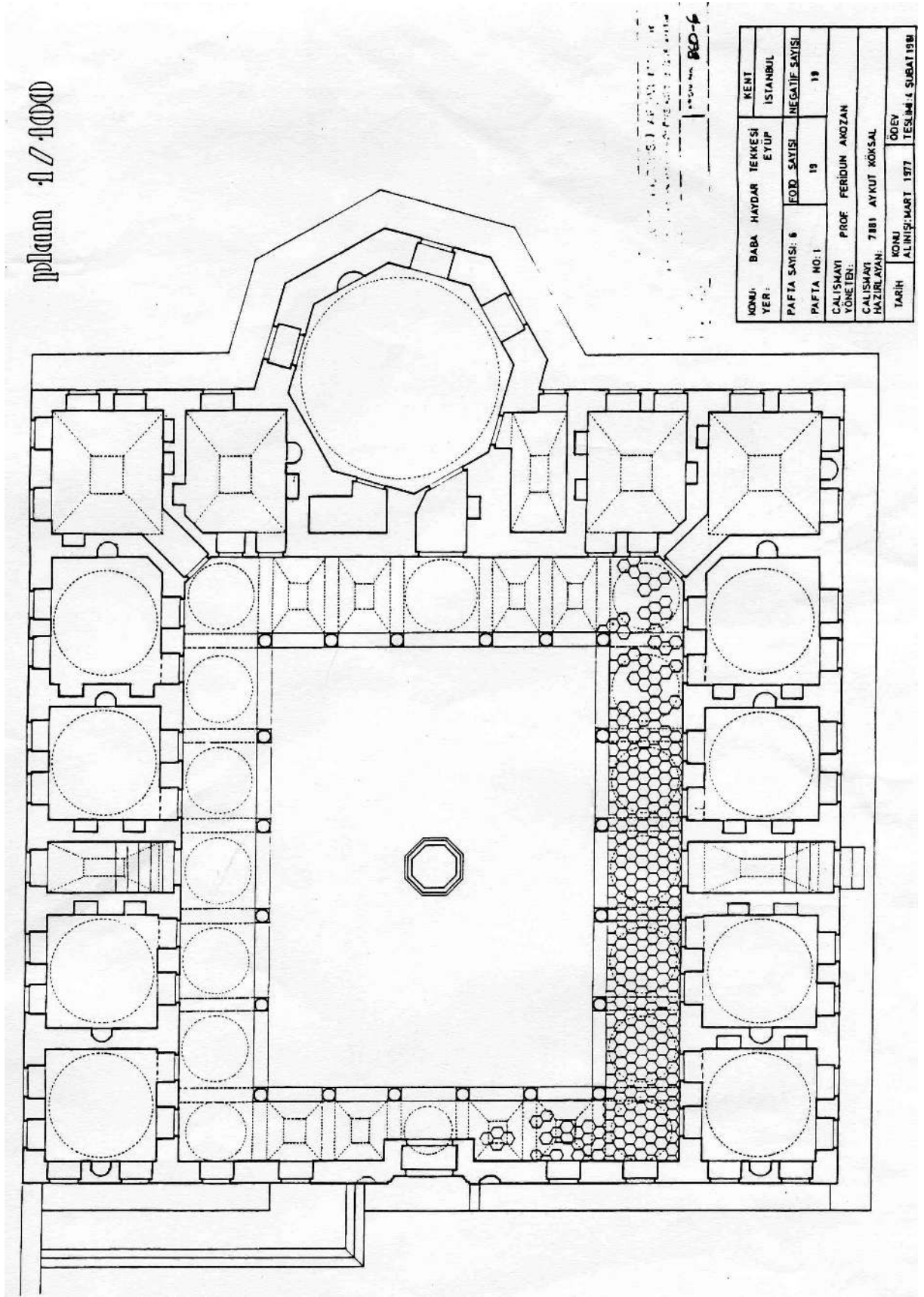
Tekke ana binası ile dış avluda yer alan diğer birimlerde, malzeme ve yapı elemanlarındaki eksiklikler ve bozulmalar giderilmiştir. Derviş hücrelerinin zeminleri şeshane tuğlası ile kaplanmıştır. Kubbe ve tonozları örten kurşun taklidi malzemeler yerlerinden alınarak alınan bu malzemeler yerine kurşun örtü konulması önerilmiştir. Doğu cephesinde derviş hücreleri arasında yer alan yan giriş döşeme kotu aşağı çekilmiştir. İç avluda taşıyıcı sisteme zarar veren kavak ağacı kaldırılarak düzenleme yapılmıştır.

Bu anlatılanlar ışığında çizilen restitüsyon projesi Ek 4'te verilmiştir.

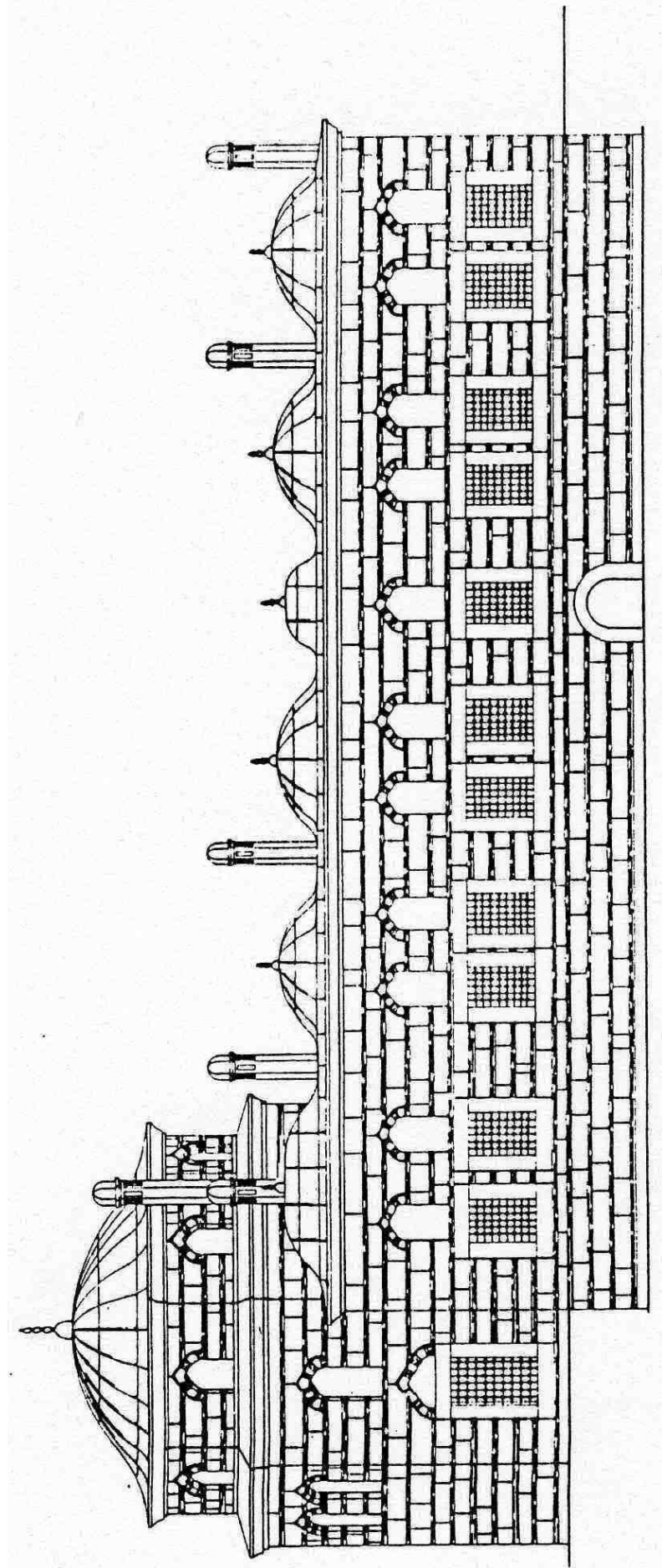
EYUP. ŞEYHÜL-İSLÂM MUSTAFA EFENDİ TEKKE ODALARI RÖLÖVESİ Ölçü 1/50

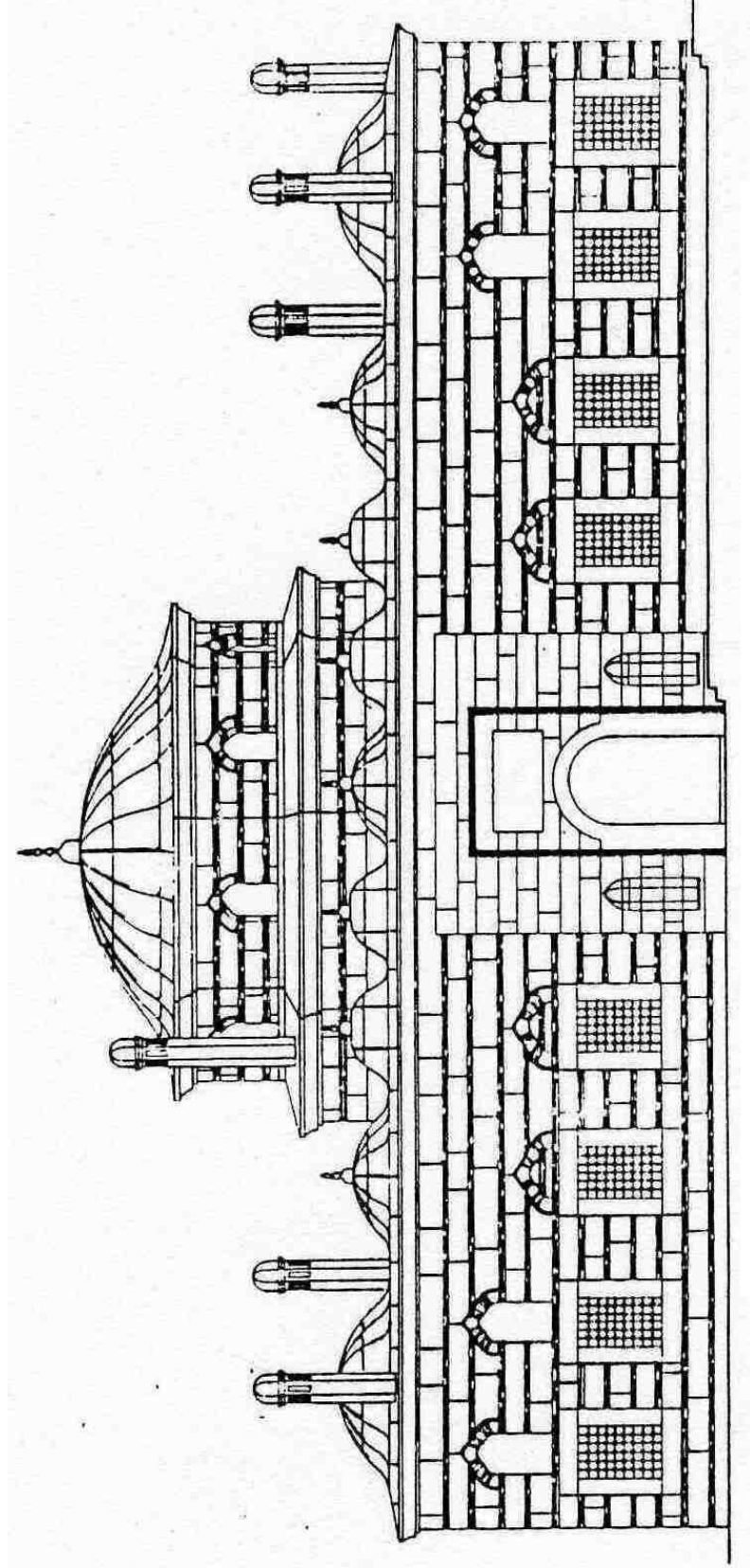
Şekil 5.5 Şeyhülislam Mustafa Efendi Tekkesi Rölövesi, Erkoğlu 1970.

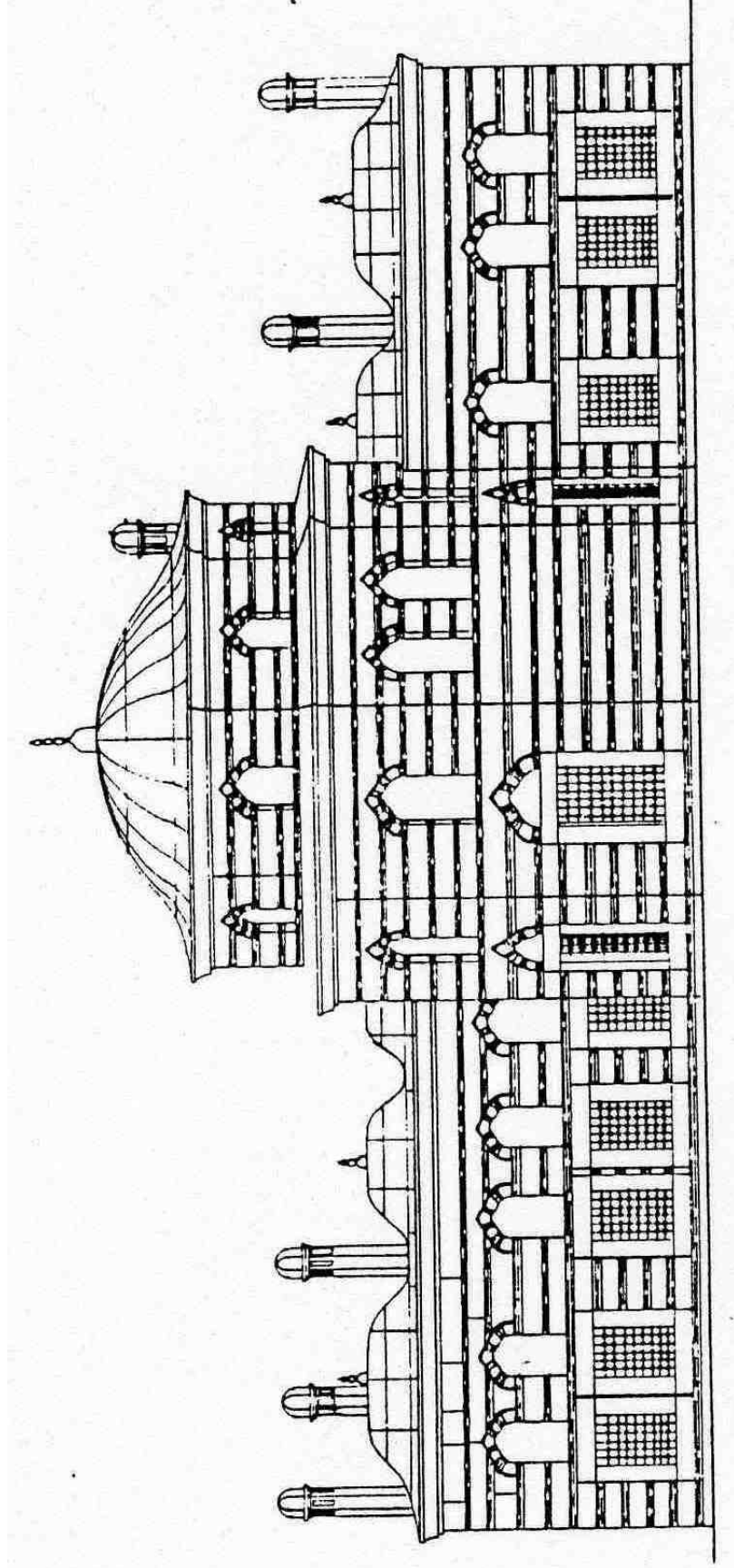
Şekil 5.6 Şeyhülislam Mustafa Efendi Tekkesi Rölövesi, Köksal 1981.

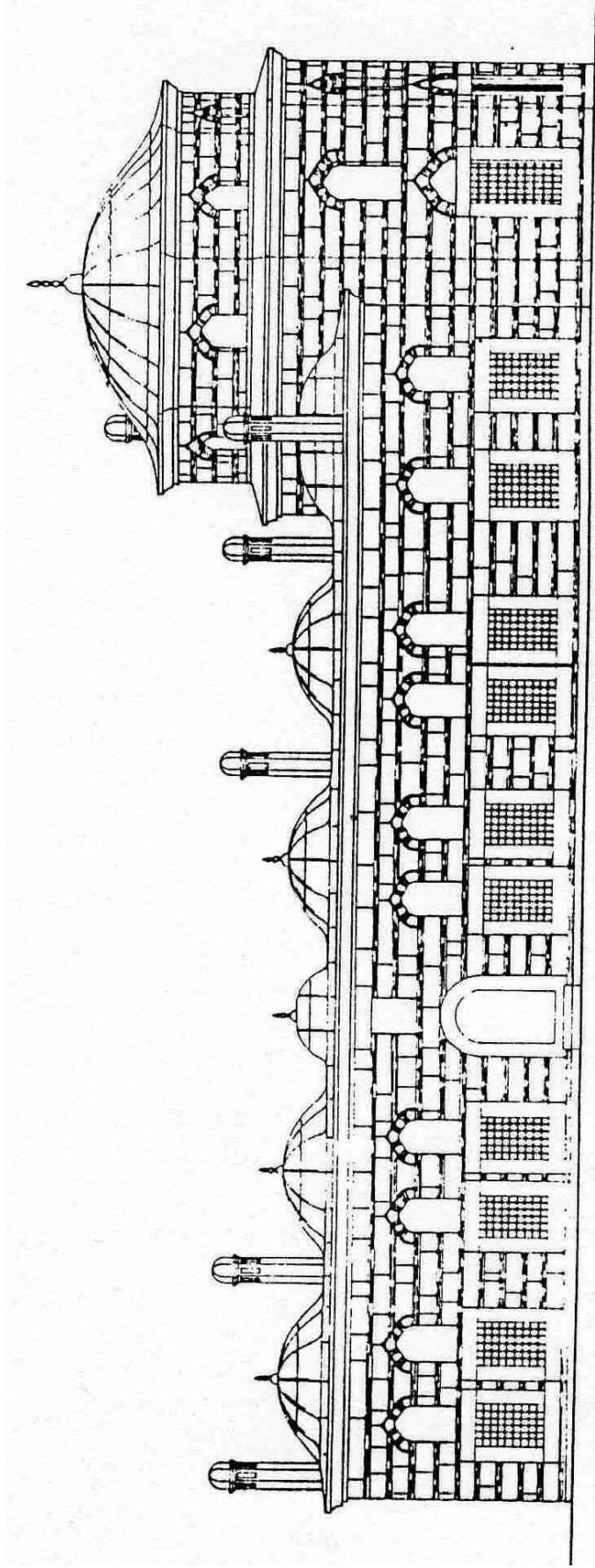
Şekil 5.7 Şeyhülislam Mustafa Efendi Tekkesi Doğu Cephesi, Köksal, 1981.

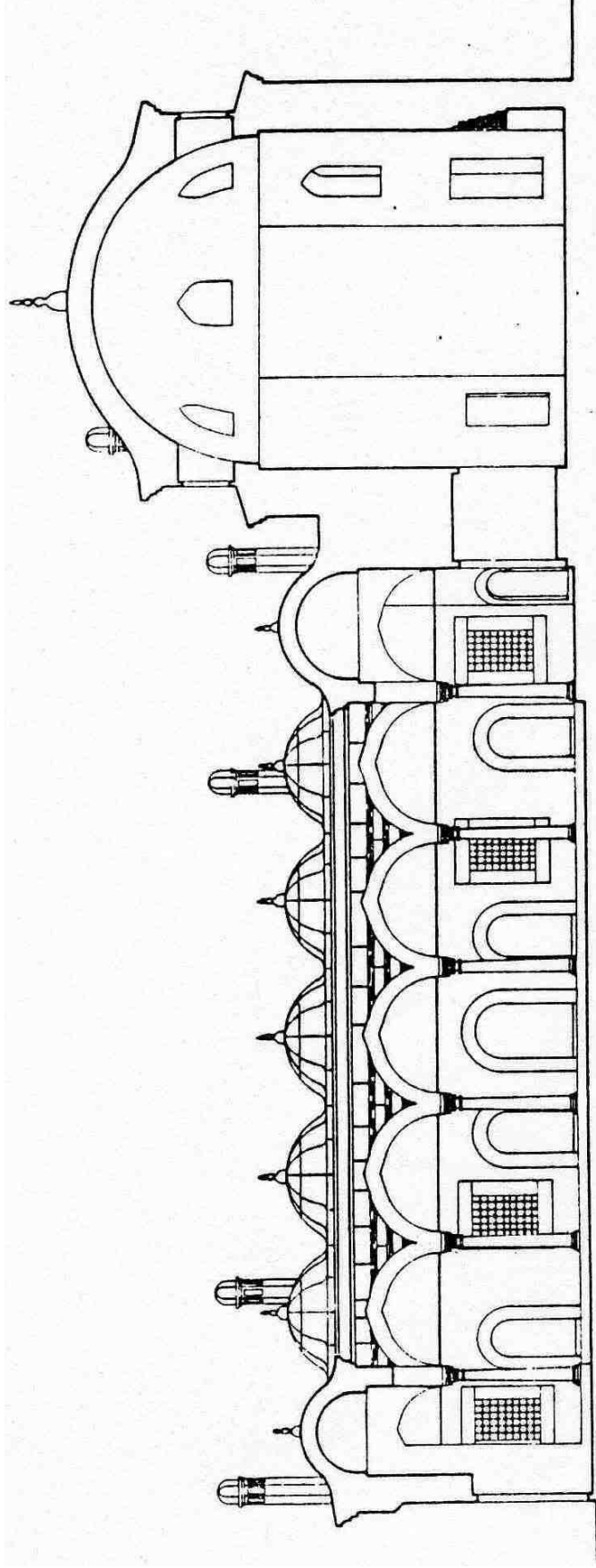
Şekil 5.8 Şeyhülislam Mustafa Efendi Tekkesi Kuzey Cephesi, Köksal, 1981.

Şekil 5.9 Şeyhülislam Mustafa Efendi Tekkesi Güney Cephesi, Köksal, 1981.

Şekil 5.10 Şeyhülislam Mustafa Efendi Tekkesi Batı Cephesi, Köksal, 1981.

Şekil 5.11 Şeyhülislam Mustafa Efendi Tekkesi Kesiti, Köksal, 1981.

4.3 Yapıyı Koruma ve Restorasyon Önerisi

İstanbul Vakıflar Bölge Müdürlüğü mülkiyetinde olan Şeyhülislam Tekkesi'ne günümüzde yapının bozulmamasını ve ayakta kalmasını sağlayacak bir fonksiyon verilmemiştir. Yapının bazı hücreleri ve dış avlusunda yer alan konutlar Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün kiracıları tarafından kullanılmaktadır. Bunun sıkıntısını yaşayan ve harap olan yapının öncelikle ciddi bir onarımdan geçmesi gerekmektedir.

Yapının çatı örtüsünün su sızdırması ile kubbe ve tonozlarında meydana gelen hasarın kısa sürede yapının taşıyıcı sistemini etkileyecek boyutlara ulaşması kaçınılmazdır. Bu sorunun en kısa zamanda çözülmesi gerekmektedir.

Yapıya restorasyon projesinde dil okulu işlevi kazandırılması düşünülmüştür. Eğitim sistemimizdeki yabancı dil eksikliğinin giderilebilmesi amacıyla bu işlev seçilmiştir. Ayrıca dil okullarında sınıflardaki öğrenci sayısının az olması gerekliliği ve derviş hücrelerinin boyutları itibarıyla bu ihtiyaca cevap verebilecek özelliklere sahip olması bu düşüncenin oluşumunu desteklemiştir. Bu amaçla derviş hücrelerine müdür odası, öğretmenler odası, derslik, kafeterya gibi işlevler kazandırılmış, tevhidhane ise kapatılan Z7 numaralı mekanın kapısı açılarak kütüphane olarak düzenlenmiştir. Z7'ye kitapların bulunduğu mekan olarak işlev verilmiştir.

İç ve dış avlular öğrencilerin ders aralarında çıkıp dinlenebilecekleri ve küçük yaştaki öğrencilerin oyun oynayabileceği yerler olarak düzenlenmiştir.

6. SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Tekke yapılarının mimari programlarının anlaşılabilmesi için araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalar sonucunda tekke mimarisini belirleyen temel öğeler aşağıdaki gibi özetlenebilmiştir:

- Tekkenin bağlı bulunduğu tarikat ve bu tarikatın ibadet ve zikir şekilleri: Bazı tarikatlar zikir şekli olarak saflar şeklinde dizilerek ayakta yapılan kıyam zikrini, bazıları da dönerek yapılan devran zikrini benimsemişlerdir. Yapılan zikrin şekli tekkelerde yer alan tevhidhanenin formunu belirlemiştir. Kıyam zikrini benimseyen tarikatlarda tevhidhane formu kare ya da dikdörtgen, devran zikrini benimseyen tarikatlarda daire ya da çokgendir.

Halvetilik gibi bazı tarikatlarda dervişlerin dünyevi düşünce ve duygularından arınmaları için halvethane denilen çok küçük mekanlar tekke bünyesinde yer almış, Şeyhülislam Tekkesi'nin de temsil ettiği Nakşibendilik tarikatında bu birimler çilehane adını almıştır.

- Tekkede yaşan kişilerin yaşam biçimleri: Bazı tekkelerde dervişler aynı zamanda ikamet etmektedir. Dervişlerin ikamet ettiği tekkelerde derviş odaları, hamam, mutfak gibi günlük ihtiyaçların karşılanacağı birimler yer almaktadır. Kandil, mevlit gibi bazı özel günlerde tekkede çeşitli yemekler pişirilmekte ve civardaki halka dağıtılmakta ya da tekkede mevlit törenleri düzenlenerek burada ikram yapılmaktadır. Bu tür faaliyetlerin yapıldığı tekkelerde mutfak boyutları daha büyük olmakta, aynı zamanda misafirhaneler yer almaktadır.
- Tekkelerde görülen yan fonksiyonlar: Tekke yapılarında ibadet ve zikir faaliyetlerin yanında farklı fonksiyonlar da görülmektedir. Bazı tekkelerde spor, bazılarında huzurevi, hastahane fonksiyonlarına rastlanılmıştır. Bu tür yan fonksiyonların yer aldığı tekkelerde, bu fonksiyonların karşılanacağı birimler yer almıştır.

18. yy' ın medrese planlı tekkelerinde biri olan Şeyhülislam Tekkesi bir Nakşibendi tarikatı tekkesidir. Bu tarikatın kollarında, hem kıyam, hem de devran zikri olduğu görülmektedir. Ancak tevhidhanenin sekizgen formuna bakıldığında, burada devran zikrinin yapıldığı anlaşılmaktadır.

Şeyhülislam Tekkesi bünyesinde barındırdığı yapılar itibariyle adeta bir külliye özelliği göstermektedir. Klasik Osmanlı üslubunda inşa edilen son yapılardan biri olması itibari ile

önem taşımaktadır. Şeyhülislam Tekkesi inşa edildiği 1745 yılında, tekke binası, mutfak, hamam, şeyh evi, şadırvan ve su haznesinden oluşmaktaydı. 1745 yılını takip eden dönemde, tekkeye ilave yapı olmamış, var olan yapılarda eksilmeler meydana gelmiştir.

Yine 18.yy’ da inşa edilen tekke yapılarının da çok büyük bölümü, 18.yy’ ı izleyen dönemlerde yıkılarak yeniden inşa edilmiş, ya da kısmen değiştirilerek orijinal plan şemaları bozulmuştur. Özellikle ahşap olan tekke yapılarının neredeyse tamamı yok olmuştur. Elde edilen verilere dayanılarak, tekkeler için genel olarak yapılan tipoloji çalışmalarının bu yüzyıl için de geçerli olduğu görülmüştür.

Şeyhülislam Tekkesi, orijinal plan şemasını koruyan nadir yapılardan biridir. Şeyhülislam Tekkesi diğer yüzyıllarda görülen medrese planlı tekkeler sınıfında yer almaktadır. 18.yy’ da inşa edilmiş, Mustafa Paşa Tekkesi, Şeyh Murat Tekkesi, Tahir Ağa Tekkesi, Çorlulu Ali Paşa Tekkesi ve Şeyhülislam Tekkesi ile birlikte beş adet medrese planlı tekke mevcuttur.

1925’te tekke ve zaviyelerin kapatılmasından sonra fonksiyonlarını yitiren tekkelerin bir kısmı günümüzde halen ayakta. Ancak pek çoğu kendilerine yeni fonksiyonlar verilmediği için ya işgal edilmiş ya da yok olmaya terk edilmiş durumdadır. Üstelik bu yapılar işgalciler tarafından kötü şekilde kullanılmakta bakımları yapılmamaktadır. Pek çok yeni yapıya ihtiyacın duyulduğu günümüzde, var olan bu yapılara yeni fonksiyonlar verilerek değerlendirilmelidir.

Bu amaçla bu çalışmada hem Şeyhülislam Tekkesi ile ilgili araştırmaları yapılmış, hem de yapının bulunduğu bölgede araştırmalar yapılarak özellikle burada yer alan Haydar Akçelik İç Mimarlık ve Anadolu Meslek Lisesinin bir dil okuluna ihtiyacı olduğu tespit edilmiştir. Bunun sonucunda yapıda meydana gelen bozulma ve hasar tespit paftaları hazırlanmıştır. Bu tespitlerden sonra yapının ayakta kalabilmesi için gerekli olan koruma ve restorasyon projesi hazırlanmıştır. Restorasyon projesinde yapıya dil okulu işlevi kazandırılmıştır.

Hazırlanan restorasyon projesi Ek 5’te verilmiştir.

KAYNAKLAR

- Asitaneyi Aliyye, 1256 (1840).
- Başkır, C. C., (1990), Helvai Tekkesi Restorasyon Projesi, İ.T.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Bay, Y., (2004), Vezir Tekkesi Restorasyon Projesi, İ.T.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Bora, M. R., (1985), Sultanahmet Özbekler Tekkesi Restorasyon Projesi, İ.T.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Çetin, A., (1981), “İstanbul’daki Tekke, Zaviye ve Hankahlar Hakkında”, Vakıflar Dergisi, 13:583.
- Doğan, A.I., (1977), Osmanlı Mimarisinde Tarikat Yapıları, Zaviyeler ve Benzer Nitelikteki Fütüvvet Yapıları.. İTÜ, FBE.
- Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Tarih Vakfı Yayınları.
- Eyüpgiller, K., (1988), Şeyh Hüseyin Tekkesi Restorasyon Projesi, İ.T.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Galitekin, A.N., (2003), Osmanlı Kaynaklarına Göre İstanbul Cami, Tekke, Medrese, Mektep, Türbe, Hamam, Kütüphane, Matbaa, Mahalle ve Selatin İmareti, İşaret Yayınları.
- Hadikatül Cevami .
- Haskan, M.N., (1995), Eyüp Sultan Tarihi, Eyüp Belediyesi Yayınları, 83-86.
- İşbilir, İ., (1990), Kadem-i Şerif Tekkesi Restorasyon Projesi, İ.T.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü.
- İşli, D.E., (1998), İstanbul Tekkeleri Mimarisi Eklentileri ve Restorasyonu, YTÜ FBE.
- Kara, F.H., (1994), İstanbul Metropolitan Alan Gelişme Sürecinde Bir Dini, Kültürel, Sosyal Yerleşim Merkezi Eyüp, İTÜ FBE, 105-107.
- Kütükçüoğlu, G., (2000), Tophane’de Kadiriler Tekkesi Restorasyon Projesi, İ.T.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Melekpaşazade K.B., İstanbul Tekkeleri Listesi, Süleymaniye Kütüphanesi.
- Meriç, R.M., (1962), Yüksek Anıtlar Kuruluna Sunulmuş Olan İstanbul Tekkeleri Listesi.
- Muslu, R., 18. yy.’da Osmanlı Toplumunda Tasavvuf, İnsan Yayınları.
- Müller-Wienler, W., (1998), İstanbul’un Tarihsel Topografyası, Yapı Kredi Yayınları, 508.
- Pusatlı,O., (1984), Sokullu Mehmet Paşa Külliyesi Tekkesi Restorasyon Projesi, İ.T.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Shuquayrat, A.S., (2002), Tarih Muassasa Shuyukh Al-İslam Fi Ahd Al Ottomani, 828-1341H 1425-1922 M, Irbid, Daira Al-Maktaba Al-Wataniyya, 1:666-668.
- Tan Işık, İ.H., (1943), İstanbul Çeşmeleri, 1:78-79.
- Tanman, M.B., (1990), İstanbul Tekkelerinin Mimari ve Süsleme Örnekleri Tipoloji Denemeleri, İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Turnalı, B., (1981), “İstanbul’daki Bazı Tekkelerin Yerlerine Dair Bir Araştırma”, Vakıflar

Dergisi, 18:-.

Ulukan, M., (2004), Afife Hatun Tekkesi Restorasyon Projesi, İ.T.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü.

Ünver, A.S., (1996), Sevdiğim İstanbul, İstanbul Büyük Şehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, 4,5,35.

1823 Civarında Tarihlenebilen İstanbul Tekkeleri Listesi, Süleymaniye Kütüphanesi Zühtü Bey Bölümü.

1341 (1925) Tarihli Vakıflara Ait Tekke ve Zaviyelere Mahsus Defter, İstanbul Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Kültür Arşiv Şube Müdürlüğü.

EKLER**Ek 1 Fotoğraflar**

Fot Ek 1.1 Şeyhülislam Tekkesi doğu cephesi,İHK Kütüphanesi,tarih yok

Fot Ek 1.2 Şeyhülislam Tekkesi güney cephesi,İHK Kütüphanesi,tarih yok

Fot Ek 1.3 Şeyhülislam Tekkesi güney cephesi,İHK Kütüphanesi,tarih yok

Şekil Ek 2.3 Eyüp İlçesi hava fotoğrafı, 1995

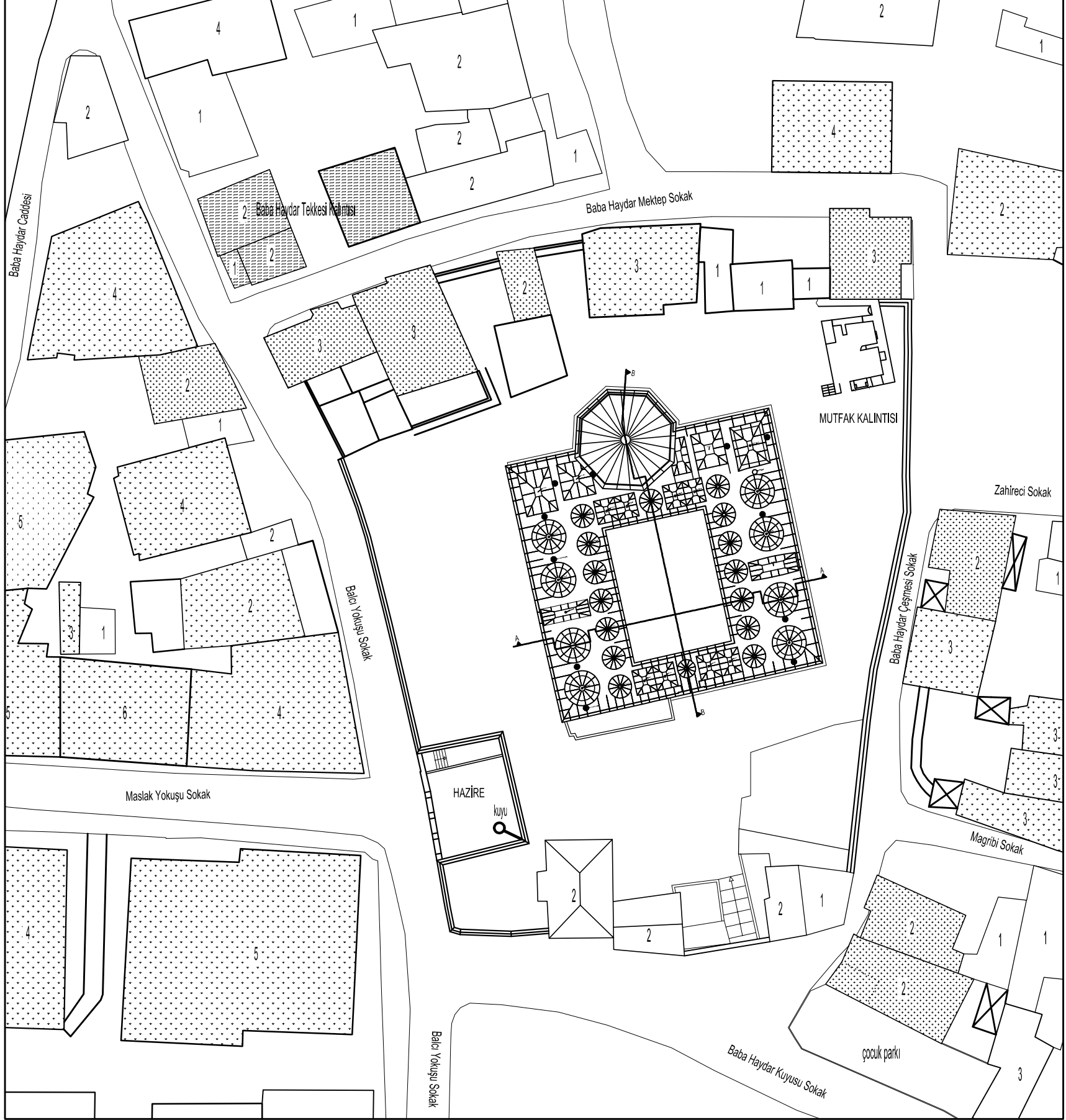

Şekil Ek 2.4 Eyüp İlçesi hava fotoğrafı, 2006

Şekil Ek 2.5 Eyüp İlçesi hava fotoğrafı, 2006

İLİ : İSTANBUL
İLÇESİ : EYÜP
MAHALLESİ : BABA HAYDAR MAHALLESİ
ADA : 137
PARSEL : 1

- BETONARME APARTMANLAR
- AHŞAP YAPILAR
- TESCİLLİ YIĞMA YAPILAR

DIŞ AVLU KUZEY CEPHESİ ÖLÇEK : 1 / 200

VAZİYET PLANI ÖLÇEK : 1 / 200

ŞEYHÜLSLÂM TEKESİ RÖLÖVE
VAZİYET PLANI

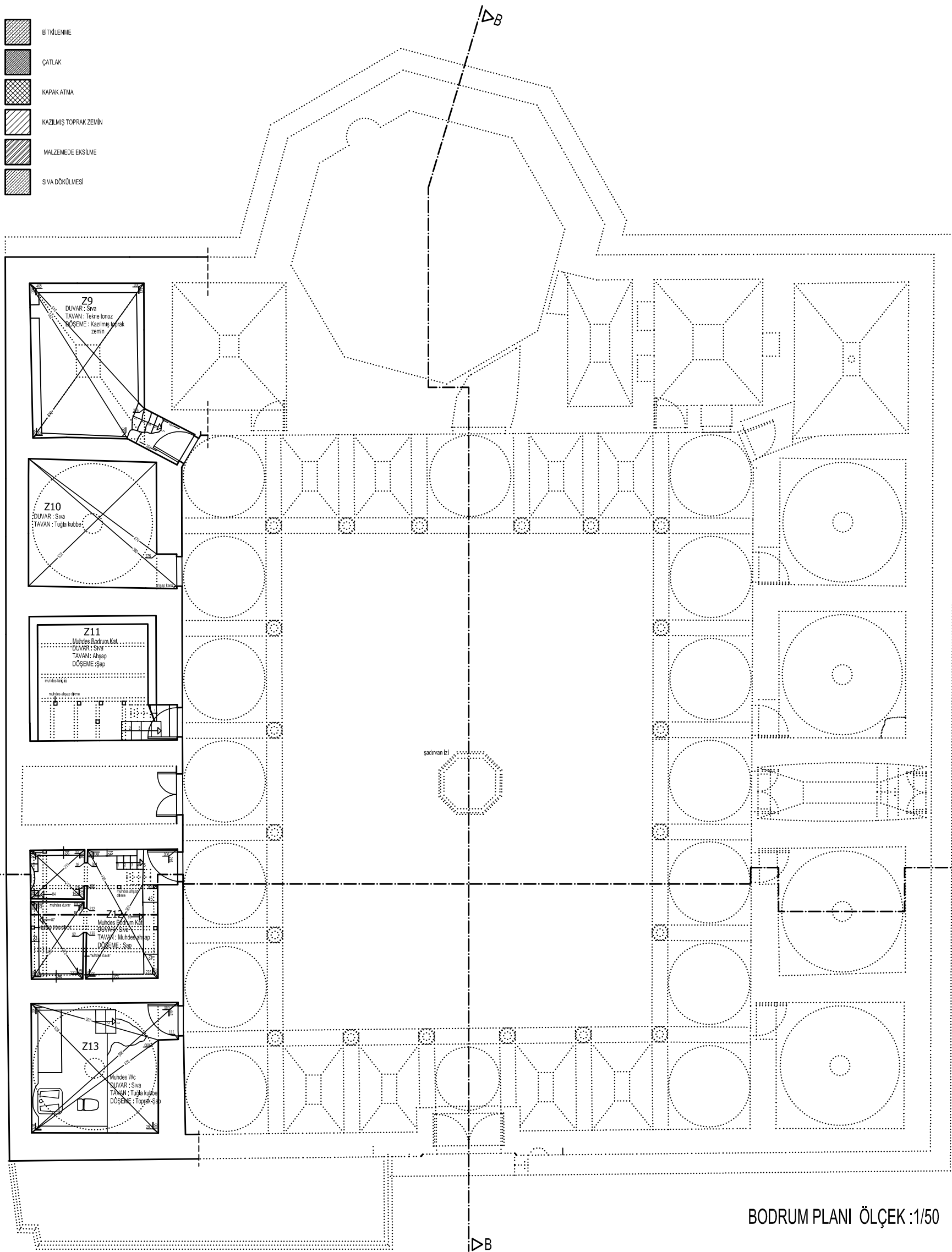
ÖLÇEK :

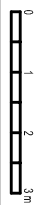
19. 01. 2006
RÖLÖVE NO:

3. 1. 32

- BİTKİLENDİRME
- ÇATLAK
- KAPAK ATMA
- KAZILMIŞ TOPRAK ZEMİN
- MALZEMEDE EKSİLME
- SIVA DÖKÜLMESİ

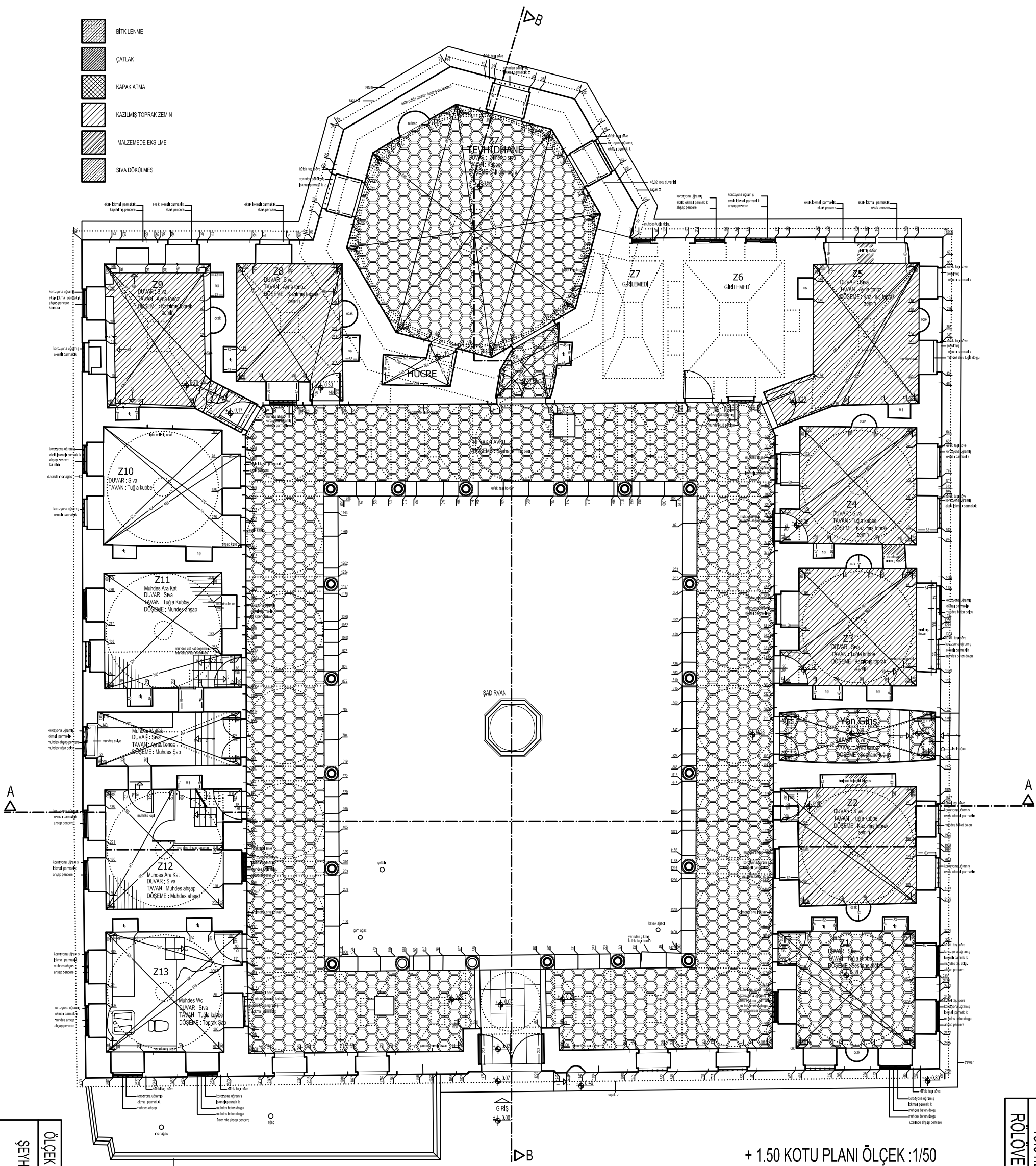
ÖLÇEK :

ŞEYHÜLSLÂM TEKKESİ RÖLÖVE
BODRUM PLANI

19.01.2006
RÖLÖVE NO:

3 . 2 . 32

Ek 3.3 Şeyhülislâm Tekkesi, + 1.50 Kotu Planı - Rölöve

19.01.2006

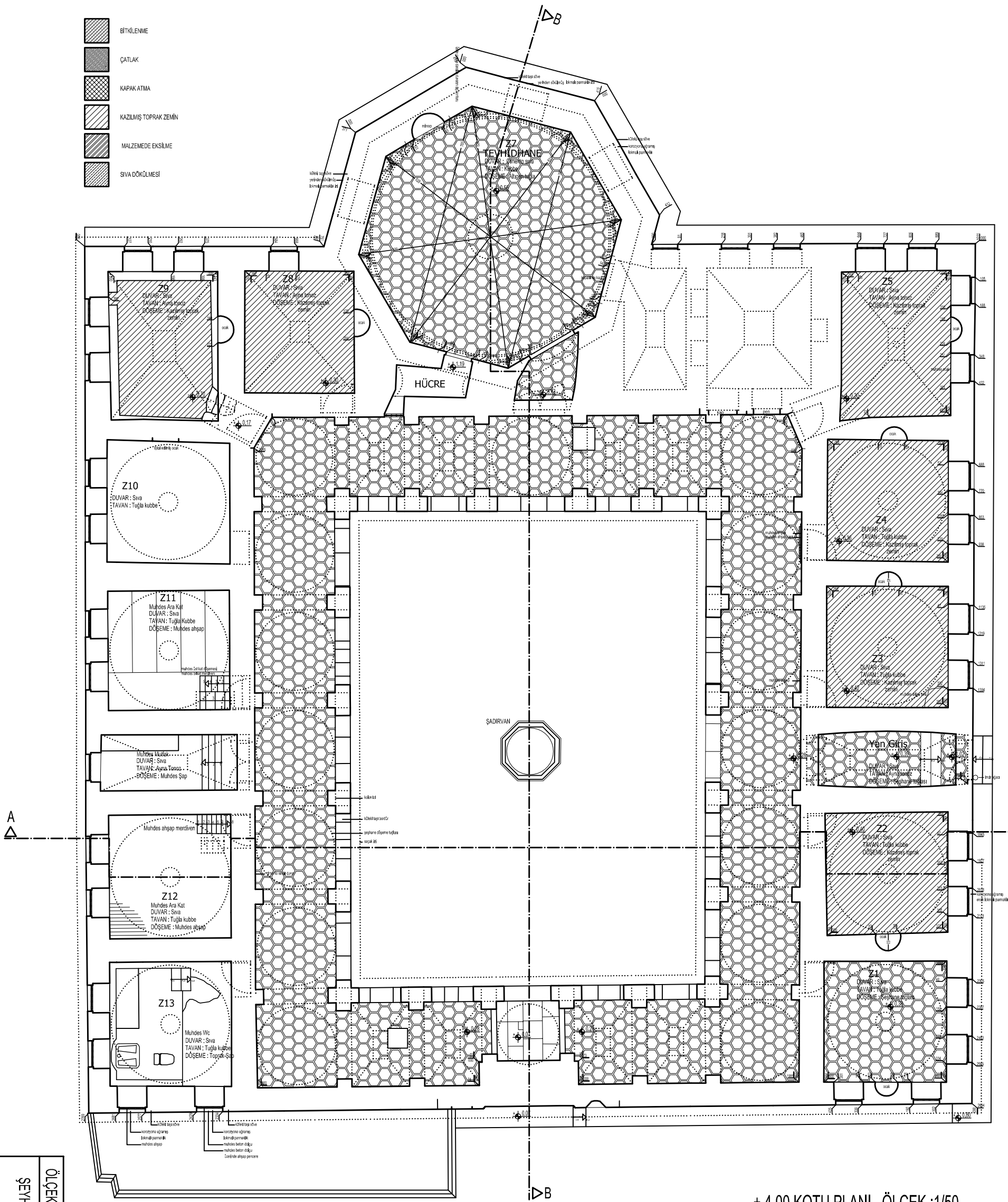
ROLOVE NO:

3.3.32

+ 1.50 KOTU PLANI ÖLÇEK :1/50

ÖLÇEK :

- BİTKİLENDİRME
- ÇATLAK
- KAPAK ATMA
- KAZILMIŞ TOPRAK ZEMİN
- MALZEME EKİSİLME
- SİVA DÖKÜLMESİ

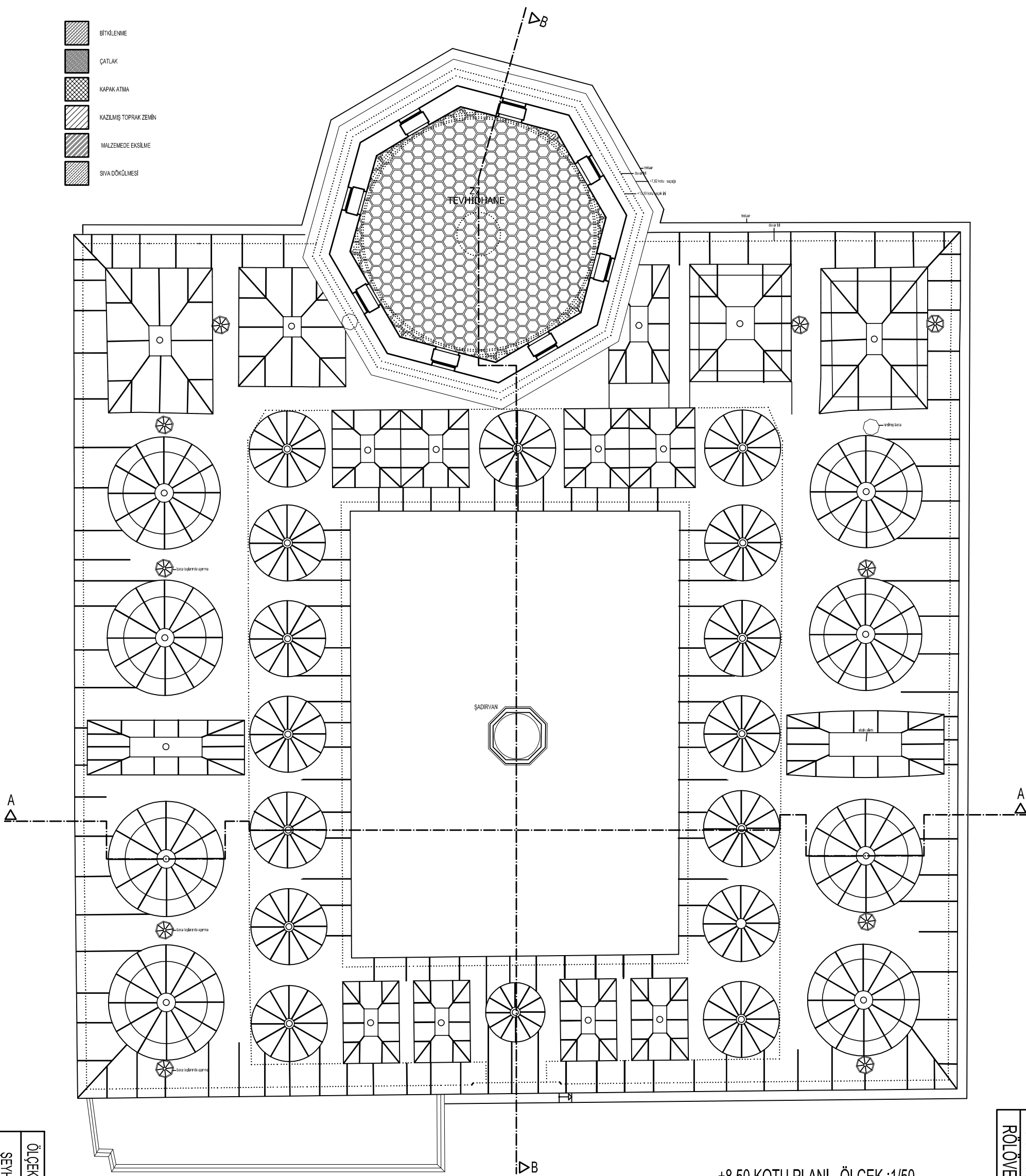
+ 4.00 KOTU PLANI ÖLÇEK : 1/50

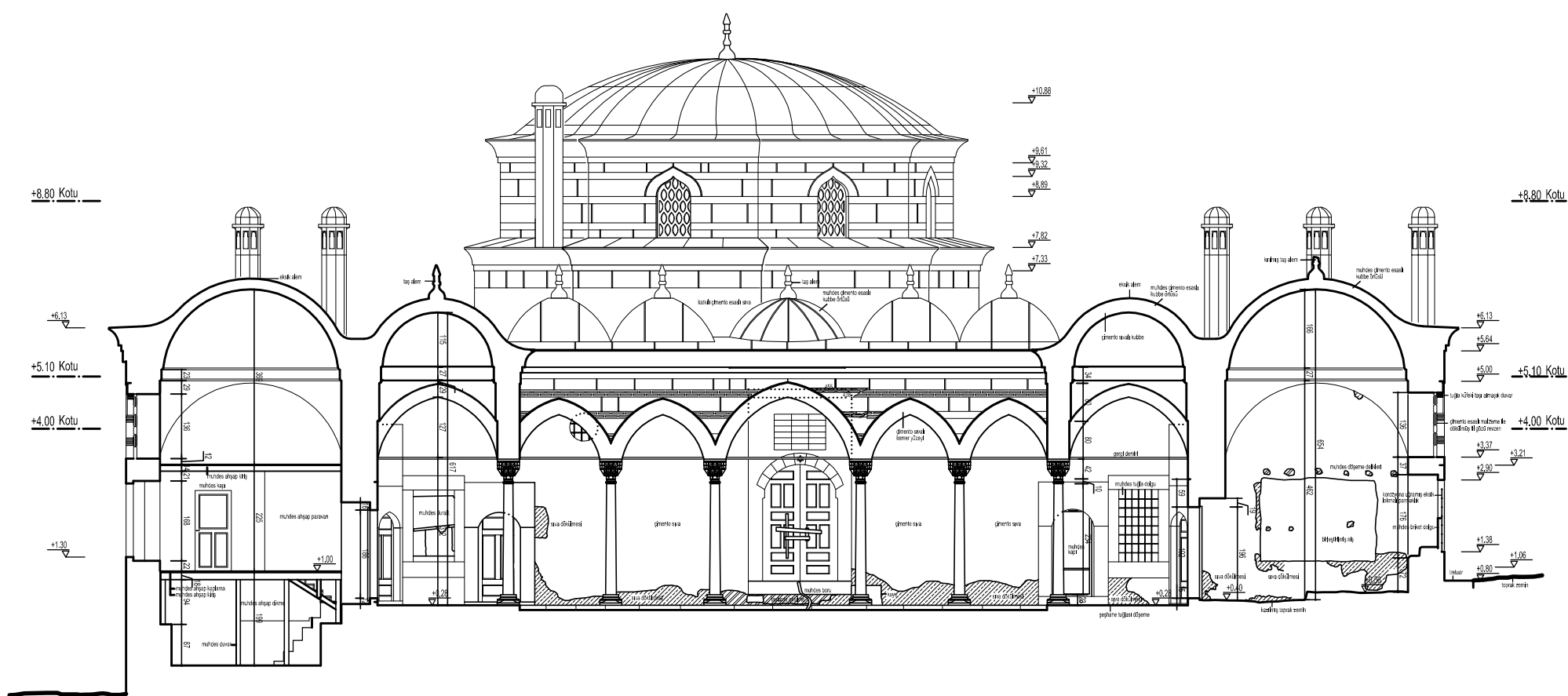

Ek 3.5 Şeyhülislâm Tekkesi, +5.10 Kotu Planı - Rölöve

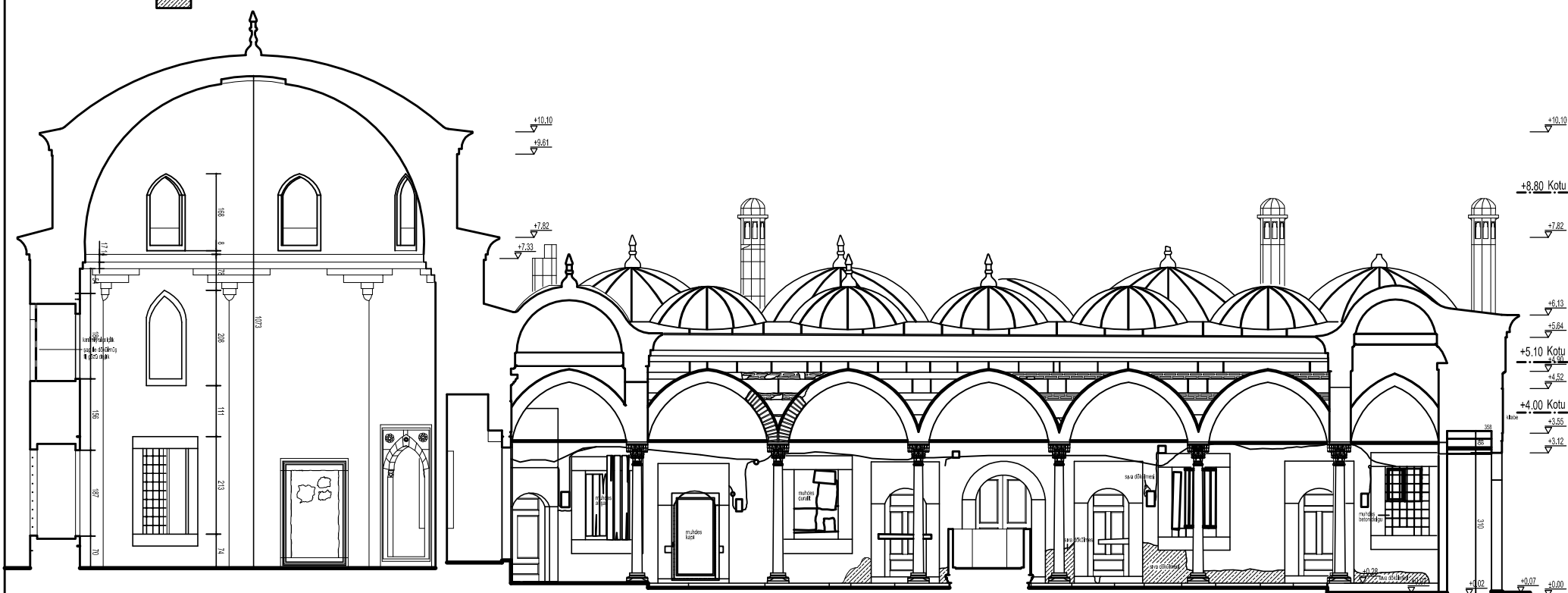
ÖLÇEK :

- BİTKİLENDİRME
- ÇATLAK
- KAPAK ATMA
- KAZILMIŞ TOPRAK ZEMİN
- MALZEME EKİSİLME
- SIVA DÖKÜLMESİ

A-A KESİTİ ÖLÇEK :1/50

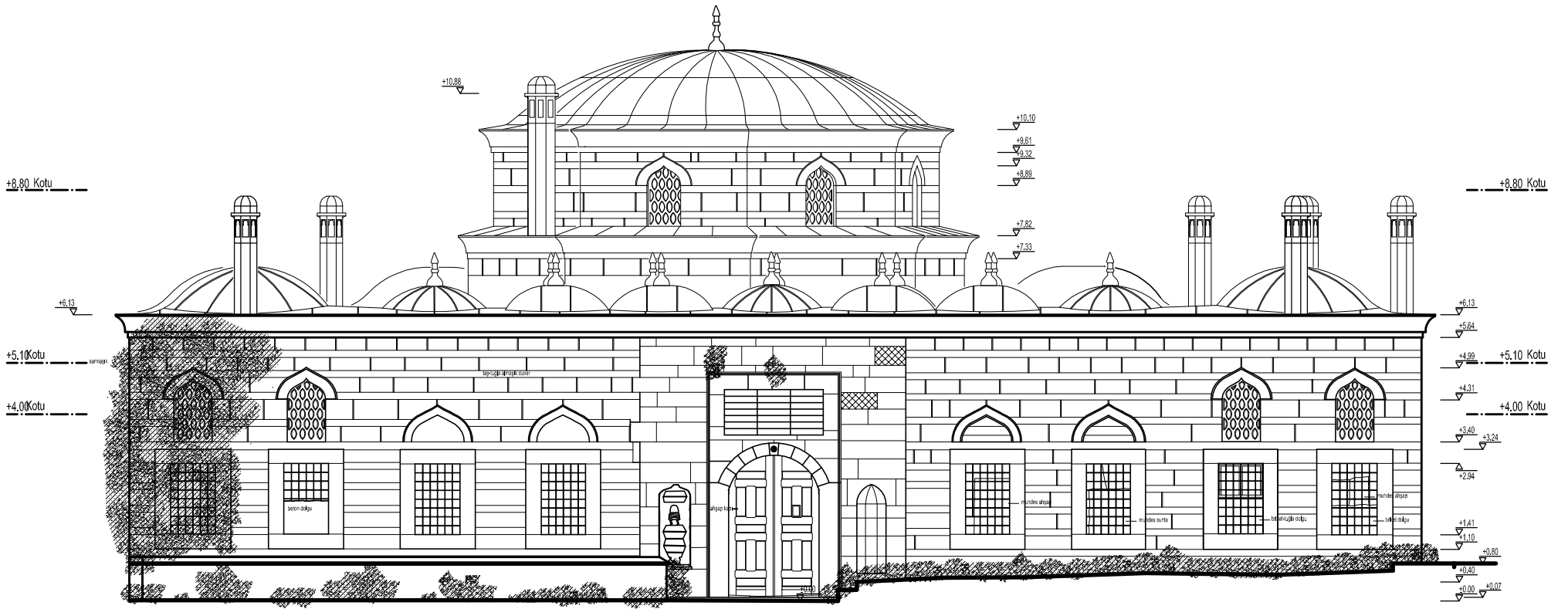
B-B KESİTİ ÖLÇEK :1/50

Ek 3.8 Şeyhülislâm Tekkesi, A-A ; B-B Kesitleri - Rölöve

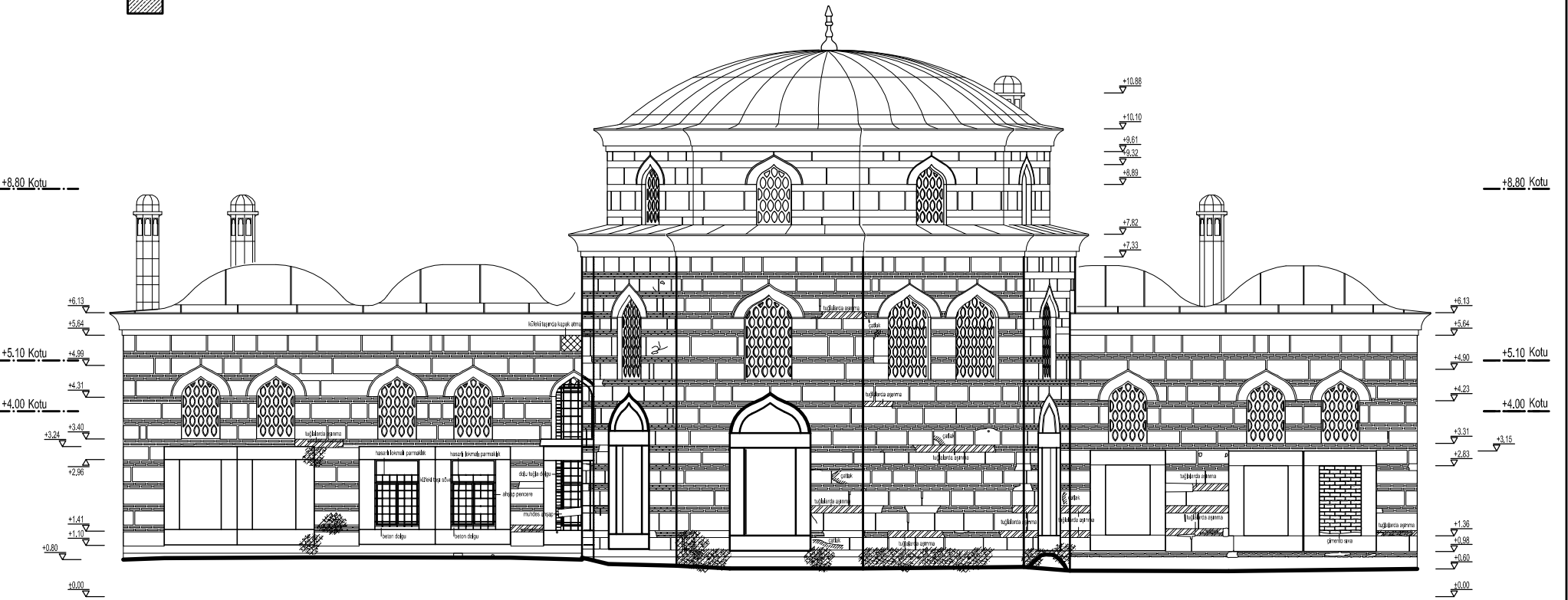
ŞEHÜLİSLÂM TEKESİ RÖLÖVE KESİTLERİ

ÖLÇEK:

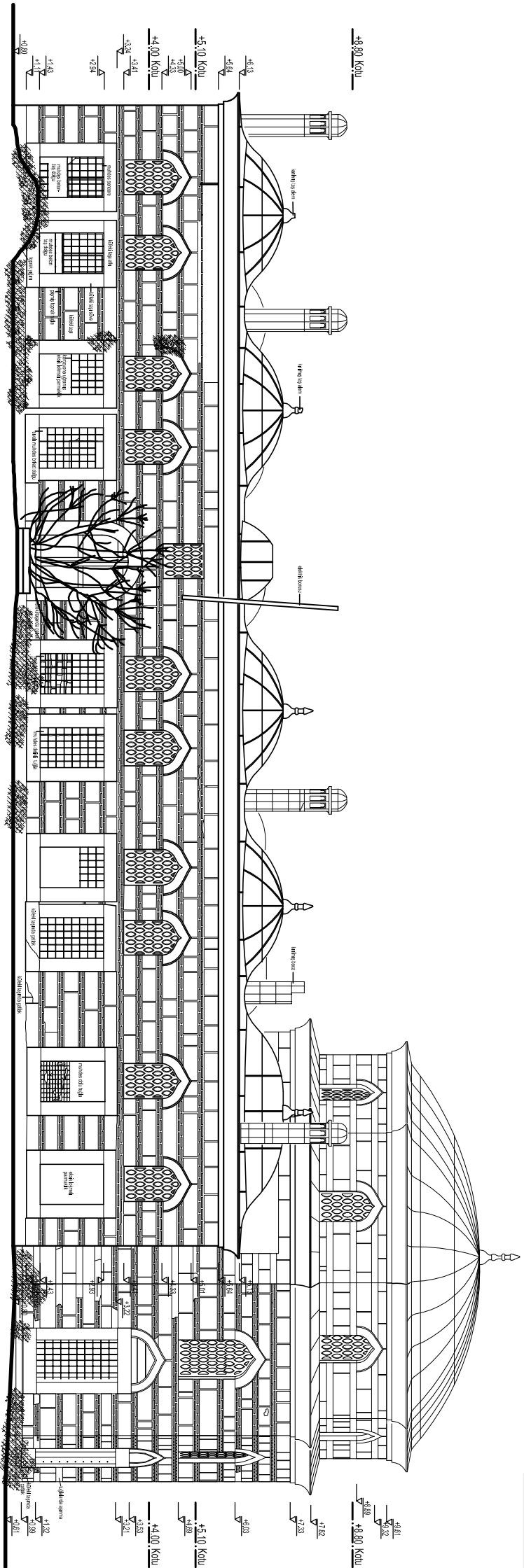
19.01.2006	3 . 8 . 32
RÖLÖVE NO:	

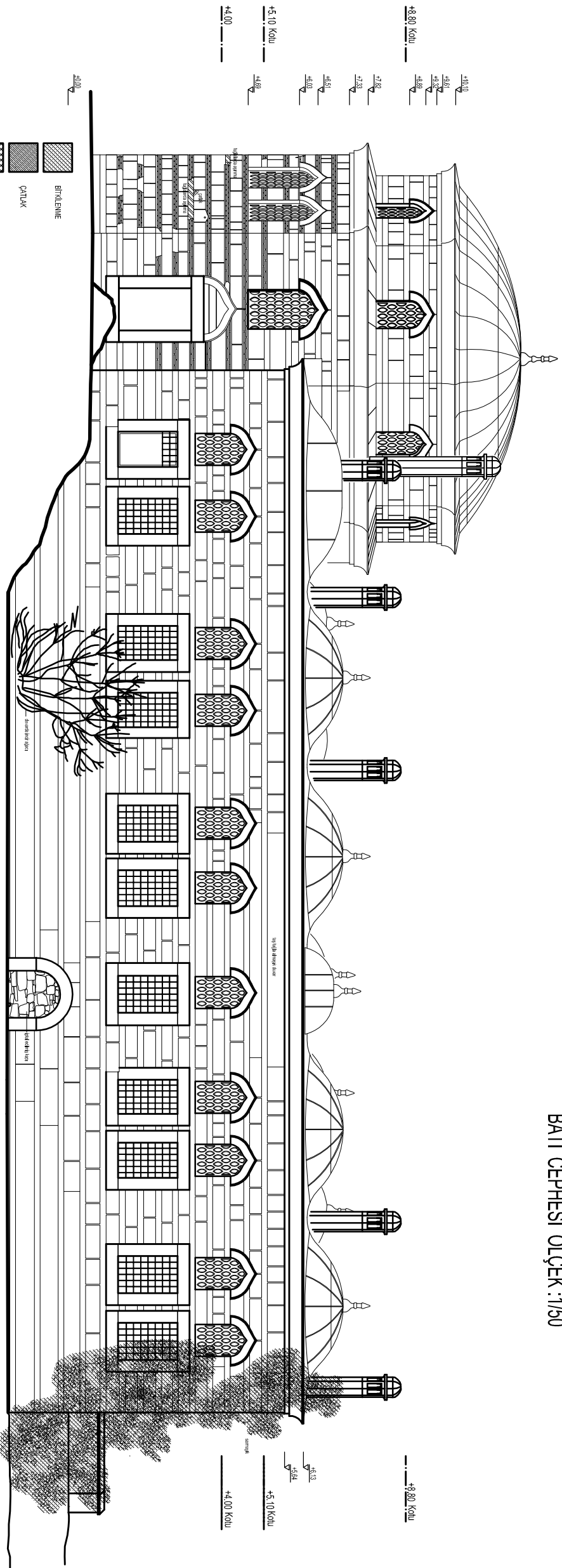
KUZEY CEPHESİ ÖLÇEK :1/50

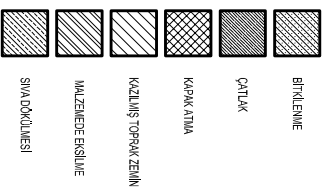
GÜNEY CEPHESİ ÖLÇEK :1/50

BATI CEPHESİ ÖLÇEK :1/50

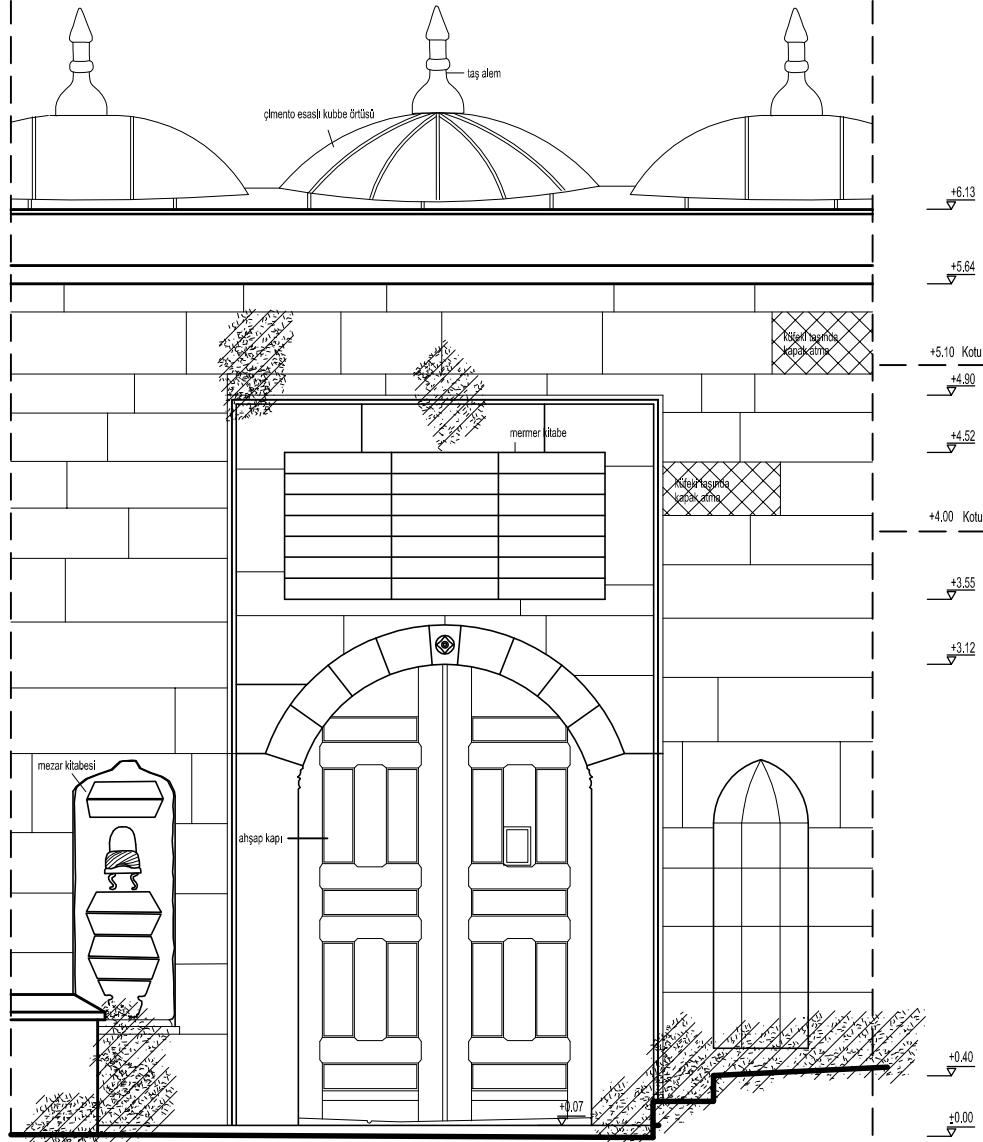
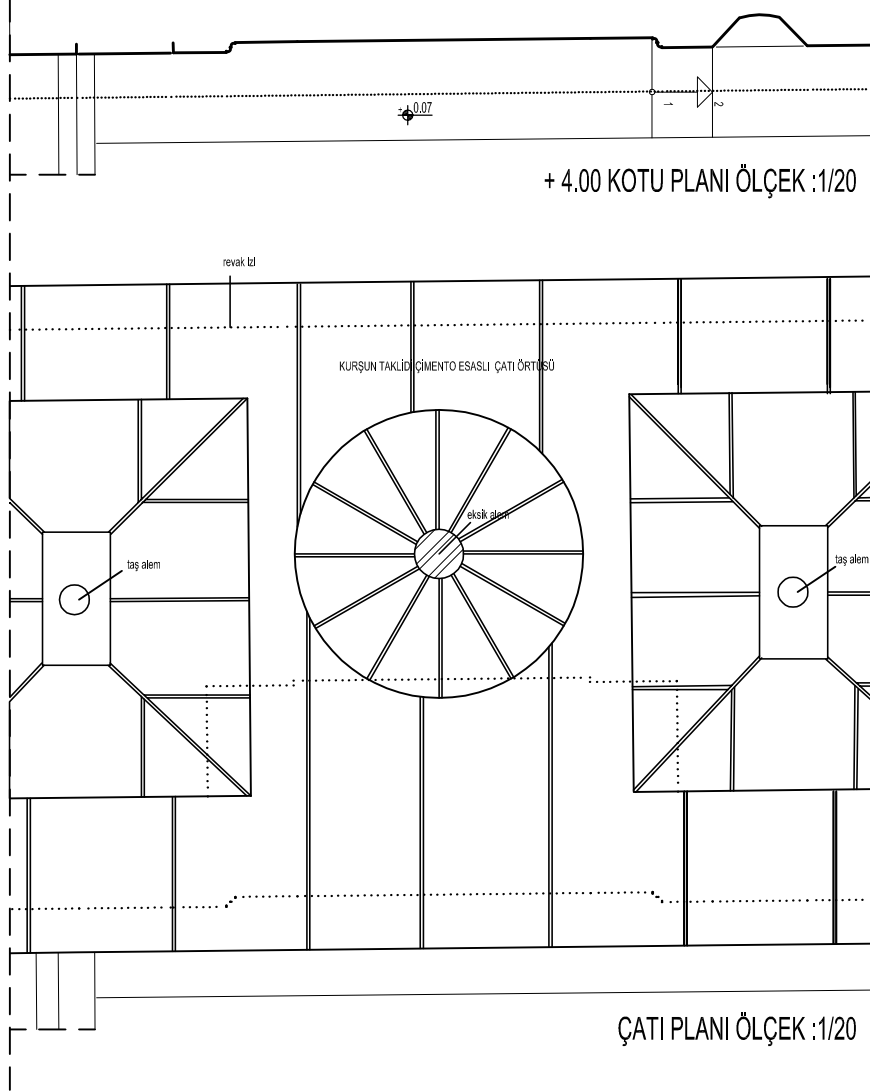
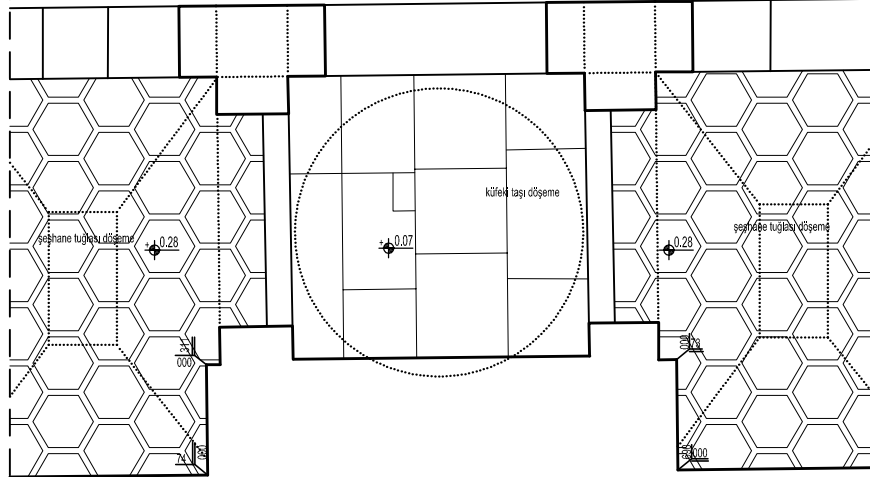
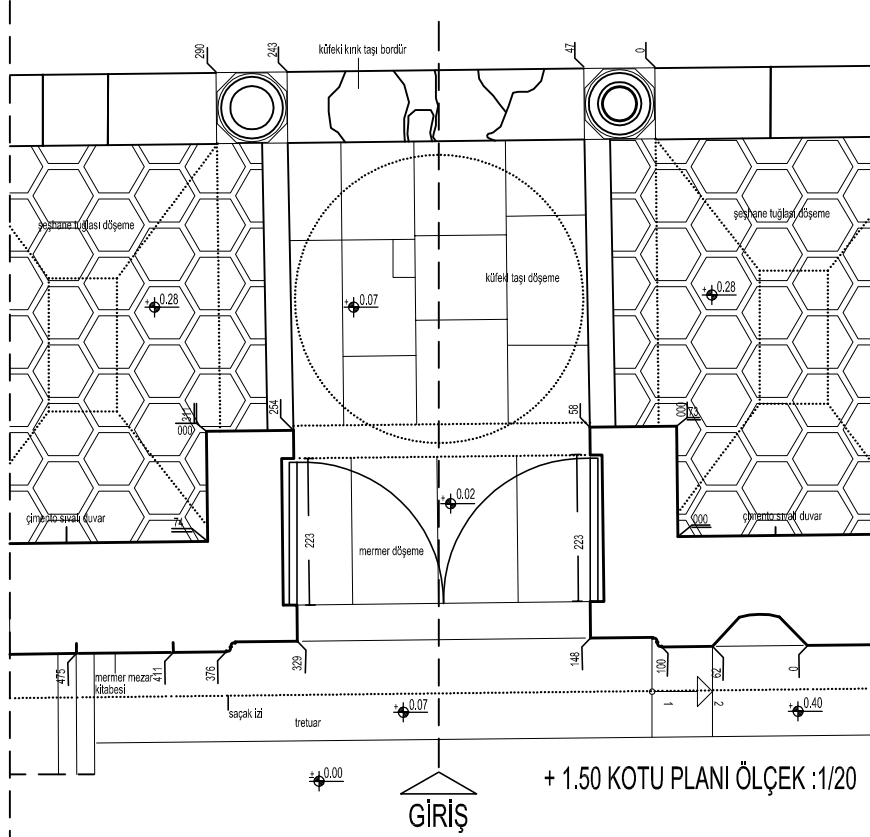

DOĞU CEPHESİ ÖLÇEK :1/50

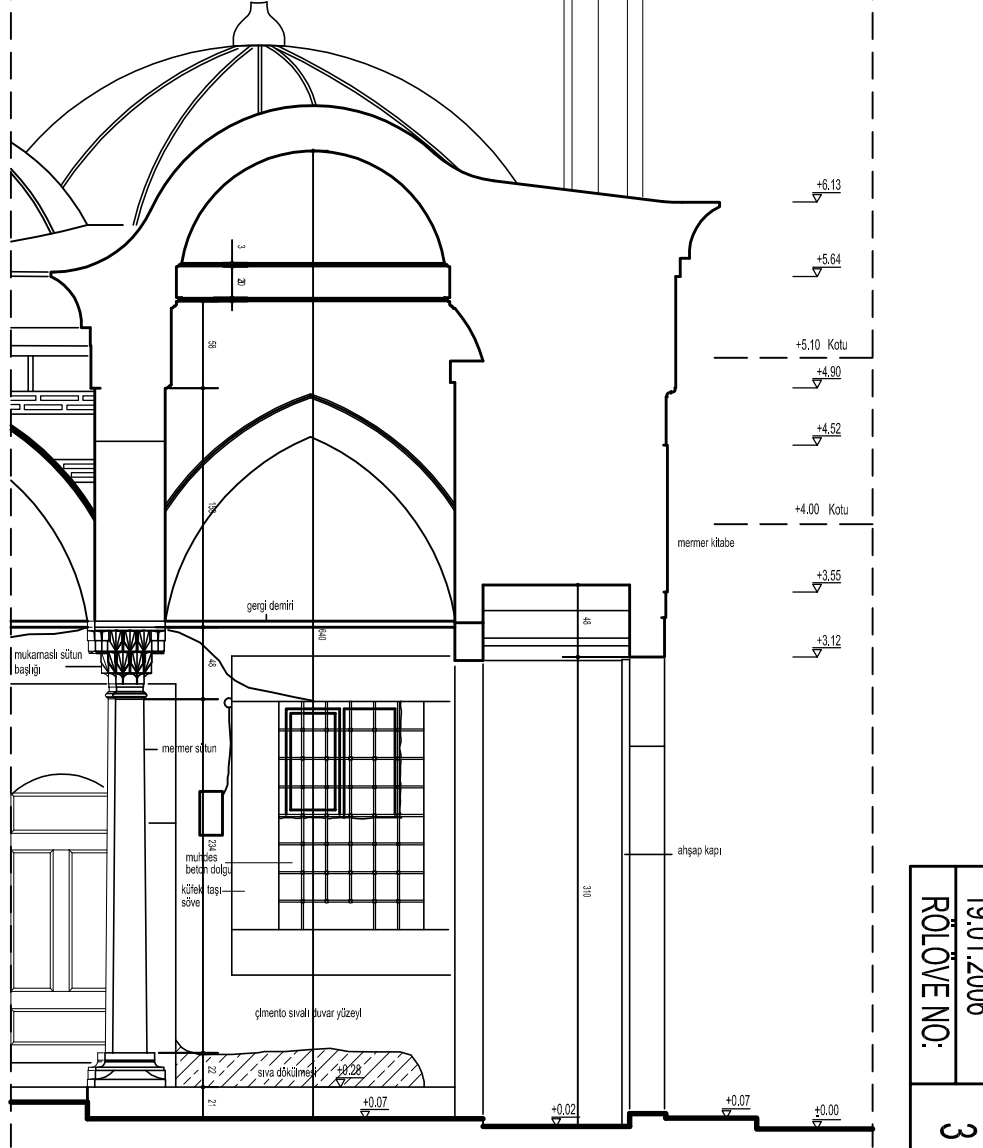

ÖLÇEK : 0 1 2 3m

ŞEYHÜLİSLÂM TEKKESİ RÖLÖVE
GÖRÜNÜŞLERİ

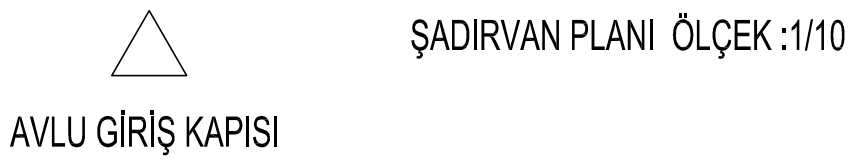

GİRİŞ KAPISI KESİTİ ÖLÇEK : 1/20

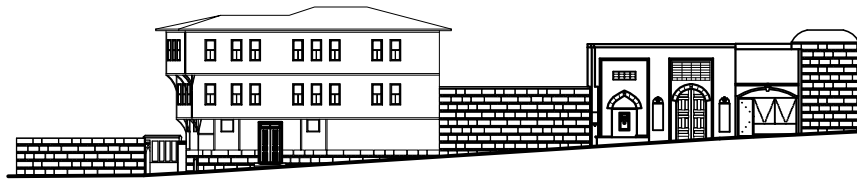
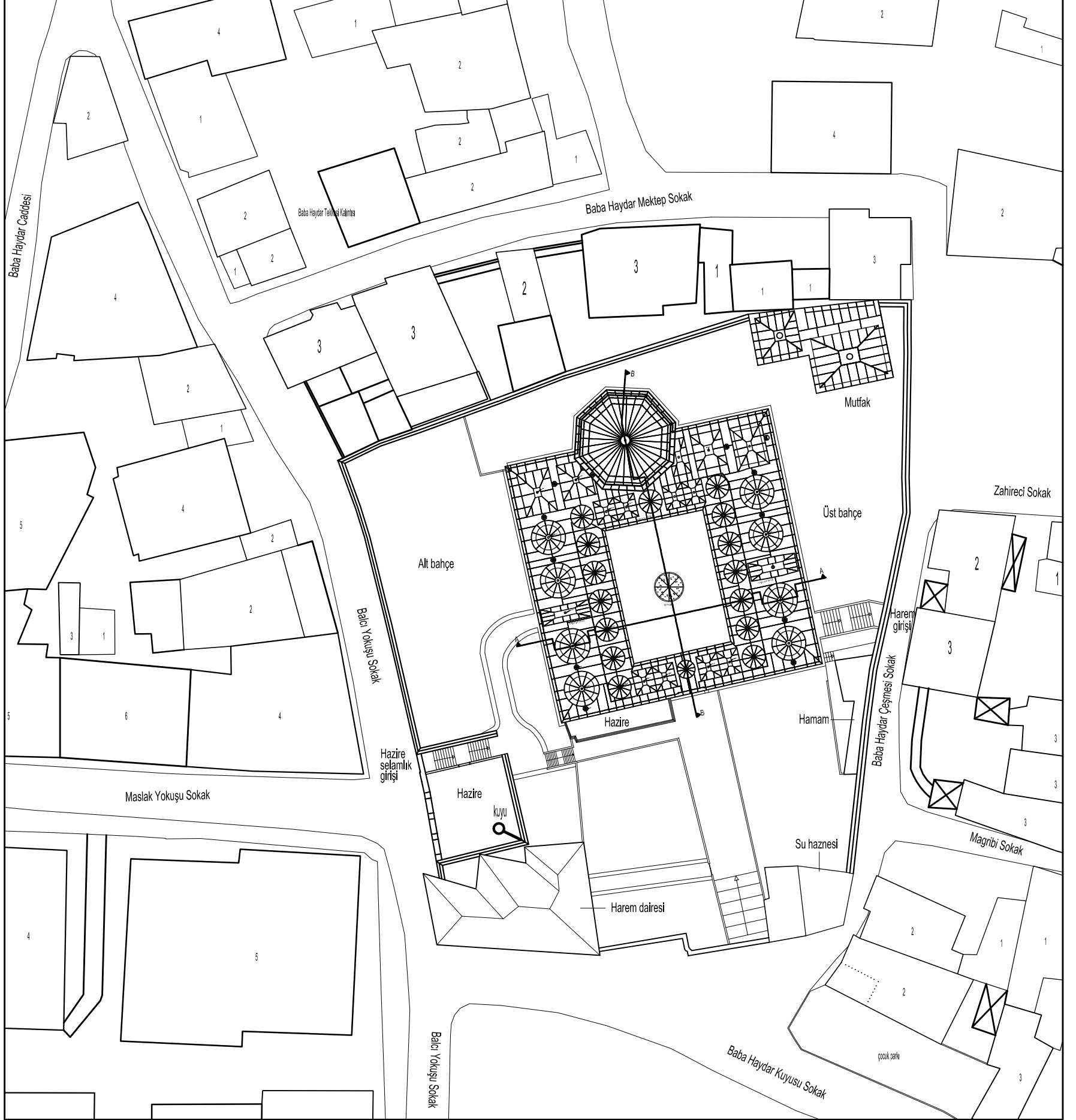

19.01.2006

RÖLÖVE NO: 3. 11. 32

İLİ : İSTANBUL
İLÇESİ : EYÜP
MAHALLESİ : BABA HAYDAR MAHALLESİ
ADA : 137
PARSEL : 1

DIŞ AVLU KUZEY CEPHESİ ÖLÇEK : 1 / 200

RESTİTÜSYON VAZİYET PLANI ÖLÇEK : 1 / 200

ŞEYHÜLSLÂM TEKKESİ RESTİTÜSYON
VAZİYET PLANI

ÖLÇEK: 0 10 20 m

19.01.2006

RESTİTÜSYON NO:

4.1.32

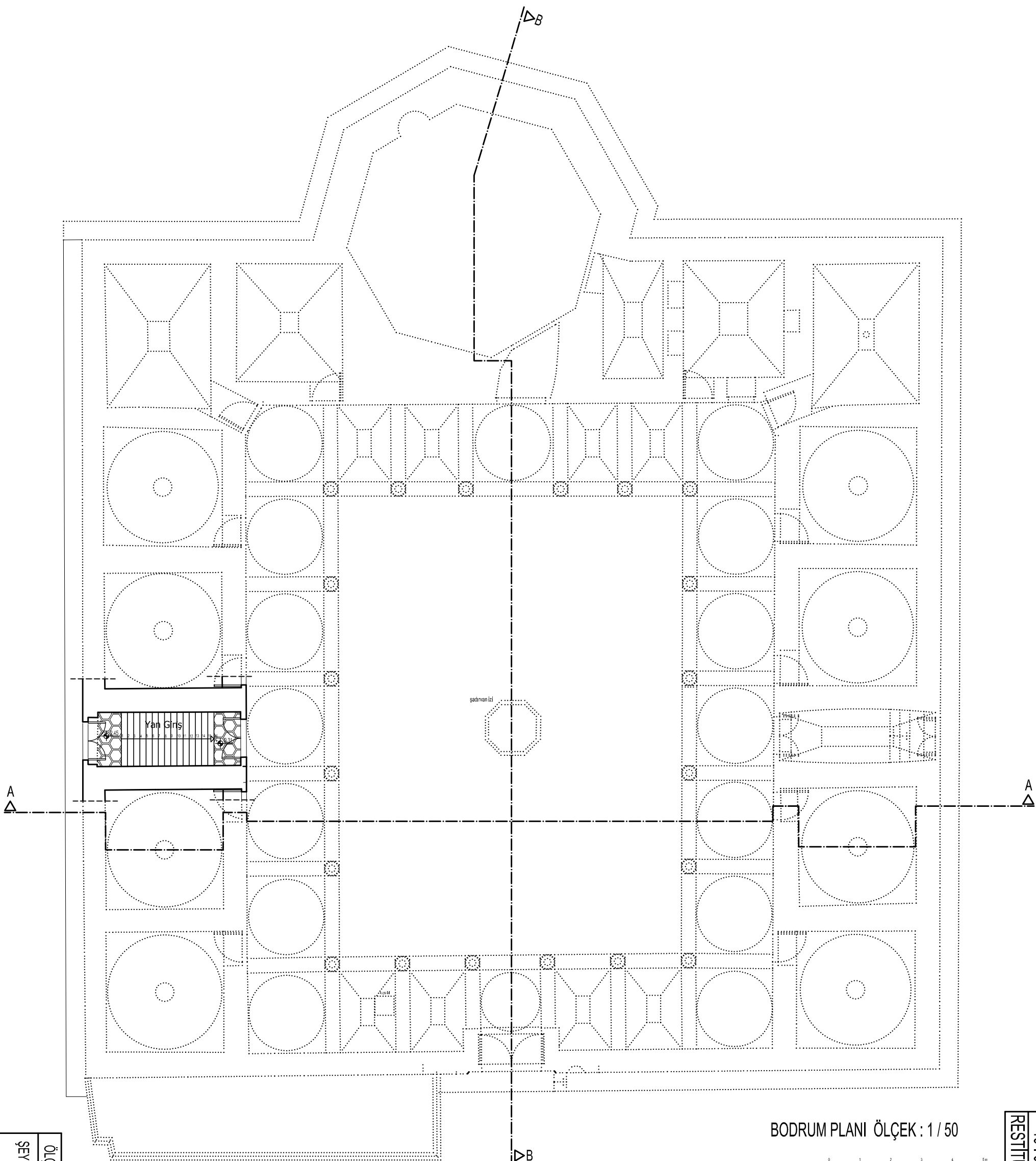
19.01.2006

RESTİTÜSYON NO:

4.2.32

BODRUM PLANI ÖLÇEK : 1 / 50

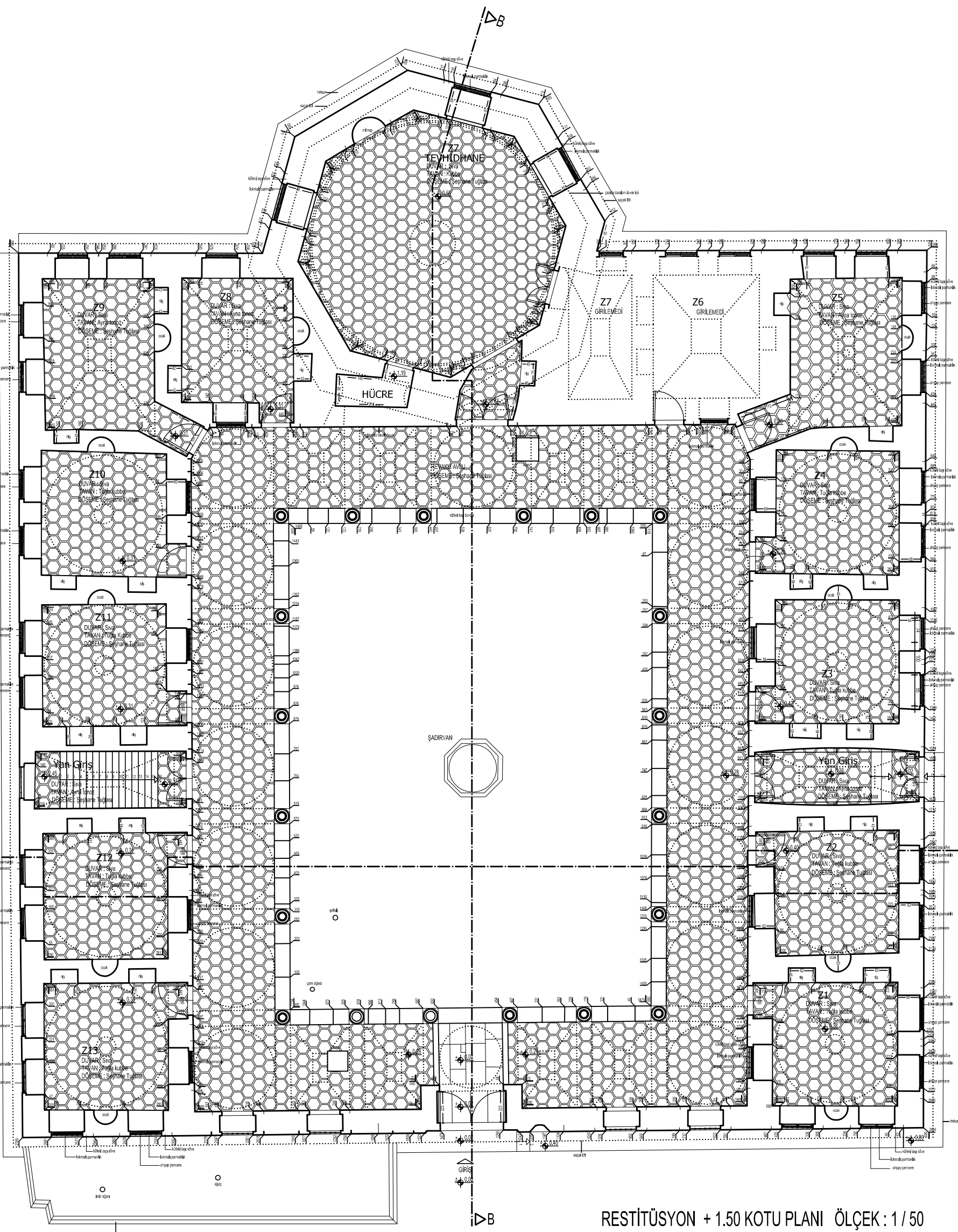
0 1 2 3 4 5m

ÖLÇEK :

0 1 2 3m

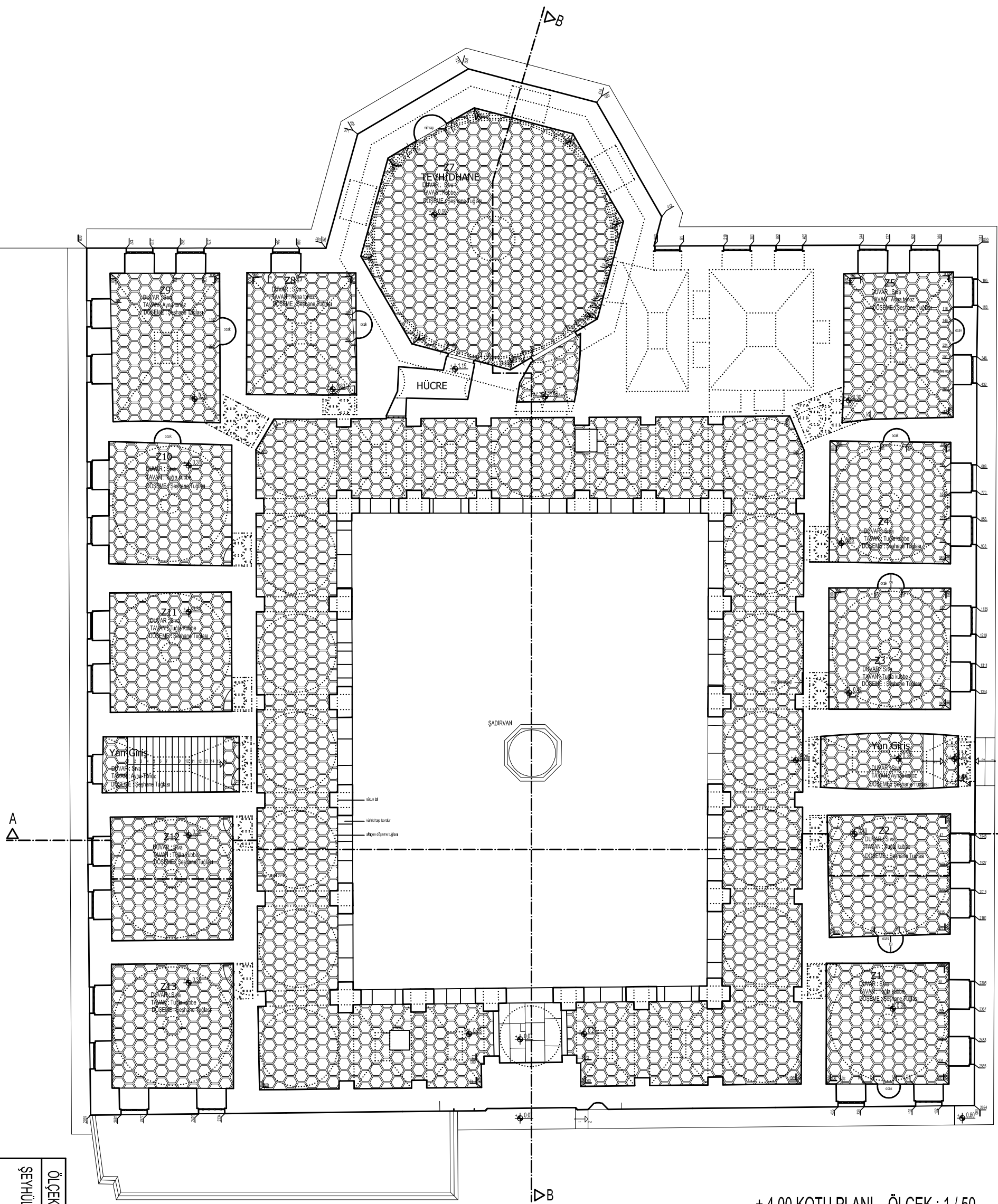
ŞEYHÜLSLÂM TEKKESİ RESTİTÜSYON
BODRUM PLANI

19.01.2006

RESTİTÜSYON NO:

4.3.32

+ 4.00 KOTU PLANI ÖLÇEK : 1 / 50

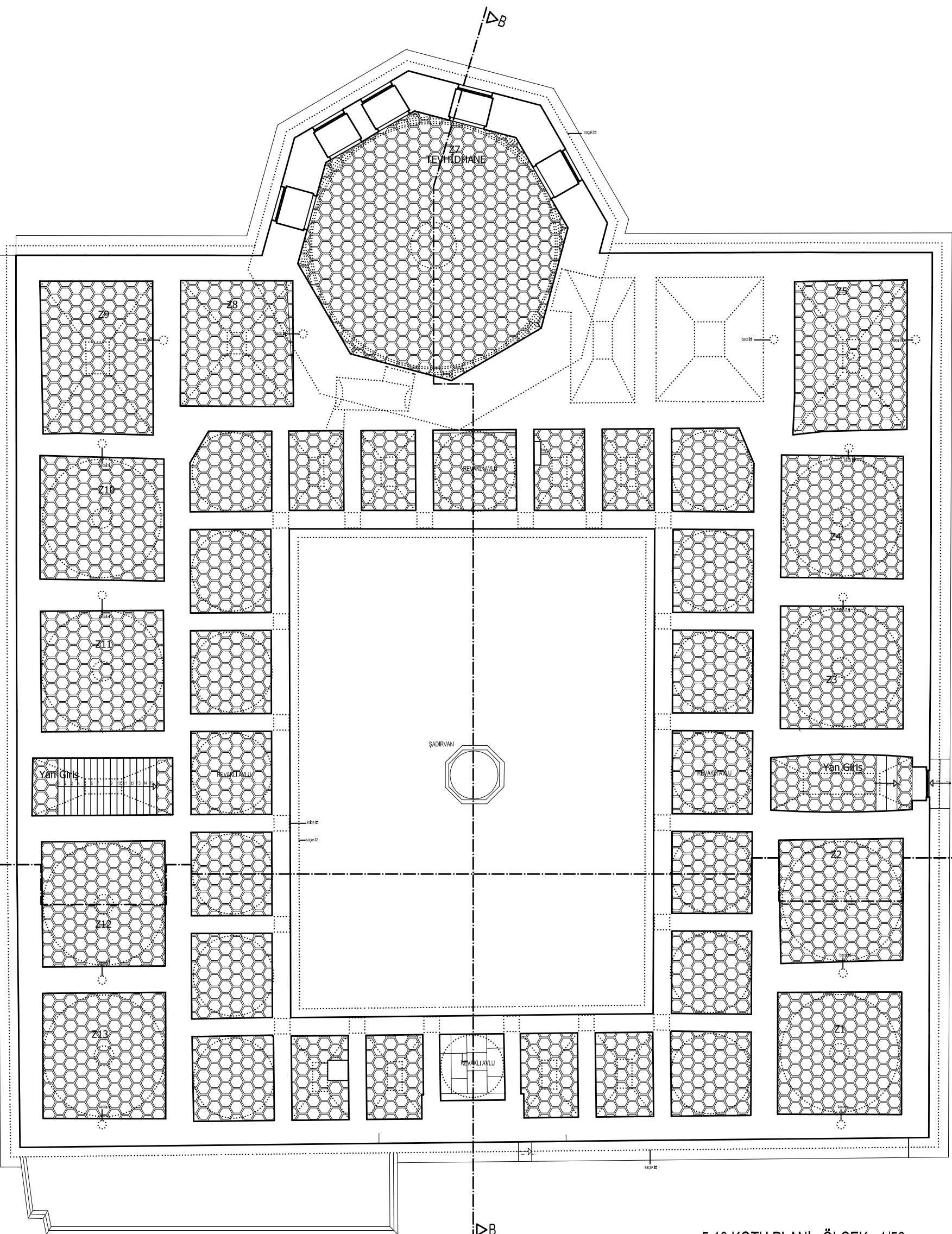

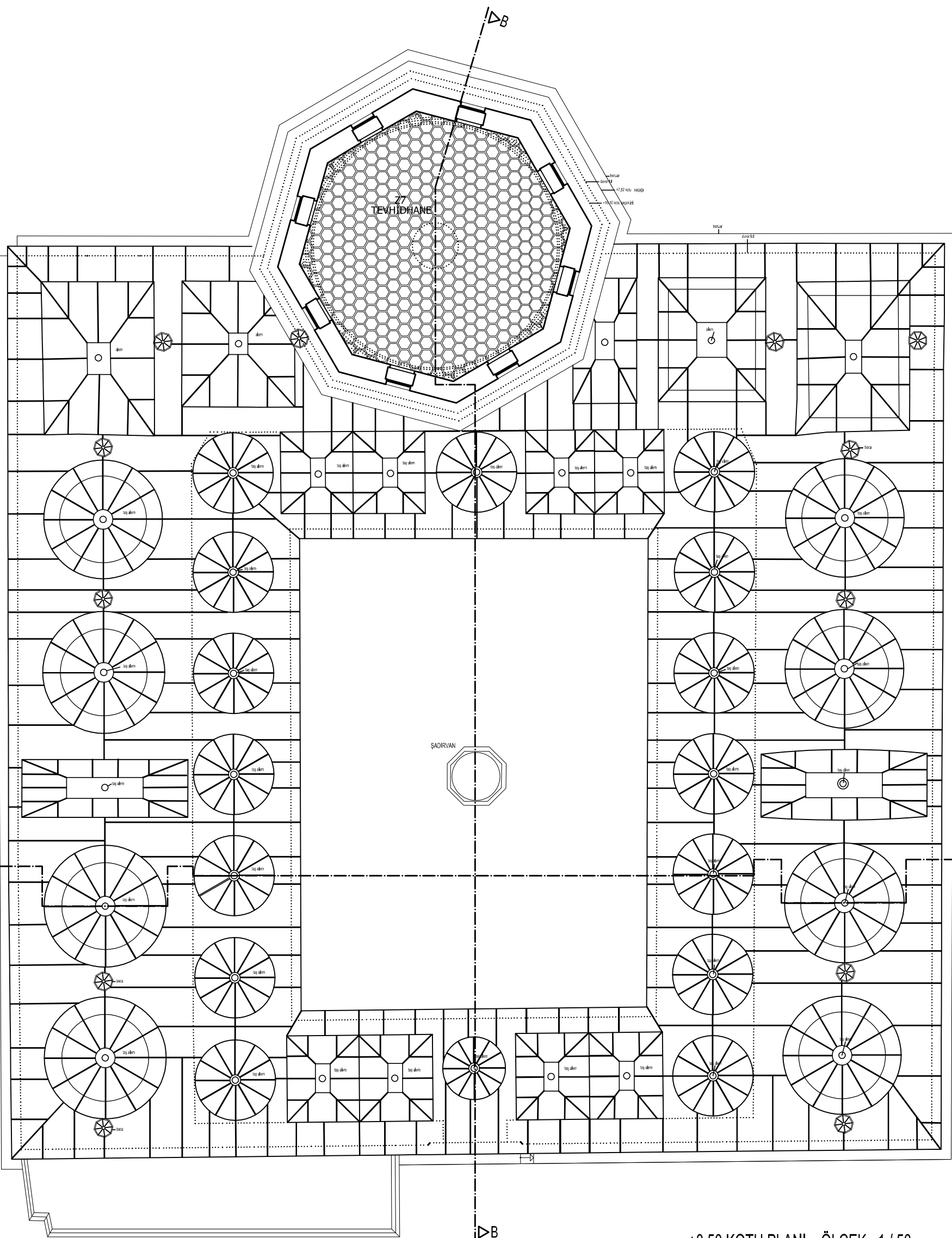
ÖLÇEK:

ŞEHYÜLİSLÂM TEKKEŞİ RESTİTÜSYON
+4.00 KOTU PLANI

+5.10 KOTU PLANI ÖLÇEK : 1/50

0 1 2 3 4 5

+8.50 KOTU PLANI ÖLÇEK : 1 / 50

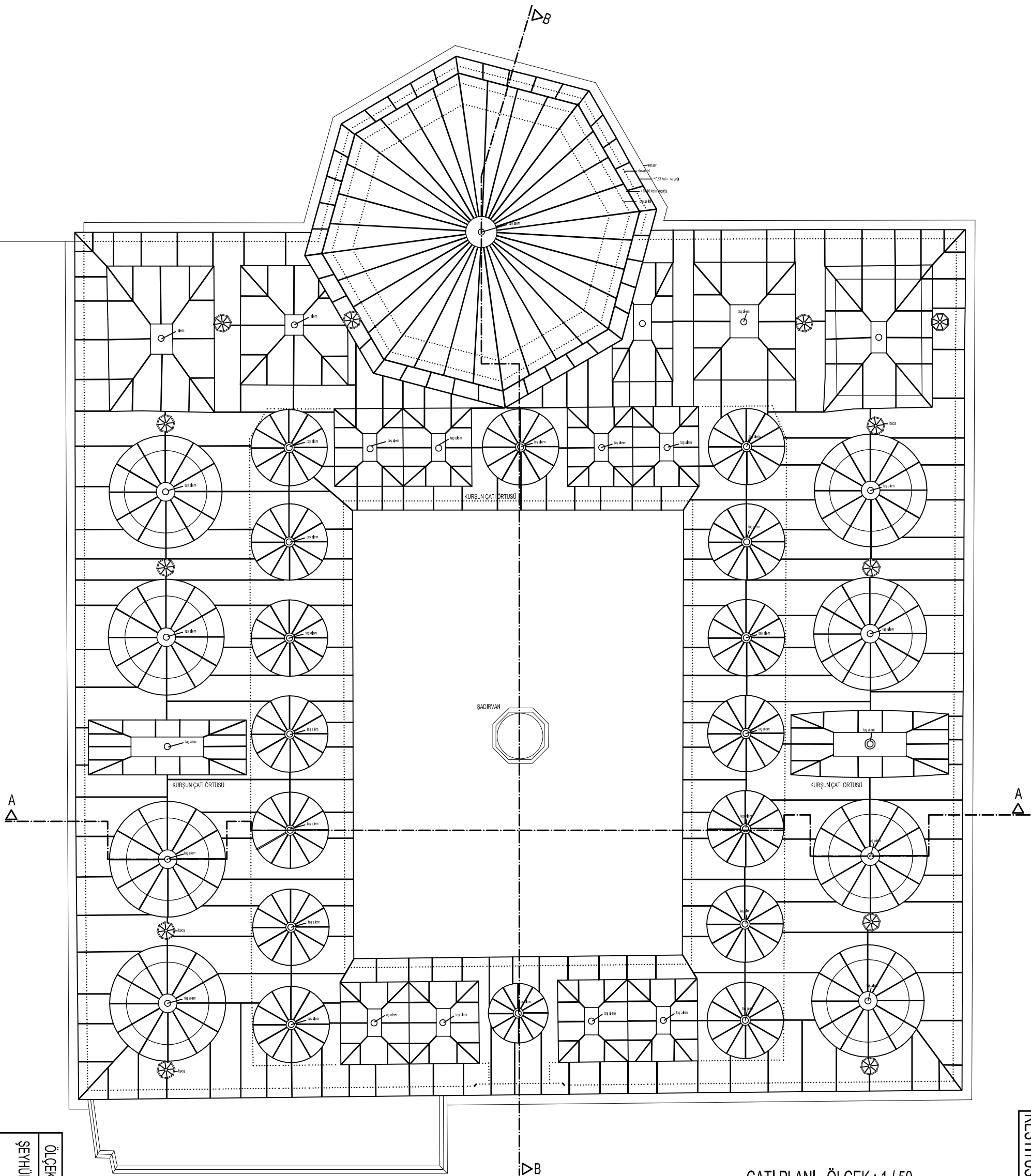

ÖLÇEK : 0 1 2 3 m
ŞEYHÜLSLÂM TEKKESİ RESTİTÜSYON
+8.50 KOTU PLANI

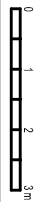
19.01.2006
RESTİTÜSYON NO:

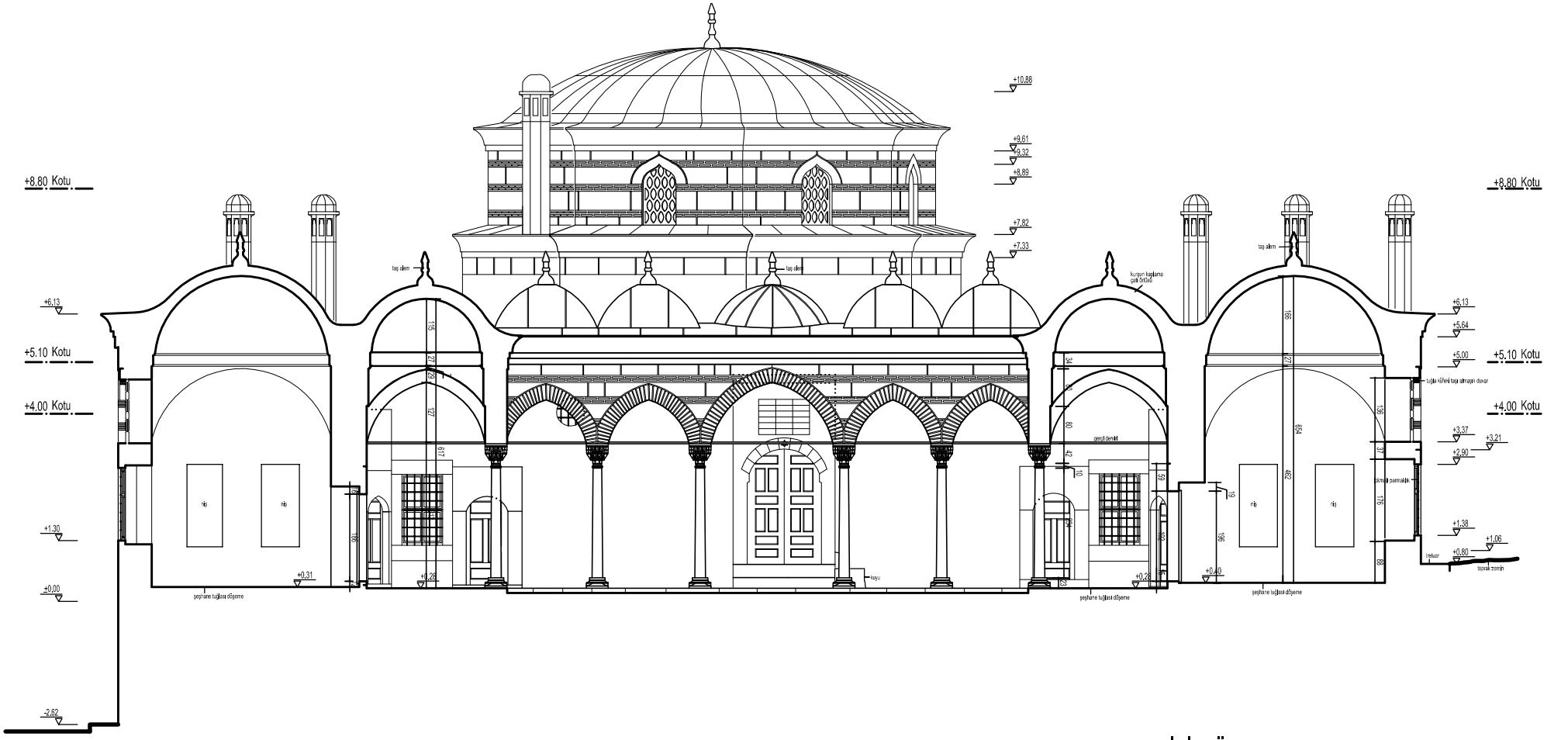
4.7.32

ÇATI PLANI ÖLÇEK : 1 / 50

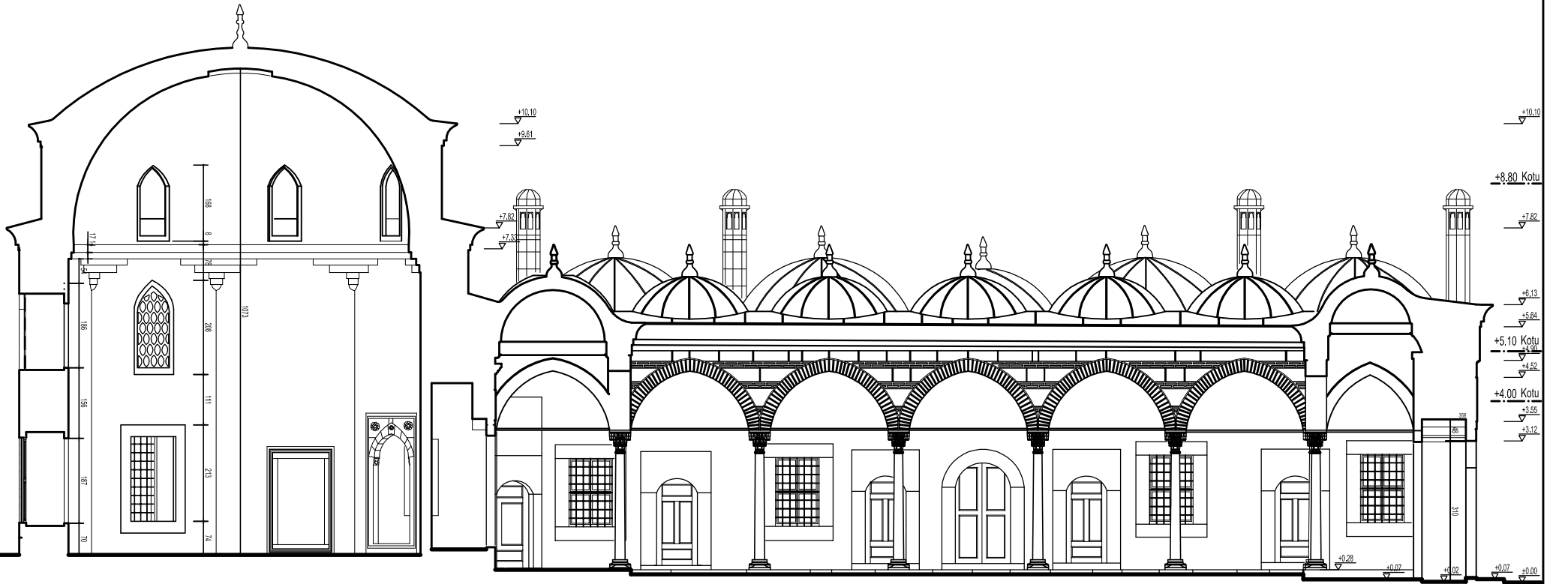
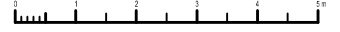

ÖLÇEK :

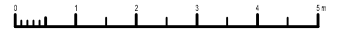
ŞEYHÜLSLÂM TEKKESİ RESTİTÜSYON
ÇATI PLANI

A-A KESİTİ ÖLÇEK:1/50

B-B KESİTİ ÖLÇEK :1/50

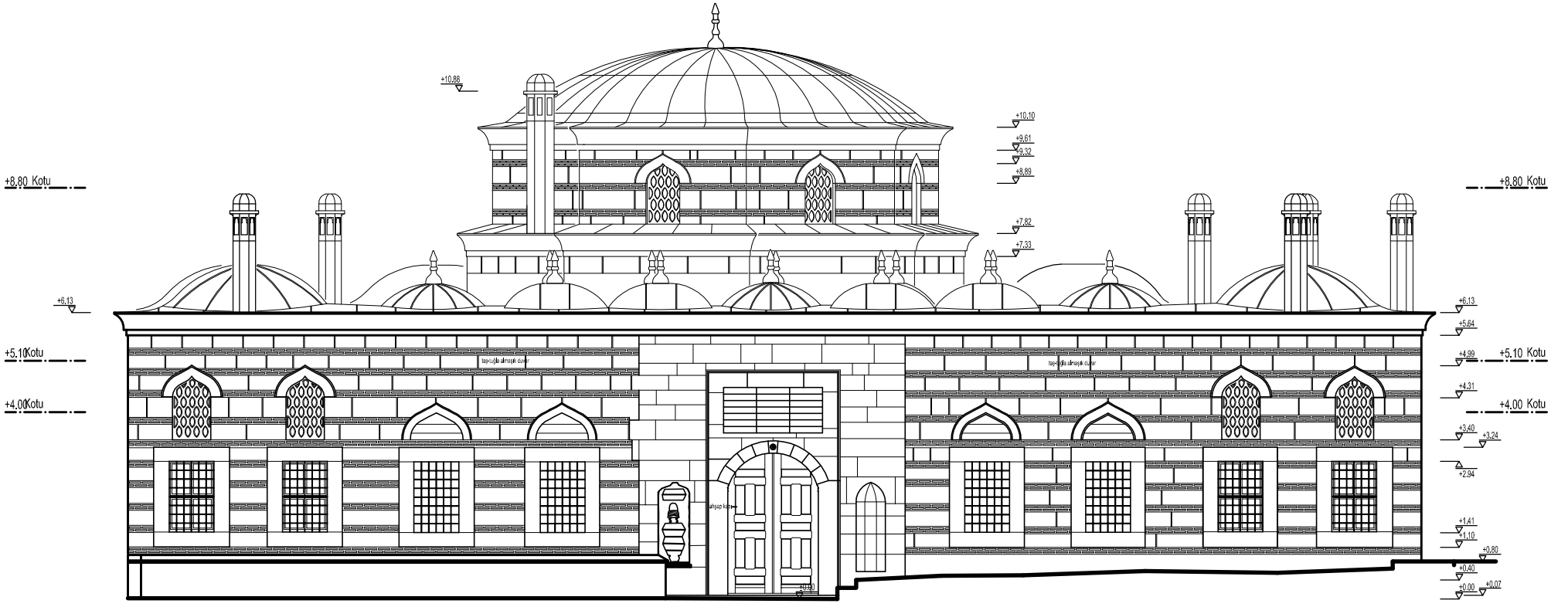
ÖLÇEK : 0 1 2 3 m

ŞEYHÜLSLÂM TEKKESİ RESTİTÜSYON KESİTLERİ

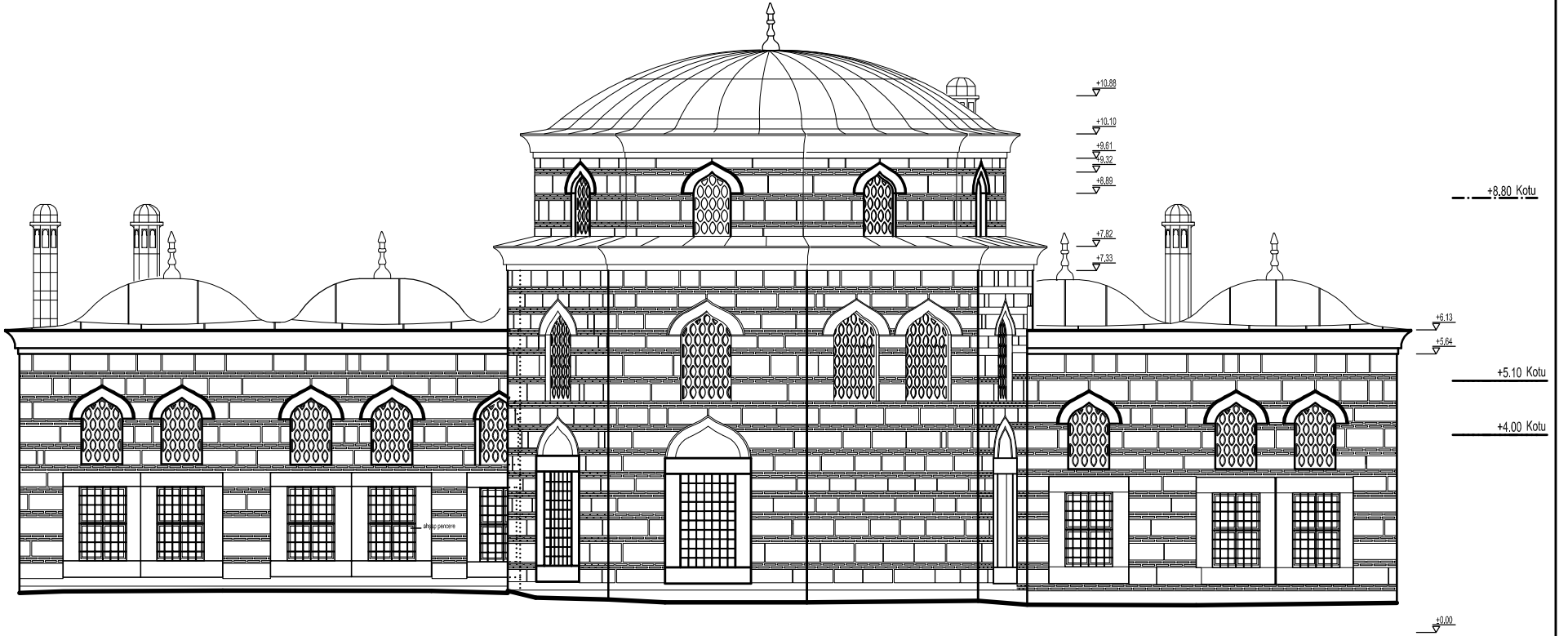
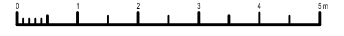
19.01.2006

RESTİTÜSYON NO:

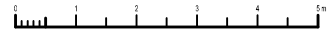
4.8.32

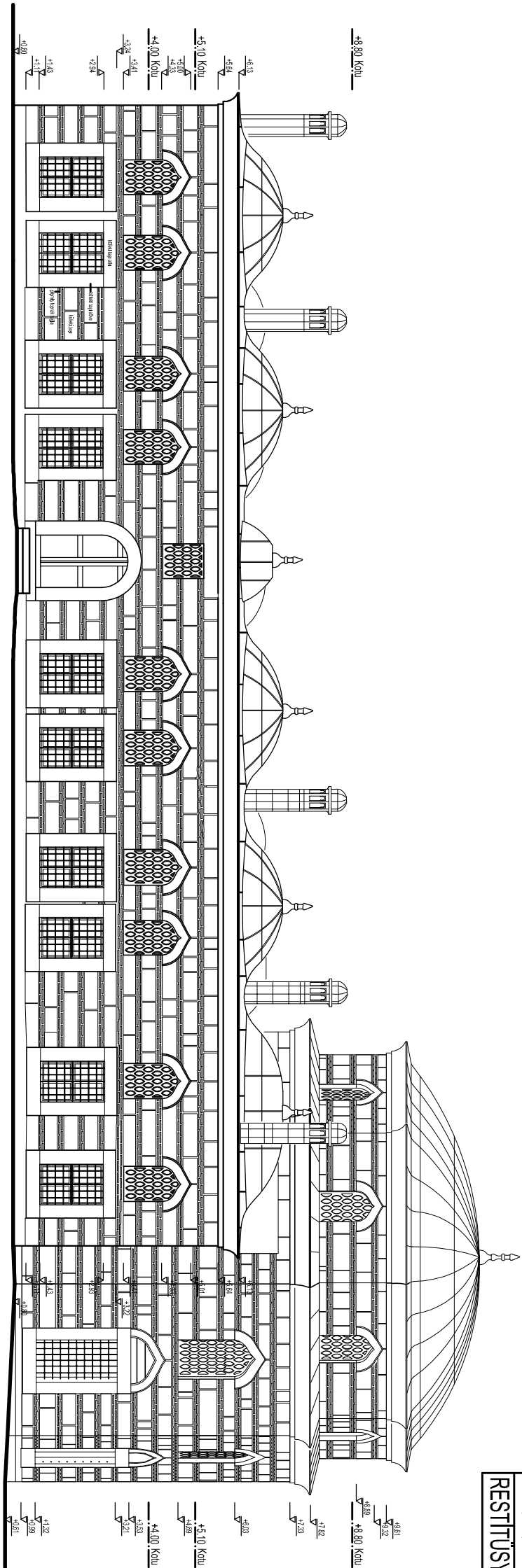

KUZEY CEPHESİ ÖLÇEK :1/50

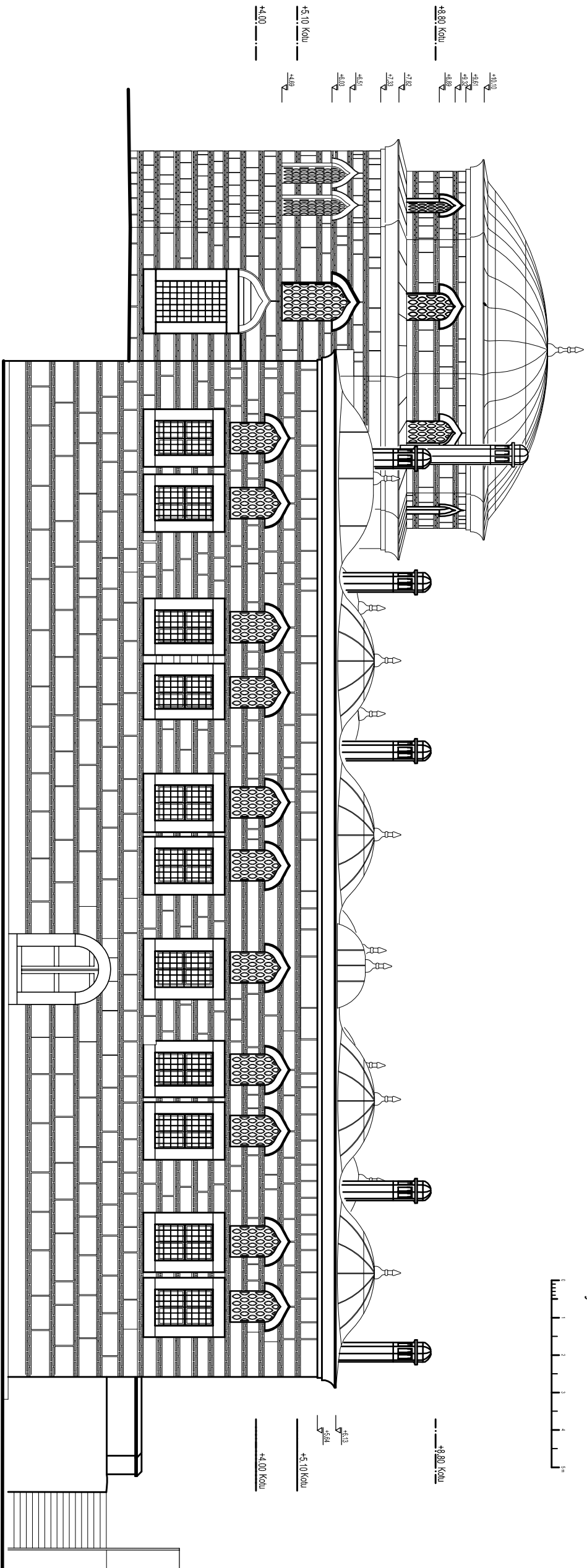

GÜNEY CEPHESİ ÖLÇEK:1/50

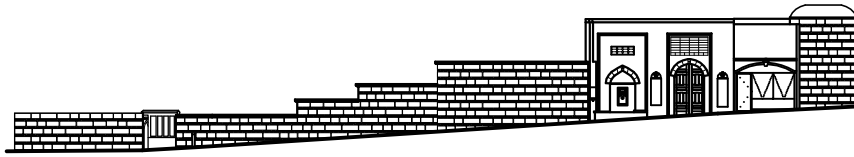
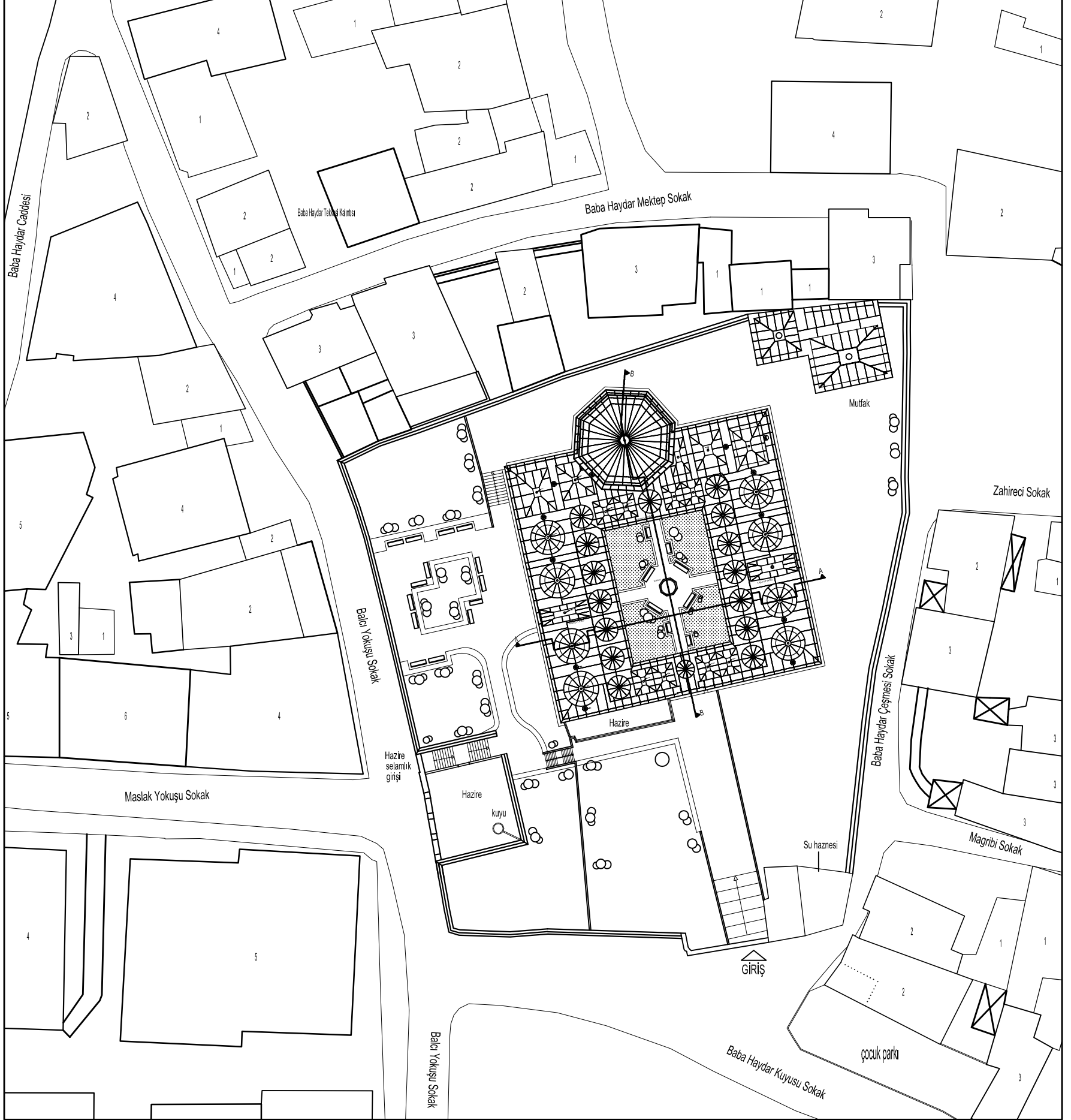

BATI CEPHESİ ÖLÇEK :1/50

DOĞU CEPHESİ ÖLÇEK :1/50

İLİ : İSTANBUL
İLÇESİ : EYÜP
MAHALLESİ : BABA HAYDAR MAHALLESİ
ADA : 137
PARSEL : 1

DIŞ AVLU KUZAY CEPHESİ ÖLÇEK : 1 / 200

RESTORASYON VAZİYET PLANI ÖLÇEK : 1 / 200

ŞEHİRLİSLAM TEKKESİ RESTORASYON
VAZİYET PLANI

ÖLÇEK: 0 10 20m

19.01.2006
RESTİTÜSYON NO:

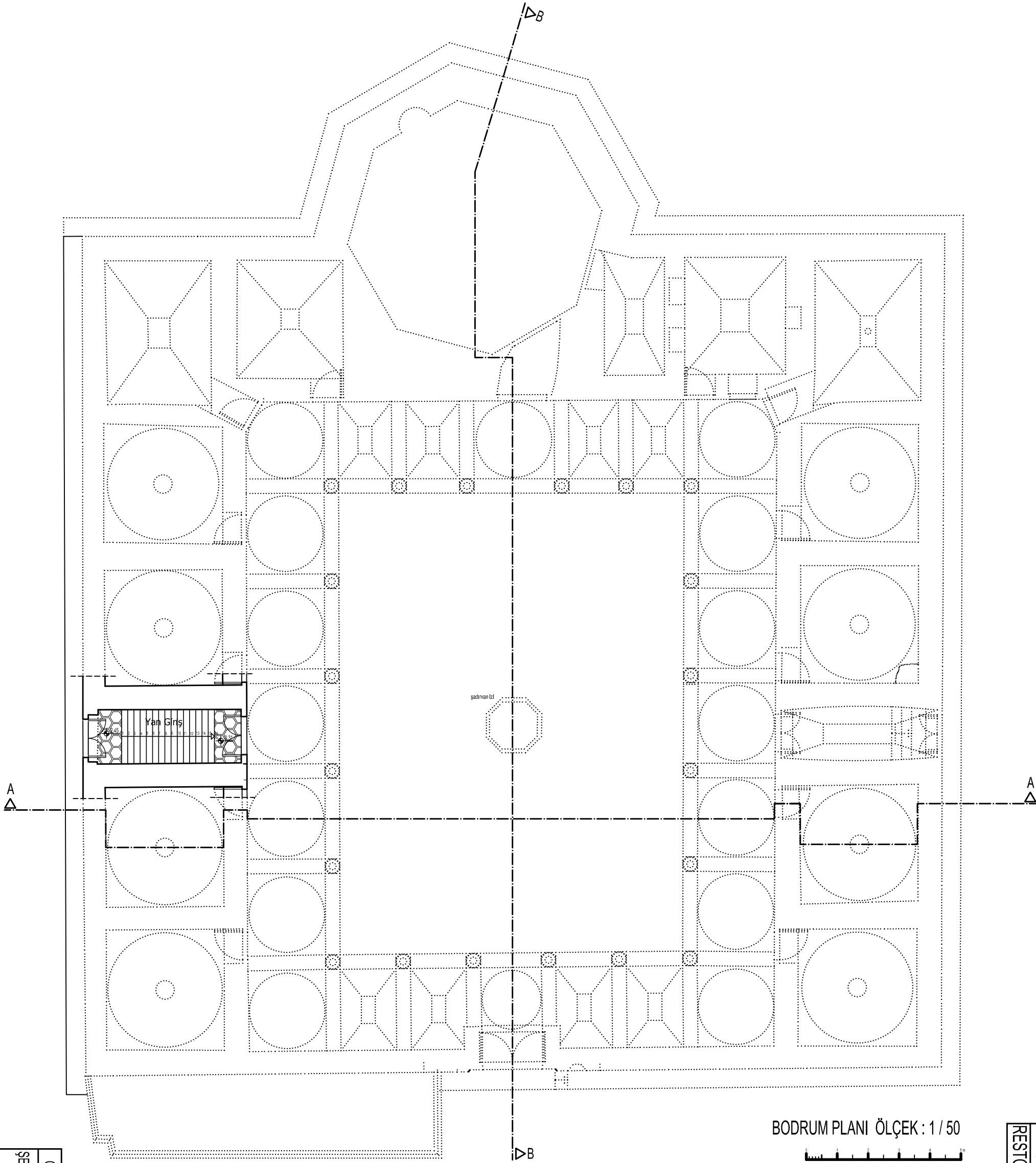
5.1. 32

19.01.2006

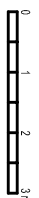
RESTORASYON NO:

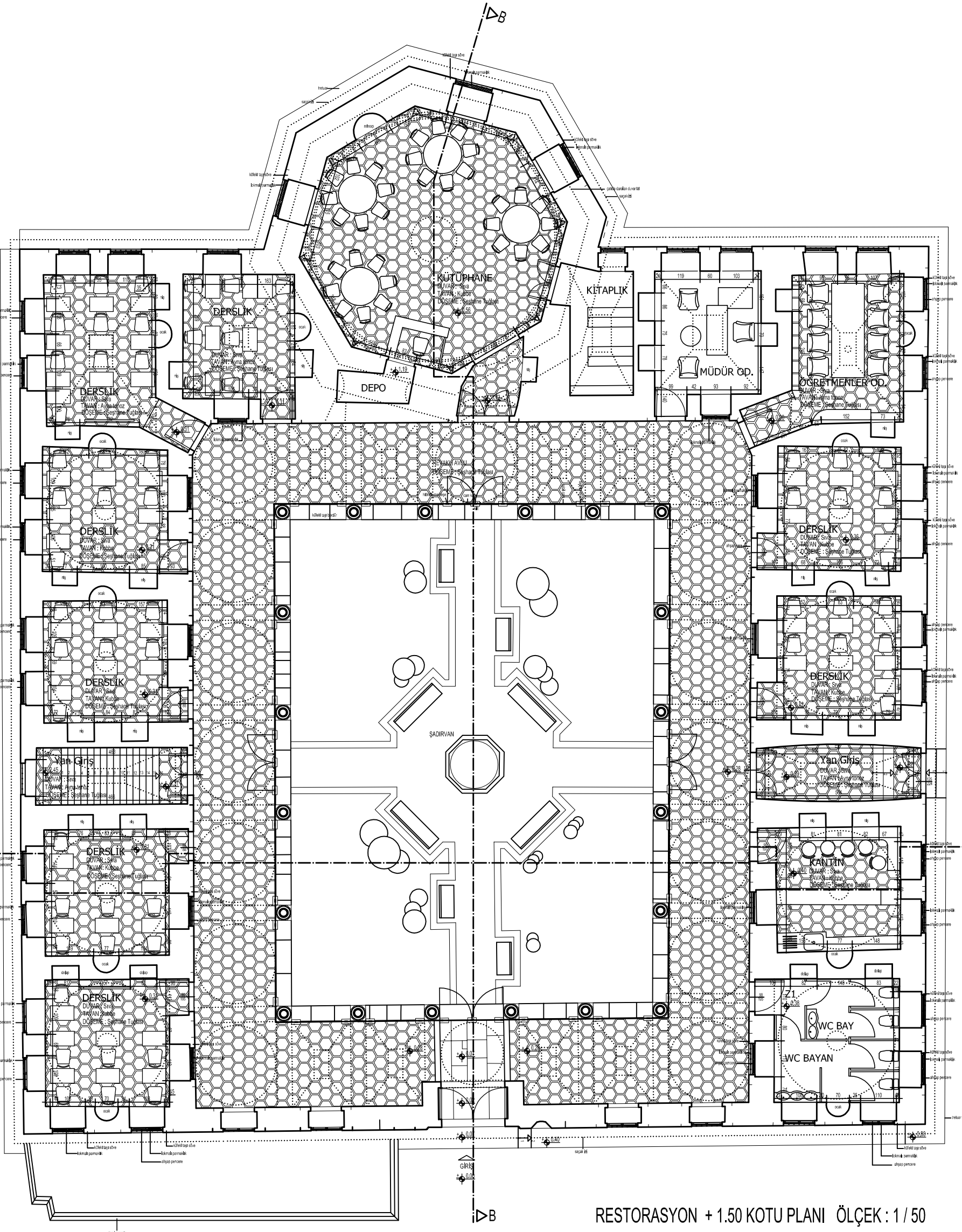
5.2.32

BODRUM PLANI ÖLÇEK : 1 / 50

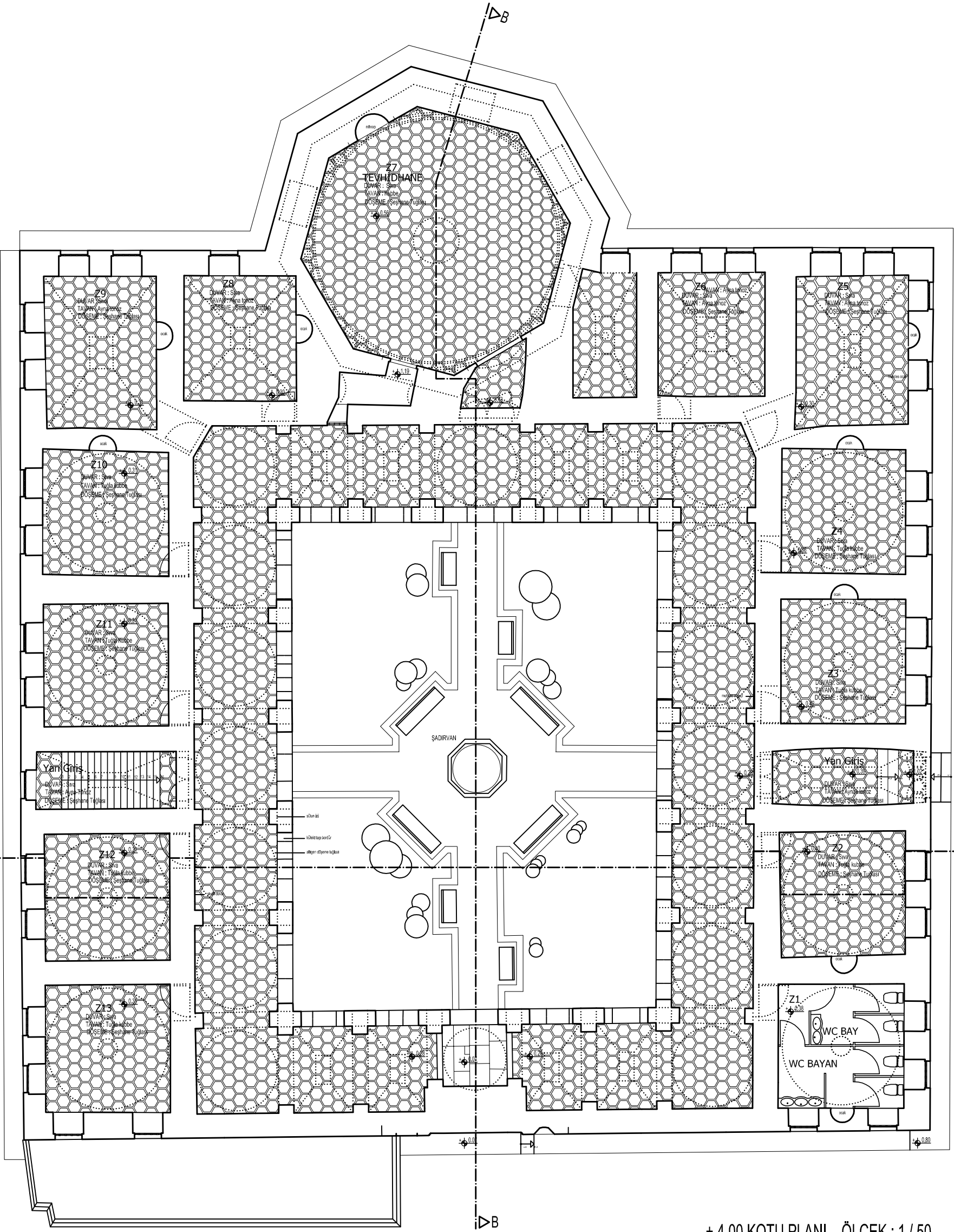

ÖLÇEK :

ŞEYHÜLİSLÂM TEKKESİ RESTORASYON
BODRUM PLANI

RESTORASYON + 1.50 KOTU PLANI ÖLÇEK : 1 / 50

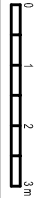
+ 4.00 KOTU PLANI ÖLÇEK : 1 / 50

19.01.2006
RESTORASYON NO: 5.4.32

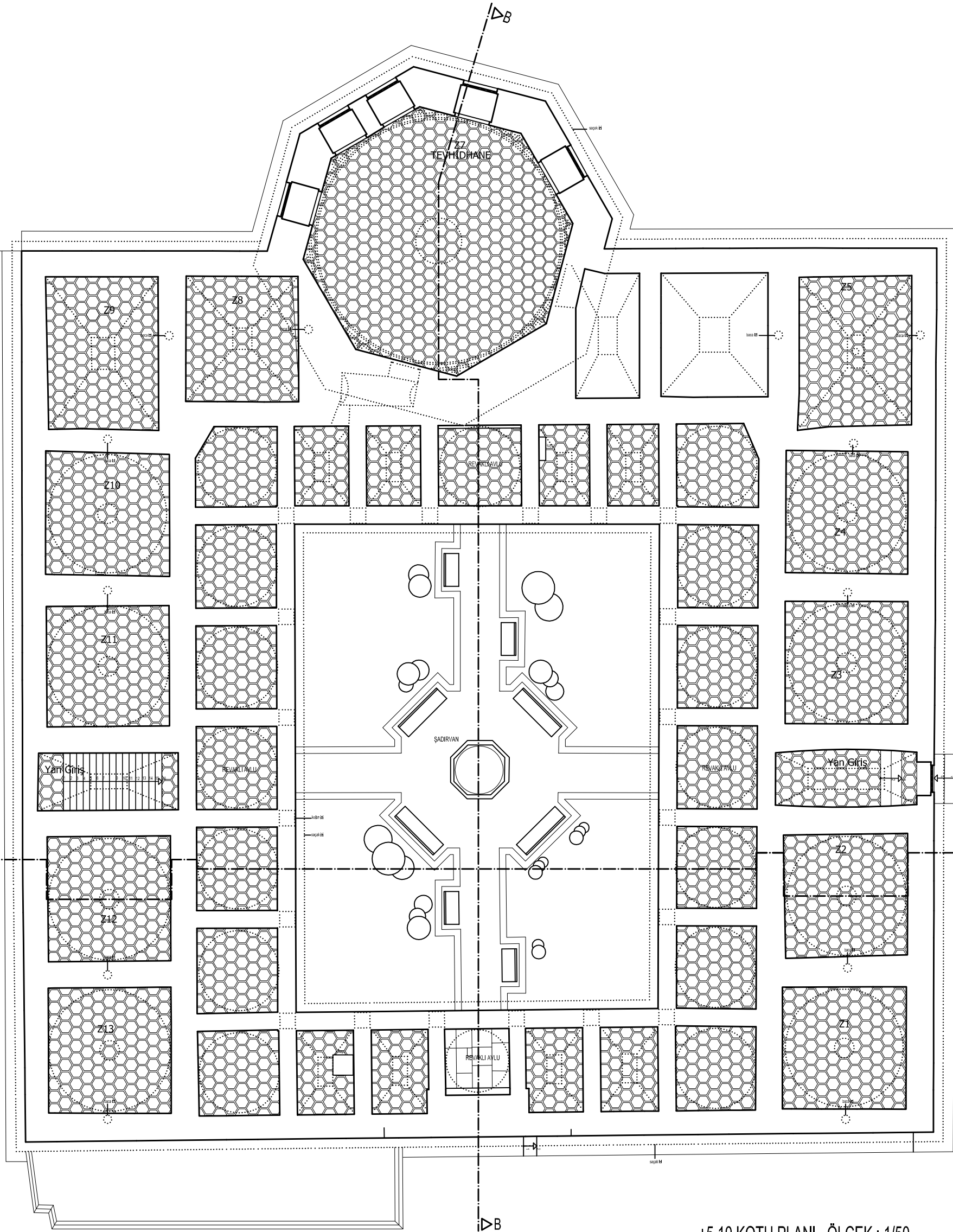

ÖLÇEK :

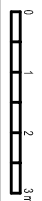

ŞEYHÜLSLÂM TEKKESİ RESTORASYON
+4.00 KOTU PLANI

+5.10 KOTU PLANI ÖLÇEK : 1/50

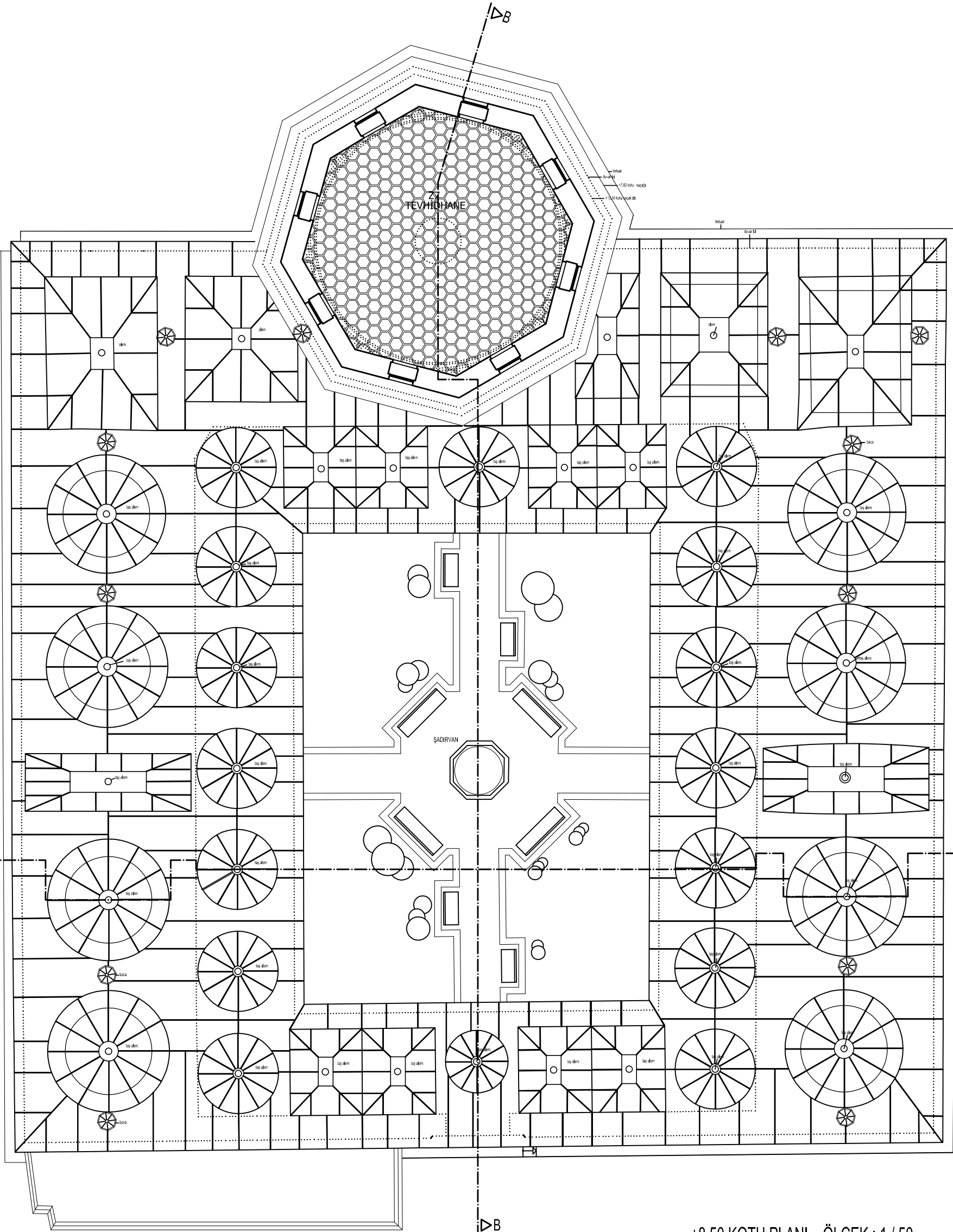

ÖLÇEK :

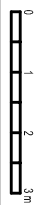

ŞEYHÜLSLÂM TEKKESİ RESTORASYON
+5.10 KOTU PLANI

+8.50 KOTU PLANI ÖLÇEK : 1 / 50

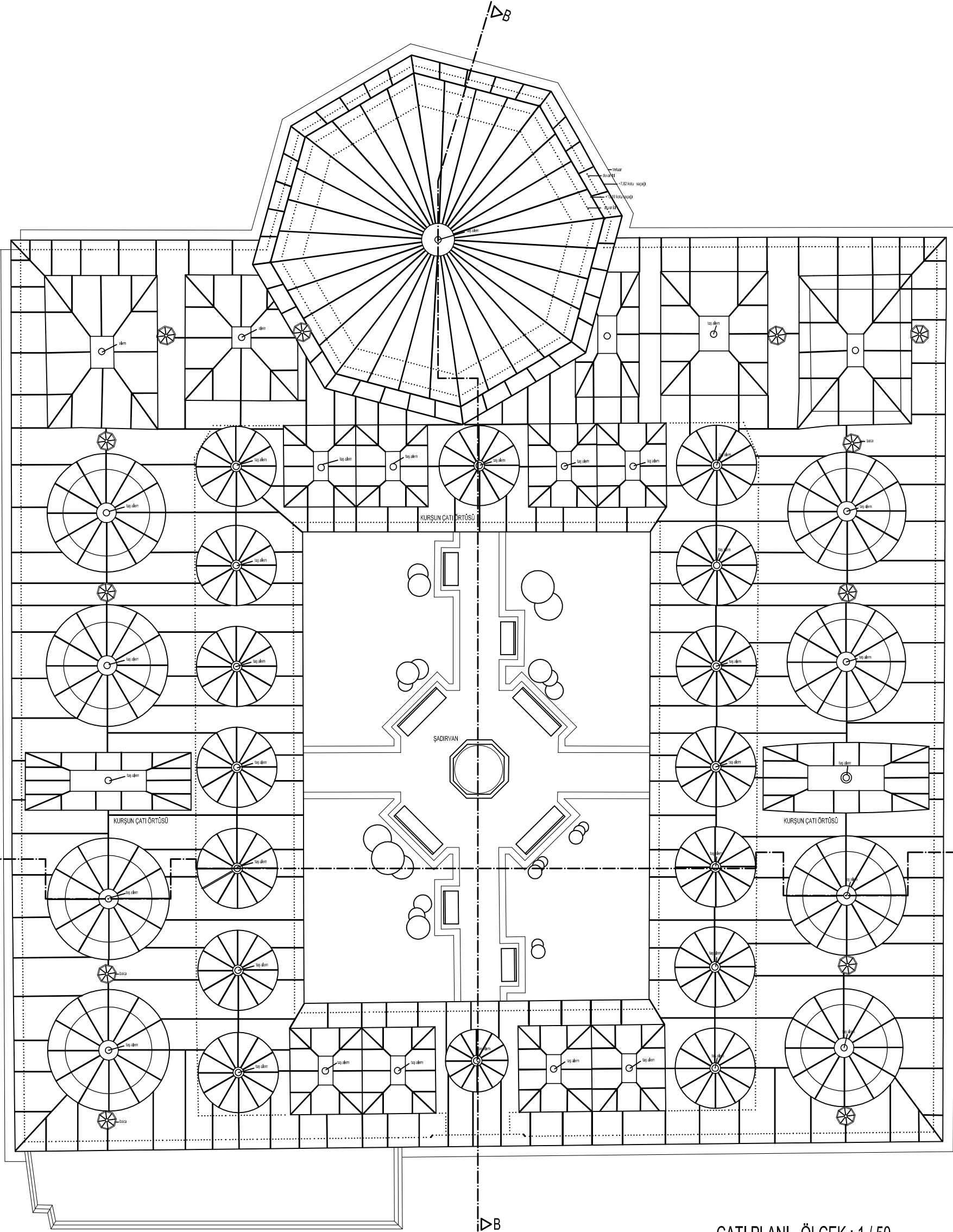

ÖLÇEK :

ŞEYHÜLİSLÂM TEKKESİ RESTORASYON
+8.50 KOTU PLANI

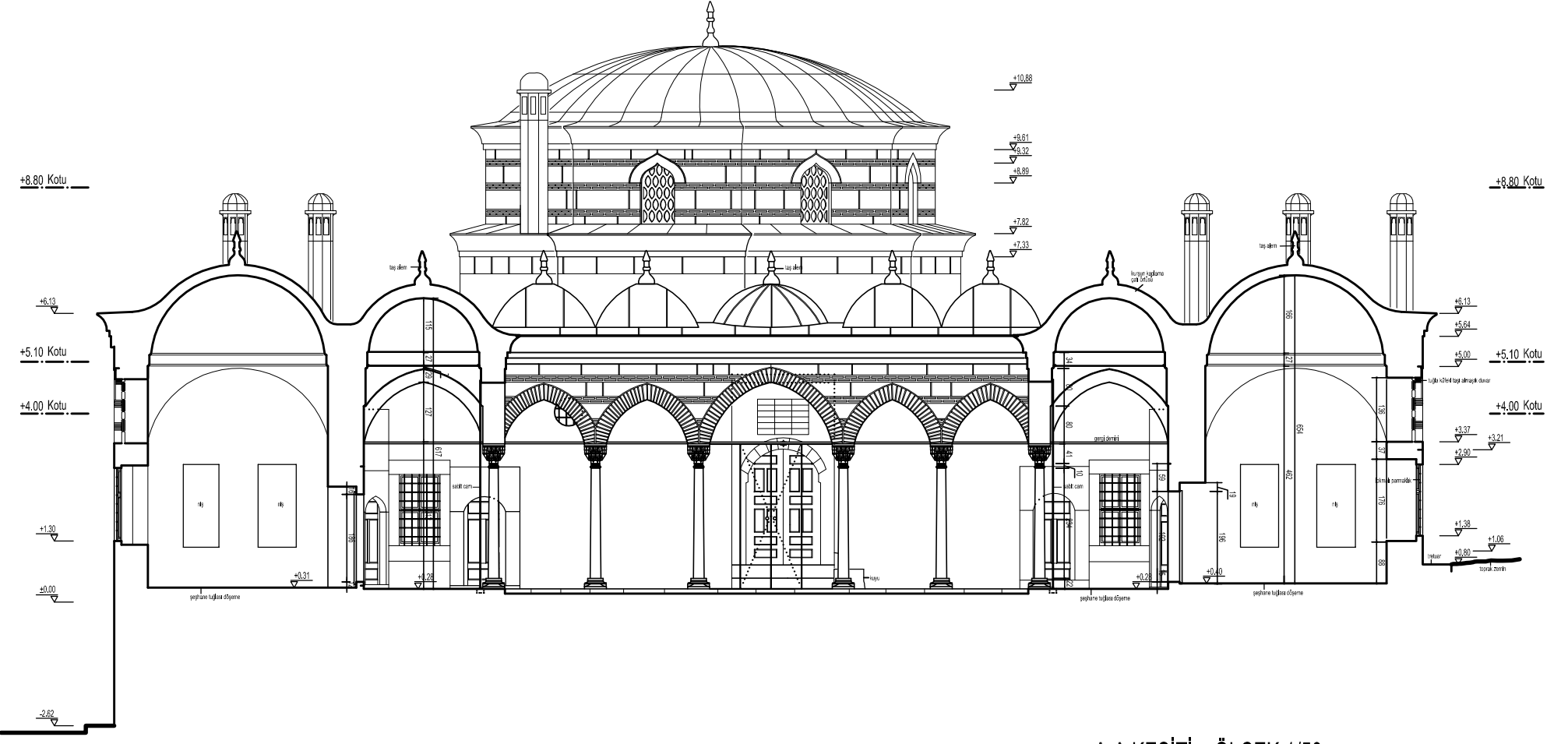
ÇATI PLANI ÖLÇEK : 1 / 50

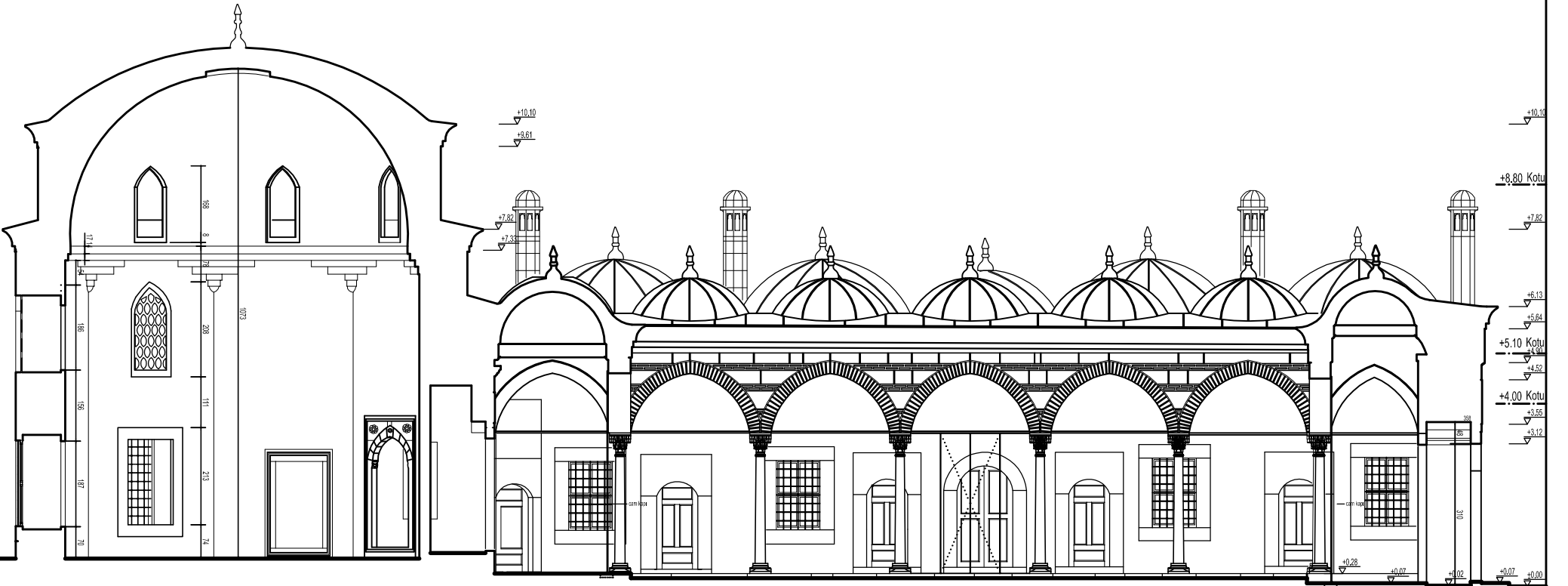
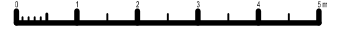
ÖLÇEK :

ŞEYHÜLİSLÂM TEKKESİ RESTORASYON
ÇATI PLANI

A-A KESİTİ ÖLÇEK:1/50

B-B KESİTİ ÖLÇEK :1/50

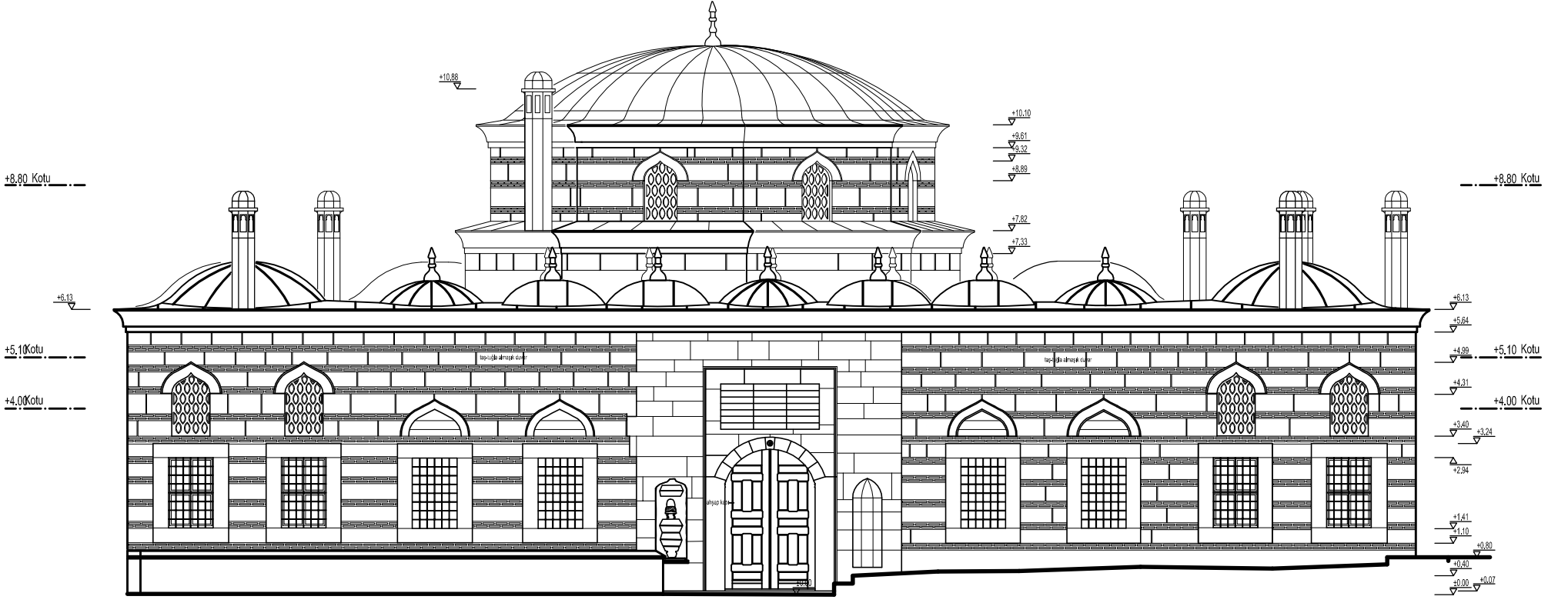

ÖLÇEK : 0 1 2 3 m

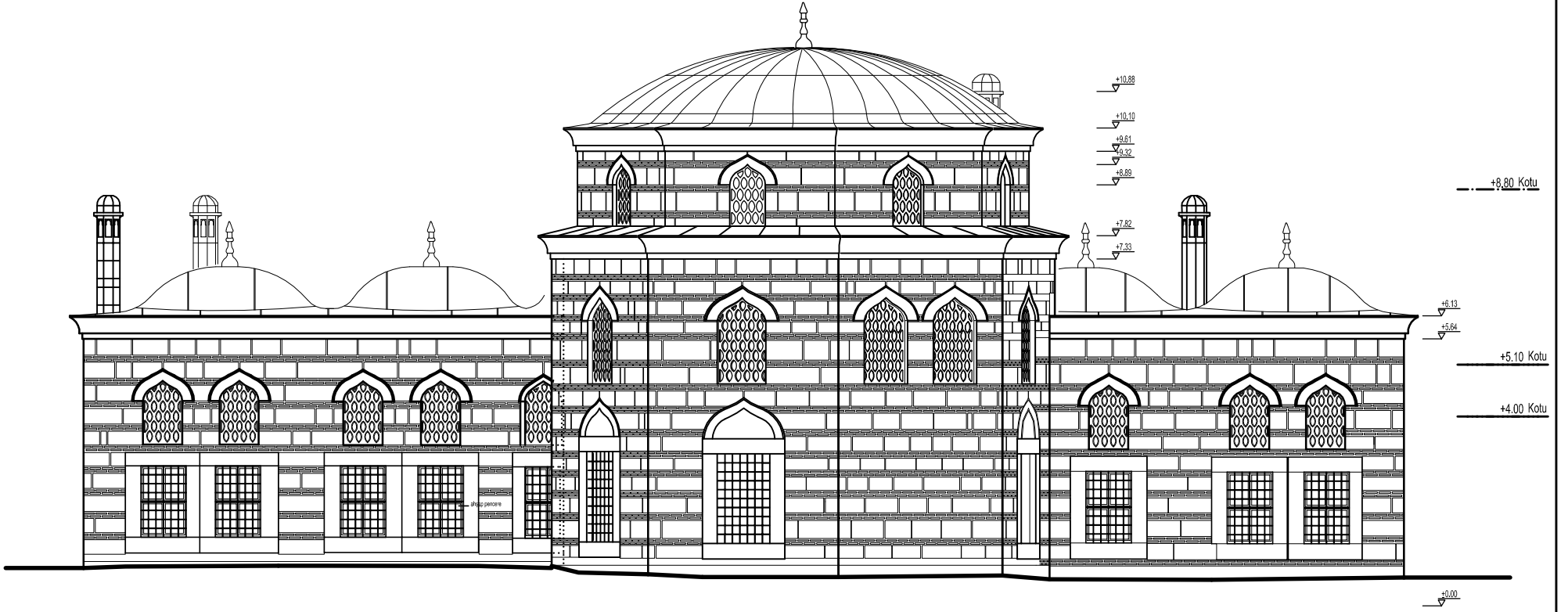
ŞEYHÜLSLÂM TEKKESİ RESTORASYON KESİTLERİ

19.01.2006

RESTORASYON NO: 5.8.32

KUZEY CEPHESİ ÖLÇEK :1/50

GÜNEY CEPHESİ ÖLÇEK:1/50

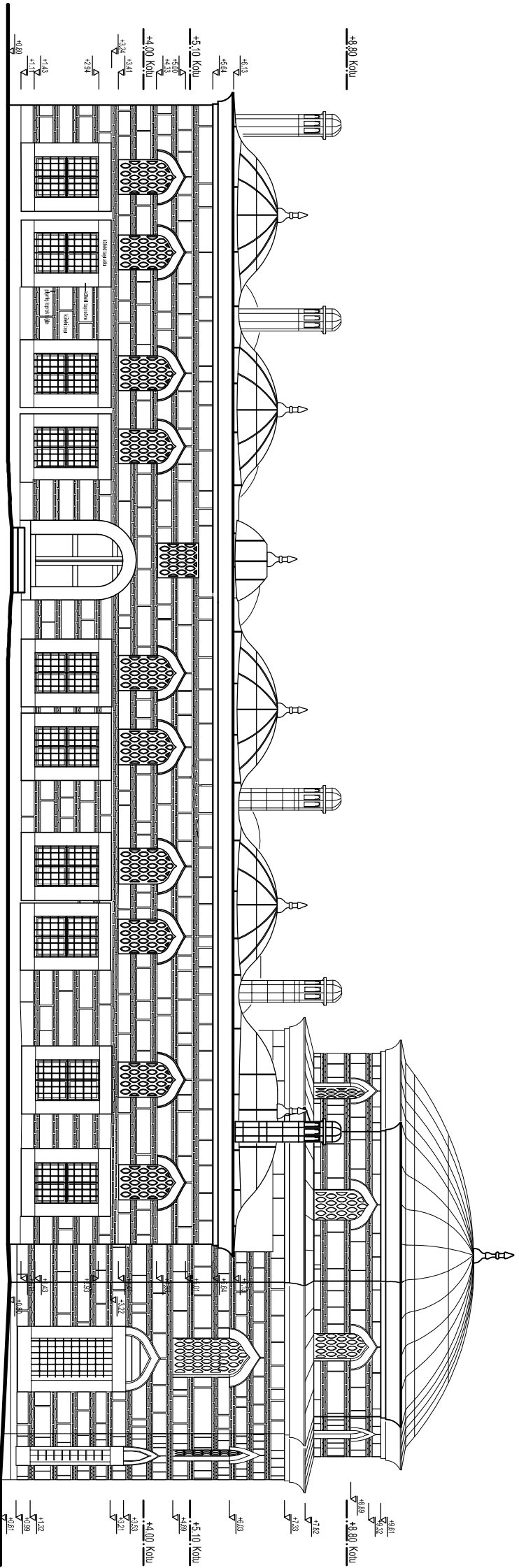
19. 01. 2006

5. 9. 32

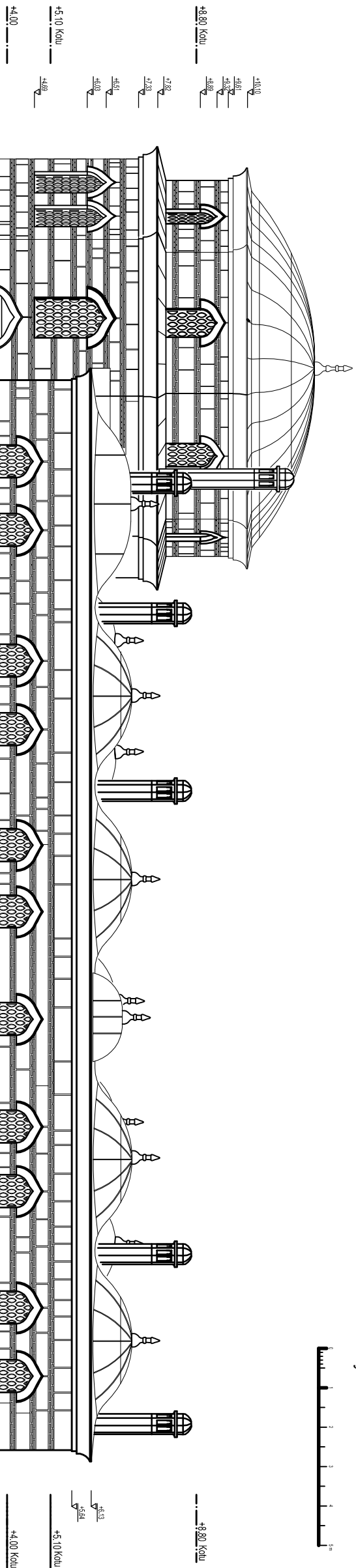
RESTORASYON NO:

ÖLÇEK :

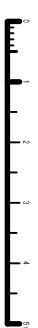
ŞEYHÜLİSLÂM TEKKESİ RESTORASYON
KUZEY-GÜNEY CEPHELERİ

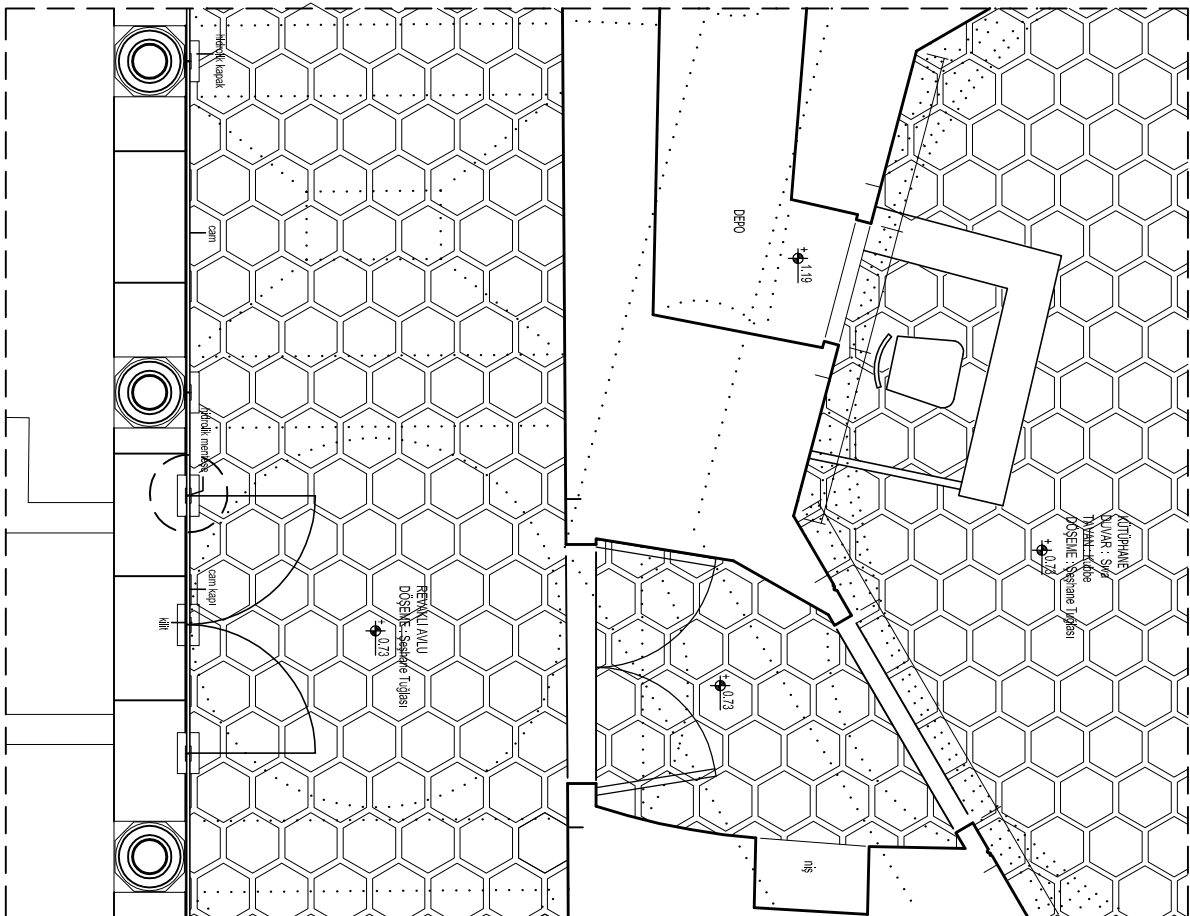

BATI CEPHESİ ÖLÇEK :1/50

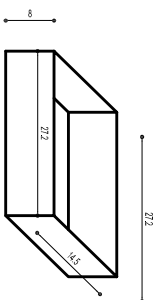

DOĞU CEPHESİ ÖLÇEK :1/50

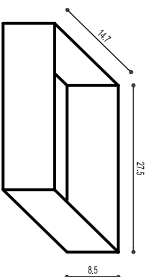

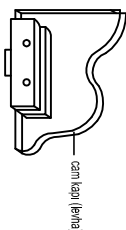
+ 1.50 KOTU PLANI ÖLÇEK :1/20

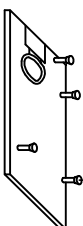
HİDROLİK STOP SABİTLEME KUTUSU Ö:1/5

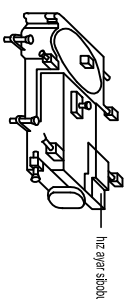
HİDROLİK STOP SABİTLEME ÇUKURU Ö:1/5

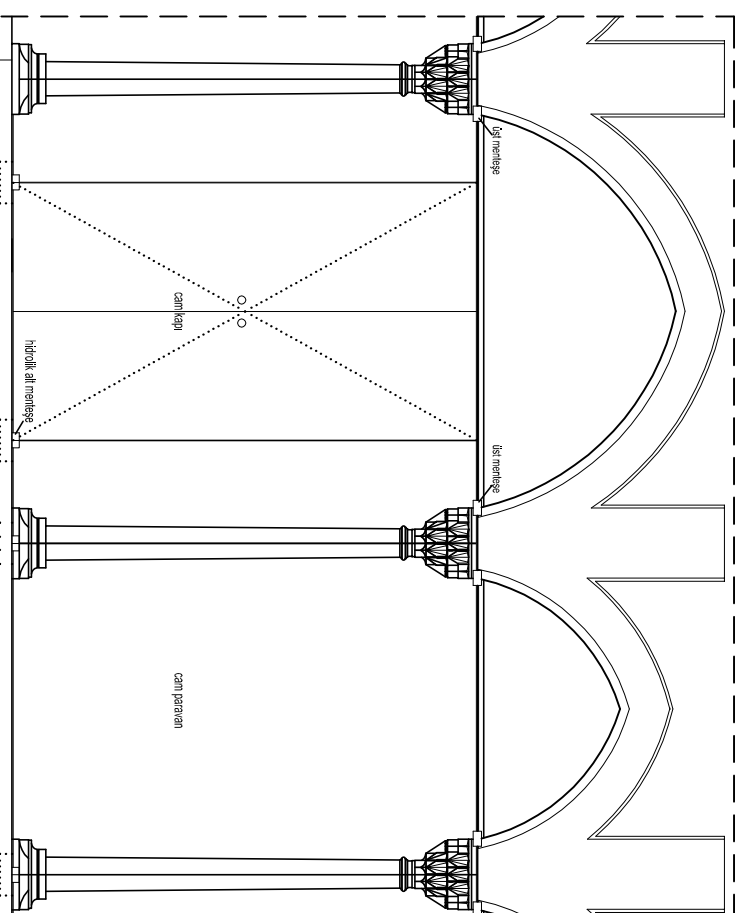
HİDROLİK KAPI ALT MENTEŞESİ

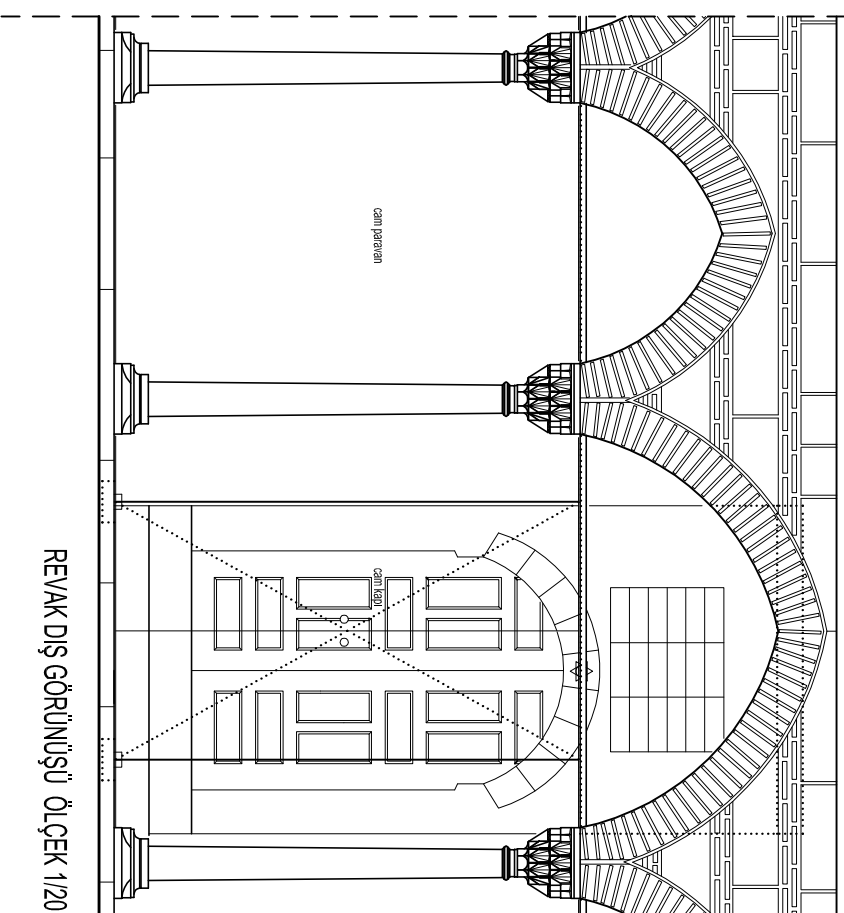
HİDROLİK STOP KAPI ÇALIŞTIRMA MEKANİZMASI

HİDROLİK STOP KAPI ÇALIŞTIRMA MEKANİZMASI

REVAK İÇ GÖRÜNÜŞÜ ÖLÇEK 1/20

REVAK DIŞ GÖRÜNÜŞÜ ÖLÇEK 1/20

ÖLÇEK : 0 50 100 150 cm

ŞEHİTLİSLAM TEKKESİ RESTORASYON
REVAK KAPAMA DETAYI

ÖZGEÇMİŞ

Doğum tarihi 23.04.1976

Doğum yeri Pütürge

Lise 1991-1994 Eyüp Lisesi

Lisans 1995-2000 Trakya Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fak.
Mimarlık Bölümü

Çalıştığı kurumlar

2004- Hatice KARAKAYA Mimarlık Bürosu